

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Československý olympijský výbor a sovětizace československého
sportu, 1945-1952

Diplomová práce

2024

Lukáš Brázda

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Lukáš Brázda**
Osobní číslo: **H21368**
Studijní program: **N0222A120033 Historie**
Specializace: **Historie – Kulturně historická studia**
Téma práce: **Československý olympijský výbor a sovětizace československého sportu, 1945-1952**
Zadávající katedra: **Ústav historických věd**

Zásady pro vypracování

Diplomová práce shrne vývoj organizovaného sportu v Československu v letech 1945-1952 z pohledu Československého olympijského výboru. Důraz bude kladen na organizační změny v strukturách sportovních organizací, jejich podřízení politické kontrole a interakci mezi státní politikou a sportem. Zvláštní pozornost bude věnována účasti Československa na Letních a Zimních olympijských hrách v letech 1948 a 1952. Diplomová práce bude vycházet z archivních pramenů, publikovaných osobních pramenů a odborné literatury domácí i zahraniční.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Národní archiv Praha, fond Československý olympijský výbor

Národní muzeum – Archiv dějin tělesné výchovy a sportu, fond Český (československý olympijský výbor).

Národní muzeum – Archiv dějin tělesné výchovy a sportu, fond Mezinárodní olympijský výbor.

Národní muzeum – Archiv dějin tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss.

Jan Kalous – František Kolář (eds.), *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*, Praha 2015.

František Kolář, *110 let Českého olympijského výboru*, Praha 2009.

Jiří Kössl, *Dějiny československého olympijského hnutí*, Praha 1977.

Martin Kovář, *Město a hry. Příběh londýnských olympiád*, Praha 2012.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Zbyněk Vydra, Ph.D.

Ústav historických věd

Datum zadání diplomové práce: **12. ledna 2023**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. března 2024**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.

děkan

doc. Mgr. Pavel Marek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 12. ledna 2022

Prohlašuji:

Práci s názvem Československý olympijský výbor a sovětizace československého sportu, 1945-1952 jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 26. 10. 2024

Lukáš Brázda v. r.

Rád bych poděkoval vedoucímu práce Mgr. Zbyňku Vydrovi, Ph.D., za ochotu, trpělivost a cenné rady při zpracování diplomové práce. Dále bych rád poděkoval paní Mgr. Lucii Swierczekové, Ph.D., z Archivu tělesné výchovy a sportu Národního muzea za zpřístupnění archivního fondu Josefa Grusse.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá sovětizací sportu v poválečném Československu, je zaměřena na období let 1945-1952. V práci je popsán průběh sovětizace, s ní spojené sjednocení tělesné výchovy a sportu v Československu a politické dopady. Hlavní pozornost je věnována Československému olympijskému výboru, jeho tehdejšímu předsedovi Josefu Grussovi a také československé účasti na olympijských hrách, které se konaly ve sledovaném období. Dopady sovětizace sportu jsou dokumentovány i prostřednictvím informací o olympijském dění v dobovém tisku.

KLÍČOVÁ SLOVA

sovětizace sportu, sjednocení tělesné výchovy a sportu, Československý olympijský výbor, 1945-1952, Josef Gruss, olympijské hry, Československo

TITLE

Czechoslovak Olympic Committee and Sovietization of Czechoslovak Sport, 1945-1952

ANNOTATION

The master thesis deals with the sovietization of sport in post-war Czechoslovakia, focusing on the period 1945-1952. The thesis describes the course of the sovietization, the associated unification of physical education and sport in Czechoslovakia and the political consequences. The main attention is paid to the Czechoslovak Olympic Committee, its chairman of that time Josef Gruss and also on Czechoslovak participation in the Olympic Games held in the period under review. The effects of the sovietization of sport are also documented through information about Olympic events in the period press.

KEYWORDS

sovietization of sport, unification of physical education and sports, Czechoslovak Olympic Committee, 1945-1952, Josef Gruss, Olympic Games, Czechoslovakia

OBSAH

SEZNAM ILUSTRACÍ	10
SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK.....	11
ÚVOD.....	13
1 SOVĚTIZACE SPORTU A TĚLOVÝCHOVY V ČESKOSLOVENSKU 1945-1952.....	18
1.1 Co je sovětizace?.....	18
1.2 Průběh sovětizace v Československu.....	18
1.3 Míra inspirace sovětským modelem organizace sportu	20
1.3.1 Spartakiádní hry a jiné hromadné sportovní a tělovýchovné akce.....	20
1.3.2 Centralizace sportu, začlenění sportu pod armádu a vznik armádních sportovních organizací a klubů.....	21
1.3.3 Československý SVAZARM	23
1.3.4 Tyršův odznak zdatnosti	24
1.3.5 Vědecké sportovní instituce	26
1.4 Sjednocení tělesné výchovy a sportu	28
1.4.1 Průběh a vývoj sjednocení	28
1.4.2 Jednotlivé jednotné organizace	36
1.4.2.1 Ústřední národní tělovýchovný výbor (ÚNTV).....	36
1.4.2.2 Československý tělovýchovný svaz (ČSTS)	38
1.4.2.3 Komunistické jednotné organizace.....	41
1.5 Politické dopady komunismu na tělesnou výchovu a sport	44
1.5.1 Emigrace sportovců a funkcionářů.....	44
1.5.1.1 Alena „Ája“ Vrzáňová (1931-2015)	46
1.5.1.2 Jaroslav Drobný (1921-2001)	48
1.5.1.3 Antonín Hřebík (1902-1984)	51
1.5.2 Politické kauzy se sportovci a organizacemi.....	53
1.5.2.1 Zrušení Sokola a zákaz jeho činnosti.....	53
1.5.2.2 Politický proces s mistry světa.....	56
1.5.2.3 Kauza Stanislava Jungwirta	63
1.5.3 Tvorba nominace na olympijské hry a jiné sportovní akce.....	64
1.5.4 Kontrola a dohled komunistické strany nad československými sportovci.....	66
2 JOSEF GRUSS A JEHO KORESPONDENCE	71
2.1 Grussovo působení v čele ČSOV	73

2.1.1	První funkční období 1929-1939.....	73
2.1.2	ČSOV a sport za 2. světové války.....	74
2.1.3	Druhé funkční období 1945-1951	76
2.1.4	ČSOV po roce 1948	77
2.2	Korespondence Josefa Grusse.....	79
2.2.1	Zasedání MOV v Kodani v roce 1950	79
2.2.2	Přípravy na zasedání MOV v Oslo 1952.....	80
2.2.3	Emil Zátopek a olympijské hry v Helsinkách 1952	80
2.2.4	Kongres MOV v Mexico-City 1953.....	81
2.2.5	Olympijské hry v Melbourne 1956	83
2.3	Hodnocení korespondence Josefa Grusse	85
3	OLYMPIJSKÉ HRY 1948 A 1952.....	88
3.1	Olympijské hnutí a Sovětský svaz	88
3.1.1	Navázání a utváření sportovních vztahů	88
3.1.2	Zapojení SSSR do MOV	91
3.2	Zimní olympijské hry.....	93
3.2.1	ZOH: Svatý Mořic 1948.....	93
3.2.2	ZOH: Oslo 1952.....	95
3.3	Letní olympijské hry	97
3.3.1	LOH: Londýn 1948	97
3.3.2	LOH: Helsinky 1952	99
4	OLYMPIJSKÉ HRY 1948 A 1952 V TISKU	102
4.1	ZOH Svatý Mořic: 30. ledna - 8. února 1948.....	103
4.1.1	Příprava a trénink československých sportovců.....	103
4.1.2	Slavnostní zahájení.....	105
4.1.3	Zajímavé sportovní články a reportáže z her	106
4.1.4	Kritika organizace olympijských her a kritika kapitalismu.....	107
4.1.5	Aféra dvou amerických týmů AHA a AAU.....	112
4.1.6	Výkony československých hokejistů, hodnocení sportovců a kritika rozhodčích	115
4.1.7	Slavnostní zakončení.....	118
4.1.8	Zhodnocení olympijských her a československé výpravy a příjezd sportovců.....	118
4.2	LOH Londýn: 29. července - 14. srpna 1948.....	119
4.2.1	Příprava a trénink československých sportovců.....	119

4.2.2	Slavnostní zahájení.....	121
4.2.3	Kritika organizace olympijských her a kritika kapitalismu.....	122
4.2.4	Výsledky Emila Zátopka a hodnocení československých sportovců	123
4.2.5	Slavnostní zakončení.....	124
4.3	ZOH Oslo: 14. února - 25. února 1952	125
4.3.1	Příprava a trénink československých sportovců.....	125
4.3.2	Slavnostní zahájení.....	126
4.3.3	Zasedání Mezinárodního olympijského výboru a zasedání LIHG	127
4.3.4	Kritika kapitalismu	128
4.3.5	Kritika hokejistů USA a Kanady.....	130
4.3.6	Zápasy československých hokejistů na olympijském turnaji v hokeji.....	134
4.3.7	Slavnostní zakončení a zhodnocení olympijských her	138
4.4	LOH Helsinky: 19. července - 3. srpna 1952	139
4.4.1	Slavnostní zahájení.....	139
4.4.2	Start sovětských sportovců a pozitivní vnímání sportovců z východního bloku	140
4.4.3	Kritika Západu	141
4.4.4	Emil Zátopek	143
4.4.5	Slavnostní zakončení.....	147
4.5	Zhodnocení zpráv z tisku	148
5	ZÁVĚR	152
6	RESUMÉ	156
7	PRAMENY A LITERATURA	157
8	OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	165

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1	Ája Vrzáňová, Mistrovství Republiky v Praze na Štvanici.....	48
Obrázek 2	Jaroslav Drobny (vpravo), Wimbledon 1954.....	51
Obrázek 3	Antonín Hřebík, starosta ČOS.....	53
Obrázek 4	Josef Gruss, předseda ČSOV	72

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

1. ČTLK	1. Český Lawn Tennis Klub
AAU	Amateur Athletic Union
ABS	Archiv bezpečnostních složek
AHA US	Amateur Hockey Association of United States
ANM	Archiv Národního muzea
BGTO	Bud'tě gotovy k trudu i oboroně, Bud'te připraveni na práci a obranu
ČAAU	Československá amatérská atletická unie
ČOS	Československá obec sokolská
ČSOV/ČSVO	Československý olympijský výbor/Československý výbor olympijský
ČSR	Československá republika, Československo
ČSTS/ČTS	Československý tělovýchovný svaz
ČSTV	Československý svaz tělesné výchovy
ČVV	Československý všesportovní výbor
DOSAAF	Dobrovolnoje občestvo sodějstvija armii, aviacii i flotu, Dobrovolná společnost pro spolupráci s armádou, letectvem a flotilou
E. C.	Executive Committee, výkonný výbor
FPT	Federace proletářské tělovýchovy
GTO	Gotov k trudu i oboroně, Připraven k práci a obraně
ICF	International Canoe Federation, Mezinárodní federace kanoistiky
ISU	International Skating Union, Mezinárodní bruslařská unie
KSČ	Komunistická strana Československa
KV ČSTV	Krajský výbor Československého svazu tělesné výchovy
LIHG	Ligue Internationale de Hockey sur Glace, Mezinárodní liga ledního hokeje
LOH	Letní olympijské hry
LTC Praha	Lawn Tennis Club Praha
ME	Mistrovství Evropy
MOV	Mezinárodní olympijský výbor
MS	Mistrovství Světa
NA	Národní archiv
NDR	Německá demokratická republika

NM	Národní muzeum
NOV	Národní olympijský výbor
NS	Národní shromáždění
NSR	Německá spolková republika
OH	Olympijské hry
OV ČSTV	Okresní výbor Československého svazu tělesné výchovy
ROH	Revoluční odborové hnutí
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik, Sovětský svaz
SÚTVS	Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport
StB	Státní bezpečnost
Svaz DTJ	Svaz dělnických tělovýchovných jednot
SVAZARM	Svaz pro spolupráci s armádou
SVTVS	Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport
TJ	Tělovýchovná jednota
TOZ	Tyršův odznak zdatnosti
TSS	Tělovýchovný svaz Sokol
ÚAV NF	Ústřední akční výbor Národní fronty
ÚAV Sokola	Ústřední akční výbor Sokola
ÚNTV	Ústřední národní tělovýchovný výbor
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VŠEVOBUČ	Všeobščeje vojennoje obučenije, Univerzální vojenský výcvik
ZOH	Zimní olympijské hry
ZSJ	Závodní sokolská jednota

ÚVOD

Tato diplomová práce zpracovává sportovní téma. Věnuje se sportu v poválečném Československu v období let 1945-1952, přičemž se zaměřuje na projevy a dopady sovětizace na sportovní prostředí, především pak na Československý olympijský výbor a olympijské hry. Přestože Československá republika vznikla v roce 1918, národní olympijský výbor existoval už od konce 19. století, kdy byl v roce 1899 založen Český olympijský výbor, reprezentující Čechy a český národ. Zakladatelem Národního olympijského výboru byl Jiří Guth Jarkovský, který se rovněž podílel na vzniku Mezinárodního olympijského výboru (MOV). Toto téma jsem si pro svoji diplomovou práci vybral, protože se dlouhodobě zajímám o sport, a především pak o olympijské hry a jejich historii.

Diplomová práce by se po obsahové stránce dala rozdělit na čtyři části. První část práce poukazuje na to, jakými způsoby se sovětizace projevovala a jaký měla vliv a dopady na československé sportovní prostředí. Mezi tyto dopady se například řadí emigrace sportovců a funkcionářů, politické kauzy v oblasti sportu a tělovýchovy nebo také tvorba nominací na sportovní soutěže a dohled nad sportovci. První část práce se také zabývá otázkou, do jaké míry byl Sovětský svaz vzorem a inspirací pro průběh sovětizace sportu a tělovýchovy v Československu. Velký prostor v první části práce rovněž zaujímá sjednocování tělovýchovy a sportu v Československu, které bylo důležitou součástí procesu sovětizace. Druhá část práce je zaměřena na Československý olympijský výbor a speciálně pak na osobnost jeho tehdejšího předsedy Josefa Grusse. Zpracována je zde také jeho dochovaná osobní a pracovní korespondence. Tématem třetí a čtvrté části jsou zimní a letní olympijské hry. Třetí část pojednává o olympijských hrách, které se konaly v letech 1948 a 1952, přičemž je zaměřena hlavně na obecné informace týkající se těchto vybraných olympiád. Kromě toho se třetí část práce rovněž věnuje vztahu Sovětského svazu k olympijským hrám a mezinárodnímu olympijskému hnutí obecně. Čtvrtá a poslední část se rovněž zabývá olympijskými hrami, ale pozornost je v tomto případě věnována tomu, jak se o olympijských hrách informovalo a psalo v dobovém československém i zahraničním tisku.

Při zpracování diplomové práce byly čerpány informace z odborné literatury, z archivních fondů a z dobového tisku. Vedle hlavních zdrojů literatury a fondů byl jako vedlejší zdroj informací využit také oficiální web Českého olympijského výboru. Užitečným zdrojem se staly také oficiální internetové stránky Poslanecké sněmovny, kde jsou k dispozici stenografické záznamy ze schůzí tehdejšího Národního shromáždění mezi lety 1945-1954.

Z webových stránek, které slouží jako databáze právních předpisů ze Sbírký zákonů, byly získány zákony související s tématem práce, např. zákon č. 187/1949 Sb., o státní péči o tělesnou výchovu a sport nebo zákon č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu.

Použitá literatura zahrnuje jak odborné, tak i populárně-naučné publikace. Z odborných publikací jde především o *Sport v komunistickém Československu 1945-1989* od Jana Kalouse a Zdeňka Koláře. Z této publikace byly čerpány informace především pro kapitoly „Sjednocení tělesné výchovy a sportu“ a „Politické dopady komunismu na tělesnou výchovu a sport“. Další využitou odbornou publikací je *Olympijské hnutí v Československu v letech 1945 až 1989* od Brigity Stloukalové. Tato publikace, která se zaměřuje na fungování Československého olympijského výboru za období komunismu, se uplatnila především v kapitolách „Josef Gruss a jeho korespondence“ a „Olympijské hry 1948 a 1952“. Kromě těchto dvou základních publikací byla v práci použita také studie Jany Havlínové *Československý olympijský výbor v letech 1945-1948 a příprava letních olympijských her v Londýně 1948*. Tato publikace vyšla v roce 2011 v odborném časopise *Moderní dějiny*. Vedle odborné literatury byly pro práci užitečné také některé populárně-naučné publikace jako např. oficiální publikace Českého olympijského výboru, ze kterých pocházejí základní informace především pro kapitoly věnující se olympijským hrám konaným v letech 1948 a 1952. Z těchto populárně-naučných publikací šlo např. o knihu *100 let českého sportu 1918-2018*, vydanou ke stému výročí založení Československé republiky. Do některých částí práce byly zahrnuty i životopisné publikace některých výrazných sportovních osobností, jako např. Áji Vrzáňové, Vladimíra Zábrodského, Emila a Dany Zátokových nebo známého sportovního reportéra a novináře Josefa Laufera. Kromě české odborné i populárně-naučné literatury byly do diplomové práce zahrnuty také vybrané zahraniční publikace. Jedná se především o publikace, které se zaměřují na olympijské hry v období Studené války a zabývající se vztahem Sovětského svazu ke hrám. Mezi ně například patří publikace *East Plays West, Sport and the Cold War*, *Sport in Soviet Society* nebo *Beyond Boycotts, Sport during the Cold War in Europe*.

Společně s literaturou představovaly hlavní zdroj informací archivní fondy. Pro diplomovou práci byly zpracovány následující archivní fondy. V první řadě to byl osobní fond Josefa Grusse. Fond Josefa Grusse je součástí archivních sbírek Archivu dějin tělesné výchovy a sportu spadajícího pod Archiv Národního muzea (ANM). Korespondence z tohoto archivního fondu byla použita v kapitole věnované osobnosti Josefa Grusse. Josef Gruss byl významný sportovní funkcionář, který byl dlouholetým předsedou Československého olympijského výboru a od roku 1946 také členem Mezinárodního olympijského výboru.

Fond Josefa Grusse obsahuje zajímavou korespondenci z poválečných 40. a 50. let. Grussova korespondence se dá rozdělit na dopisy pracovní a osobní povahy.

Z pracovní korespondence tvoří významnou část dopisy s představiteli MOV. Zajímavá je korespondence s jednotlivými členy výboru, komunikace s některými národními olympijskými výbory jako např. s Maďarským olympijským výborem nebo mezinárodními sportovními svazy. Kromě toho se zde také nachází dopisy od organizačních výborů olympijských her z let 1948 a 1952. Fond Josefa Grusse obsahuje velké množství korespondence s oběma tehdejšími prezidenty MOV, Švédem Sigfridem Edströmem a jeho nástupcem Američanem Avery Brundagem. Zároveň fond obsahuje korespondenci s dalšími, řadovými členy MOV, hlavně ze zemí východního bloku. Další část fondu tvoří soukromé dopisy Josefa Grusse s představiteli MOV. Z osobní korespondence je nejvíce zajímavá ta s blízkým přítelem Josefa Grusse Američanem s českými kořeny Joe Pipalem.

Dalším důležitým fondem, který byl v práci použit, byl fond Československého tělovýchovného svazu (ČSTS). Tento fond je uložen v Národním archivu (NA). Z tohoto fondu byly čerpány informace především pro kapitolu „Sjednocení tělesné výchovy a sportu“, která se detailně věnuje jednotlivým jednotným organizacím včetně právě Československého tělovýchovného svazu. Ze zpracovaných archivních materiálů byly použity především ty z doby vzniku svazu, který byl založen v roce 1946. Do práce byly zahrnuty složky, které se týkaly jednání a porad přípravného výboru ČSTS, především z porady ČSTS z 2. dubna 1946, na které většina přítomných účastníků poprvé vyjádřila souhlas se vznikem svazu i s navrhovaným způsobem sjednocení, který se zásadně lišil od způsobu provedení sjednocení, jak bylo navrhováno předchozí jednotnou organizací.

Pozornost byla věnována také vnitřnímu fungování a organizaci Československého tělovýchovného svazu. V práci byly použity stanovy ČSTS, konkrétně jejich finální verze oficiálně schválená ministerstvem vnitra 1. srpna 1947. Stanovy Československého tělovýchovného svazu totiž obsahují informace týkající se vnitřní struktury svazu, přesně definují princip fungování svazu i počet členů v jednotlivých orgánech ČSTS.

Dále byl v práci použit také fond Československého olympijského výboru (ČSOV). Tento fond sice obsahuje řadu materiálů, které nebyly pro téma práce důležité, jako například žádosti o slevy na jízděném pro vybrané sportovce na tréninky a přípravné závody, žádosti přidělení deviz pro olympijskou výpravu, blahopřání členům vlády k Vánocům a k novému roku 1948, poděkování členům vlády za podporu olympioniků apod. Přesto se ale ve fondu daly dohledat některé zajímavé informace, které souvisely s podstatou této práce. Použity byly např. oběžník, podle něhož probíhala nominace na olympiádu ve Svatém Mořici,

směrnice Československé obce sokolské z roku 1948 o pravidlech pro zahraniční výjezdy sportovců nebo zápisy z Mimořádného kongresu Mezinárodní ligy ledního hokeje v Curychu v roce 1947.

Další fondy, které byly zpracovány, pocházejí z Archivu bezpečnostních složek (ABS). V práci byl použit například spis, který vedla Státní bezpečnost k procesu z roku 1950 s hokejovými reprezentanty. Dále to byly spisy týkající se konkrétních osob jako např. spis Emila Zátopka, spis vedený na Vladimíra Zábrodského a další. Archiv bezpečnostních složek obsahuje i řadu spisů, ve kterých je zmínka o některých československých sportovcích, kteří po roce 1948 emigrovali (Ája Vrzáňová, Jaroslav Drobný, Oldřich Zábrodský). Ve spisech jsou ale zmíněni pouze okrajově, např. pokud se setkali s československými občany, kteří jeli do zahraničí na zájezd nebo pracovní cestu. Spis týkající se Emila Zátopka obsahuje převážně informace o jeho činnosti a kontaktech v letech 1968-1969, z dřívějšího období je zápisů jen málo. Velmi obsáhlý je spis týkající se kauzy zatčení hokejových reprezentantů z roku 1950. Poměrně hodně informací obsahuje také spis vedený na Vladimíra Zábrodského.

Kromě archivních fondů byly do práce čerpány také informace z dobového tisku. Všechny československé dobové tiskoviny využitě v diplomové práci jsou uloženy přímo v Národní knihovně nebo jsou dostupné v digitalizované formě na stránkách Národní digitální knihovny. Z dobového tisku šlo hlavně o deník *Rudé právo*. Z něj byly čerpány především informace o dění na zimních a letních olympských hrách z let 1948 a 1952. Zpracovány byly i další československé noviny jako *Svobodné noviny*, *Lidové noviny a Práce*. Napříč celou prací bylo možné využít *Sokolský věstník*. Okrajově byly do práce zahrnuty i některé další noviny. Z domácího tisku to byly např. *Sokolské noviny* nebo list *Stadion*. Ze zahraničního tisku byl největší prostor věnován americkým novinám *The New York Times*. Z dalších zahraničních novin byly použity především dva rakouské listy *Wiener Kurier* a *Neues Österreich*. Zmíněny byly také německé noviny *Badische Neueste Nachrichten* a *Badener Tagblatt* nebo australský list *The Daily Telegraph*. Okrajově byly rovněž zastoupeny např. rakouské noviny *Arbeiter-Zeitung* nebo australské listy *The Advocate* či *The Morning Bulletin*. Tyto tiskoviny byly porovnány s informacemi v *Rudém právu*. Účelem porovnávání vybraných novin bylo zjistit, zda a případně jak se liší jejich způsob informování a psaní o olympijských hrách.

Součástí diplomové práce je také obrazový materiál, který je rozdělen do čtyř příloh. Obrazové přílohy jsou seřazeny chronologicky, tak jak se objevily v textu. U každé přílohy je stručný popis obsahující základní informace o původu fotografického materiálu. Všechny použité fotografie pocházejí ze zmíněných fondů Národního archivu a Archivu tělesné

výchovy a sportu Národního muzea (NM). Jednu z těchto příloh tvoří nejdůležitější pasáže ze stanov Československého tělovýchovného svazu. Druhou obrazovou přílohou je dvoustránkový dopis od tehdejšího prezidenta republiky Edvarda Beneše zaslaný 16. listopadu 1946 jako gratulace k založení Československého tělovýchovného svazu. Další dvě přílohy jsou součástí fondu Josefa Grusse, jedná se o vybrané dopisy z korespondence s Rudolfem Richterem a Joe Pipalem.

Dosavadní historické bádání s tematikou sportu se zaměřuje především na počátky českého sportu v 19. století, na historii Sokola nebo na sportovní prostředí v období tzv. první republiky. Odborných publikací, které se věnují sportu a olympijským hrám v poválečném období po roce 1945, není v českém prostoru mnoho. Většina těchto publikací se věnuje obecně pojatým tématům, jako např. československému olympijskému hnutí nebo politickým dopadům komunismu na sport. Více odborných publikací o sportu a především pak o olympijských hrách lze nalézt v zahraničí. Tématu olympijských her se o něco více věnují populárně naučné publikace.

Cílem této diplomové práce je obecně prozkoumat proces sovětizace a její projevy a dopady na československé sportovní prostředí a tělesnou výchovu v období let 1945-1952, s důrazem na Československý olympijský výbor a olympijské hry.

Z výše zmíněného cíle vychází celá řada otázek. První otázka je zaměřena na to, co vlastně znamená sovětizace a do jaké míry se komunisté v Československu inspirovali sovětským modelem organizace sportu. Druhou otázkou je, jak probíhalo sjednocení tělesné výchovy a sportu v Československu a jaké politické dopady a důsledky měla sovětizace a komunismus obecně na československé sportovní prostředí. Další otázkou je např., jak fungoval Československý olympijský výbor v období let 1945-1952 a jaká byla role Josefa Grusse, tehdejšího předsedy Československého olympijského výboru. Poslední otázky se týkají olympijských her v letech 1948 a 1952. Jak se vůbec vyvíjel vztah Sovětského svazu k olympijskému hnutí? Jak se politické poměry promítly do olympijského dění ve zmíněném období? Jak o účasti československých sportovců na olympijských hrách informoval dobový tisk a lišil se nějak způsob informování v československém a zahraničním tisku? Na tyto otázky se diplomová práce pokusí nalézt odpověď.

1 SOVĚTIZACE SPORTU A TĚLOVÝCHOVY V ČESKOSLOVENSKU 1945-1952

1.1 Co je sovětizace?

Sovětizace sportu a tělovýchovy je jedním z hlavních rysů vývoje v poválečném Československu. Co přesně ale tento termín znamená? Sovětizaci lze vnímat různými způsoby, nejčastěji je obecně chápána jako nekritické přebírání a přizpůsobování se všemu, co přišlo ze Sovětského svazu. Tato obecná definice je sice obsahově správná, je ale příliš strohá a zjednodušená. Odborně lze sovětizaci popsat jako formování politického a kulturního života celé společnosti podle sovětského modelu. Tato definice znamená plné podřízení společnosti komunistické straně. Proces sovětizace zahrnoval zestátnění soukromého podnikání a kolektivizaci v zemědělství a rovněž centralizaci a plánované hospodářství, formování institucí, zákonů a tradic, a to vše podle sovětského vzoru. Z toho důvodu lze sovětizaci chápat jako dlouhodobý proces, který zcela pozměnil fungování společností v zemích tzv. východního bloku, v jehož čele stál Sovětský svaz.

Vliv Sovětského svazu se začal projevovat už za druhé světové války. Už v roce 1943 byla podepsána československo-sovětská smlouva o přátelství a spolupráci. Po roce 1945 vliv Sovětského svazu ve střední a východní Evropě ještě zesílil. Sovětský svaz chtěl mít po druhé světové válce všechna jím osvobozená území pod svojí kontrolou. Politický vliv Sovětského svazu v Československu respektoval také tehdejší prezident Edvard Beneš. Vzrůstající vliv Sovětského svazu byl hodně podporován především komunisty. Poté, co se po únoru 1948 chopili moci, byla sovětizace společnosti neodvratná.¹

1.2 Průběh sovětizace v Československu

Sovětizace v Československu se začínala projevovat s rostoucím vlivem Sovětského svazu po roce 1945. Proces sovětizace u nás probíhal ve dvou etapách. První etapa spadá do období poválečných let 1945-1948, kdy lze na našem území sledovat první pozvolné projevy sovětizace. Přibližování a přizpůsobování se Sovětskému svazu, které v této době mělo ještě nenásilnou formu, nahrávalo několik skutečností. Byla to jednak pro sovětizaci příznivá politická situace v Československu. Nejvíce tuto politickou situaci ovlivnily první poválečné volby, konané v roce 1946, ve kterých přesvědčivě zvítězila Komunistická strana Československa. Další skutečností, která také napomohla sovětizaci, bylo pozitivní vnímání Sovětského svazu v československé společnosti, ke kterému podstatnou měrou přispělo

¹ VYKOUKAL, Jiří; LITERA, Bohuslav a TEJCHMAN, Miroslav. *Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989. Historická řada*. Praha: Libri, 2000, s. 123-125.

osvobození velké části Československa sovětskou armádou. Důležitou roli v počátcích sovětizace sehrála také komunistická propaganda, která prezentovala Sovětský svaz jako jediného osvoboditele naší země.

Druhá fáze sovětizace nastala po únorovém komunistickém převratu v roce 1948 a trvala až zhruba do poloviny 50. let. Poté, co se komunisté dostali k moci, se proces sovětizace rozběhl naplno. Na rozdíl od prvního období se tato etapa sovětizace vyznačovala tím, že byla prováděna plánovaně a s jasným cílem ovládnout a přeměnit veškeré politické, ekonomické a společenské struktury československé republiky po sovětském vzoru. Sovětizace se ve všech oblastech projevovala podobně, přičemž samotné provedení často působilo urychleným, až chaotickým dojmem. Typickým znakem nejen sovětizace, ale celého tohoto období, byl také kult Stalina a nekritické oslavování tvůrců komunistické ideologie Marxe a Engelse.

Ani oblasti sportu a tělovýchovy se sovětizace nevyhnula. Po únoru 1948 u většiny sportovních organizací došlo k výměně vedení, některé z nich, především pak tělovýchovné spolky jako Sokol a Orel, byly dokonce zcela zrušeny a jejich činnost zakázána. Změny související s procesem sovětizace proběhly také v Československém olympijském výboru. Ten představuje vrcholnou organizaci ve sportovních strukturách. V roce 1951 bylo odvoláno vedení národního olympijského výboru v čele s jeho tehdejšími předsedou Josefem Grusem. Novým, již komunistickým, předsedou Československého olympijského výboru se stal Vilém Mucha.

Proces sovětizace sportu a tělovýchovy měl také negativní důsledky pro celou řadu sportovních osobností. Šlo jak o známé sportovce, tak i o sportovní funkcionáře. Někteří z nich se rozhodli pro odchod do zahraničí. Ze sportovců emigrovali např. tenista a hokejista Jaroslav Drobný, krasobruslařka Ája Vrzáňová nebo hokejisté Oldřich Zábrodský a Miroslav Sláma, z funkcionářů lze jmenovat např. předsedu Československé obce sokolské Antonína Hřebíka. Sportovnímu prostředí se nevyhnuly ani smyšlené politicky motivované kauzy a procesy. Asi nejznámější sportovní kauzou tohoto období byl politický proces s hokejovými mistry světa, který proběhl v roce 1950.

Klíčovou roli v sovětizaci sportu a tělovýchovy sehrál proces sjednocení, který probíhal v letech 1945-1956. Cílem sjednocení tělesné výchovy a sportu bylo vytvoření vrcholové organizace, která by zastřešovala všechny sportovní svazy, tělovýchovné spolky a turistické kluby. V průběhu let postupně vzniklo až šest jednotných organizací, přičemž čtyři z nich byly zřízeny po únoru 1948. Jako první z nich byl vytvořen Ústřední akční výbor Sokola. Následovaly Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport, založený v roce 1949,

a Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport, který vznikl v roce 1952. Proces sjednocení byl definitivně završen až v roce 1956, kdy vznikl Československý svaz tělesné výchovy (ČSTV). Tématu sjednocení tělesné výchovy a sportu se věnuje samostatná kapitola, která detailněji rozebírá průběh a vývoj sjednocení a také se zaměřuje na jednotlivé jednotné organizace.

1.3 Míra inspirace sovětským modelem organizace sportu

1.3.1 Spartakiádní hry a jiné hromadné sportovní a tělovýchovné akce

Komunisté chtěli organizovat mezinárodní sport jako politický prostředek třídního boje. Ještě na konci 19. století byl sport totiž pouze zábavou pro vyšší společenské třídy. Komunisté chtěli sport zpřístupnit pro nižší společenské vrstvy. Sport musel být dostupný i pro dělnickou třídu.² Význam tělovýchovy vyzdvihoval i Vladimír Iljič Lenin. Podle jeho názoru byla tělesná výchova nezbytná pro správný a harmonický rozvoj komunistické mládeže, sport přispíval k formování všestranného jedince komunistické společnosti. Lenin také viděl ve sportu vhodný prostředek pro zapojení žen do veřejné činnosti. Sport podle něj mohl přispět k ženské emancipaci.³

Se vznikem Sovětského svazu a jeho novým komunistickým režimem vznikla i nová forma tělesné kultury, která sloužila zájmům komunistů. Komunistický sportovní model měl přiblížit sport všem vrstvám společnosti a využít ho pro zvýšení národní integrity a veřejného blaha.⁴ Sportovec byl výtvozem státu. Sověti tvrdili, že jejich nejlepší sportovci jsou vrcholem pyramidy založené na masovém sportu pro všechny vrstvy obyvatel. Z tohoto důvodu byli Sověti přesvědčeni, že Sovětský svaz je největší sportovní národ světa. Cílem sportu pro všechny bylo údajně vytvořit zdravější a produktivnější pracovníky.⁵

Carské Rusko se na začátku 20. století zúčastnilo pouze olympiády v roce 1912, poté už na další olympiády nebylo přizváno. Po revoluci se sovětská vláda rozhodla neúčastnit se olympijských her. Sověti měli totiž námitky proti aristokratickému vedení Mezinárodního olympijského výboru a domnívali se, že olympijský kodex brzdí účast proletářů na olympiádách.⁶ Sovětský svaz si proto sám uspořádal sportovní akce ještě většího rozsahu, než byly olympiády. Například v roce 1917 se v Taškentu konaly Středoasijské hry, kterých

² CHATZIEFSTATHIOU, Dikaia a HENRY, Ian P. *Discourses of Olympism: From the Sorbonne 1894 to London 2012*. London: Palgrave Macmillan, 2012, s. 34.

³ RIORDAN, James. *Sport in Soviet Society: Development of Sport and Physical Education in Russia and the USSR*. Cambridge University Press: 1977, s. 64.

⁴ CHATZIEFSTATHIOU, Dikaia a HENRY, Ian P. *Discourses of Olympism: From the Sorbonne 1894 to London 2012*. London: Palgrave Macmillan, 2012, s. 112.

⁵ EDELMAN, Robert. *Serious Fun: A History of Spectator Sports in the USSR*. New York: Oxford University Press, 1993, s. VIII.

⁶ EDELMAN, Robert. *Serious Fun: A History of Spectator Sports in the USSR*. New York: Oxford University Press, 1993, s. 37.

se účastnilo kolem 3000 sportovců. V roce 1920 se na oslavu třetího výročí VŘSR konaly sportovní hry za účasti 18 000 sportovců.⁷

Sportovní akce organizované v Sovětském svazu obvykle doprovázely i průvody. Byly velmi důkladně předem do nejmenších podrobností připravené a nacvičené. Jakákoliv spontánnost byla zcela vyloučena. Na počátku 30. let průvody zdůrazňovaly rovnostářský a masový charakter tělovýchovy, později se jich mohli účastnit jen takoví sportovci, kteří dosáhli alespoň titulu „mistr sportu“.⁸

V letech 1917–1937 se konalo několik „alternativních olympiád“ organizovaných hlavně Sovětským svazem. Asi nejvýznamnější sportovní akcí, kterou Sověti pravidelně organizovali v letech 1925 a 1928, byly tzv. „Spartakiádní hry“. Hry spojovaly sportovní soutěže a kulturní akce. Spartakiádní hry neměly čistě sportovní charakter, ale byla to zároveň přehlídka kulturních a vojenských akcí i lidových tanců. Hlavní myšlenkou spartakiád bylo demonstrovat tělesnou kulturu a sport jako přípravu na boj o socialistické zřízení. Zdůrazňována byla masovost akcí.⁹ V těchto masových sportovních akcích lze spatřit inspiraci pro československé spartakiády, které měly, podobně jako tyto sovětské spartakiádní hry, demonstrovat sílu pracujícího lidu a jeho odhodlanost k budování socialismu a také byly prezentovány jako masové akce, kterých se účastní všechny vrstvy společnosti. Spartakiádní sportovní festivaly v Sovětském svazu měly mimo jiné představovat demonstraci proti pokrytectví buržoazních olympiád. Například v roce 1932, kdy se konaly tyto spartakiádní hry v Moskvě, měly sloužit především jako protiklad k olympijským hrám, které se v tomto roce konaly v americkém Los Angeles.¹⁰ Spartakiádní hry ale zcela nesplnily svůj účel sjednotit sportem pracující třídy. Na mnoha sportovištích totiž jejich provozovatelé (včetně třeba Rudé armády) požadovali vysoké nájemné, které si organizátoři nemohli dovolit.¹¹

1.3.2 Centralizace sportu, začlenění sportu pod armádu a vznik armádních sportovních organizací a klubů

Zajímavostí také je, že inspirace v oblasti sportu fungovala i opačně. Rusko se ještě v 19. století nechalo inspirovat českou tělovýchovnou organizací Sokol. Stejně pojmenované

⁷ CHATZIEFSTATHIOU, Dikaia a HENRY, Ian P. *Discourses of Olympism: From the Sorbonne 1894 to London 2012*. London: Palgrave Macmillan, 2012, s. 36.

⁸ EDELMAN, Robert. *Serious Fun: A History of Spectator Sports in the USSR*. New York: Oxford University Press, 1993, s. 42.

⁹ EDELMAN, Robert. *Serious Fun: A History of Spectator Sports in the USSR*. New York: Oxford University Press, 1993, s. 38.

¹⁰ CHATZIEFSTATHIOU, Dikaia a HENRY, Ian P. *Discourses of Olympism: From the Sorbonne 1894 to London 2012*. London: Palgrave Macmillan, 2012, s. 112-113.

¹¹ EDELMAN, Robert. *Serious Fun: A History of Spectator Sports in the USSR*. New York: Oxford University Press, 1993, s. 38.

tělovýchovné organizace vznikaly v Rusku ve druhé polovině 19. století. Byly ruskému cítění bližší než podobné německé nebo švédské organizace, protože lépe vystihovaly slovanského ducha.¹² Po roce 1917 ale byly zakázány.

V Rusku po roce 1917 nebylo jednoznačné, jak ke sportu přistupovat. V novém státě vládl chaos a nejistota. Bylo zapotřebí bojovat proti nepřátelům nové republiky. Militarizace sportu se projevila nejprve zavedením povinné vojenské služby, následovalo zabavení inventáře a vybavení zrušeným sportovním organizacím jako byl Sokol, skautské organizace a jiné sportovní kluby. Dalším cílem bylo mít tělovýchovu a brannou výchovu povinnou a zapojit do ní co nejvíce mladých lidí. Vše bylo sdruženo pod vedení Rudé armády. Podporovány byly především kolektivní sporty a lyžování. Později ve 20. letech 20. století se sport v Sovětském svazu ještě více zpolitizoval. Všechny sportovní organizace musely být řízeny komunistickou stranou, žádné nezávislé spolky a organizace nesměly existovat. Veškeré sportovní hnutí se centralizovalo.¹³ Podobně se situace vyvíjela i v Československu v 50. letech.

Po konci občanské války v roce 1921 bylo v Rusku mnoho sportovních organizací propojeno s armádou. V roce 1923 byla v nově vzniklém Sovětském svazu Lidovým komisariátem zřízena tzv. Dobrovolná sportovní společnost. Pod názvem Dynamo působily její sportovní kluby v mnoha městech.¹⁴ Dynamo byla zpočátku sportovní společnost otevřená příslušníkům bezpečnostních sborů a jejich rodinným příslušníkům. Brzy měla organizace pobočky v každém větším městě a začala i budovat sportovní stadiony. Ve 30. letech se sportovní hnutí rozrostlo i na pracoviště. Objevila se snaha sdružovat zaměstnance do sportovních odborových organizací. První takový spolek, Spartak, vznikl v roce 1935. Odborové svazy byly organizovány podle odvětví.¹⁵ Sportovní aktivity podporovaly i kluby Rudé armády.¹⁶

Inspirace tímto sovětským vzorem se velmi silně projevila i v československém modelu sportu. Také zde vzniklo mnoho sportovních organizací zaštitěných armádou. Často nesly označení Dukla nebo byly pojmenovány podle sovětského vzoru Dynamo nebo Spartak.

¹² RIORDAN, James. *Sport in Soviet Society: Development of Sport and Physical Education in Russia and the USSR*. Cambridge University Press: 1977, s. 47.

¹³ RIORDAN, James. *Sport in Soviet Society: Development of Sport and Physical Education in Russia and the USSR*. Cambridge University Press: 1977, s. 68-69.

¹⁴ EDELMAN, Robert. *Serious Fun: A History of Spectator Sports in the USSR*. New York: Oxford University Press, 1993, s. 33.

¹⁵ RIORDAN, James. *Sport in Soviet Society: Development of Sport and Physical Education in Russia and the USSR*. Cambridge University Press: 1977, s. 125.

¹⁶ EDELMAN, Robert. *Serious Fun: A History of Spectator Sports in the USSR*. New York: Oxford University Press, 1993, s. 33.

K neznámějším dnes existujícím armádním klubům patří fotbalový klub Dukla Praha, hokejový klub Dukla Jihlava a také volejbalový klub Dukla Liberec.

Po únoru 1948 byly podle sovětského vzoru přejmenovány také již existující sportovní kluby. Jako příklad lze uvést český hokejový klub Sparta Praha, který byl v 50. letech přejmenován na TJ Spartak Praha Sokolovo. Pod tímto názvem vystupoval klub do roku 1965.¹⁷ Velmi často se také stávalo, že byl sportovní klub pojmenován po některém státním nebo národním podniku. Jedním z přejmenovaných klubů byl například český hokejový klub LTC Praha. Tento klub byl přejmenován na Závodní sokolskou jednotu Zdar LTC Praha. Na přejmenování klubu vzpomínal také bývalý hráč LTC Praha a dlouholetý kapitán československé hokejové reprezentace Vladimír Zábrodský. V jeho životopisné knize nazvané „Vladimír Zábrodský - skutečný příběh hokejové legendy“ je uvedeno, že změny názvů sportovních organizací byly v té době velmi časté. Sportovní kluby měly nově přidělené patronátní podniky, kde řada sportovců pracovala. V knize Zábrodský také uvádí, že „Bylo to dobré i proto, že hráči tak byli kryti před pracovním úřadem a podniky je mohly uvolňovat k tréninkům a zájezdům.“¹⁸

1.3.3 Československý SVAZARM

Inspiraci sovětským vzorem lze spatřit také ve vzniku organizace SVAZARM. Jako vzor sloužila jednak ruská vojenská organizace VŠEVOBUČ a také sovětská organizace DOSAAF.

V Rusku se po revoluci v roce 1917 z původně carské vojenské organizace vyvinula vojenská výcviková organizace VŠEVOBUČ (Všeobščeje vojennoje obučenije - Univerzální vojenský výcvik), plně ovládaná bolševiky.¹⁹ Jejím hlavním cílem bylo zajistit dostatek vojáků Rudé armády. Aby doplňování stavů do armády probíhalo co nejrychleji, bylo potřeba zavést nové programy pro fyzickou zdatnost všech obyvatel, kteří by do armády mohli být povoláni. Tím dostal VŠEVOBUČ pod kontrolu všechny sportovní kluby a organizace. Začal organizovat také masové sportovní akce, přehlídky i soutěže.²⁰ VŠEVOBUČ byl zrušen v roce 1923, protože jeho činnost po skončení občanské války už nebyla potřeba. Znovu byl

¹⁷ HC SPARTA PRAHA. Historie klubu. *hcsparta.cz* [online] © 2003-2024 [cit. 2024-05-19]. Dostupné z: <https://www.hcsparta.cz/zobraz.asp?t=historie>

¹⁸ PALÁN, Aleš a LUKŠŮ, David. *Vladimír Zábrodský – skutečný příběh hokejové legendy*. Praha: Česká televize, 2010, s. 177.

¹⁹ RIORDAN, James. *Sport in Soviet Society: Development of Sport and Physical Education in Russia and the USSR*. Cambridge University Press: 1977, s. 37-38.

²⁰ RIORDAN, James. *Sport in Soviet Society: Development of Sport and Physical Education in Russia and the USSR*. Cambridge University Press: 1977, s. 70.

ale obnoven v září 1941 a existoval až do konce druhé světové války²¹. DOSAAF (Dobrovolnoje občestvo sodějstvija armii, aviacii i flotu, Dobrovolná společnost pro spolupráci s armádou, letectvem a flotilou) byl na stejném principu v Sovětském svazu založen v roce 1951.²²

Podle vzoru této organizace vznikl u nás SVAZARM (Svaz pro spolupráci s armádou). Byl ustanoven 4. listopadu 1951. Jednalo se o organizaci, která měla armádní charakter, ale patřila pod ni i některá sportovní odvětví.²³ SVAZARM vznikl na základě zákona č. 92/1951 Sb., o branné výchově. V zákoně je definováno: „*Brannou výchovu provádějí dobrovolné organizace, především Svaz pro spolupráci s armádou (dále jen "Svaz"), který se prohlašuje za dobrovolnou organizaci podle zákona č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních.*“²⁴

1.3.4 Tyršův odznak zdatnosti

Po roce 1948 komunisté podporovali tělesnou zdatnost a fyzickou připravenost také udělováním odznaků zdatnosti. Vše se opět řídilo podle sovětského vzoru. V Sovětském svazu byl od roku 1931 udělován odznak GTO (Gotov k trudu i oborone - Připraven k práci a obraně). Odznak se uděloval za splnění různých sportovních disciplín, vyžadovaly se ale také teoretické znalosti o sovětském sportovním hnutí nebo z oblasti zdravotní výchovy. Uchazeči o odznak se museli také účastnit brigád v zemědělství nebo průmyslu. Od roku 1933 byl udělován ještě vyšší stupeň tohoto odznaku. Od roku 1934 byl pak zaveden podobný typ odznaku BGTO (Budte gotovy k trudu i oborone - Buďte připraveni na práci a obranu) také pro školní mládež.²⁵

V Československu byly odznaky podle sovětského vzoru také zaváděny. Vilém Mucha, první náměstek předsedy Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport, uvedl v časopise Stadion z 2. ledna 1953, že Federace proletářské tělovýchovy (FPT) už

²¹ RIORDAN, James. *Sport in Soviet Society: Development of Sport and Physical Education in Russia and the USSR*. Cambridge University Press: 1977, s. 81.

²² PAULUS, Filip. Svaz pro spolupráci s armádou. Formování branné výchovy v letech 1951-1989. *Národní archiv*[online] 2018 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z:https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2024/03/PH_26_2_2018_Paulus.pdf

²³ SDRUŽENÍ SPORTOVNÍCH SVAZŮ ČESKÉ REPUBLIKY. Historie. *Sdružení sportovních svazů ČR* [online] © 2021 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z:<https://www.sporty-cz.cz/historie/>

²⁴ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 92 ze dne 2. listopadu 1951, o branné výchově. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2024-06-07]. Dostupné z:<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1951-92>

²⁵ RIORDAN, James. *Sport in Soviet Society: Development of Sport and Physical Education in Russia and the USSR*. Cambridge University Press: 1977, s. 129-130.

ve 30. letech podle vzoru Sovětského svazu zaváděla sovětský systém všestrannosti pro dosažení odznaku zdatnosti Rudé sportovní internacionály.²⁶

V Československu byl po únoru 1948 podle sovětského vzoru zaveden nejprve Tyršův odznak zdatnosti (TOZ). Podnět ke vzniku odznaku přišel od atleta Oty Jandery, který se inspiroval při své návštěvě Sovětského svazu právě odznakem GTO.²⁷ Oficiálně byl odznak zaveden v roce 1949 pro zvýšení „*tělesné, pracovní a branné zdatnosti lidu*“. Podle zákona 187/1949 Sb., o státní péči o tělesnou výchovu a sport byl odznak udělován podle zásad, které určil Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport.²⁸

Tyršův odznak zdatnosti se uděloval pouze do roku 1952, kdy byl nahrazen odznakem Připraven k práci a k obraně vlasti. Na schůzi Národního shromáždění 12. prosince 1952 v rozpravě k zákonu o organizaci tělesné výchovy a sportu vystoupil slovenský poslanec Daubner, který kritizoval nedostatečnost vědeckých přístupů ke sportu a také to, že jsou zkušenosti ze Sovětského svazu málo využívány. Kritizoval také právě, že u Tyršova odznaku zdatnosti nebylo jasné, k čemu má zdatnost z názvu odznaku vlastně sloužit. Proto měl být v novém zákoně zaveden jiný odznak s názvem Připraven k práci a k obraně vlasti.²⁹ V zákoně č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu, který ten den poslanci schválili, se uvádí: „*Základem systému tělesné výchovy a sportu je odznak zdatnosti "Připraven k práci a obraně vlasti" a jednotná sportovní klasifikace. Podmínky pro udělování odznaku zdatnosti a pro jednotnou sportovní klasifikaci stanoví Státní výbor.*“³⁰ Daubner v debatě o tomto zákonu mimo jiné uvedl, že nový zákon umožňuje, aby sportovci, stejně jako vynikající pracovníci, byli za své výkony v závodech vyznamenáni tituly „Zasloužilý pracovník sportu“, „Mistr sportu“ a „Zasloužilý mistr sportu“.³¹

O Tyršově odznaku zdatnosti se zmiňuje ve svých pamětech i Dana Zátopková. Její manžel Emil byl podle Zátopkové zastáncem Tyršova odznaku zdatnosti, protože on sám prosazoval všestrannost, a to hlavně u mládeže. Pro reprezentanty byl TOZ, podle jejích slov, povinný, jinak by nemohli získat titul mistra sportu ani jiné sportovní tituly. Zajímavá je

²⁶ Slavnostní zasedání Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport. *Stadion: časopis pro tělesnou výchovu a sport*. 1953, roč. 1, č. 1, s. 4-5.

²⁷ Cesta k TOZ. *Naše vojsko*. 1949, roč. 8, č. 27, s. 12.

²⁸ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 187 ze dne 14. července 1949, o státní péči o tělesnou výchovu a sport. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2023-11-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1949-187>

²⁹ 69. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 12. 12. 1952, s. 2 [cit. 2024-06-09].

Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/069schuz/s069002.htm>

³⁰ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 71 ze dne 12. prosince 1952, o organizaci tělesné výchovy a sportu. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2024-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1952-71>

³¹ 69. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 12. 12. 1952, s. 2 [cit. 2024-06-09].

Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/069schuz/s069002.htm>

informace týkající se názvu odznaku. Podle Dany Zátopkové to byli Sokoli, díky kterým nese odznak jméno Miroslava Tyrše. Jak uvádí: „*Sokolíci byli v té době už odehnáni z významných sportovních pozic a těžce se jim nakonec podařilo proti Janderovi prosadit k odznaku Tyršovo jméno.*“³²

1.3.5 Vědecké sportovní instituce

Inspirace sovětským modelem organizace sportu je patrná i ve vzniku a fungování sportovních vědeckých institucí a vysokých škol v Československu. V Rusku a později v Sovětském svazu byla tělovýchově věnována značná pozornost. Kromě samotných tělovýchovných a sportovních organizací vznikaly i vědecké instituce a vysoké školy sportovního zaměření. Hned po VŘSR nastaly v Rusku v tělovýchově změny. Byla zavedena pravidelná tělesná výchova ve školách. Ve stejné době vznikaly v Rusku první školy pro trenéry a sportovní instruktory a také instituty tělesné výchovy. V červnu 1918 byly v Moskvě při Vojenské škole gymnastiky a šermu otevřeny šestiměsíční kurzy pro sportovní trenéry. Podobné kurzy se konaly i v jiných městech, např. v Jaroslavlí, Permu, Smolensku a Simbirsku. Brzy poté byly na základě těchto kurzů založeny první instituty tělesné výchovy. Jako první vznikl v říjnu 1919 Lesgaftův³³ institut tělesné výchovy v Petrohradě.³⁴ V prosinci 1919, vznikl podobný institut tělesné výchovy v Moskvě a třetí takovou institucí v zemi byla Moskevská vojenská škola tělesné výchovy pro pracující lid, která vznikla v roce 1920. Všechny tyto organizace fungovaly na principu vysoké školy.³⁵

Podle sovětského vzoru byly v Československu zakládány vědecké instituce sportovního charakteru a vysoké školy zaměřené na tělovýchovu a sport. Také všechny ostatní vysoké školy všech zaměření musely mít svou katedru tělesné výchovy. Pravidla pro fungování vysokých škol zaměřených na sport určoval zákon č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu. Podle tohoto zákona je zřizovala vláda, studijní a zkušební předpisy pro ně vydával Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport po dohodě s ministerstvem školství, věd a umění.³⁶ Na Univerzitě obrany vzniklo Centrum tělesné výchovy a sportu (tehdy pod

³² ZÁTOPKOVÁ, Dana a ZÁTOPEK, Emil. *Náš život pod pěti kruhy*. Praha: Academia, 2016, s. 334.

³³ Poznámka: Za jednoho ze zakladatelů tělovýchovy Sověti považovali Piotra Lesgafta (1837 – 1909). Byl to ruský biolog, lékař a tvůrce vědeckého systému tělesné výchovy.

³⁴ RIORDAN, James. *Sport in Soviet Society: Development of Sport and Physical Education in Russia and the USSR*. Cambridge University Press: 1977, s. 47-49.

³⁵ RIORDAN, James. *Sport in Soviet Society: Development of Sport and Physical Education in Russia and the USSR*. Cambridge University Press: 1977, s. 77-78.

³⁶ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 71 ze dne 12. prosince 1952, o organizaci tělesné výchovy a sportu. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2024-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1952-71>

názvem Katedra tělesné přípravy) v roce 1951.³⁷ Na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze vznikla katedra tělesné výchovy v roce 1952,³⁸ od roku 1953 fungovala katedra tělesné výchovy na Vysoké škole chemicko-technologické v Pardubicích.³⁹ Na Vysoké škole strojní v Liberci byla ustanovena Katedra tělesné výchovy a sportu 1. října 1953.⁴⁰ Podobně byly zakládány katedry tělesné výchovy i na dalších vysokých školách. Pro zdravotní péči o sportovce byl od ledna 1948 při Lékařské fakultě Univerzity Karlovy zřízen Ústav tělovýchovného lékařství. V roce 1952 po reorganizaci zdravotnictví se z tohoto ústavu vyčlenilo Oddělení zdravotní péče o tělovýchovu a sport Ústavu národního zdraví Národního výboru hlavního města Prahy.⁴¹

Vládním nařízením č. 24/1953 byl v Praze také po sovětském vzoru založen Institut tělesné výchovy a sportu: „*Zřizuje se institut tělesné výchovy a sportu v Praze (dále jen "institut"); institut je vysokou školou.*“⁴² O zřízení tohoto institutu se během rozpravy Národního shromáždění k zákonu o organizaci tělesné výchovy a sportu 12. prosince 1952 zmínil také náměstek předsedy vlády Zdeněk Fierlinger. Institut podle něj bylo potřeba zřídit, „*aby naše badání v tělesné výchově a sportu bylo po sovětském vzoru postaveno na vědecký základ.*“⁴³ Kromě toho se Fierlinger zmínil také o tom, že „*Při masovém vzrůstu naší tělovýchovy se dále ukázalo, že Tyršův ústav pro tělesnou výchovu a sport, který vychovává střední odborné kádry pro tělesnou výchovu, nestačí již krýt požadavky kladené na odborné tělovýchovné pracovníky. Velmi nedostatečná byla zatím také vědecká výzkumná práce v tělesné výchově a sportu, která tvoří základ úspěchů sovětské fyskultury.*“⁴⁴ Dále Fierlinger ve svém projevu uvedl, že „*V dokumentu strany a vlády o tělesné výchově a sportu, který se projednával současně s osnovou tohoto zákona, se dále počítá i se zřízením výzkumného*

³⁷ UNIVERZITA OBRANY. Historie tělovýchovy na škole. *Centrum tělesné výchovy a sportu*[online] © 2024 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://ctvs.unob.cz/centrum/o-centru/historie-telovychovy-na-skole/>

³⁸ MAŠEK, Martin a BAKULE, Pavel. Historie katedry tělesné výchovy na VŠCHT Praha. *Ústav tělesné výchovy a sportu VŠCHT Praha*[online] 23. 10. 2017 [cit. 2024-06-10].

Dostupné z: <https://ktv.vscht.cz/katedra/historie>

³⁹ UNIVERZITA PARDUBICE. Z historie KTS. *Univerzita Pardubice, Katedra tělovýchovy a sportu* [online]. 2024 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://kts.upce.cz/kts/o-katedre/historie.html>

⁴⁰ TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI. Historie. *Katedra tělesné výchovy a sportu*[online] 2024 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://ktv.fp.tul.cz/katedra/historie>

⁴¹ 1. LÉKAŘSKÁ FAKULTA UNIVERZITA KARLOVA. Historie Ústavu tělovýchovného lékařství. *1. lékařská fakulta Univerzita Karlova* [online]. 2024 [cit. 2024-06-05].

Dostupné z: <https://utl.lf1.cuni.cz/historie-ustavu>

⁴² ČESKOSLOVENSKO. Nařízení vlády č. 24 ze dne 7. dubna 1953, o zřízení institutu tělesné výchovy a sportu v Praze. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2024-06-07].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1953-24>

⁴³ 34. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 14. 7. 1949, s. 3 [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/034schuz/s034003.htm>

⁴⁴ 69. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 12. 12. 1952, s. 2 [cit. 2024-06-09].

Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/069schuz/s069002.htm>

ústavu tělovýchovného, aby naše badání v tělesné výchově a sportu bylo po sovětském vzoru postaveno na vědecký základ.“⁴⁵ Institut byl slavnostně otevřen 1. října 1953. Od září 1958 přestal být samostatnou vysokou školou a stal se součástí Univerzity Karlovy jako Fakulta tělesné výchovy a sportu.⁴⁶

1.4 Sjednocení tělesné výchovy a sportu

1.4.1 Průběh a vývoj sjednocení

Snahy o sjednocení tělovýchovných organizací a spolků sahají až do třicátých let 20. století. Tyto snahy můžeme zaznamenat už kolem roku 1938, kdy se poprvé objevuje myšlenka sjednocení a jednotné společné tělovýchovné organizace. Důvod, proč se tehdy začalo uvažovat o sjednocení tělovýchovy, souvisel s obavami, které představovalo nacistické Německo, a s politickým tlakem, který na Československo vyvíjelo. Tento první pokus byl však zmařen nejen Mnichovskou dohodou a následnou okupací, ale také vnitřními neshodami mezi jednotlivými sportovními a tělovýchovnými organizacemi, spolky a svazy, které neumožnily rychlý vznik jednotné organizace. Vnitřní spory byly způsobeny především tím, že některé spolky, jako např. Orel a Svaz dělnických tělocvičných jednot (Svaz DTJ), fungovaly pod záštitou politických stran. Příkladem může být právě tělovýchovný spolek Orel, který byl pod vlivem lidové strany, nebo Svaz dělnických tělocvičných jednot zaštiťovaný sociální demokracií.⁴⁷

Krátce po druhé světové válce a osvobození Československa byla obnovena činnost všech tělovýchovných organizací (Sokol, Orel, Svaz DTJ), které tak navázaly na dřívější působení v předválečném období. Kromě toho se opět začalo vážně mluvit o sjednocení tělovýchovných a sportovních organizací. Na rozdíl od předválečné doby byla změna ve sportovním prostředí možná, ne-li žádaná, protože probíhala v naprosto odlišné atmosféře, která dovoľovala diskutovat právě i o vzniku jednotné sportovní organizace. Navíc měla tato myšlenka na sjednocení politickou podporu napříč tehdejšími politickými stranami, které byly

⁴⁵ 69. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 12. 12. 1952, s. 3 [cit. 2024-06-09].

Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/034schuz/s034003.htm>

⁴⁶ WAIC, Marek. 70 let FTVS – tradice vzdělávání učitelů TV v českých zemích. *Forum: magazín Univerzity Karlovy* [online]. 22. 9. 2023 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://www.ukforum.cz/rubriky/nazory/9014-70-let-ftvs-aneb-tradice-vzdelavani-ucitelu-telesne-vychovy-v-ceskych-zemich>

⁴⁷ WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 16-18.

součástí tzv. Národní fronty.⁴⁸ Shoda už ovšem nepanovala ve způsobu, jakým by mělo být sjednocení provedeno. Z toho důvodu mezi lety 1945 až 1948 vznikly postupně dvě organizace, které zastávaly odlišný přístup ke sjednocení tělovýchovy a sportu.

O průběhu sjednocení tělesné výchovy a sportu píše ve své studii Jana Havlínová. Studie vyšla v roce 2011 v odborném historickém časopise *Moderní dějiny*. Uvádí se zde, že snahy o sjednocení se začaly projevovat krátce po skončení druhé světové války. Podle studie měly tyto snahy vyjadřovat jednotu českého a slovenského národa. Na potřebě sjednocení tělovýchovy panovala všeobecná shoda u většiny tělovýchovných, sportovních a turistických organizací. 5. května 1945 vyšlo společné prohlášení některých organizací, ve kterém požadovaly sjednocení tělovýchovy na tzv. organizovaném principu, který se zakládal na začlenění všech tělovýchovných organizací do jediné jednotné organizace.⁴⁹

První z těchto jednotlicích organizací byl Ústřední národní tělovýchovný výbor (ÚNTV). Ústřední národní tělovýchovný výbor byl založen na ustavující schůzi 9. května 1945. Na této schůzi byl mimo jiné zvolen předseda organizace, kterým se stal Antonín Hřebík, který se ve stejný den stal rovněž předsedou Československé obce sokolské.⁵⁰ Výboru se však nepodařilo prosadit, hlavně kvůli vnitřním rozporům a také kvůli tomu, že se k této jednotné organizaci odmítly připojit tři významné organizace, a to tělovýchovný Orel, skautský Junák a také Československý fotbalový svaz.⁵¹ Zároveň se však vzniku první jednotné organizace snažili využít komunisté ve svůj prospěch a prostřednictvím ÚNTV se pokusili, byť poprvé neúspěšně, dostat sport a tělovýchovu i skauting pod svoji kontrolu.⁵²

⁴⁸ WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 21-22.

⁴⁹ HAVLÍNOVÁ, Jana. Československý olympijský výbor v letech 1945-1948 a příprava letních olympijských her v Londýně 1948. In: *Moderní dějiny: časopis pro dějiny 19. a 20. století*, 2011, roč. 19, č. 1, s. 208.

⁵⁰ WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 22.

⁵¹ WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 24-25.

⁵² WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 23.

Druhou organizací, která v tomto období vznikla, byl Československý tělovýchovný svaz (ČSTS). Československý tělovýchovný svaz se stal, i když jen na krátkou dobu, respektovanou jednotnou sportovní a tělovýchovnou organizací s celostátní působností.⁵³

Situace se však zásadně změnila po komunistickém státním převratu z února 1948. Po převratu bylo provedeno sjednocení tělesné výchovy a sportu, které proběhlo zcela podle představ komunistů. Komunisté se opět vrátili k předchozímu organizovanému způsobu sjednocení.

Po únoru 1948 ve všech sportovních a tělovýchovných organizacích vznikaly akční výbory. Podle Havlínové měly tyto výbory vytvořit vhodné podmínky pro sjednocení. Samotným sjednocením byl pověřen Akční výbor ústředního výboru Sokola. Ústřední akční výbor Sokola se již na konci února 1948 ujal řízení všech tělovýchovných, sportovních a turistických organizací. O měsíc později, 31. března 1948, byl oficiálně prohlášen jedinou jednotnou tělovýchovnou organizací.⁵⁴ Všechny tělovýchovné spolky, sportovní svazy a turistické kluby tak byly sdruženy do Ústředního akčního výboru Sokola, který převzal členskou základnu a veškerý majetek od všech členských organizací.⁵⁵ Začlenění všech turistických organizací do Sokola proběhlo k 1. červnu 1948. Pod Sokol byl zařazen Klub českých turistů, Československá obec turistická, Pohorská jednota Radhošť a slovenská organizace Klub slovenských turistů a lyžařů.⁵⁶ V Sokolském věstníku z května 1948 uvedli informaci týkající se přejmenování slučovaných organizací. Ze všech tradičních pojmenování klubů měly být zachovány pouze dva – Sparta a Slavia. Ostatní označení klubů mělo být zrušeno a každý sportovní oddíl měl dále vystupovat jen jako „sportovní oddíl“ určité pobočky Sokola.⁵⁷

Proces sjednocení byl následně potvrzen o rok později, v červenci 1949, kdy byl vydán zákon 187/1949 Sb., o státní péči o tělesnou výchovu a sport.⁵⁸ O přípravách zákona o tělesné výchově a sportu se psalo už 9. července v Rudém právu, kde vyšel článek nazvaný

⁵³ WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 29.

⁵⁴ HAVLÍNOVÁ, Jana. Československý olympijský výbor v letech 1945-1948 a příprava letních olympijských her v Londýně 1948. In: *Moderní dějiny: časopis pro dějiny 19. a 20. století*, 2011, roč. 19, č. 1, s. 209.

⁵⁵ WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 38-39.

⁵⁶ Pokyny pro začlenění čs. turistiky do Sokola. *Sokolský věstník: list Československé obce sokolské*. 1948, roč. XLVI, č. 21, s. 324.

⁵⁷ Jak je to se jmény klubů při slučování? *Sokolský věstník: list Československé obce sokolské*. 1948, roč. XLVI, č. 19, s. 292.

⁵⁸ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 187 ze dne 14. července 1949, o státní péči o tělesnou výchovu a sport. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2023-11-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1949-187>.

„Zákon o tělesné výchově a sportu podpoří další mohutný rozvoj naší tělovýchovy“. V článku bylo zmíněno, že zákon byl projednáván kulturním a ústavně právními výborem Národního shromáždění. Na jednání kulturního výboru měl projev prof. Dr. Julius Dolanský, ve kterém mimo jiné pronesl, že *„tělovýchova a sport patří k nejzákladnějším potřebám všech mladých lidí.“*⁵⁹

Z článku je také patrné, jak komunisté propagandisticky zneužili jméno zakladatele Sokola Miroslava Tyrše k tomu, aby podpořili sjednocení tělovýchovy a sportu pod Sokolem. Například v Rudém právu byla čtenáři neustále podsouvána představa, že samotný Tyrš usiloval o tento způsob sjednocení. To také dokládá výše zmíněný projev Dolanského, ve kterém uvedl, že *„Tyršova myšlenka sokolské tělovýchovy byla pokroková. Tělovýchova neměla zůstat omezena jen na úzký okruh jednotlivců, ale měla do sebe pojmout všechny lid. Přesto však Sokolstvo za kapitalistické společnosti nemohlo nikdy splnit Tyršem vytčené cíle demokracie pokroku a vlastenectví, neboť sociální bída, nezaměstnanost, podvýživa a nemoci byly přímo výsměchem Tyršovým ideám, Sokolstvo samo se o tyto nejzákladnější problémy dlouho a dlouho nestaralo.“*⁶⁰

Zmíněný zákon o tělesné výchově a sportu byl také probíráán v článku Rudého práva ze dne 13. července 1949. V tomto článku nazvaném „Zákon státní péče o tělovýchovu a sport výrazem správného pochopení poslání tělovýchovy a sportu v lidově demokratické republice“ bylo oznámeno, že na „34. schůzi Národního shromáždění republiky Československé ve čtvrtek 14. července bude projednáván v plenu zákon o státní péči o tělesnou výchovu a sport.“ V článku byl zákon vychvalován a označován jako *„historický mezník v dějinách československé tělesné výchovy a sportu.“* Zároveň mělo schválení zákona zajistit státní podporu vládních činitelů na nejširší základně a také úspěšný rozvoj tělesné výchovy a sportu. Podle článku měl být připravovaný zákon rozdělen do třinácti odstavců a navazovat na *„Tyršovy sokolské tradice“*.⁶¹

Zajímavé informace o tomto zákoně poskytuje také zápis z 34. schůze Národního shromáždění ze 14. července 1949, kde byl zákon projednáván a poté také schválen. Z Dolanského projevu, jehož části byly uveřejněny v Rudém právu, je patrné, jak Dolanský zneužíval Tyršovo jméno pro účely podpory komunistického návrhu zákona. Dolanský sám byl členem Československé obce sokolské a jeho projev se týkal především

⁵⁹ Zákon o tělesné výchově a sportu podpoří další mohutný rozvoj naší tělovýchovy. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1949, roč. 29, č. 159, s. 6.

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ Zákon státní péče o tělovýchovu a sport výrazem správného pochopení poslání tělovýchovy a sportu v lidově demokratické republice. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1949, roč. 29, č. 162, s. 6.

Sokolstva. Ve své řeči se mnohokrát zmínil o Tyršovi. Mimo jiné např. řekl, že Tyrš, přestože sám pocházel z buržoazní vrstvy, nikdy nechtěl, aby Sokol sloužil pouze buržoazii. Dále Dolanský uvedl, že je mylný názor, že Sokol podle Tyrše byl nepolitickou záležitostí, že Tyršovi šlo jen o „tělocvik“. Sokolstvo vždy bylo a bude politickou záležitostí.⁶²

Dolanský dále v projevu uvedl, že už v roce 1914 se uvažovalo o zřízení samostatné sokolské organizace. „V národě politicky rozrůzněném a rozeštvaném nebylo už ani pomyšlení na to, že by se všechna tělesná a mravní výchova všeho lidu mohla soustředit v jediné České obci sokolské, ovládnuté a řízené reakční politikou buržoasních stran.“ Vedle České obce sokolské vznikaly tedy také samostatné Dělnické tělocvičné jednoty a za první republiky potom i Federace proletářské tělovýchovy, kde bylo organizováno především dělnictvo. Ostatní organizace (např. katolický Orel, ale i Skaut a Junák) byly podle Dolanského buržoazní, ovládané zneprátelenými stranami a přispěly k roztržitém a anarchii ve sportu.⁶³

Z Dolanského projevu také vyplývá, jak měla být nová tělovýchova organizována. Měly být zřízeny dvě instituce: Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport a Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport. Státní výbor měli tvořit zástupci Československé obce sokolské, celonárodních lidových organizací jako např. ROH a vynikající pracovníci z oboru zdravotnictví, tělesné výchovy a sportu. Úkolem Státního výboru mělo být vytváření směrnic a metodiky. Státní úřad měl být ústředním správním orgánem, ale neměl být Státnímu výboru zcela podřízen. Měl mít i určité pravomoce v podrobném provádění směrnic ve vztahu k národním výborům. Za činnost úřadu měl odpovídat předseda, který by byl členem vlády a jmenoval by ho prezident. Tento předseda by zároveň byl i předsedou Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport, což mělo „demokraticky“ zaručit součinnost obou institucí.⁶⁴

Zákon se vyjadřuje také k majetku sjednocovaných institucí. Všechny majetek měl přejít na Československou obec sokolskou. V zákoně se dále uvádí: „*Jestliže toho vyžaduje naléhavý veřejný zájem, lze pro účely tělesné výchovy a sportu vyvlastniti potřebné nemovitosti a zařízení, nelze-li tento zájem uspokojiti jiným způsobem*“⁶⁵

15. července 1949 byla v Rudém právu téměř celá sportovní stránka věnována tomuto schválenému zákonu č. 187/1949 Sb., o státní péči o tělesnou výchovu a sport. V souhrnném

⁶² 34. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 14. 7. 1949, s. 1 [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/034schuz/s034001.htm>

⁶³ 34. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 14. 7. 1949, s. 2 [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/034schuz/s034002.htm>

⁶⁴ Tamtéž

⁶⁵ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 187 ze dne 14. července 1949, o státní péči o tělesnou výchovu a sport. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2023-11-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1949-187>

článku s názvem „Zákon o státní péči o tělesnou výchovu a sport vyvrcholením sjednocení čs. tělovýchovy a sportu“ se psalo mimo jiné o tom, že „po celých 20 let existence předmnichovské kapitalistické republiky sloužila tělovýchova a sport vládnoucí buržoasii jako nástroj k odpoutání pozornosti lidových mas od politického života.“⁶⁶ Na tomto místě je nutné zdůraznit, že Sokol byl v období tzv. první republiky nejvýznamnější tělovýchovnou organizací, výrazným zastáncem demokracie a symbolem samostatné Československé republiky.

V článku „Zákon státní péče o tělovýchovu a sport výrazem správného pochopení poslání tělovýchovy a sport v lidově demokratické republice“, který vyšel v Rudém právu už 13. července 1949, se mimo jiné probíralo, jak budou podle nového zákona rozděleny pravomoce. Československá obec sokolská se podle zákona měla stát jedinou jednotnou organizací tělovýchovy a sportu a měla mít na starosti dobrovolnou tělesnou výchovu a sport občanů. Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport měl zajistit tělesnou výchovu a sport na školách, kdežto Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport měl spolupracovat s ministerstvem školství, věd a umění a ministerstvem národní obrany a zodpovídat za tělovýchovu a sport v armádě. Podle zákona tak měly všechny zmíněné složky, tedy armáda, školy i občané, postupovat podle jednotných zásad a pravidel a navzájem se podporovat.⁶⁷

Je zajímavé, že už podle tohoto zákona z roku 1949 se počítalo kromě Státního úřadu pro tělesnou výchovu a sport také se vznikem Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport. Ten ale vznikl až v roce 1952, kdy byl v prosinci schválen zákon č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu. V rozpravě k návrhu tohoto zákona na 69. schůzi Národního shromáždění 12. prosince 1952 vystoupili někteří poslanci a také náměstek předsedy vlády Zdeněk Fierlinger. Poslanec Daubner v rozpravě uvedl, že přestože bylo v tělovýchově dosaženo mnoho dobrých výsledků, nestala se tělovýchova aktivním činitelem v budovatelské práci.⁶⁸ Sokol podle Daubnera nevykonal vše pro zlepšení tohoto stavu. Hodně se o sovětském vzoru mluvilo, ale dosud se málo uplatnilo v praxi. Daubner dále řekl,

⁶⁶ Zákon o státní péči o tělesnou výchovu a sport vyvrcholením sjednocení čs. tělovýchovy a sportu. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1949, roč. 29, č. 164, s. 4.

⁶⁷ Zákon státní péče o tělovýchovu a sport výrazem správného pochopení poslání tělovýchovy a sport v lidově demokratické republice. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1949, roč. 29, č. 162, s. 6.

⁶⁸ 69. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 12. 12. 1952, s. 1[cit. 2024-06-09].

Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/069schuz/s069001.htm>

že podle návrhu předloženého zákona bude zřízen Státní výbor pro tělovýchovu a sport, který převezme jako státní orgán veškerou péči o tělovýchovu a sport.⁶⁹

Podle Fierlingera se v tělesné výchově ukázaly i některé nedostatky, především chyběl jednotný vrcholný státní orgán. Tímto orgánem měl být podle zákona z roku 1949 Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport. K ustanovení takového orgánu ale podle Fierlingera dosud nedošlo. Příčin bylo několik. Kromě nutnosti změn v organizaci sportovních společností to ale byla údajně především záškodnická činnost a také nedostatek odborné a politické výchovy sportovců. V projevu se také uvádí, že Sokol je příliš úzkou organizací pro masový rozvoj tělovýchovy a je proto potřeba dát prostor velkým organizacím, které se již vedle Sokola vytvořily. Jedná se o armádní sportovní organizace a sportovní organizace jednotek národní bezpečnosti, sportovní organizace škol a především organizace Revolučního odborového hnutí.⁷⁰

Fierlinger dále v projevu uvedl, že zákon o státní péči o tělesnou výchovu a sport, který Národní shromáždění přijalo před více než třemi lety, „vytvořil základnu pro jednotnou organizaci a pro další úspěšný rozvoj tělesné výchovy a sportu v našem státě“. Sjednocující složkou tohoto procesu byla „obrozená“ Československá obec sokolská. Podle Fierlingera byl Sokol dříve institucí buržoazie, nyní se ale stal národní institucí pracujícího lidu. „*Chtěli jsme, aby Sokol přijal za svou krásnou tradici Federace proletářské tělovýchovy a zejména, aby nastoupil cestu, kterou nám ukazuje slavná sovětská fyskultura, sloužící oddaně a obětavě pracujícímu člověku.*“ Fierlinger v projevu jmenoval i některé sportovce, kteří již ve sjednocené tělovýchově dosáhli úspěchů, mimo jiné Emila Zátopka. Také byla zmíněna hokejová reprezentace ze zimních olympijských her, kterou v té době tvořili příslušníci Armádního tělovýchovného klubu.⁷¹

Podle nově navrhovaného zákona mělo být řízení a kontrola tělesné výchovy prováděna Státním výborem pro tělesnou výchovu a sport. Obdobné tělovýchovné orgány měly vzniknout i na krajských a okresních úrovních při národních výborech. Podle nového zákona měla být zřízena i vysoká škola zabývající se tělovýchovou a další výběrové

⁶⁹ 69. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 12. 12. 1952, s. 2[cit. 2024-06-09].

Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/069schuz/s069002.htm>

⁷⁰ Tamtéž

⁷¹ Tamtéž

tělovýchovné školy pro mládež. Vše mělo probíhat podle sovětského vzoru.⁷² Projevy Fierlingera⁷³ a Daubnera⁷⁴ otisklo o den později také Rudé právo.

Zákon č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu byl na schůzi Národního hromáždění 12. prosince 1952 schválen. V zákoně se uvádí: „*Jednotné státní řízení a kontrolu tělesné výchovy a sportu uskutečňuje Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport při vládě republiky Československé (dále jen "Státní výbor") jako ústřední orgán státní správy v oboru tělesné výchovy a sportu.*“⁷⁵

V časopise Stadion z 2. ledna 1953 se psalo o ustavující schůzi Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport. Předsedou této organizace se stal František Janda. Ve svém projevu na ustavující schůzi, která proběhla 18. a 19. prosince 1952 v pražském Radiopaláci, pronesl, že hlavními úkoly této nové organizace je kromě péče o zdraví, tělesnou a branou zdatnost také péče o politickou výchovu na základě marxismu-leninismu, vše podle sovětského vzoru. Janda také uvedl, že „*naše tělovýchova půjde cestou, kterou nám ukazuje Sovětský svaz*“. Podle vzoru Sovětského svazu je třeba rozvíjet tělovýchovu tak, aby občané byli tělesně zdatní a připravení na službu v armádě.⁷⁶ Cílem rozvoje tělovýchovy v Sovětském svazu tedy bylo vychovat natolik tělesně zdatné občany, kteří by v případě války mohli bez větších problémů vstoupit do armády a bojovat za vlast. Stejně cíle si podle tohoto vzoru kladla i československá tělovýchova. Janda v projevu ještě zdůraznil, že „*naše tělovýchova bude vést nesmiřitelný boj proti všem kapitalistickým přežitkům, proti kupčení s hráči, individualismu a pěstování sportovních primadon.*“⁷⁷

Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport fungoval jako zastřešující jednotná organizace až do roku 1956. V tomto roce byl Státní výbor nahrazen Československým svazem tělesné výchovy (ČSTV), který na dlouhou dobu určoval a řídil chod sportovního

⁷² 69. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]., 12. 12. 1952, s. 3 [cit. 2024-06-09].,

Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/069schuz/s069003.htm>

⁷³ Národní shromáždění přijalo zákon o organizaci tělesné výchovy a sportu: Z projevu náměstka předsedy vlády Zdeňka Fierlingera. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 33, č. 333, s. 3.

⁷⁴ Tamtéž

⁷⁵ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 71 ze dne 12. prosince 1952, o organizaci tělesné výchovy a sportu. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2024-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1952-71>

⁷⁶ Slavnostní zasedání Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport. *Stadion: časopis pro tělesnou výchovu a sport*. 1953, roč. 1, č. 1, s. 4-5.

⁷⁷ Tamtéž

prostředí. Vznik této jednotné organizace znamenal završení procesu sjednocení tělesné výchovy a sportu v Československu.⁷⁸

1.4.2 Jednotlivé jednotné organizace

1.4.2.1 Ústřední národní tělovýchovný výbor (ÚNTV)

Ústřední národní tělovýchovný výbor (ÚNTV) byl první jednotnou tělovýchovnou organizací v poválečném Československu. Tato organizace byla založena se souhlasem Národní fronty v květnu 1945. U zrodu ÚNTV byly všechny tehdy významné tělovýchovné spolky. Těmito spolky byly Československá obec sokolská (ČOS), Svaz dělnických tělocvičných jednot (DTJ) a Federace proletářské tělovýchovy (FPT). Vedle nich se spoluzakladateli ÚNTV stali také skautský Junák a Československý všesportovní výbor (ČVV), který zastupoval většinu sportovních svazů. Následně bylo zvoleno předsednictvo výboru a ustanoveny jednotlivé odbory (organizační, tělovýchovný, kulturní a propagační, sociální a zdravotní). Pod zastřešující ÚNTV spadala síť okresních a místních národních tělovýchovných výborů.⁷⁹

O nadšení při vytváření jednotné sportovní organizace svědčí i článek Rudého práva ze 17. května 1945 „Nové úkoly tělesné výchovy“. Psalo se zde o vytvoření Ústředního národního tělovýchovného výboru a jeho úkolech. Hlavními úkoly měla být reorganizace systému tělovýchovy a prosazování nových idejí. Velikým vzorem měl být podle Rudého práva Sovětský svaz: „...z úst mladých krasnoarmějců se dovidáme o velkolepých stadionech, nádherných plovárnách a o duchu, v němž je v Sovětském svazu tělovýchova vedena.“⁸⁰

O Ústředním národním tělovýchovném výboru psala také Jana Havlínová. Havlínová se zmiňovala o tom, že podle společného prohlášení některých tělovýchovných a sportovních organizací z 5. května 1945 bylo rozhodnuto, že na základě tzv. organizovaného principu sjednocení, který by znamenal začlenění všech tělovýchovných organizací do jediné jednotné organizace, měly vzniknout národní tělovýchovné výbory, které by plnily funkci výkonného orgánu. Tyto národní tělovýchovné výbory pak následně měly zajišťovat sportovní činnost a to pod dohledem národních výborů. Zároveň za průběh sjednocení zodpovídal nově vzniklý Ústřední národní tělovýchovný výbor.⁸¹

⁷⁸ STRACHOVÁ, Milena. Organizace sportu v Československé republice v letech 1952-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 51.

⁷⁹ NA, fond Ústřední národní tělovýchovný výbor, inventář č. 1015, s. 1.

⁸⁰ Nové úkoly tělesné výchovy *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1945, roč. 25, č. 10, s. 4.

⁸¹ HAVLÍNOVÁ, Jana. Československý olympijský výbor v letech 1945-1948 a příprava letních olympijských her v Londýně 1948. In: *Moderní dějiny: časopis pro dějiny 19. a 20. století*, 2011, roč. 19, č. 1, s. 208.

Orel se jako jediný z tělovýchovných spolků členem ÚNTV nestal, ale pouze s ním spolupracoval. Hlavní důvody, proč se Orel nechtěl připojit do Ústředního národního tělovýchovného výboru, spočívaly jednak v tom, že si Orel chtěl udržet svoji samostatnost, ale především šlo o katolickou sportovní organizaci, která představovala odlišnou ideologii.⁸² Podobný postoj zastával také Československý olympijský výbor (ČSOV), který se nechtěl přičlenit k této jednotné organizaci, protože se stejně jako Orel obával jak ztráty samostatnosti, tak i přímé kontroly nad vnitřní správou ČSOV.⁸³

Krátce po založení se však mezi jednotlivými spolky a svazy objevily neshody. Tyto vnitřní rozpory zapříčinily, že se ÚNTV záhy změnil na pouze přípravnou organizaci. Ústřední národní tělovýchovný výbor měl být po plánovaném rozpuštění a ukončení činnosti nahrazen další jednotnou organizací, kterou se měl stát Tělovýchovný svaz Sokol (TSS).⁸⁴ Pro připravovanou jednotnou organizaci TSS byly dokonce sepsány prozatímní stanovy.⁸⁵ Tyto stanovy však nikdy nevešly v platnost, protože se mezitím Ústřední národní tělovýchovný výbor rozpadl a nahradil ho Československý tělovýchovný svaz.⁸⁶

Důvod, proč Ústřední národní tělovýchovný výbor zanikl, byl uveden v již zmíněné studii od Jany Havlínové. Havlínová zde uvádí, že postupně část funkcionářů začala místo plánovaného organizovaného sjednocení prosazovat tzv. federativní způsob sjednocení, který počítal se zachováním samostatnosti jednotlivých organizací. Podle studie část konzervativních členů ÚNTV přestala být sloučení nakloněná a z toho důvodu po roce fungování byla činnost ÚNTV zastavena. V roce 1946 byl sjednocením na federativní bázi pověřen Československý tělovýchovný svaz (ČSTS).⁸⁷

Sokolské noviny 25. února 1949 v článku, jehož autorem byl Karel Marek, psaly o průběhu sjednocování tělovýchovy. Autor článku popisuje, s jakým nadšením se po roce 1945 přistoupilo ke sjednocení tělovýchovy pod Sokolem. Ze zástupců všech sjednocovaných organizací se ale podle autora vyklubali přísluhovači buržoazie. „*Tělovýchova a sport se staly první obětí reakční politické agrese.*“ Podle Marka se zvláště na vesnicích nic v tělovýchově

⁸² NA, fond Ústřední národní tělovýchovný výbor, inventář č. 1015, s. 2.

⁸³ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Historie ČOV. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/historie-cov>

⁸⁴ WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 22.

⁸⁵ NA, fond Ústřední národní tělovýchovný výbor, inventář č. 1015, s. 3.

⁸⁶ Tamtéž

⁸⁷ HAVLÍNOVÁ, Jana. Československý olympijský výbor v letech 1945-1948 a příprava letních olympijských her v Londýně 1948. In: *Moderní dějiny: časopis pro dějiny 19. a 20. století*, 2011, roč. 19, č. 1, s. 209.

nezměnilo. Sokolstvo bylo podle autora článku zatahováno do služeb reakce. Na rozdíl od toho: „*KSČ i v tělovýchově a sportu měla od počátku jako ve všem zcela jasno.*“⁸⁸

Velmi podobně se o pár měsíců později vyjádřil také tehdejší ministr školství, věd a umění Zdeněk Nejedlý. Ten ve svém projevu v Národním shromáždění 14. července 1949 uvedl, že ke sjednocení nedošlo, protože bylo svěřeno tehdejšímu starostovi Československé obce sokolské, který údajně sjednocení sabotoval. Podle Nejedlého názoru se k tehdejšímu starostovi ČOS přidali i představitelé Dělnické tělovýchovné jednoty.⁸⁹

Naopak v Sokolském věstníku z 18. března 1946 bylo uveřejněno provolání „*Všem sokolským jednotám a župám!*“ V provolání se uvádí, že v současnosti všechny tělovýchovné svazy jednají o sjednocení a vytvoření Československého tělovýchovného svazu. Československá obec sokolská je rozhořčena tím, že vina za neúspěch při sjednocování je svalována právě na ČOS. Podle představitelů ČOS byla ochota ke sjednocení ze strany Sokola velká a není jejich vinou, že ke sjednocení nedošlo. Sokol je také rozhořčen, že na různých stranicko-politických schůzích a oběžnících je Sokol označován za viníka toho, že ke sjednocení nedošlo.⁹⁰

1.4.2.2 Československý tělovýchovný svaz (ČSTS)

Československý tělovýchovný svaz, který nahradil předchozí ÚNTV, se stal v pořadí druhou jednotnou tělovýchovnou organizací fungující na dobrovolné federativní bázi. Již 2. dubna 1946 se konala porada přípravného výboru ČSTS, na které byly všichni zúčastnění vyzváni, aby vyjádřili svůj názor na tehdy připravovaný Československý tělovýchovný svaz.⁹¹ Jak je ze zápisu patrné, tak většina přítomných zástupců jednotlivých sportovních, tělovýchovných a turistických organizací souhlasila se vznikem ČSTS i s navrhovaným způsobem sjednocení. Vznik ČSTS byl potvrzen a slavnostně vyhlášen na ustanovující schůzi, která se konala 16. a 17. listopadu 1946 v Praze.⁹²

⁸⁸ MAREK, Karel. Tyršův odznak vrácen lidu. *Sokolské noviny: list Československé obce sokolské*. 1949, roč. XLVII, č. 8, s. 1.

⁸⁹ 34. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 14. 7. 1949, s. 3 [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/034schuz/s034003.htm>

⁹⁰ Všem sokolským jednotám a župám. *Sokolský věstník: list Československé obce sokolské*. 1946, roč. XLIV, č. 11, s. 125.

⁹¹ NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 1, inventární č. 3, Přípravná jednání 1946, *Zápis z porady přípravného výboru ČSTS 2. dubna 1946*, s. 3.

⁹² WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 31.

16. listopadu 1946 tehdejší prezident Edvard Beneš poslal ČSTS dopis, ve kterém nově vytvořenému Československému tělovýchovnému svazu vyjádřil svoji podporu.⁹³ V Sokolském věstníku vyšel o založení Československého tělovýchovného svazu článek 18. listopadu 1946. Podle článku se slavnostní schůze ve Slovanském domě účastnily všechny sportovní organizace, zástupci Junáka i Československého výboru olympijského. Starosta ČOS Antonín Hřebík v projevu zdůraznil, že nyní sdružuje Československý tělovýchovný svaz všechny organizace včetně Orla a Dělnické tělovýchovné jednoty.⁹⁴

Na Slovensku byl Československý tělovýchovný svaz zastoupen prostřednictvím Slovenské tělovýchovné rady. Tato organizace, která působila výhradně na území Slovenska, svými pravomocemi fungovala jako slovenská pobočka ČSTS. Slovenské tělovýchovné spolky a organizace, které byly součástí Československého tělovýchovného svazu, byly zároveň také členy Slovenské tělovýchovné rady.⁹⁵

Členy Československého tělovýchovného svazu se staly tělovýchovné ústřední svazy působící na území ČSR. Členy ČSTS byly kromě tělovýchovných spolků a sportovních svazů také organizace provozující turistiku a junáctví jako např. Slovenský junák, Klub českých turistů, Československá obec turistická nebo Pohorská jednota Radhošť.⁹⁶ Naopak Federace proletářské tělovýchovy (FPT), což byla komunistická tělovýchovná organizace, nejen že nebyla součástí ČSTS, ale navíc aktivně vystupovala proti samotnému vzniku svazu.⁹⁷ Dokládá to například dopis Federace proletářské tělovýchovy z 1. dubna 1946, ve kterém FPT vyjadřuje nesouhlas se vznikem připravovaného Československého tělovýchovného svazu. Především pak FPT v dopise kritizovala, jakým způsobem mělo v rámci ČSTS proběhnout sjednocení tělesné výchovy a sportu. Federace totiž podporovala předchozí ÚNTV a trvala na tzv. organické sloučení tělesné výchovy, kdežto ČSTS prosazovala federativní způsob sjednocení.⁹⁸

⁹³ NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 1, inventární č. 4, Valná hromada 1946, *Dopis prezidenta Československé republiky Edvarda Beneše z 16. listopadu 1946*, s. 1-2.

⁹⁴ Československý tělovýchovný svaz. *Sokolský věstník: list Československé obce sokolské*. 1946, roč. XLIV, č. 42, s. 545.

⁹⁵ NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 2, inventární č. 6, Ministerstvo vnitra 1946-1947, *Stanovy Československého tělovýchovného svazu*, s. 4.

⁹⁶ NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 2, inventární č. 6, Ministerstvo vnitra 1946-1947, *Stanovy Československého tělovýchovného svazu*, s. 2-3.

⁹⁷ NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 1, inventární č. 3, Přípravná jednání 1946, *Zápis z porady přípravného výboru ČSTS 2. dubna 1946*, s. 15-16.

⁹⁸ NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 1, inventární č. 3, Přípravná jednání 1946, *Dopis FPT z 1. dubna 1946*, s. 1.

Každý členský sportovní svaz byl v ČSTS zastoupen v podobě jednoho ústředí.⁹⁹ Své zastoupení ve svazu měl i Československý olympijský výbor, kterému se podařilo uhájit si své dosavadní samostatné postavení ve své podstatě až do prosince 1951.¹⁰⁰ Československý tělovýchovný svaz preferoval tzv. federativní způsob sjednocení. Tento způsob sjednocení na rozdíl od organického sjednocení zaručoval všem členským organizacím zachování jejich vnitřních struktur a všech dosavadních pravomocí včetně rozhodování.¹⁰¹ Tyto závazky vůči jednotlivým členům ČSTS byly zakotveny ve stanovách svazu.¹⁰² První verze stanov ČSTS vznikla ještě před 2. dubnem 1946. Svoji konečnou podobu získaly stanovy na ustanovující schůzi konané v listopadu 1946.¹⁰³ Oficiálně byly stanovy ČSTS schváleny ministerstvem vnitra až o rok později 1. srpna 1947.¹⁰⁴

Podle stanov se Československý tělovýchovný svaz skládal ze čtyř částí. Vnitřní organizační struktura svazu byla tvořena Valnou hromadou, Výborem ČSTS, Předsednictvem a také hospodářskými a účetními dozorcí.¹⁰⁵ Valné hromady se rozlišovaly na řádné a mimořádné. Valné hromadě předsedal předseda ČSTS nebo místopředsedové podle pořadí. Na řádnou Valnou hromadu mohl každý člen ČSTS nominovat až tři zástupce, přičemž jeden z nich musel být ze Slovenska. Každý zástupce měl jeden hlas. Valná hromada se konala jednou ročně, měla na starosti volbu předsedy svazu, pěti místopředsedů, členů výboru a jejich náhradníků. Dále řešila výši příspěvků nebo změny stanov svazu.¹⁰⁶

Další složkou ČSTS byl Výbor v čele s předsedou a pěti místopředsedy. Předsedou nebo prvním místopředsedou musel být Slovák, zbylí členové předsednictva byli voleni tak, aby každá ze čtyř složek tělesné výchovy (tělocvik, sport, turistika a skauting) měla své zastoupení. Celkem se Výbor skládal ze 100 členů včetně předsedy a místopředsedů, které

⁹⁹ NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 2, inventární č. 6, Ministerstvo vnitra 1946-1947, *Stanovy Československého tělovýchovného svazu*, s. 4.

¹⁰⁰ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Historie ČOV. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20].

Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/historie-cov>

¹⁰¹ Všem sokolským jednotám a župám. *Sokolský věstník: list Československé obce sokolské*. 1946, ročník XLIV, č. 11, s. 125.

¹⁰² NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 2, inventární č. 6, Ministerstvo vnitra 1946-1947, *Stanovy Československého tělovýchovného svazu*, s. 6.

¹⁰³ WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 31.

¹⁰⁴ NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 2, inventární č. 6. Ministerstvo vnitra 1946-1947, *Stanovy Československého tělovýchovného svazu*, s. 17.

¹⁰⁵ NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 2, inventární č. 6, Ministerstvo vnitra 1946-1947, *Stanovy Československého tělovýchovného svazu*, s. 8.

¹⁰⁶ Tamtéž

volila již zmíněná Valná hromada, z nich bylo 25 členů ze Slovenska navržených Slovenskou tělovýchovnou radou.¹⁰⁷

Podle stanov ČSTS se schůze Výboru měly konat minimálně čtyřikrát za rok. Výbor ČSTS rozhodoval o zásadních věcech, například stanovoval zásady a pravidla a vytvářel a schvaloval řády, předpisy a směrnice, podle kterých se řídil celý svaz ČSTS. Výbor také mohl provádět a schvalovat změny stanov. Mezi další pravomoce Výboru patřilo také právo posuzovat a schvalovat činnost Předsednictva ČSTS nebo v mezích stanov a jednacích řádů upravovat působnost jednotlivých členů Výboru a odvětví jejich činnosti na svazu. Kromě toho mohl Výbor ČSTS také zřizovat různé odbory a komise (technické, vzdělávací, zdravotní atd.), které měly za dozoru předsednictva jednotlivých odvětví vykonávat jejich činnosti. Předsedou odboru či komise mohl být zvolen jakýkoliv řádný člen Výboru ČSTS.¹⁰⁸

Poslední významnou vnitřní organizační složkou svazu bylo Předsednictvo ČSTS. Předsednictvo mělo 36 členů, z nich devět zástupců bylo ze Slovenské tělovýchovné rady. Předsednictvo se scházelo minimálně jednou za měsíc. Předsednictvo mělo na starosti vnější i vnitřní činnost ČSTS. Dále zodpovídalo za správu spolkového jmění a rozhodovalo ve všech ostatních věcech, které nebyly vyhrazeny Valné hromadě nebo Výboru ČSTS.¹⁰⁹

ČSTS na rozdíl od předchozího Ústředního národního tělovýchovného výboru uspěl a po dobu téměř dvou let 1946 až 1948 byl jedinou jednotnou tělovýchovnou organizací. Podle Havlínové měl ČSTS ale spíše formální postavení, protože jednotlivé členské organizace i nadále vykonávaly činnost samy nezávisle na této jednotné organizaci. Jediným dosaženým úspěchem ČSTS bylo vytvoření jednotných sportovních svazů s působností na celostátní úrovni.¹¹⁰

1.4.2.3 Komunistické jednotné organizace

První komunistickou jednotnou organizací se stal Ústřední akční výbor Sokola (ÚAV Sokol). Ten byl vytvořen na základě rozhodnutí Ústředního akčního výboru Národní fronty (ÚAV NF). Toto rozhodnutí ze dne 27. února 1948 znamenalo zařazení všech tělovýchovných organizací do struktur Sokola, respektive Československé obce sokolské.

¹⁰⁷ NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 2, inventární č. 6, Ministerstvo vnitra 1946-1947, *Stanovy Československého tělovýchovného svazu*, s. 9.

¹⁰⁸ NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 2, inventární č. 6, Ministerstvo vnitra 1946-1947, *Stanovy Československého tělovýchovného svazu*, s. 10.

¹⁰⁹ NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 2, inventární č. 6, Ministerstvo vnitra 1946-1947, *Stanovy Československého tělovýchovného svazu*, s. 11.

¹¹⁰ HAVLÍNOVÁ, Jana. Československý olympijský výbor v letech 1945-1948 a příprava letních olympijských her v Londýně 1948. In: *Moderní dějiny: časopis pro dějiny 19. a 20. století*, 2011, roč. 19, č. 1, s. 209.

Rudé právo přineslo 28. února 1948 krátkou informaci o sjednocení tělovýchovy pod Sokol. Psalo se tu, že předsednictvo Ústředního akčního výboru Národní fronty se jednomyslně usneslo, že jedinou tělovýchovnou organizací bude Sokol.¹¹¹ O měsíc později, 19. března 1948, se konala schůze ÚAV NF, na které bylo stanoveno, že Sokol má od 28. března 1948 převzít kontrolu a řízení nad všemi sportovními, tělovýchovnými a turistickými organizacemi (svazy, spolky, kluby atd.) a jejich vnitřním uspořádáním.¹¹²

23. března 1948 se konala první ustavující schůze Ústředního akčního výboru Sokola, na níž bylo zvoleno vedení výboru v čele s předsedou Františkem Bláhou.¹¹³ Kromě vedení byly na schůzi také ustanoveny zásady sjednocení československé tělovýchovy v Sokole. Podle těchto zásad se Ústřední akční výbor Sokola měl stát nejvyšším ústředím československé tělovýchovy. Tyto zásady také potvrdily dřívější rozhodnutí Ústředního akčního výboru Národní fronty o začlenění všech sportovních, tělovýchovných a turistických organizací do Sokola. Od 31. března 1948 tak tyto organizace včetně svých vnitřních struktur přímo spadaly pod vedení Ústředního akčního výboru Sokola.¹¹⁴ Podle zásad sjednocení měli být mimo jiné členové Sokola vychováváni k socialismu. Sokol měl také podporovat lidově-demokratické zřízení a budování socialistického státu. Zároveň jedním z hlavních cílů sjednocení bylo úspěšně uspořádat XI. všesokolský slet, který proběhl v Praze v létě 1948¹¹⁵ a byl také na dlouhou dobu poslední sokolskou akcí. Další všesokolský slet se konal až po roce 1989 po obnově Sokola.

Zásadní událostí pro fungování Sokola a Ústředního akčního výboru bylo vyhlášení zákona o státní péči o tělesnou výchovu a sport, který 14. července 1949 schválilo Národní shromáždění Československé republiky.¹¹⁶ Podle tohoto zákona se ze Sokola stal výkonný orgán nově vzniklého Státního úřadu pro tělesnou výchovu a sport. Kromě toho zákon opravňoval Sokol převzít veškerý majetek všech členských organizací, které byly do Sokola začleněny v předchozím roce 1948.¹¹⁷ Přebírání majetku Sokolem probíhalo v letech

¹¹¹ Jednota mládeže a sjednocená tělovýchova se stane skutkem. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 50, s. 1.

¹¹² HELLER, Viktor. Československá tělovýchova sloučena v Sokole. *Sokolský věstník: list Československé obce sokolské*. 1948, roč. XLVI, č. 12, s. 180.

¹¹³ Československá tělovýchova sjednocena v Sokole. *Sokolský věstník: list Československé obce sokolské*. 1948, roč. XLVI, č. 13, s. 196.

¹¹⁴ WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 40.

¹¹⁵ Československá tělovýchova sjednocena v Sokole. *Sokolský věstník: list Československé obce sokolské*. 1948, roč. XLVI, č. 13, s. 196.

¹¹⁶ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 187 ze dne 14. července 1949, o státní péči o tělesnou výchovu a sport. *Zákony pro lidi*[online]. 2010-2024 [cit. 2023-11-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1949-187>

¹¹⁷ Tamtéž

1949 až 1952. Například Sokolské noviny z 3. února 1950 v článku „Hospodářský pomocník tělesné kultury“ informují o začlenění turistických chat do vlastnictví Sokola.¹¹⁸ Obě jmenované organizace, Ústřední akční výbor Sokola i Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport, fungovaly souběžně až do roku 1952.

V průběhu roku 1952 byly obě dvě organizace postupně zrušeny. Nahradil je Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport (SVTVS). Tato nově vzniklá organizace byla založena na základě usnesení Předsednictva ÚV KSČ ze dne 2. prosince 1952¹¹⁹ a také na základě zákona o organizaci tělesné výchovy a sportu, unesením ÚV KSČ z 2. prosince 1952.¹²⁰ Tento zákon zároveň právně umožnil provést plánovanou likvidaci Sokola. Všechny majetek Sokola a kontrola nad členskými svazy a spolky přešla pod nově vzniklý Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport.¹²¹ Státní výbor rovněž převzal veškeré pravomoce po Státním úřadu (SÚTVS), který byl na základě tohoto zákona zrušen.¹²² Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport se tak stal novou jednotnou organizací.¹²³ Státnímu výboru byly přímo podřízeny krajské a okresní výbory. Jednotlivé výbory na krajské a okresní úrovni byly dále rozděleny na odbory a sekce, které se specializovaly na konkrétní sportovní odvětví.¹²⁴

Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport vykonával funkci jednotné organizace až do roku 1956. Na konci roku 1956 byl založen Československý svaz tělesné výchovy. Československý svaz tělesné výchovy vznikl na základě zákona o organizaci tělesné výchovy vyhlášeného v prosinci 1956, který nabyl platnosti od ledna 1957.¹²⁵ V březnu 1957 byl v Obecním domě v Praze uspořádán ustanovující sjezd Československého svazu tělesné výchovy. Na tomto sjezdu byl schválen organizační řád svazu a společně s ním také vlajka a znak organizace. Dále se na sjezdu stanovil počet členů ve dvou orgánech ČSTV. V případě Ústředního výboru ČSTV byl stanoven na 75 zástupců a u revizní komise na 15 členů. O rok později, v roce 1958, se konala první schůze ČSTV, na které bylo zvoleno vedení

¹¹⁸ Hospodářský pomocník tělesné kultury. *Sokolské noviny: list Československé obce sokolské*. 1950, roč. XLVIII, č. 5, s. 5.

¹¹⁹ Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport při vládě republiky československé. *Nástup československé tělesné výchovy a sportu na novou cestu*. Praha: Orbis, 1953, s. 37-38.

¹²⁰ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 71 ze dne 12. prosince 1952, o organizaci tělesné výchovy a sportu. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2024-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1952-71>

¹²¹ Tamtéž

¹²² STLOUKALOVÁ, Brigita. *Olympijské hnutí v Československu v letech 1945-1989*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, s. 59.

¹²³ WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 47.

¹²⁴ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 71 ze dne 12. prosince 1952, o organizaci tělesné výchovy a sportu. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2024-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1952-71>

¹²⁵ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 68 ze dne 20. prosince 1956, o organizaci tělesné výchovy. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2024-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-68>

svazu. Prvním předsedou svazu se stal František Vodsloň, který tuto funkci zastával až do roku 1967. Po něm ve funkci předsedy ČSTV působili také Antonín Himl (1967-1988) a Jindřich Poledník (1988-1989).¹²⁶ Všichni tři byli rovněž předsedy Československého olympijského výboru.¹²⁷

Ústřední výbor Československého svazu tělesné výchovy byl rozdělen na Český a Slovenský ústřední výbor ČSTV. Stejně jako jeho předchůdce Státní výbor, tak i Československý svaz tělesné výchovy se skládal z krajských a okresních výborů (KV ČSTV a OV ČSTV).¹²⁸ Tyto výbory se dále dělily na jednotlivé odbory a sekce, které měly na starosti konkrétní sporty a zodpovídaly za chod a řízení sportovních organizací.¹²⁹

Československý svaz tělesné výchovy nebyl po roce 1989 zrušen. Naopak fungoval i mezi lety 1990-2013, kdy tato organizace vystupovala pod názvem Český svaz tělesné výchovy. V listopadu roku 2013 byl ČSTV přeměněn na Českou unii sportu (ČUS), která funguje i dnes a sdružuje jednotlivé sportovní svazy a federace a tělovýchovné organizace včetně Sokola.¹³⁰

1.5 Politické dopady komunismu na tělesnou výchovu a sport

Po únorovém komunistickém převratu v roce 1948 následovala řada politických změn, které se dotkly všech společenských vrstev. Poúnorová léta 1948 až 1952 byla také dobou represí, emigrace a pronásledování odpůrců a kritiků nově nastoleného režimu. Tato kapitola je proto zaměřena na dopady komunismu na sportovní prostředí a důsledky sovětizace v oblasti tělovýchovy v ČSR v období 1948-1952.

1.5.1 Emigrace sportovců a funkcionářů

Změna politické situace s sebou přinesla řadu negativních dopadů. Jedním z důsledků poúnorových politických změn v ČSR byla emigrace. Důvody k emigraci a opuštění vlasti byly různé. Nejčastěji převažovaly důvody politické, náboženské a ekonomické nebo to byla kombinace několika důvodů. Po únoru 1948 opustila zemi řada známých osobností. Mezi nimi byli i někteří sportovci a sportovní funkcionáři. K nejznámějším emigrantům z tohoto

¹²⁶ KÖSSL, Jiří, KRÁTKÝ, František a MAREK, Jaroslav. Vytváření základů socialistického systému tělesné výchovy. In: *Dějiny tělesné výchovy II*. Praha: Olympia, 1986, s. 237.

¹²⁷ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Historie ČOV. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/historie-cov>

¹²⁸ ABS, fond II. Celostátní spartakiáda v Praze – různá dokumentace, signatura A11 i.j. 1393, Emanuel Bosák, *Rozvoj a úspěchy československého sportu 1945-1960*, s. 2-3.

¹²⁹ ABS, fond II. Celostátní spartakiáda v Praze – různá dokumentace, signatura A11 i.j. 1393, Emanuel Bosák, *Rozvoj a úspěchy československého sportu 1945-1960*, s. 7.

¹³⁰ ČESKÁ UNIE SPORTU. O nás. *Česká unie sportu* [online] 2024 [cit. 2023-08-12]. Dostupné z: <https://www.cuscz.cz/o-nas/co-je-cus.html>

období patří sportovci Jaroslav Drobný a Alena Vrzáňová nebo sportovní funkcionář Antonín Hřebík, kterým se detailněji věnují v následující části jednotlivé životopisné medailonky.

Kromě výše zmíněných sportovních osobností emigrovali i další sportovci. Už prosinci 1948 emigrovali Miroslav Sláma a Oldřich Zábrodský. Tito dva hokejoví reprezentanti se po skončení tradičního Spenglerova poháru rozhodli opustit tým LTC Praha a zůstat ve švýcarském Davosu, kde se tento nejstarší hokejový turnaj na světě pravidelně koná.¹³¹

Kromě hokejistů emigrovali také plavci Jiří Linhart a Jiří Kolář. Tito českoslovenští plavci se rozhodli emigrovat po skončení letních olympijských her v Londýně 1948. O jejich emigraci informoval také zahraniční tisk. V článku, který 18. srpna 1948 otiskl New York Times, se psalo, že českoslovenští plavci Jiří Kolář a Jiří Linhart, kteří se účastnili olympiády v Londýně a rozhodli se emigrovat, získali od britské vlády povolení k pobytu. Jejich soupeři na olympiádě, maďarští plavci, k tomu uvedli, že důvod emigrace Linharta a Koláře nebyl politický, ale že chtěli závodit jako profesionální sportovci. Maďarský plavec Dezso Gyarmatha si žádost o povolení k pobytu v Británii podal také, ale nakonec odjel s maďarskou výpravou domů. Maďarské vyslanectví k tomu oficiálně sdělilo, že není pravda, že by na něj byl vyvíjen nátlak.¹³²

Zajímavý pohled na emigraci sportovců poskytuje článek nazvaný „Budou sportovci jezdit za hranice? Nové úkoly československého sportu na poli mezinárodním“, který vyšel v Rudém právu 2. června 1948. V tomto článku se psalo o problémech sportovních klubů s cestováním do zahraničí po únorovém převratu.¹³³

V článku se uvádí, že „v určitých sportovních kruzích“ nastalo zděšení, že už nebude možné vycestovat do západních zemí, že sportovci budou moci soutěžit i trénovat pouze na Východě a že ani do Československa nebudou smět přicestovat sportovci ze Západu. Sport by tak byl izolován bez možnosti dalšího vývoje. Rudé právo ale toto tvrzení tvrdě vyvrací a osočuje sportovce, kteří tento názor vyslovili, že jim nikdy nešlo o sport, ale „o šmelení se zbožím zakoupeným v kapitalistických státech“.¹³⁴

¹³¹ ROKOSKÝ, Jaroslav. Emigrace sportovců v období komunistického režimu 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 123.

¹³² Two Czech Swimmers Win Haven in Britain. *The New York Times*. 1948, August 18, s. 6.

¹³³ Budou sportovci jezdit za hranice? *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 128, s. 6.

¹³⁴ Tamtéž

1.5.1.1 Alena „Ája“ Vrzáňová (1931-2015)

Alena Vrzáňová se narodila v Praze 16. května 1931. Vrzáňová byla talentovanou krasobruslařkou, která závodila v kategorii jednotlivkyň. V roce 1948 se zúčastnila zimních olympijských her ve Svatém Mořici, kde v soutěži krasobruslařek obsadila 5. místo. O rok později Vrzáňová poprvé vyhrála mistrovství světa v Paříži. V následujícím roce 1950 se jí podařilo získat titul z mistrovství Evropy v Oslu a zvítězit podruhé na mistrovství světa v Londýně. Kromě toho byla Vrzáňová první ženou, která zvládala skákat dvojitý lutz.¹³⁵

Přestože Vrzáňová v krasobruslení dosáhla řady úspěchů, rozhodla se dvojnásobná mistryně světa emigrovat. Důvodem její emigrace byl nátlak komunistů, kteří požadovali, aby odjela do SSSR a tam začala trénovat a vychovávat sovětské krasobruslařky.¹³⁶ Proto si Vrzáňová krátce po skončení pro ni vítězného MS v Londýně požádala ve Velké Británii o politický azyl a následně odcestovala do USA.¹³⁷

Ke své emigraci a k důvodům, které ji zapříčinily, se vyjádřila sama Vrzáňová. Ve svých pamětech s názvem „Na bruslích do světa“ vzpomínala: „*Po únoru 1948 se začaly dít ve sportu divné věci. Rudé právo uveřejňovalo jeden útočný článek za druhým. Obvykle je psal jakýsi pan Švadlena.*“¹³⁸ Dále v knize Vrzáňová uvádí, že v roce 1949 byla po vítězství na mistrovství světa vybrána Mezinárodním bruslařským svazem, aby se účastnila zájezdu po Evropě spolu s dalšími medailisty. To se ale Rudému právu také nelíbilo a zahájilo proti některým sportovcům ostrou kampaň. Přesto Vrzáňová svou zemi reprezentovala ráda. V pamětech k tomu uvedla: „*Celou mou bruslařskou kariéru jsem se snažila co nejlépe reprezentovat Československo. Tak mě to naučili rodiče.*“¹³⁹ Teprve když byla donucena podepsat prohlášení, že po mistrovství světa v roce 1950 odjede trénovat do Moskvy, rozhodla se zůstat v emigraci. Její jméno bylo poté vymazáno ze všech československých knih o sportu.¹⁴⁰

Rudé právo o Vrzáňové a její emigraci napsalo 22. března 1950 v článku „K případu krasobruslařky A. Vrzáňové“ a komentuje to slovy: „*Čemu děkuje slečna Vrzáňová za to, že její jméno, které jsme před dvěma týdny spojovali s titulem mistryně světa v krasobruslení, se dostalo mezi sensace západního, bulvárního tisku, jehož hlavní náplní kromě vylíčení*

¹³⁵ BÁRTLOVÁ, Helena et al. *100 let českého sportu 1918-2018*. Velké Přílepy: Olympia, 2018, s. 143.

¹³⁶ Tamtéž

¹³⁷ ROKOSKÝ, Jaroslav. Emigrace sportovců v období komunistického režimu 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 117-118.

¹³⁸ VRZÁŇOVÁ, Ája a KOHOUTOVÁ, Alena. *Na bruslích do světa*. Praha: Jan Kanzelsberger, 1993, s. 38.

¹³⁹ VRZÁŇOVÁ, Ája a KOHOUTOVÁ, Alena. *Na bruslích do světa*. Praha: Jan Kanzelsberger, 1993, s. 43-44.

¹⁴⁰ VRZÁŇOVÁ, Ája a KOHOUTOVÁ, Alena. *Na bruslích do světa*. Praha: Jan Kanzelsberger, 1993, s. 51.

*různých kriminálních zločinů, vražd, násilných smilstev a přepadení je nenávist proti všemu pokrokovému, proti Sovětskému svazu, proti lidově demokratickým zemím a v poslední době hlavně proti naší lidově demokratické republice? Alena Vrzáňová vstoupila totiž do služeb mezinárodního kapitalismu.*¹⁴¹

O emigraci Vrzáňové napsali i v amerických novinách New York Times. V článku z 20. března 1950 byl uveřejněn rozhovor s Vrzáňovou, která v něm mimo jiné uvedla, že útek plánovala už dva roky. Snila o něm při svých cestách po Západní Evropě, ale musela čekat, až dovrší 18 let, aby byla plnoletá a právně za sebe zodpovědná. Nechtěla, aby za její emigraci nesli odpovědnost její rodiče. V New York Times bylo také uvedeno, že československý tisk z nařízení vlády okamžitě přestal o Vrzáňové psát.¹⁴²

Rovněž australský The Daily Telegraph o Vrzáňové napsal. V článku „Česká hvězda na ledě končí“ z 20. března 1950 uváděl, že československé ministerstvo vnitra udělilo krasobruslařce Aleně „Áje“ Vrzáňové povolení zůstat v Británii. Dále se v článku psalo, že „*Dr. Vilem Benda, český vládní „garde“ českého krasobruslařského týmu, který v Londýně závodil na zimním mistrovství, musel odletět zpět do Prahy bez ní.*“ Článek také obsahuje vyjádření samotné Vrzáňové, která na tuto informaci měla reagovat slovy „*Cítím se tak povzbuzena, když jsou teď pryč, a tak se mi ulevilo.*“ Článek je ukončen tvrzením, že pracovník československého velvyslanectví údajně řekl, že Ája má povoleno zůstat na sérii bruslařských exhibic a k tomu dodal, že „*Jakákoli myšlenka, že se nehodlá vrátit domů, je jen zbožné přání.*“¹⁴³

S podobnou zprávou přišel také australský The Newcastle Sun. Ten v článku s názvem „*Bruslařka zůstane v Británii*“, který vyšel rovněž 20. března 1950, napsal, že „*Osmnáctiletá Aja Vrzáňová, mistryně světa v krasobruslení, včera večer prohlásila, že se do Československa nevrátí.*“ Podle článku toto prohlášení Vrzáňové vyjasnilo dřívější protichůdné zprávy ministerstva vnitra československého velvyslanectví v Londýně. Ministerstvo vnitra totiž nejdříve potvrdilo prohlášení trenéra Áji Vrzáňové Arnolda Gerschwilera, který tvrdil, že Vrzáňová dostala povolení zůstat v Británii. Kdežto české velvyslanectví následně k tomu uvedlo, že Vrzáňová zůstává pouze kvůli absolvování bruslařských exhibic a poté se má vrátit zpět do Prahy. Článek rovněž obsahuje odpověď

¹⁴¹ K případu krasobruslařky A. Vrzáňové. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1950, roč. 30, č. 69, s. 6.

¹⁴² Czech Girl, World's Title Skater. Elects to Stay in Exile in Britain. *The New York Times*. 1950, March 20, s. 1.

¹⁴³ Czech ice star quits. *The Daily Telegraph (Sydney)*. 1950, 20. March, Vol. XIV, No. 310 (New Series), s. 3.

Vrzáňové, která tvrzení velvyslanectví označila za nepravdivé a dodala, že „*Rozhodně se nevracím.*“¹⁴⁴

I po emigraci byla Vrzáňová sledována Státní bezpečností. V Archivu bezpečnostních složek ve spisu vedeném na osobu Otakara Nejedlého je o Vrzáňové krátká zmínka ve zprávě z 26. července 1958. Uvádí se zde, že do Československa přijeli z USA sousedé Vrzáňových, kteří byli rovněž českoslovenští emigranti. Ti zde z pověření Vrzáňových měli za úkol zjistit, jaké jsou rodinné a majetkové poměry zbylých příbuzných a rodinných příslušníků Vrzáňové, kteří po její emigraci i nadále zůstávali v Československu.¹⁴⁵

V Americe pak už jako profesionální krasobruslařka vystupovala 16 let v lední revue Ice Follies a Ice Capades pod uměleckým pseudonymem Aja Zaná. Po roce 1989 několikrát navštívila Českou republiku, ale už nikdy se natrvalo nevrátila. Ája Vrzáňová zemřela v New Yorku 30. července 2015 ve věku 84 let.¹⁴⁶

Obrázek 1 Ája Vrzáňová, Mistrovství Republiky v Praze na Štvanici¹⁴⁷

1.5.1.2 Jaroslav Drobný (1921-2001)

Jaroslav Drobný se narodil v Praze v roce 1921. Drobný se na vrcholové úrovni věnoval hokeji a tenisu. Jako hokejista uspěl na mistrovství světa i na olympijských hrách. Na domácím mistrovství světa 1947 v Praze získal s týmem zlato, přispěl tak k historicky

¹⁴⁴ Skater To Remain In Britain. *The Newcastle Sun*. 1950, 20. March, No. 10 051, s. 2.

¹⁴⁵ ABS, fond Nejedlý, Otakar (16. 1. 1912), signatura KR-39713 MV, svazek č. 1, *Nejedlý Otakar, Vrzáňová – zpráva*, s. 20.

¹⁴⁶ BÁRTLOVÁ, Helena et al. *100 let českého sportu 1918-2018*. Velké Přílepy: Olympia, 2018, s. 143.

¹⁴⁷ GIBIŠ, Vojtěch. Zemřela Ája Vrzáňová. Krasobruslařka z komunistické černé listiny. *Lidovky.cz* [online] 30. července 2015 [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/sport/ostatni-sporty/zemrela-aja-vrzanova-krasobruslarska-legendazena-akterou-se-snazili-komuniste-vymazat.A150730_214545_In-sport-ostatni_gib

prvnímu titulu mistrů světa pro Československo. O rok později se Drobny s hokejovou reprezentací postaral o jediný cenný kov ze zimních olympijských her ve Svatém Mořici 1948, ze kterých hokejisté přivezli stříbrné medaile.¹⁴⁸

V červenci 1949 se Jaroslav Drobny odmítl vrátit z tenisového turnaje v Gstaadu zpět do Československa a společně s dalším tenistou Vladimírem Černíkem se rozhodl pro emigraci.¹⁴⁹ Emigraci Drobneho s Černíkem předcházelo jejich odvolání ze zmíněného turnaje ve švýcarském Gstaadu.¹⁵⁰ V Rudém právu ze 14. července 1949 se v článku „Drobny s Černíkem odvoláni ze Švýcarska“ psalo, že se „*presidiální rada ČOS*“ na schůzi konané 13. července rozhodla pro odvolání účasti Drobneho a Černíka z již rozehraného tenisového turnaje v Gstaadu. Důvodem odvolání bylo údajně zjištění, že se turnaje zúčastní také hráči z „*Francova*“ Španělska a Německa.¹⁵¹

O emigraci Jaroslava Drobneho a Vladimíra Černíka Rudé právo napsalo 16. července 1949 v článku „Sdělení ČOS k případu Drobneho a Černíka“. V této krátké zprávě bylo uvedeno, že rada ČOS vyzvala Drobneho a Černíka, aby odřekli další účast na tomto turnaji kvůli účasti hráčů z Francova fašistického Španělska. Ti toto rozhodnutí neuposlechli a odmítli se vrátit zpět do Československa. Rudé právo jejich rozhodnutí emigrovat komentovalo slovy: „*Tímto proradným krokem dali Drobny s Černíkem najevo, že se rozešli s vlastní a československým amatérským sportem a že se rozhodli sloužit za peníze jako profesionálové sportovním kapitalistickým podnikatelům.*“¹⁵²

Je zajímavé, že ještě před emigrací Drobneho informovalo Rudé právo z 2. července o tom, že se Drobny v roce 1949 jako první československý tenista probojoval do finále nejslavnějšího tenisového turnaje Wimbledonu. Ve finále Drobny podlehl americkému tenistovi Tedu Schroederovi 3:2 na sety.¹⁵³ Po emigraci se v Rudém právu o úspěších Jaroslava Drobneho vůbec nepsalo. Například o vítězství Drobneho ve Wimbledonu v roce 1954 ani o samotném turnaji se noviny vůbec nezmiňují.

¹⁴⁸ BÁRTLOVÁ, Helena et al. *100 let českého sportu 1918-2018*. Velké Přílepy: Olympia, 2018, s. 142.

¹⁴⁹ ROKOSKÝ, Jaroslav. Emigrace sportovců v období komunistického režimu 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 117.

¹⁵⁰ HALLA, Josef. Emigrace Vladimíra Černíka a Jaroslava Drobneho v červenci 1949. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 177.

¹⁵¹ Drobny s Černíkem odvoláni ze Švýcarska. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1949, roč. 29, č. 163, s. 4.

¹⁵² Sdělení ČOS k případu Drobneho a Černíka. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1949, roč. 29, č. 165, s. 6.

¹⁵³ Drobny poražen ve Wimbledonu. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1949, roč. 29, č. 155, s. 6.

V Archivu bezpečnostních složek se objevuje řada informací o Drobném i z pozdějších let. Státní bezpečnost kontrolovala a dokumentovala především jeho styky s československými občany, kteří cestovali do Anglie. Zmínky o Drobném se objevují např. ve spisu, který STB vedla k osobě Vladimíra Zábrodského. Zábrodský Drobnému psal, např. v dopise z února 1957 ho žádal o zaslání dvou tenisových raket.¹⁵⁴ V písemné komunikaci používal Drobný pseudonym Mr. Hughes.¹⁵⁵ Další záznam je možné nalézt např. ve spisu Ing. Miloše Vystyda, spolupracovníka ministerstva vnitra, který se s Drobným plánoval setkat během své pracovní cesty do Anglie v listopadu 1963. S Drobným se údajně znal z doby před jeho emigrací. K setkání nakonec nedošlo. Vystyd ale uvedl, že Drobný má v Anglii velmi dobrou reputaci.¹⁵⁶

Po emigraci se Jaroslav Drobný naplno věnoval tenisu. Jako tenista zaznamenal řadu úspěchů. V letech 1951 a 1952 dvakrát zvítězil na French Open. Kromě toho byl prvním českým rodákem, kterému se podařilo ovládnout asi nejslavnější a nejvýznamnější tenisový turnaj Wimbledon. Jeho vítězem se Drobný stal v roce 1954.¹⁵⁷ Všech úspěchů a vítězství však Drobný dosáhl paradoxně už pod vlajkou Egypta, jehož státní občanství získal krátce po svém odchodu do emigrace v roce 1949.¹⁵⁸ Egyptským občanem a reprezentantem byl deset let. V roce 1959 už podruhé změnil svoji státní příslušnost, když se stal britským občanem. Usadil se v Londýně, kde v roce 2001 v 79 letech zemřel.¹⁵⁹

¹⁵⁴ ABS, fond Zábrodský, Vladimír (7. 3. 1923), signatura KR-572602 MV, svazek č. 1, *Překlad anglického dopisu, který psal dne 14. 2. 1957 Zábrodský Vladimír – Drobnému Jaroslavu*, s. 154.

¹⁵⁵ ABS, fond Zábrodský, Vladimír (7. 3. 1923), signatura KR-572602 MV, svazek č. 1, *Opis dopisu Zábrodského-Drobnému – zaslání*, s. 153.

¹⁵⁶ ABS, fond Vystyt, Miloš (10. 7. 1929), signatura KR-597184 MV, svazek č. 1, *Záznam z dne 9. listopadu 1963*, s. 67.

¹⁵⁷ BÁRTLOVÁ, Helena et al. *100 let českého sportu 1918-2018*. Velké Přílepy: Olympia, 2018, s. 142.

¹⁵⁸ ROKOSKÝ, Jaroslav. Emigrace sportovců v období komunistického režimu 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 117.

¹⁵⁹ BÁRTLOVÁ, Helena et al. *100 let českého sportu 1918-2018*. Velké Přílepy: Olympia, 2018, s. 142.

Obrázek 2 Jaroslav Drobný (vpravo), Wimbledon 1954¹⁶⁰

1.5.1.3 Antonín Hřebík (1902-1984)

Antonín Hřebík se narodil v Řevnici 24. února 1902. Byl jedním ze sportovních funkcionářů, kteří se po únoru 1948 rozhodli odejít do exilu. Antonín Hřebík byl sportovní funkcionář, sokolský činovník a politik. Za druhé světové války byl v roce 1941 za účast v odboji zatčen a vězněn v Terezíně a Osvětimi. Vrcholem a nejvýznamnějším obdobím jeho kariéry sportovního funkcionáře a politika bylo období poválečného Československa, tedy tzv. Třetí republiky.¹⁶¹

Mezi lety 1945 až 1948 zastával funkci starosty Československé obce sokolské (ČOS). Navíc byl v roce 1946 zvolen předsedou tehdy nově vytvořeného Československého tělovýchovného svazu. Jako politik byl Antonín Hřebík členem Československé strany národně socialistické a v letech 1945-1948 poslancem nejdříve Prozatímního národního shromáždění a později Ústavodárného národního shromáždění, kde vedl bezpečnostní výbor.¹⁶²

V roce 1948 Antonín Hřebík aktivně vystupoval proti komunistickému převratu. Hřebík vedl delegaci sokolů na Pražský hrad za prezidentem Edvardem Benešem. Postavil se proti snahám o čistky mezi sokolstvem a také odmítl podepsat a vydat pod svým jménem prohlášení k sokolstvu, které bylo předem sepsáno komunisty. Za svůj odmítavý a kritický postoj byl odvolán z funkce starosty ČOS. Na této pozici ho nahradil Josef Truhlář, který

¹⁶⁰ JAKOUBEK, Jiří. Vyhral hokejové zlato a jako Egyptan i Wimbledon. Drobného vyhnala KSČ. *Lidovky.cz* [online] 16. července 2014 [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/sport/ostatni-sporty/jaroslav-drobný-vyhral-wimbledon-i-hokejove-ms.A140715_214720_in-sport-ostatni_makr

¹⁶¹ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Antonín Hřebík (1902-1984), inventář č. 107, s. 2.

¹⁶² Tamtéž

v čele ČOS působil až do roku 1952, kdy byl Sokol zrušen. V březnu 1948 Hřebík rezignoval také na funkci poslance Národního shromáždění.¹⁶³

Po odevzdání všech funkcí se Antonín Hřebík rozhodl pro emigraci a v květnu 1948 společně se svojí manželkou odešel do zahraničí. Redaktor Karel Marek v Sokolských novinách 25. února 1949 v článku „Tyršův odznak vrácen lidu“ o Antonínu Hřebíkovi napsal: *„Starosta nepolitické Obce sokolské, politicky nevzdělaný Dr. Ant. Hřebík, dostal poslanecký mandát a pronášel v parlamentě řeči, sepsané v sekretariátu národně socialistické strany. Bil v nich hlava nehlava do jednotného Revolučního odborového hnutí, do SNB, do lidové demokratické armády, odrovnával hrdiny z velkých bitev u Dukly a Sokolova.“*¹⁶⁴

K emigraci Antonína Hřebíka se také nepřímo vyjádřil na schůzi Národního shromáždění konané 14. července 1949 tehdejší ministr školství, věd a umění Zdeněk Nejedlý. Na této schůzi se projednával vládní návrh zákona o státní péči o tělesnou výchovu a sport. Nejedlý uvedl, že myšlenka na sjednocení tělovýchovných organizací se objevila už v květnu a červnu 1945. Ke sjednocení ale tehdy nedošlo. Jako důvod Nejedlý uvedl, že: *„Vedení celé akce bylo tehdy svěřeno tehdejšímu starostovi Obce sokolské. Už tenkrát bylo dáno najevo, že si představujeme sjednocenou tělovýchovu v rámci Sokola. Ale byl to tento starosta Obce sokolské, jenž ovšem dnes už nedlí mezi námi, neboť porušil nejzákladnější jednotu, jaká je myslitelná, který zneužil svého postavení a začal sabotovat sjednocení.“*¹⁶⁵

Po emigraci se Hřebík usadil v USA, kde se stal dlouholetým starostou výboru tzv. Ústředí československého sokolstva v zahraničí. Do čela výboru se Hřebík dostal v roce 1952 a vedl ho až do roku 1978. Kromě toho byl členem Rady svobodného Československa a také byl u zrodu tradice konání zahraničních sokolských sletů. Antonín Hřebík zemřel 20. listopadu 1984 v Chicagu ve věku 82 let.¹⁶⁶

¹⁶³ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Antonín Hřebík (1902-1984), inventář č. 107, s. 2.

¹⁶⁴ MAREK, Karel. Tyršův odznak vrácen lidu. *Sokolské noviny: list Československé obce sokolské*. 1949, roč. XLVII, č. 8, s. 1.

¹⁶⁵ 34. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 14. 7. 1949, s. 3 [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/034schuz/s034003.htm>

¹⁶⁶ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Antonín Hřebík (1902-1984), inventář č. 107, s. 2.

Obrázek 3 Antonín Hřebík, starosta ČOS¹⁶⁷

1.5.2 Politické kauzy se sportovci a organizacemi

Změna politické situace s sebou přinesla řadu negativních důsledků. Jedním z nich byly politicky motivované čistky, kauzy, procesy a jiné druhy represí. Ty byly vedeny především proti politickým a armádním odpůrcům komunismu, či kritikům z řad vědců a umělců. Kritici režimu byli velmi často donuceni emigrovat, nebo byli pronásledováni Státní bezpečností a po vykonstruovaných politických procesech skončili na dlouhá léta ve vězení nebo byli rovnou popraveni.

Zmíněné čistky a represe se nevyhnuly ani československému sportu a tělovýchově. Mezi nejzávažnější z tehdejších kauz lze zařadit zrušení Československé obce sokolské a zákaz činnosti Sokola, politický proces s hokejovými mistry světa nebo kauzu kolem českého běžce Stanislava Jungwirta.

1.5.2.1 Zrušení Sokola a zákaz jeho činnosti

Sokol byl nejstarší českou tělovýchovnou organizací, která byla založena už v roce 1862. V průběhu let byl Sokol několikrát zrušen a zakázán, ale vždy byla poté znovu jeho činnost obnovena. Nejsložitější etapa v historii Sokola však nastala po druhé světové válce.¹⁶⁸

¹⁶⁷ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Antonín Hřebík (1902-1984), inventář č. 107, s. 1.

¹⁶⁸ ČESKÁ OBEC SOKOLSKÁ. Historie Sokola. *Sokol* [online] 2024 [cit. 2024-05-10]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/historie-sokola-pamatky>

Krátce po druhé světové válce byl Sokol znovu obnoven a novým starostou byl zvolen Antonín Hřebík.¹⁶⁹ Sokol v této poválečné době sehrál klíčovou roli ve sjednocení tělovýchovy. V roce 1945 byl Sokol jedním ze zakladatelů jednotné organizace nazvané Ústřední národní tělovýchovný výbor. Ten byl ale už v následujícím roce rozpuštěn.¹⁷⁰ O rok později se Sokol stal členem Československého tělovýchovného svazu, který plnil funkci celostátní jednotné organizace mezi roky 1946 až 1948.¹⁷¹

Situace se pro Sokol dost zásadně změnila po únorovém převratu 1948. Bylo provedeno sjednocení tělesné výchovy a sportu, kdy byly veškeré tělovýchovné spolky, sportovní svazy a turistické kluby sdruženy do jedné organizace, kterou se stala Československá obec sokolská. Ke sjednocení došlo v březnu 1948 vyhlášením Ústředního akčního výboru Sokola. Hřebík byl z funkce starosty Sokola odvolán a nahradil ho Josef Truhlář.¹⁷² Ten byl ale pod vlivem komunistů. Svědčí o tom např. i jeho agitace před volbami v květnu 1948, kdy nabádal Sokoly, aby volili kandidáty Národní fronty. Před volbami se v Rudém právu Josef Truhlář vyjádřil, že sokolstvo je v jádru lidově demokratickou organizací a vyzýval k tomu, aby členové Československé obce sokolské volili kandidáty Národní fronty. Truhlář napsal, že: „*Sokol je pokrokovou organizací a podle usnesení svého loňského VIII. valného sjezdu se ČOS vyslovila závazně pro socialismus, protože Sokolstvo je přesvědčeno o mravní oprávněnosti a vývojové nutnosti socialismu.*“¹⁷³ Ve stejném duchu Truhlář agitoval i v Sokolském věstníku, všichni členové Sokola se mají voleb zúčastnit a mají volit kandidáty Národní fronty.¹⁷⁴

Spolu s Ústředním akčním výborem Sokola se od roku 1949 na sjednocení rovněž podílel nově vytvořený Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport. Ten vznikl na základě zákona o státní péči o tělesnou výchovu a sport vydaného v červenci 1949. Sokol byl Státnímu výboru přímo podřízen, v rámci vnitřní struktury figuroval jako jeho výkonný orgán.¹⁷⁵ K zániku Sokola definitivně došlo až v roce 1952, kdy na základě zákona

¹⁶⁹ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Antonín Hřebík (1902-1984), inventář č. 107, s. 2.

¹⁷⁰ WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 22.

¹⁷¹ WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 31-32.

¹⁷² ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Antonín Hřebík (1902-1984), inventář č. 107, s. 2.

¹⁷³ TRUHLÁŘ, Josef. Vítězné volby – důstojný úvod XI. všesokolskému sletu. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 120, s. 1.

¹⁷⁴ Sokolskému táboru. *Sokolský věstník: list Československé obce sokolské*. 1948, roč. XLVI, č. 19, s. 291.

¹⁷⁵ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 187 ze dne 14. července 1949, o státní péči o tělesnou výchovu a sport. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2023-11-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1949-187>

o organizaci tělesné výchovy a sportu vnikl Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport.¹⁷⁶ Tato nová jednotná organizace po Sokolu převzala veškerý jeho majetek a kontrolu nad všemi sportovními, tělovýchovnými, turistickými i skautskými svazy, jednotami a spolky, které byly součástí ČOS respektive Ústředního akčního výboru Sokola.¹⁷⁷ Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport rovněž získal všechny pravomoce po zrušeném Státním úřadu.¹⁷⁸

Toto převzetí kontroly a majetku Státním výborem znamenalo jednak likvidaci Sokola, ale také ukončení púnorového procesu sjednocení tělesné výchovy a sportu a s tím související centralizaci sportovního a tělovýchovného prostředí v Československu pod jedinou jednotnou organizaci kontrolovanou komunistickou stranou. To rovněž potvrzují slova náměstka předsedy vlády Zdeňka Fierlingera, který na 69. schůzi Národního shromáždění mimo jiné prohlásil, že „*Úzké spjetí tělovýchovných výborů s národními výbory a skutečnost, že tyto orgány, složené ze sportovců, budou samy provádět státní řízení tělesné výchovy v duchu demokratického centralismu, znamená další důležitý krok ve zlidovění a demokracizaci naší tělesné výchovy a sportu.*“¹⁷⁹

Ke zrušení Sokola přispěly už události, které se staly na XI. všesokolském sletu v roce 1948. Tento slet se stal velkou manifestací proti nastupujícímu komunistickému režimu. Sokolové dali jasně najevo, že s komunistickou vládou nesouhlasí, provolávali jména Edvarda Beneše a T. G. Masaryka. To komunisty jenom utvrdilo v názoru, že sokolskou organizaci je třeba zlikvidovat.¹⁸⁰

Poslanec Vyhnálek v rozpravě Národního shromáždění k zákonu o organizaci tělesné výchovy a sportu 12. prosince 1952 uvedl, že Sokol „*je příliš úzkou organizační základnou*“ a že stará struktura organizace je brzdou pro další rozvoj tělovýchovy a bude třeba ji nahradit novou organizační skladbou. „*Organizační zásada spojení s pracovištěm a organisace podle pracovních úseků po vzoru sovětské fyskultury se u nás již velmi osvědčily na závodech, školách, odborných učilištích, v armádě i SNB...Sokolské orgány nebyly schopny zajistit správné řízení práce mohutně rostoucího tělovýchovného hnutí.*“¹⁸¹

¹⁷⁶ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 71 ze dne 12. prosince 1952, o organisaci tělesné výchovy a sportu. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2024-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1952-71>

¹⁷⁷ Tamtéž

¹⁷⁸ STLOUKALOVÁ, Brigita. *Olympijské hnutí v Československu v letech 1945-1989*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, s. 59.

¹⁷⁹ 69. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 12. 12. 1952, s. 3 [cit. 2024-06-09].

Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/034schuz/s034003.htm>

¹⁸⁰ ČESKÁ OBEC SOKOLSKÁ. *Historie Sokola. Pro Sokoly* [online] 2024 [cit. 2024-05-10].

Dostupné z: <https://prosokoly.sokol.eu/historie>

¹⁸¹ 69. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 12. 12. 1952, s. 3 [cit. 2024-06-09].,

Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/069schuz/s069003.htm>

Předseda Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport František Janda ve svém projevu na ustavující schůzi této organizace, která se konala 18. a 19. prosince 1952 zdůvodnil zrušení Sokola argumenty, že v Sokole se projevíly buržoazní živly ve spojení s reakčními silami. Události na XI. všesokolském sletu z roku 1948 označil za „provokace“. Sokol údajně nestačil své úkoly zvládat. Janda v projevu uvedl, že: „*Ač bylo již více využito sovětských zkušeností, nemůžeme být spokojeni s dosaženými výsledky.*“¹⁸²

1.5.2.2 Politický proces s mistry světa

Tento proces patří k nejznámějším politickým procesům 50. let. Šlo o jeden z mnoha politicky motivovaných procesů, kterých od roku 1948 až do poloviny 50. let proběhla celá řada. Proces s hokejovými mistry světa se konal v roce 1950. Ve vykonstruovaném soudním procesu bylo jedenáct československých hokejistů na základě smyšleného obvinění z velezrady odsouzeno k několika letům vězení. Tento politický proces de facto znamenal konec první zlaté hokejové generace, která v letech 1947-1949 vybojovala první dva československé tituly mistrů světa a stříbrné medaile z olympijských her ve Svatém Mořici 1948.

Za začátek této kauzy lze považovat 11. březen 1950, kdy měla československá reprezentace odletět na Mistrovství světa v hokeji konaném v Londýně. Zde měli českoslovenští hokejisté obhajovat zlato z předchozího MS 1949 ve Stockholmu. Odlet do Londýna byl však zrušen. Jako důvod bylo uvedeno údajné nevydání britských víz dvěma českým rozhlasovým komentátorům, což se později ukázalo jako nepravdivé tvrzení. O dva dny později 13. března 1950 proběhla v Tyršově domě v Praze schůze, na které bylo hokejistům oznámeno, že na protest proti chování britských úřadů se Československo světového šampionátu nezúčastní.¹⁸³

O zdůvodnění odhlášení účasti československého hokejového týmu z mistrovství světa v Londýně se v československém tisku psalo. Například Rudé právo během krátké doby zveřejnilo hned tři články pojednávající na toto téma.

Rudé právo 14. března 1950 uvedlo, že československým hokejistům byla znemožněna účast na mistrovství světa. Jako důvod uvádí, že rozhlasovým reportérům nebyla udělena víza. Článek popisuje, jak se československé úřady všemožně snažily o udělení víz, přesto jim ale nebylo vyhověno. Hokejisté čekali připraveni na odlet celou neděli. Rudé právo píše, že „*Důsledky této diskriminace nemohly být proto jiné, než odmítnutí takového postupu*

¹⁸² Slavnostní zasedání Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport. *Stadion: časopis pro tělesnou výchovu a sport*. 1953, roč. 1, č. 1, s. 4-5.

¹⁸³ ŠKUTINA, Vladimír a BAKALÁŘ, Robert. *Ztracená léta: příběh hokejového zločinu*. Pardubice: Helios, 1990, s. 63-64.

a neúčast v mistrovství.“ V článku se také dokonce uvádí, že švédský tisk již minulý čtvrtek přinesl zprávu, že se ČSR mistrovství nezúčastní. Podle Rudého práva je vina jednoznačně na britské straně, toto vše podle něj dokazuje, jak moc se západní státy obávají sportovců a reportérů z lidově demokratických zemí.¹⁸⁴

O den později 15. března 1950 v článku „*Odmítnutí jedné provokace*“ napsal redaktor Kamil Winter, že „*Anglie i Amerika musí před svým lidem úzkostlivě tajit naše budovatelské úspěchy. Proto nechtěli, aby se naši hráči mistrovství světa zúčastnili.*“¹⁸⁵ Autor článku byl velmi rozhořčený a článek působí jako silně agitační.

K neúčasti československých hokejistů na mistrovství světa v Londýně se Rudé právo ještě vrátilo 17. března 1950, kdy otisklo úryvky z dopisů, které údajně měli zaslat „*naši pracující*“ britskému velvyslanectví v Praze. V dopisech odsuzují jednání britského ministerstva zahraničí a britského velvyslanectví v Praze a způsob, jakým bylo podle nich s hokejisty jednáno.¹⁸⁶

O neúčasti československých hokejistů na mistrovství světa psal i zahraniční tisk. Například v rakouských novinách Arbeiter-Zeitung z 14. března 1950 se v článku „*Český hokejový tým nesmí do Londýna*“ psalo, že „*Český svaz ledního hokeje oficiálně oznámil, že se Československo nezúčastní mistrovství světa 1950, které dnes začalo v Londýně. Jako důvod bylo uvedeno, že dva čeští novináři nedostali anglická víza. Britské velvyslanectví uvedlo, že víza byla od soboty připravena k vyzvednutí, o čemž bylo informováno československé ministerstvo zahraničí.*“¹⁸⁷

Velmi podobně a podrobně o celé této události informoval také německý deník Badische Neueste Nachrichten, který 14. března 1950 otiskl článek s názvem „*Mistrovství světa v ledním hokeji bez obhájců titulu*“. Rovněž podle tohoto článku britské velvyslanectví informovalo československé ministerstvo zahraničí, že obě víza určená pro novináře budou k dispozici v neděli večer. Navzdory této skutečnosti se československá vláda rozhodla, že cestu týmu nepovolí. Článek také ocitoval reakci tehdejšího kapitána reprezentačního týmu Vladimíra Zábrodského, který na toto oznámení vlády měl prohlásit: „*Jsmo z toho zděšeni, protože jsme chtěli hrát. Do poslední chvíle jsme věřili,*

¹⁸⁴ Československým hokejistům znemožněna účast na mistrovství světa v Londýně. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1950, roč. 30, č. 62, s. 4.

¹⁸⁵ WINTER, Kamil. Odmítnutí jedné provokace. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1950, roč. 30, č. 63, s. 4.

¹⁸⁶ Pracující ze závodů odsuzují postup britských úřadů vůči čs. hokejistům. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1950, roč. 30, č. 65, s. 4.

¹⁸⁷ Das tschechische Eishockeyteam darf nicht nach London. *Arbeiter-Zeitung*. 1950, 14. März, Nummer 61, s. 7.

že odcestujeme.“ Dále Zábrodský uvedl, že „tým měl dobrou formu a byl by vyhrál přinejmenším mistrovství Evropy, ne-li znovu mistrovství světa.“¹⁸⁸

Historik Jan Kalous popisuje události, které následovaly. Část hokejistů se po schůzi 13. března v Tyršově domě, kde jim bylo oznámeno, že se Československo světového šampionátu neúčastní, rozhodla odejít do pražské restaurace U Herclíků. Tam se konala oslava narození syna jednoho z reprezentantů Jiřího Macelise. Hokejisté zde měli provolávat protikomunistická a protirežimní hesla.¹⁸⁹ V Archivu bezpečnostních složek je také uvedena citace zápisu StB, která přímo na místě zaznamenala problematické výroky.¹⁹⁰ Kolem deváté hodiny večer vtrhli do restaurace příslušníci StB, kteří zatkli všechny přítomné hokejisty.¹⁹¹ Následujícího dne 14. března 1950 byli zatčeni také Mojmír Ujčík a Vladimír Kobranov, který se v restauraci zdržel jen krátce a odešel ještě před zásahem StB. 24. března 1950 byl zatčen ještě brankář Bohumil Modrý,¹⁹² který však v restauraci vůbec nebyl a v reprezentaci už také nepůsobil.¹⁹³ Přesto Modrý v politickém procesu figuroval jako vůdce smyšleného spiknutí. Celkem bylo zatčeno 11 hokejistů.

V Archivu bezpečnostních složek se nachází obsáhlý vyšetřovací spis StB, který obsahuje řadu podrobných a detailních informací, jak o samotném průběhu zatčení hokejistů, tak i údajné důvody jejich zatčení. K důvodům zatčení je zde uvedeno, že hokejisté byli seznámeni s tím, že do Londýna nepojedou z důvodu nevydání víz anglickou stranou pro reportéry Laufera a Procházku, jak jim vysvětlil jejich politický vedoucí Matějka. Hokejisté ale prohlašovali, že jim účast na mistrovství zakázala československá vláda. Večer v restauraci U Herclíků potom podle obvinění většina hráčů „urážela a hanobila hrubými a sprostými výroky lidově-demokratický režim, čelné představitele státu a KSČ“. V obvinění se uvádí, že hráči jsou „nenapravitelní nepřátelé našeho lidově demokratického zřízení“,

¹⁸⁸ Eishockey-Weltmeisterschaft ohne Titelverteidiger. *Badische Neueste Nachrichten*. 1950, 14. März, 5. Jahrgang, Nummer 52, s. 4.

¹⁸⁹ KALOUS, Jan. Hokej jako politikum. Komunistický režim a hokej 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 83.

¹⁹⁰ ABS, fond Vyšetřovací spis StB vedený k osobám: Bubník, Augustin (21. 11. 1928) Červený, Zlatko (16. 8. 1920) Hajný, Přemysl (18. 12 1925) Jirka, Josef (3. 2. 1926) Kobranov, Vladimír (4. 10. 1927) Konopásek, Stanislav (18. 4. 1923) Macelis, Jiří (7. 1. 1923) Modrý, Bohuslav (4. 9. 1916) Roziňák, Václav (7. 12. 1922) Španinger, Antonín (24. 5. 1926) Štock, Josef (5. 3. 1926) Ujčík, Mojmír (17. 7. 1922), signatura V-2654 MV, svazek č. 001, Modrý Bohumil a spol., *Trestní oznámení*, s. 5.

¹⁹¹ ŠKUTINA, Vladimír a BAKALÁŘ, Robert. *Ztracená léta: příběh hokejového zločinu*. Pardubice: Helios, 1990, s. 67-68.

¹⁹² KALOUS, Jan. Hokej jako politikum. Komunistický režim a hokej 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 83-84.

¹⁹³ ŠKUTINA, Vladimír a BAKALÁŘ, Robert. *Ztracená léta: příběh hokejového zločinu*. Pardubice: Helios, 1990, s. 128.

reprezentovali republiku jen proto, že byli dobře odměňováni. Proti státu se měli provinít také tím, že „nedovoleně při sportovních zájezdech převáželi zboží z ciziny“ a také se za hranicemi stýkali „s nepřátelsky zaujatými cizinci“, např. s kapitánem Bowem z American Permitt Office. Ten hráče přesvědčoval, aby podpořili československou zahraniční emigraci tím, že celé mužstvo zůstane po mistrovství světa v Londýně v zahraničí.¹⁹⁴

Dále spis obsahuje podrobný popis údajných trestných činů jednotlivých hráčů, Například Bohumil Modrý se provinil také tím, že v prosinci 1948 na mezinárodním hokejovém turnaji ve Švýcarsku zprostředkoval kontakt s emigranty. Ti hokejistům nabídli, aby v zahraničí zůstali a utvořili družstvo, které by podnikalo zájezdy po kapitalistických státech. Modrý s tím podle záznamu ve spisu ihned souhlasil a agitoval mezi ostatními hráči, s každým ještě osobně hovořil a přesvědčoval je pro emigraci. V emigraci zůstali ale pouze Oldřich Zábrodský, doktor Sláma a vedoucí Kroupa. Modrý se vrátil zpět do Československa údajně jen proto, že se mu nabízené finanční prostředky nezdály dostačující.¹⁹⁵

Ze spisu také vyplývá, že hráči, kteří konali vojenskou prezenční službu, byli po zatčení předáni ministerstvu národní obrany. Jednalo se o hráče Bubníka, Hajného, Jirku, Kobranova, Španingera a Štocka.¹⁹⁶

Zprávy o zatčení hokejistů se objevily i v zahraničním tisku. Například v rakouských novinách Arbeiter-Zeitung vyšel 16. března 1950 článek „Dobrodružství českého hokejového týmu“, ve kterém deník informoval o zatčení tří hokejistů československého hokejového týmu. Podle článku se údajně další tři hokejisté měli vyhnout zatčení útekem. V článku se rovněž uvádělo, že „O těchto událostech kolují v Praze různé fámy, které je obtížné ověřit. Podle jedné z verzí byli hráči po zrušení zápasu pochopitelně velmi rozrušeni. V jednom pražském baru pod vlivem alkoholu kritizovali rozhodnutí vlády“ V tomto článku je také

¹⁹⁴ ABS, fond Vyšetřovací spis StB vedený k osobám: Bubník, Augustin (21. 11. 1928) Červený, Zlatko (16. 8. 1920) Hajný, Přemysl (18. 12. 1925) Jirka, Josef (3. 2. 1926) Kobranov, Vladimír (4. 10. 1927) Konopásek, Stanislav (18. 4. 1923) Macelis, Jiří (7. 1. 1923) Modrý, Bohuslav (4. 9. 1916) Roziňák, Václav (7. 12. 1922) Španinger, Antonín (24. 5. 1926) Štock, Josef (5. 3. 1926) Ujčík, Mojmir (17. 7. 1922), signatura V-2654 MV, svazek č. 001, Modrý Bohumil a spol., *Trestní oznámení*, s. 2-3.

¹⁹⁵ ABS, fond Vyšetřovací spis StB vedený k osobám: Bubník, Augustin (21. 11. 1928) Červený, Zlatko (16. 8. 1920) Hajný, Přemysl (18. 12. 1925) Jirka, Josef (3. 2. 1926) Kobranov, Vladimír (4. 10. 1927) Konopásek, Stanislav (18. 4. 1923) Macelis, Jiří (7. 1. 1923) Modrý, Bohuslav (4. 9. 1916) Roziňák, Václav (7. 12. 1922) Španinger, Antonín (24. 5. 1926) Štock, Josef (5. 3. 1926) Ujčík, Mojmir (17. 7. 1922), signatura V-2654 MV, svazek č. 001, Modrý Bohumil a spol., *Trestní oznámení*, s. 4.

¹⁹⁶ ABS, fond Vyšetřovací spis StB vedený k osobám: Bubník, Augustin (21. 11. 1928) Červený, Zlatko (16. 8. 1920) Hajný, Přemysl (18. 12. 1925) Jirka, Josef (3. 2. 1926) Kobranov, Vladimír (4. 10. 1927) Konopásek, Stanislav (18. 4. 1923) Macelis, Jiří (7. 1. 1923) Modrý, Bohuslav (4. 9. 1916) Roziňák, Václav (7. 12. 1922) Španinger, Antonín (24. 5. 1926) Štock, Josef (5. 3. 1926) Ujčík, Mojmir (17. 7. 1922), signatura V-2654 MV, svazek č. 001, Modrý Bohumil a spol., *Trestní oznámení*, s. 15.

zmiňováno jméno jednoho z později odsouzených hokejistů Václava Roziňáka, který podle listu měl údajně prohlásit, že „by bylo lepší být zametačem ulic v Londýně než hokejovou hvězdou v Praze“. Článek se také zmiňuje o tom, že se Roziňák druhý den nedostavil do práce a nepodařilo se zjistit, zda byl Roziňák zatčen nebo utekl. V závěru článku byla uvedena informace, že „podle pozdějších zpráv bylo zatčeno již pět hráčů.“¹⁹⁷

Krátký, ale výstižný článek s názvem „Čeští hokejisté zatčeni“ ze dne 16. března 1950 se objevil také v dalším rakouském listu Neues Österreich. Zde se rovněž psalo o tom, že „Tři členové československého hokejového týmu jsou v současné době vyšetřováni poté, co byli včera večer zatčeni v baru a převezeni na policejní stanici.“ Podle článku hokejisté měli údajně vyjadřovat nespokojenost se stažením týmu z mistrovství světa a údajně se „chovali špatně“.¹⁹⁸

Soudní proces s hokejisty se konal 6. a 7. října 1950. Proces proběhl bez účasti veřejnosti, nesměli být přítomni ani příbuzní hokejistů. Všech jedenáct hokejistů soudce JUDr. Karel Kruk odsoudil za údajnou a smyšlenou špionáž a velezradu.¹⁹⁹ Přísné tresty se pohybovaly v rozmezí mezi 8 měsíci až 15 lety vězení. Nejnižší trest dostal Josef Štock (8 měsíců). Nejdělnější trest si odnesl Bohumil Modrý, který byl odsouzen k 15 letům vězení. Mezi dalšími potrestanými hokejisty byli např. Augustin Bubník (14 let), Stanislav Konopásek (12 let), Vladimír Kobranov (10 let) nebo Václav Roziňák (10 let).²⁰⁰ Hokejisté byli umístěni do plzeňského vězení na Borech.²⁰¹ Hokejisté s delšími tresty byli v létě 1951 převezeni do Jáchymova, kde v rámci výkonu trestu pracovali v uranových dolech.²⁰² Po pěti letech strávených ve vězení byli v roce 1955 hokejisté propuštěni, poté co prezident Antonín Zápotocký vyhlásil amnestii. Původní rozsudek z října 1950 byl ale v plném rozsahu zrušen až Prezidiem Nejvyššího soudu 30. července 1968. Spolu

¹⁹⁷ Die Abenteuer des tschechischen Eishockeyteams. *Arbeiter-Zeitung*. 1950, 16. März, Nummer 63, s. 1.

¹⁹⁸ Tschechische Eishockeyspieler verhaftet. *Neues Österreich*, 1950, 16. März, 6. Jahrgang, Nummer 1493, s. 2.

¹⁹⁹ KALOUS, Jan. Hokej jako politikum. Komunistický režim a hokej 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 86.

²⁰⁰ ABS, fond Vyšetřovací spis StB vedený k osobám: Bubník, Augustin (21. 11. 1928)

Červený, Zlatko (16. 8. 1920) Hajný, Přemysl (18. 12 1925) Jirka, Josef (3. 2. 1926)

Kobranov, Vladimír (4. 10. 1927) Konopásek, Stanislav (18. 4. 1923) Macelis, Jiří (7. 1. 1923)

Modrý, Bohuslav (4. 9. 1916) Roziňák, Václav (7. 12. 1922) Španinger, Antonín (24. 5. 1926)

Štock, Josef (5. 3. 1926) Ujčík, Mojmír (17. 7. 1922), signatura V-2654 MV, svazek č. 001,

Modrý Bohumil a spol., *Rozsudek jménem Republiky*, s. 6-7.

²⁰¹ ŠKUTINA, Vladimír a BAKALÁŘ, Robert. *Ztracená léta: příběh hokejového zločinu*. Pardubice: Helios, 1990, s. 106-107.

²⁰² ŠKUTINA, Vladimír a BAKALÁŘ, Robert. *Ztracená léta: příběh hokejového zločinu*. Pardubice: Helios, 1990, s. 115.

s rozsudkem byly rovněž anulovány všechny trestné činy a stažena obvinění z velezrady.²⁰³ Hokejisté byli tak po dlouhých letech zproštěni viny.

Zajímavé informace o samotném procesu s hokejisty obsahují také články ze zahraničního tisku. Procesu se věnuje například australský deník *The Advocate*. Ten dne 7. října 1950 v článku „Čeští hokejisté byli souzeni“ napsal, že několik českých hokejistů, kteří byli v březnu zatčeni po odhlášení Československa z mistrovství světa v Londýně, byli tajně souzeni. Dále se v článku uvádí, „*Počet obžalovaných ani obvinění nejsou známy, ale předpokládá se, že čtyři z nich byli obviněni z hanobení státu, kladení odporu bezpečnostní policii a plánování nelegálního odchodu ze země.*“²⁰⁴

Podobně o procesu psaly také další australské noviny. *The Morning Bulletin* 11. října 1950 vydal článek s názvem „Odsouzení hokejisté“, ve kterém uváděl, že „*Podle zpráv z Prahy bylo nejméně šest členů československého hokejového týmu odsouzeno k trestům odnětí svobody v rozmezí od šesti do patnácti let.*“ Podle článku měli být obviněni z hanobení republiky, plánování útěku ze země a napadení příslušníků státní policie.²⁰⁵

Z těchto i z dříve uvedených článků ze zahraničního tisku lze vyvodit, že o zatčení hokejistů i o následném procesu se v zahraničí vědělo a psalo. Ale zároveň je patrné, že veškeré informace obsažené ve zmíněných článcích byly neúplné a nepřesné a obsahovaly převážně spekulace a dohady. Tato situace byla způsobena tím, že si zahraniční novináři nemohli předkládané informace nijak ověřit a vše měli tzv. z doslechu. Všechny informace týkající se procesu s hokejisty totiž byly komunistickou vládou a pod ni spadající státní policií a StB cíleně zatajovány.

Na rozdíl od zahraničního tisku se v československých novinách žádné informace o zatčení hokejistů neobjevují. Ani o následném procesu, který proběhl v říjnu 1950, se v československém tisku vůbec nepsalo. Pravděpodobným důvodem je, že hokejisté byli jako významní českoslovenští reprezentanti a mistři světa veřejností vnímáni kladně. Politická moc se obávala, že zveřejněním této kauzy by proti sobě mohla lid popudit. Jak uvádějí Škutina a Bakalář ve své knize, bylo celé soudní jednání tajné, nesměli se ho účastnit ani rodinní příslušníci.²⁰⁶

²⁰³ KALOUS, Jan. Hokej jako politikum. Komunistický režim a hokej 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 87.

²⁰⁴ Czech ice Hockey Players Tried. *The Advocate (Burnie)*. 1950, 7. October, s. 3.

²⁰⁵ Hockey Players Sentenced. *The Morning Bulletin*. 1950, 11. October, No. 28 515, s. 10.

²⁰⁶ ŠKUTINA, Vladimír a BAKALÁŘ, Robert. *Ztracená léta: příběh hokejového zločinu*. Pardubice: Helios, 1990, s. 100.

Podle autorů knihy „Ztracená léta: Příběh hokejového zločinu“ jedním z možných důvodů zatčení hokejistů mohla být dřívější emigrace některých hráčů. Hokejisté totiž měli už v prosinci 1948 nabídku emigrace. Účastnili se tehdy Spenglerova poháru v Davosu a od jejich bývalého spoluhráče Josefa Malečka, který emigroval již dříve, dostali nabídku, aby celý tým LTC Praha hrál v profesionální anglické lize. Hokejisté by na emigraci přistoupili pouze jako celý tým, nikoliv jako jednotlivci.²⁰⁷ Přesto nakonec z naší výpravy emigrovali Miroslav Sláma a Oldřich Zábrodský.²⁰⁸ V následujícím roce už hokejisté na Spenglerův pohár odjet nesměli.²⁰⁹ Vladimír Zábrodský, dlouholetý kapitán reprezentačního mužstva, se domníval, že jedním z důvodů zatčení jeho spoluhráčů (on sám zatčen nebyl) byla také emigrace krasobruslařky Vrzáňové. Zpráva o tom, že zůstala v zahraničí, přišla do Československa totiž jen pár dní před plánovaným odletem hokejistů do Londýna.²¹⁰

Zajímavé informace o politickém procesu poskytl také další z potrestaných hokejistů Augustin Bubník. Ten ve svých vzpomínkách pro institut Paměť národa uvedl, že hokejisté měli v sobotu 11. března odletět na šampionát do Londýna, kde patřili mezi favority turnaje. Na letišti ale byli přesvědčováni, aby podepsali prohlášení, že se šampionátu zřikají. Jako záminka sloužilo prohlášení, že Britové nevystavili víza rozhlasovým reportérům Procházkovi a Lauferovi. Hokejisté to ale odmítli. Vedení jim údajně slíbilo, že situaci zkusí nějak vyřešit. Všichni reprezentanti se měli s vedením znovu sejít v pondělí 13. března v Tyršově domě. Na této schůzce byli znovu přesvědčováni, aby podepsali, že se mistrovství zřikají. Hokejisté ale podle Bubníka v té době věděli, že rozhlasoví reportéři už víza získali. Protesty sportovců nepomohly, vedení rozhodlo, že na londýnský šampionát nepojedou. Potom se hráči rozešli. Někteří z nich se večer sešli na oslavu narození syna hokejisty Macelise v restauraci U Herlíků. Zde poté došlo k jejich zatčení.²¹¹

Vysvětlení, proč byli tito úspěšní hokejisté takto exemplárně potrestáni, není ani dnes zcela jednoznačné. Nabízí se hned několik důvodů. Prvním z nich mohly být obavy komunistů, že by se někteří hokejisté nebo rovnou celý tým mohli na mistrovství světa

²⁰⁷ ŠKUTINA, Vladimír a BAKALÁŘ, Robert. *Ztracená léta: příběh hokejového zločinu*. Pardubice: Helios, 1990, s. 57.

²⁰⁸ ROKOSKÝ, Jaroslav. Emigrace sportovců v období komunistického režimu 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 123-124.

²⁰⁹ FALTÝNKOVÁ, Lenka a ŠMÍD, Michal. Augustin Bubník. *Paměť národa* [online] © 2008-2024 [cit. 2024-05-15]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/bubnik-augustin-20140710-0>

²¹⁰ PALÁN, Aleš a LUKŠŮ, David. *Vladimír Zábrodský – skutečný příběh hokejové legendy*. Praha: Česká televize, 2010, s. 213.

²¹¹ FALTÝNKOVÁ, Lenka a ŠMÍD, Michal. Augustin Bubník. *Paměť národa* [online] © 2008-2024 [cit. 2024-05-15]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/bubnik-augustin-20140710-0>

rozhodnout pro emigraci. Téhoz domněnce nahrávala skutečnost, že v průběhu předchozích dvou let 1948-1949 emigrovalo několik známých sportovních osobností, a to nejen dříve zmínění Jaroslav Drobný a Ája Vrzáňová, ale právě také hokejisté Oldřich Zábrodský, Miroslav Sláma nebo Josef Maleček. Dalším potencionálně možným důvodem mohla být také snaha potrestat hráče z hokejového klubu LTC Praha. LTC Praha byl totiž komunisty považován za buržoazní klub. Proto by pro komunisty mělo smysl buď nahradit odsouzené hokejisty hráči, kteří by byli poslušní, loajální a věrní státu a komunistickému režimu, nebo klub LTC Praha zrušit úplně. Poslední nabízené vysvětlení se opírá skutečnost, že většina politických procesů v Československu byla v této době řízena přímo z Moskvy. Politický proces s hokejovými reprezentanty tak mohl proběhnout na popud Sovětského svazu, který by mohl mít velký zájem o výrazné oslabení československé hokejové reprezentace. Pro tuto teorii však nejsou přesvědčivé důkazy. Osobně se domnívám, že nejspíše šlo o kombinaci prvních dvou zmíněných důvodů, tedy o obavu komunistů z emigrace hokejistů a rovněž o přeměnu v té době nejúspěšnějšího českého klubu LTC Praha.

1.5.2.3 Kauza Stanislava Jungwirta

Stanislav Jungwirt byl československý běžec na středně dlouhých tratích (400 m, 800 m a 1500 m). Jungwirt byl několikanásobný mistr ČSR v atletice a také byl držitelem dvou světových rekordů na tratích 1 kilometr a 1500 metrů. Kromě toho na ME v atletice konaném v roce 1954 ve švýcarském Bernu získal bronzovou medaili v závodě 1500 m.

Dnes je Stanislav Jungwirt znám nejen pro své sportovní úspěchy, ale především kvůli kauze, která se týkala jeho účasti na olympijských hrách. Jungwirt se olympijských her účastnil dvakrát. Na letní olympiádě v Helsinkách 1952 ale původně vůbec neměl startovat. Komunističtí funkcionáři Jungwirta vyškrtli z nominace z politických důvodů. Důvodem vyřazení byl jeho buržoazní původ a to, že jeho otec byl trestán za protistátní činnost.²¹²

Jungwirt nakonec přece jen na olympijských hrách startoval, ale až poté, co se ho zastal Emil Zátopek. Zátopek, který už v té době byl světově známou sportovní osobností, prohlásil, že „pokud naše vláda nepustí Jungwirta na olympiádu, nepojede na ni ani on.“ To si komunističtí funkcionáři nemohli dovolit, protože Zátopek byl v roce 1952 největší hvězdou československé olympijské výpravy. Toto Zátopkovo rozhodnutí přinutilo funkcionáře vrátit Jungwirta do nominace a on se tak mohl zúčastnit olympijských her

²¹² ZÁTOPKOVÁ, Dana a ZÁTOPEK, Emil. *Náš život pod pěti kruhy*. Praha: Academia, 2016, s. 215.

v Helsinkách.²¹³ Jungwirtův případ je jedním z mnoha příkladů, kdy se projevil obrovský vliv komunistické ideologie na jednotlivé sportovce nebo na celý chod sportovního prostředí.

Na kauzu kolem Stanislava Jungwirtha vzpomínala ve své biografii také manželka Emila Zátopka Dana. V knize „Náš život pod pěti kruhy“ z roku 2016 napsala, že před olympiádou v Helsinkách měl Zátopek na Jungwirtha napsat kádrový posudek. Ve svých vzpomínkách uvedl: „Napsal jsem tedy, že se o něho politicky starám, že je sportovně výborný, a jestli ho do Helsinek nepustí, že nepojedu také.“ Nakonec do Helsinek odletěli oba dva, ale vedení Zátopkovi jeho chování nemohlo zapomenout. K první zlaté medaili mu z vedoucích výpravy nikdo neblahopřál a po zisku druhé medaile při hodnocení sportovců vedoucí atletického úseku Bosák údajně prohlásil, že kdyby Zátopek neměl tak závažné nedostatky ve svém chování, mohl by být docela dobrým reprezentantem.²¹⁴

1.5.3 Tvorba nominace na olympijské hry a jiné sportovní akce

Sovětizace sportu a tělesné výchovy v Československu zásadně ovlivnila také způsob, jakým probíhala nominace sportovců na velké sportovní akce včetně té nejvýznamnější, olympijských her.

Nominace na olympiádu ve sv. Mořici proběhla ještě bez většího politického vlivu podle oběžníku č. 2 Československého olympijského výboru vydaného 22. prosince 1947. Jednotlivé členské svazy, jejichž sporty byly zastoupeny na olympiádě, zaslaly Československému olympijskému výboru seznam nominovaných sportovců. Na základě tohoto seznamu provedl Československý tělovýchovný svaz definitivní nominaci a tu předal Organizačnímu výboru zimních olympijských her ve sv. Mořici.²¹⁵

Podle Brigity Stloukalové se o nominaci na zimní olympiádu ve Svatém Mořici jednalo už 7. ledna 1948 na mimořádné schůzi výkonného výboru Československého olympijského výboru. Na schůzi byla uzavřena dohoda mezi ČSOV a Československým tělovýchovným svazem. Tato dohoda určovala kompetence obou organizací v přípravách na olympijské hry. ČSTS a jednotlivé sportovní svazy zodpovídaly za výběr reprezentantů a olympijský výbor měl na starosti přihlášky a reprezentaci Československa na těchto hrách.²¹⁶

²¹³ ZÁTOPKOVÁ, Dana a ZÁTOPEK, Emil. *Náš život pod pěti kruhy*. Praha: Academia, 2016, s. 215.

²¹⁴ ZÁTOPKOVÁ, Dana a ZÁTOPEK, Emil. *Náš život pod pěti kruhy*. Praha: Academia, 2016, s. 224.

²¹⁵ NA, fond Československý olympijský výbor, karton 1, inventární č. 2, Oběžníky ČSVO 1929-1948, *Oběžník č. 2 z 22. prosince 1947*, s. 1.

²¹⁶ STLOUKALOVÁ, Brigita. *Olympijské hnutí v Československu v letech 1945-1989*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, s. 80.

Nominace na letní olympijské hry v Londýně už byla pravděpodobně ovlivněna i politickými důvody. V dopise, který ČOV zaslal Národní bance československé, se uvádí, že poté, co vláda rozhodla, že se Československo bude olympijských her v Londýně účastnit, určila komise složená ze zástupců ministerstva školství a osvěty, Československé obce sokolské a Československého olympijského výboru sportovce, kteří budou nominováni na olympiádu. Komise určila, že startovat budou ti sportovci, kteří mají naději na umístění do šestého místa, protože toto umístění je ještě bodováno. Celkem měla mít výprava 167 osob.²¹⁷ Protože členové olympijské výpravy měli být ubytováni na třech různých místech, rozhodla dále komise, že do Londýna pojedou také tři lékaři. Na doporučení anglického Olympijského výboru si československá výprava s sebou měla vzít také potraviny, které jí přidělilo ministerstvo výživy. Z toho důvodu musel být členem výpravy i kuchař.²¹⁸ Československý olympijský výbor poté ještě 16. července 1948 zaslal Národní bance československé dopis, který obsahoval kalkulaci i s počtem devizových prostředků potřebných pro československou výpravu na olympijské hry do Londýna. V dopise se mimo jiné uvádí, že počet členů výpravy byl „rozhodnutím příslušných vládních orgánů“ redukován na 106 osob.²¹⁹

Svá pravidla pro vysílání sportovců do zahraničí měla i Československá obec sokolská. ČOS vydala 31. května 1948 směrnici, která stanovila pravidla pro zahraniční cesty sportovců a také pro příjezdy sportovců ze zahraničí do Československa. Ve směrnici bylo uvedeno, že žádný zájezd československých sportovců do ciziny ani žádná návštěva zahraničních sportovců u nás se nesmí konat bez schválení Mezinárodní komise ČOS. Tuto Mezinárodní komisi tvořili mezinárodní jednatelé všech odborů náčelnictva a všichni zástupci odborů v mezinárodních ústředích. V komisi mohli být také další členové Sokola, které určilo náčelnictvo. Povolení k mezinárodní cestě pak vydávalo Ministerstvo školství a osvěty. Ministerstvo ale podle dohody nemohlo dát souhlas k cestě bez doporučení Mezinárodní komise ČOS.²²⁰

²¹⁷ NA, fond Československý olympijský výbor, karton 26, inventární č. 18, Korespondence všeobecného rázu a jednotlivými sportovními ústředími, firmami i jednotlivci (odeslaná i došlá) 1900-1948, *Dopis Národní bance Československé*, s. 1.

²¹⁸ NA, fond Československý olympijský výbor, karton 26, inventární č. 18, Korespondence všeobecného rázu a jednotlivými sportovními ústředími, firmami i jednotlivci (odeslaná i došlá) 1900-1948, *Dopis Národní bance Československé*, s. 2.

²¹⁹ NA, fond Československý olympijský výbor, karton 26, inventární č. 18, Korespondence všeobecného rázu a jednotlivými sportovními ústředími, firmami i jednotlivci (odeslaná i došlá) 1900-1948, *Dopis z 16. 7. 1948 Národní banka Československá, devizové oddělení*, s. 1-2.

²²⁰ NA, fond Československý olympijský výbor, karton 26, inventární č. 18, Korespondence všeobecného rázu a jednotlivými sportovními ústředími, firmami i jednotlivci (odeslaná i došlá) 1900-1948, *Směrnice pro mezinárodní styk Československé obce sokolské z 31. května 1948*, s. 1.

Nominace se vytvářely i na ostatní sportovní akce, nejen na olympijské hry. Ta například Vladimír Zábrodský uvedl, že na mistrovství světa v hokeji ve Stockholmu 1949 poprvé jako hrající trenér týmu vytvářel návrh nominační sestavy.²²¹ V roce 1950 už ale nominační sestavu vytvářeli vedoucí týmu Herman s Matějkou.²²²

1.5.4 Kontrola a dohled komunistické strany nad československými sportovci

Dalším typickým znakem sovětizace sportu a tělovýchovy v Československu byla rovněž komunistickou stranou nařízená kontrola a dohled nad československými sportovci. O průběhu dohledu a kontroly nad sportovci psal například Jaroslav Rokoský. Podle něj od pouťorového komunistického převratu v roce 1948 se sportovními výpravami i jednotlivci začali do zahraničí jezdit přidělení pracovníci ministerstva vnitra. Tito pověřeni pracovníci měli za povinnost dohlížet na sportovce a zodpovídali za návrat všech sportovců zpět do Československa.²²³

Proces přípravy před odjezdem sportovních výprav probíhal podle přesných instrukcí. Nejprve se prováděla tzv. legalizace. Jednalo se o výběr kádrového pracovníka, který měl výpravu doprovázet, a o to, jaké bude jeho pracovní zařazení ve výpravě. O přidělení typu legalizace rozhodovaly schopnosti vybraného kádrového pracovníka, mezi které patřila např. znalost cizího jazyka, odborná zdatnost nebo znalost tamního prostředí. Přidělený kádrový příslušník ve výpravě nejčastěji používal legalizaci sportovního novináře, filmaře, pracovníka ČSTV, pracovníka MěV ČSTV, pracovníka ÚV KSČ nebo OV KSČ. Po dokončení procesu legalizace následovalo tzv. rozpracování výpravy. To se provádělo prostřednictvím lustrací a shromažďováním všech dostupných materiálů a informací o jednotlivých členech výpravy. Z těchto materiálů byly následně vytipovány osoby (tzv. objekty) určené na pozorování a také bývaly vybrány vhodné osoby pro možnou spolupráci. Na závěr příprav před odjezdem výpravy si vybraný kádrový pracovník ministerstva vnitra musel prostudovat příslušné materiály (tzv. agenturní poznatky) o zemi, do které se cestovalo.²²⁴

O přidělení kádrového příslušníka rozhodovalo několik kritérií. Záleželo na politickém a kádrovém složení výpravy a velikosti výpravy. Také záleželo na důležitosti a významu

²²¹ PALÁN, Aleš a LUKŠŮ, David. *Vladimír Zábrodský – skutečný příběh hokejové legendy*. Praha: Česká televize, 2010, s. 177.

²²² PALÁN, Aleš a LUKŠŮ, David. *Vladimír Zábrodský – skutečný příběh hokejové legendy*. Praha: Česká televize, 2010, s. 210.

²²³ ROKOSKÝ, Jaroslav. Emigrace sportovců v období komunistického režimu 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 132.

²²⁴ ROKOSKÝ, Jaroslav. Emigrace sportovců v období komunistického režimu 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 133.

sportovní akce. Například ve výpravě na olympijské hry a mistrovství světa či Evropy byl kádrový příslušník vždy přítomen, velkých mezinárodních sportovních akcí se dokonce účastnilo hned několik těchto pracovníků ministerstva vnitra. Dalším kritériem pro přidělení kádrového pracovníka byla rovněž délka a místo zahraničního pobytu, především v případě cest do západních kapitalistických států. Poslední, co rozhodovalo, byla možnost legalizace a také finanční úhrady kádrového příslušníka ve výpravě.²²⁵

Přidělený kádrový pracovník ministerstva vnitra měl na starosti řadu úkolů. Jeho hlavním úkolem bylo zabránit sportovcům, aby emigrovali nebo se stýkali s cizinci, především pak s československými emigranty. Dalším důležitým úkolem těchto pracovníků byl také dohled nad řádnou reprezentací Československa.²²⁶ K jeho povinnostem patřilo i vytipování vhodných cizinců na rozpracování nebo provádění různých operativních úkonů a to na základě požadavků od ostatních částí ministerstva vnitra, jako bylo například zařizování schůzek, kontaktů, vyřizování dopisů, fotografování atd. Kádrový pracovník musel plnit i svou legalizační funkci, například vystupoval jako technický vedoucí, politický pracovník, tlumočnick či lékař.²²⁷

Během pobytu výpravy v zahraničí musel být kádrový pracovník neustále ve spojení s ministerstvem vnitra, prostřednictvím velvyslanectví (rezidentury) nebo pomocí tajnopisu. Po návratu musel sepsat závěrečnou zprávu, kterou předal ministerstvu vnitra. O závažných přestupcích byl informován přímo ministr vnitra, v případě závadových poznatků týkající se konkrétních sportovců byly informace zaslány příslušné kontrarozvědce.²²⁸

Rokoský dále uvádí, že práce kádrového příslušníka měla řadu nedostatků. Jedním z hlavních problémů bylo, že se jeho přítomnost ve výpravě ve většině případů nepodařila utajit. Přestože se jeho účast nikdy nepotvrzovala, většina výpravy tušila, že jde o pracovníka ministerstva vnitra. Mezi další problémy patřilo nedostatečné vyřízení přiděleného kádrového příslušníka úkoly pro rozvědné odbory nebo také nedostatečná příprava odpovědných orgánů před odjezdem výpravy. Největší problém legalizace kádrových pracovníků představovala

²²⁵ ROKOSKÝ, Jaroslav. Emigrace sportovců v období komunistického režimu 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 132.

²²⁶ ROKOSKÝ, Jaroslav. Emigrace sportovců v období komunistického režimu 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 133.

²²⁷ ROKOSKÝ, Jaroslav. Emigrace sportovců v období komunistického režimu 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 134.

²²⁸ Tamtéž

jejich velmi špatná jazyková vybavenost a neznalost cizích jazyků většiny prachovníků ministerstva vnitra.²²⁹

O výjezdech do zahraničí vydala 31. května 1948 směrnici i Československá obec sokolská. Podle směrnice musela mít každá výprava do ciziny svého vedoucího, který zodpovídal za průběh celé akce, jako jediný měl právo za výpravu jednat, činit prohlášení a komunikovat. Vedoucí výpravy zároveň v zahraničí reprezentoval „*celou tělesnou výchovu sokolskou*“. Po návratu pak musela být Mezinárodní komisi ČOS předložena závěrečná zpráva, za kterou vedoucí odpovídal.²³⁰

První olympiádou, na které byl přítomen kádrový pracovník ministerstva vnitra, byly letní olympijské hry v Londýně 1948. S československou olympijskou výpravou tehdy odjížděl tzv. „politický vedoucí výpravy“. Tuto funkci ve výpravě zastával František Jeřábek. Měl za úkol hlídat nezávadné chování členů výpravy z politického hlediska a bránit emigraci sportovců.²³¹

O tom, že sportovci byli na zahraničních cestách sledováni a kontrolováni, se zmínil i dlouholetý kapitán reprezentace a dvojnásobný mistr světa Vladimír Zábrodský. Ten v knize „Vladimír Zábrodský – skutečný příběh hokejové legendy“ uvedl, že od roku 1948 s hokejisty na všechny zájezdy pokaždé jezdil někdo, kdo je měl kontrolovat. Podle Zábrodského „*choval se velice přátelsky, hráči ale o něm žádné informace neměli*“. A dodal, že „*My ale nevěděli, kdo to je a odkud se vzal... Cítili jsme, že jsme sledováni.*“²³² Tým měl také komunisty přiděleného vedoucího. Zábrodský o něm napsal: „*Ústředí nakonec povolalo k týmu vedoucího Jaroslava Matějku, šéfa sportovního odboru na KSČ, původně náčelníka Federace proletářské tělovýchovy.*“²³³

Také největší hvězda československého sportu Emil Zátopek byl sledován a kontrolován StB. Dokládá to například spis z Archivu bezpečnostních složek vedený na Emila Zátopka, který obsahuje zprávu z 29. listopadu 1949 určenou ministerstvu národní obrany do rukou plk. Mísíka. V této zprávě je uvedeno, že kapitán Emil Zátopek „*používá*

²²⁹ ROKOSKÝ, Jaroslav. Emigrace sportovců v období komunistického režimu 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 134.

²³⁰ NA, fond Československý olympijský výbor, karton 26, inventární č. 18, Korespondence všeobecného rázu a jednotlivými sportovními ústředími, firmami i jednotlivci (odeslaná i došlá) 1900-1948, *Směrnice pro mezinárodní styk Československé obce sokolské z 31. května 1948*, s. 2.

²³¹ STLOUKALOVÁ, Brigita. *Olympijské hnutí v Československu v letech 1945-1989*. Hradec Králové: Gaudemus, 2014, s. 81.

²³² PALÁN, Aleš a LUKŠŮ, David. *Vladimír Zábrodský – skutečný příběh hokejové legendy*. Praha: Česká televize, 2010, s. 206.

²³³ PALÁN, Aleš a LUKŠŮ, David. *Vladimír Zábrodský – skutečný příběh hokejové legendy*. Praha: Česká televize, 2010, s. 177.

nepříznivých výroků vůči lidově-demokratickému zřízení“. Zátopek také údajně ironizuje některá nařízení a usnesení a nevhodně vypráví, že jsou zavírání nevinní lidé. Podle zprávy je Zátopek politicky neuvědomělý a není řádně politicky veden. Také na něj negativně působí vliv jeho manželky Dany, která je neteří bývalého generála Ingra a která se netají „*svým nevládným postojem vůči lidově-demokratickému zřízení*“. Na závěr zprávy je uvedeno doporučení, aby byl Zátopek delegován na dlouhodobé internátní politické školení.²³⁴

Státní bezpečnost později získávala kádrové pracovníky i mezi samotnými sportovci. V Archivu bezpečnostních složek lze nalézt spis týkající se osoby Zdeňka Fikara, bývalého krasobruslaře a reprezentanta Československa na zimní olympiádě ve Svatém Mořici 1948.²³⁵ Ve spisu se nachází „*Návrh na vázání informátora na vlasteneckém podkladě*“ pocházející ze dne 21. září 1962.²³⁶

V návrhu se uvádí, že bývalý krasobruslař Fikar má kontakty na mnoho krasobruslařských funkcionářů a trenérů včetně těch zahraničních jako např. na anglického trenéra Gerschwilera nebo rozhodčího a funkcionáře ISU²³⁷ Marxe Rudiho z NSR.²³⁸ Podle návrhu má Fikar rovněž řadu kontaktů na současné i bývalé reprezentanty, mimo jiné na ty, kteří emigrovali a žijí v zahraničí jako např. Nekolová, Vrzáňová a Náchodská.²³⁹ Po zavázání ke spolupráci se Fikar měl zaměřit na navázání kontaktů v oblasti krasobruslařského ústředí. Podle StB měl být využíván právě při zájezdech krasobruslařů do zahraničí, kterých se měl účastnit jako člen vedení výprav, a při mezinárodních akcích konaných na území Československa.²⁴⁰

Podle spisu se první pohovor s Fikarem konal už v únoru 1962 před mistrovstvím světa v krasobruslení konaném v Praze. Na tomto mistrovství byl Fikar členem organizačního výboru, ve kterém působil na pozici předsedy technické komise. V průběhu pohovoru i při

²³⁴ ABS, fond Emil Zátopek, signatura 310-88-25, svazek č. 1, *Zpráva Ministerstvu národní obrany z 26. listopadu 1949*, s. 1-2.

²³⁵ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Zdeněk Fikar. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-10-27]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/athlete/zdenek-fikar>

²³⁶ ABS, fond Fikar, Zdeněk (18. 5. 1926), signatura TS-585798 MV, svazek č. 1, *Návrh na vázání informátora na vlasteneckém podkladě*, s. 2-6.

²³⁷ Poznámka: ISU je oficiální zkratka International Skating Union, tedy Mezinárodní bruslařské unie

²³⁸ ABS, fond Fikar, Zdeněk (18. 5. 1926), signatura TS-585798 MV, svazek č. 1, *Návrh na vázání informátora na vlasteneckém podkladě*, s. 4.

²³⁹ ABS, fond Fikar, Zdeněk (18. 5. 1926), signatura TS-585798 MV, svazek č. 1, *Návrh na vázání informátora na vlasteneckém podkladě, Využití*, s. 4.

²⁴⁰ ABS, fond Fikar, Zdeněk (18. 5. 1926), signatura TS-585798 MV, svazek č. 1, *Návrh na vázání informátora na vlasteneckém podkladě, Využití*, s. 5.

dalších setkáních se Fikar jevil jako vhodný kandidát, protože „*má k orgánům Ministerstva vnitra kladný vztah a je ochoten podávat informace.*“²⁴¹

S kandidátem Fikarem bylo podle spisu uskutečněno 11 schůzek, na kterých byl „*vytěžován k osobám v krasobruslení*“. Po schválení návrhu na vázání byla provedena tzv. verbovka.²⁴² Dále byla s Fikarem rozebrána otázka konspirace a spojení a rovněž mu bylo přiděleno krycí jméno.²⁴³

Spolupráce Fikara s StB trvala pouze dva roky, během kterých Fikar předal Státní bezpečnosti 14 agenturních zpráv informativního charakteru.²⁴⁴ Žádné konkrétní příklady spolupráce Fikara s StB se ale ve spisu neobjevují. Spolupráce byla ukončena v červenci 1964 a to na základě „*Návrhu na ukončení spolupráce s informátorem „ZDENĚKEM*“. V návrhu se psalo, že Fikar postrádal „*určité zpravodajské schopnosti*“ a nebyl společenský,²⁴⁵ což mu způsobovalo problémy při navazování styků se „*zájmovými osobami*“.²⁴⁶ Také jeho „*využití*“ mimo krasobruslařskou sezónu bylo problematické. Proto měl být Fikar převeden do sítě tzv. důvěrníků a využíván pouze nepravidelně podle jeho schopností.²⁴⁷

Přestože spolupráce Fikara s StB probíhala až na začátku 60. let, lze z informací uvedených ve spise usuzovat, jaký byl proces vázání informátorů Státní bezpečnosti a spolupráce s nimi. Je pravděpodobné, že podobným způsobem probíhalo získávání spolupracovníků i v dřívějším období.

²⁴¹ ABS, fond Fikar, Zdeněk (18. 5. 1926), signatura TS-585798 MV, svazek č. 1, *Návrh na vázání informátora na vlasteneckém podkladě, Plán vázání*, s. 5.

²⁴² Tamtéž

²⁴³ ABS, fond Fikar, Zdeněk (18. 5. 1926), signatura TS-585798 MV, svazek č. 1, *Návrh na vázání informátora na vlasteneckém podkladě, Plán vázání*, s. 6.

²⁴⁴ ABS, fond Fikar, Zdeněk (18. 5. 1926), signatura TS-585798 MV, svazek č. 1, *Návrh na ukončení spolupráce s informátorem „Zdeněkem“*, č. ov. 21877, s. 51.

²⁴⁵ ABS, fond Fikar, Zdeněk (18. 5. 1926), signatura TS-585798 MV, svazek č. 1, *Návrh na ukončení spolupráce s informátorem „Zdeněkem“*, č. ov. 21877, s. 50.

²⁴⁶ ABS, fond Fikar, Zdeněk (18. 5. 1926), signatura TS-585798 MV, svazek č. 1, *Návrh na ukončení spolupráce s informátorem „Zdeněkem“*, č. ov. 21877, s. 50-51.

²⁴⁷ ABS, fond Fikar, Zdeněk (18. 5. 1926), signatura TS-585798 MV, svazek č. 1, *Návrh na ukončení spolupráce s informátorem „Zdeněkem“*, č. ov. 21877, s. 51.

2 JOSEF GRUSS A JEHO KORESPONDENCE

Prof. MUDr. Josef Gruss se narodil v Praze v roce 1884. Byl to významný lékař, publicista, vysokoškolský pedagog a sportovní funkcionář a organizátor. Gruss byl průkopníkem, propagátorem a také aktivním všestranným sportovcem hned v několika sportech, mezi které patřil šerm, hokej, tenis, fotbal, lyžování a atletika. Gruss také přeložil pravidla fotbalu a hokeje do češtiny. Kromě toho byl Gruss i novinářsky aktivní, když přispíval do sportovního tisku, především do časopisu Sport a hry.²⁴⁸

Josef Gruss se jako aktivní sportovec dokonce pod pseudonymem Josef Mičovský²⁴⁹ zúčastnil v roce 1908 olympijských her v Londýně. Na olympijských hrách byl členem českého tenisového reprezentačního výběru.²⁵⁰ Zajímavostí je, že Josef Gruss, stejně jako všichni ostatní čeští sportovci, byl součástí samostatně vystupující olympijské výpravy Čech, což paradoxně byla výprava státu, který ještě neexistoval. Důvody, proč mohli Češi startovat na olympiádě samostatně a odděleně od výpravy Rakousko-Uherska, byly dva. Prvním důvodem bylo, že jedním ze zakladatelů Mezinárodního olympijského výboru byl Čech Jiří Guth-Jarkovský, což představovalo pro české země velkou výhodu. Druhým a mnohem důležitějším důvodem bylo to, že MOV upřednostňoval národní hledisko před státním zřízením.

Kromě olympiády se Gruss už pod svým pravým jménem aktivně zúčastnil několika dalších významných sportovních událostí, například mezinárodního turnaje v ledním hokeji, který se konal ve francouzském Chamonix v roce 1909. Josef Gruss se do turnaje zapojil jako brankář prvního českého národního týmu. Z dalších sportovních akcí, kterých se Gruss zúčastnil jako sportovec, lze také zmínit první mistrovství světa v šermu konané v roce 1910 v Bruselu a Spojenecké hry, které se konaly v Paříži v roce 1919²⁵¹ jako oslava konce první světové války.

Josef Gruss byl ale především významným sportovním funkcionářem. Byl předsedou Československé sportovní obce, Československé amatérské atletické unie (ČAAU) a Šermířského svazu.²⁵² Nejvýznamnější a nejvyšší funkcí, které Josef Gruss jako sportovní funkcionář dosáhl, byla ale pozice předsedy Československého olympijského výboru. Tímto, v pořadí druhým, předsedou ČSOV se Gruss stal v březnu 1929 a nahradil v této funkci

²⁴⁸ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, inventář, s. 1.

²⁴⁹ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Josef Gruss-Mičovský. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/athlete/josef-gruss-micovsky>

²⁵⁰ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, inventář, s. 1.

²⁵¹ Tamtéž

²⁵² Tamtéž

dobrovolně odstoupivšího Jiřího Gutha-Jarkovského. Do nového vedení ČSOV se kromě Grusse dostal také Dr. František Widimský, který obsadil pozici generálního sekretáře. Další důležité funkce v Českém olympijském výboru získali Jiří Kraus a Rudolf Richter. Kraus byl jmenován jednatelem ČSOV a Richter obhájil pozici pokladníka, kterou zastával už od roku 1919.²⁵³ Grussovou činnost sportovního funkcionáře přerušila až druhá světová válka, během které se věnoval své lékařské profesi.²⁵⁴ Po druhé světové válce se Gruss vrátil do funkce předsedy Československého olympijského výboru. V čele této vrcholné sportovní organizace působil až do roku 1951. Kromě této funkce byl od roku 1946 rovněž jako teprve druhý československý zástupce zvolen do Mezinárodního olympijského výboru. Členem MOV, této nejvýznamnější sportovní organizace, byl Gruss až do roku 1965.²⁵⁵ Josef Gruss zemřel 20. května 1968 v Praze ve věku 83 let.

Obrázek 4 Josef Gruss, předseda ČSOV²⁵⁶

²⁵³ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Historie ČOV. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/historie-cov>

²⁵⁴ 47. Vědecká schůze lékařů v. v. nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Časopis lékařů českých: Česká lékařská společnost J. E. Purkyně*. 1941, ročník 80, číslo 19, s. 691.

²⁵⁵ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Historie ČOV. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/historie-cov>

²⁵⁶ Josef Gruss (lékař). *Wikipedie* [online] 2023 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Gruss_%28l%C3%A9ka%C5%99%29#/media/Soubor:Josef_Gruss_\(1884-1968\).jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Gruss_%28l%C3%A9ka%C5%99%29#/media/Soubor:Josef_Gruss_(1884-1968).jpg)

2.1 Grussovo působení v čele ČSOV

2.1.1 První funkční období 1929-1939

Za Grussova působení v pozici předsedy byly v roce 1933 přijaty nové stanovy ČSOV, které přesněji stanovily kompetence organizace. Československý olympijský výbor ve spolupráci s Československým všesportovním výborem založeným v roce 1928 se také podílel na vytvoření instituce tzv. olympijských dohlížitelů. Tato instituce měla na starost kontrolu přípravy sportovců, přičemž kompetence přípravy spočívala na jednotlivých svazech. Na základě těchto kontrol byly institucí zpracovávány posudky, podle kterých se ČSOV rozhodoval o tom, zda daný sportovec či reprezentační družstvo bude součástí olympijské výpravy.²⁵⁷

Za prvního období předsednictví Josefa Grusse v čele této organizace, musel ČSOV řešit několik vážných problémů. Zaprvé se Československý olympijský výbor musel vypořádat s hospodářskou krizí. Hospodářská krize z let 1929-1933 výrazně ovlivnila především olympijskou přípravu sportovců. Krize tak zapříčinila, že na letních olympijských hrách 1932 v Los Angeles mohlo z finančních důvodů startovat pouze sedm československých sportovců. Navzdory tomu olympijská výprava Československa zaznamenala výrazný úspěch, když předčila veškerá očekávání a získala čtyři cenné kovy (bilance 1-2-1).²⁵⁸

Další, mnohem palčivější a komplikovanější problém pro tehdejší vedení ČSOV s Grussem v čele, představovaly olympijské hry konané v roce 1936 v Německu. O konání jak zimních, tak letních olympijských her v Německu bylo sice rozhodnuto ještě před nástupem nacistů k moci, ale poté, co se Adolf Hitler stal v roce 1933 kancléřem a jeho strana NSDAP vyhrála volby, začaly se objevovat oprávněné obavy ze zneužití olympijských her k propagaci nacismu.²⁵⁹

Proto se v roce 1935, tedy pouhý rok před zahájením olympijských her, začaly utvářet výbory na obranu olympijské myšlenky. Tyto výbory, které vznikaly po celém světě včetně Československa, se postavily proti pořádání olympijských her v nacistickém Německu a požadovaly jejich přeložení nebo vyzývaly k jejich bojkotu. Výborům na obranu olympijské

²⁵⁷ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Historie ČOV. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20].

Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/historie-cov>

²⁵⁸ BÁRTLOVÁ, Helena et al. *100 let českého sportu 1918-2018*. Velké Přílepy: Olympia, 2018, s. 74-75.

²⁵⁹ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Historie ČOV. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20].

Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/historie-cov>

myšlenky se ale nepodařilo prosadit jejich požadavky ani přesvědčit Mezinárodní olympijský výbor (MOV) o nevhodnosti konání olympijských her na území nacistického Německa.²⁶⁰

Československý olympijský výbor se k tomuto problému postavil tak, že hry v Berlíně nebojkotoval a rozhodnutí MOV o přidělení her respektoval. Navíc se na území Československa uskutečnila část štafetového běhu s olympijským ohněm, který se od té doby stal trvalou součástí programu a samotného slavnostního zahájení olympijských her.²⁶¹

Zimní olympiáda v Garmisch-Partenkirchenu a především pak letní olympiáda v Berlíně se ale nakonec staly nástrojem propagandy a způsobem reprezentace a šíření nacistické ideologie. Berlínské olympiádě se detailně věnuje např. publikace *Hitlerova olympiáda* od Christophera Hiltona.²⁶² Zajímavý pohled na tuto olympiádu přináší také životopis československého gymnasty Aloise Hudce, který získal na berlínské olympiádě v roce 1936 zlatou medaili ve cvičení na kruzích.²⁶³

Poslední závažný problém, který ČSOV musel řešit, také souvisel s Němci. Šlo o německé sportovní svazy v Československu. Němečtí sportovní funkcionáři totiž požadovali po Československém olympijském výboru oddělenou účast na olympiádě. Tyto jejich úvahy přitom vycházely z toho, že ještě před vznikem Československa mohli Češi na olympijských hrách vystupovat samostatně a odděleně od olympijské výpravy reprezentující Rakousko-Uhersko. Snahy německých funkcionářů ještě vzrostly v roce 1935, kdy v parlamentních volbách pořádaných v květnu tohoto roku uspěla strana Konráda Henleina *Sudetendeutsche Partei* (SNP, Sudetoněmecká strana). Československý olympijský výbor tento nátlak ustál a odolal mu i díky spolupráci s Mezinárodním olympijským výborem. Grussovo první působení v čele Československého olympijského výboru ukončila až druhá světová válka.²⁶⁴

2.1.2 ČSOV a sport za 2. světové války

15. března 1939 došlo k okupaci pomnichovského Československa. Byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava. O den později 16. března Slovinci vyhlásili vznik samostatného

²⁶⁰ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Historie ČOV. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/historie-cov>

²⁶¹ Tamtéž

²⁶² HILTON, Christopher. *Hitlerova olympiáda: olympijské hry 1936 v Berlíně*. Praha: Práh, 2008.

²⁶³ STRYJOVÁ, Dagmar. *Alois Hudec - mistr kruhů*. Brno: Mladá fronta, 2016.

²⁶⁴ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Historie ČOV. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/historie-cov>

Slovenského státu. To byl důvod, proč se Slováci od Československého olympijského výboru odtrhli. ČSOV tímto rozdělením na českou a slovenskou část ve své podstatě zanikl.²⁶⁵

Československý olympijský výbor byl postupně nahrazen dvěma novými organizacemi. Nejprve si Slováci 18. června 1939 ustanovili vznik samostatného Národního olympijského výboru Slovenska. O pár měsíců později vznikl Národní olympijský výbor Čech a Moravy.²⁶⁶ Jelikož Češi pod tímto názvem vystupují v oficiálním bulletinu MOV,²⁶⁷ který pochází z října 1939, dá se předpokládat, že nejpozději v říjnu byla tato organizace vytvořena.

Existence této nové organizace však netrvala dlouho. Už v dubnu 1943 bylo rozhodnuto o „dobrovolném“ rozpuštění výboru. Toto rozhodnutí učinili funkcionáři výboru pod silným nátlakem nacistů a pod hrozbou perzekucí. Na základě tohoto rozhodnutí byl také veškerý majetek výboru předán Československému všesportovnímu výboru (ČVV).²⁶⁸

Josef Gruss během druhé světové války působil v pražské nemocnici Na Bulovce, kde jako přednosta vedl gynekologicko-porodnické oddělení. Jeho působení zde dokládá například článek, který vyšel 9. května 1941 v Časopise lékařů českých. Tento článek informuje o průběhu 47. vědecké schůze lékařů nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. Ta se konala 24. dubna 1941 a to i za účasti profesora Dr. Josefa Grusse, který schůzi předsedal a zároveň byl uveden v programu jednání jako jeden z přednášejících.²⁶⁹

Sport za Protektorátu existoval, ale v omezené míře. V letech 1939-1944 probíhaly ligové soutěže např. ve fotbale a hokeji. Hokejová ligová soutěž po odtržení Slovenska nesla v této době název Českomoravská liga. Odehrálo se pět kompletních sezón a to za účasti čtyř až šesti týmů. Čtyři z pěti titulů získal slavný český hokejový klub LTC Praha (1939/1940, 1941/1942, 1942/1943 a 1943/1944). Ročník 1940/1941 ovládl Českomoravskou ligu tým I. ČLTK Praha, který tak získal svůj jediný ligový titul.²⁷⁰ Fotbal byl na tom dost podobně. Během poslední předválečné sezóny 1938/1939 se Státní liga vlivem pomnichovského odtržení Slovenska rozdělila na dvě části. V tomto formátu fotbalová liga fungovala po celou dobu války. Během války se fotbalová liga jmenovala Národní liga, vítěz ligy se stal mistrem

²⁶⁵ STLOUKALOVÁ, Brigita. *Olympijské hnutí v Československu v letech 1945-1989*. Hradec Králové: Gaudemus, 2014, s. 32-33.

²⁶⁶ Tamtéž

²⁶⁷ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Historie ČOV. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20].

Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/historie-cov>

²⁶⁸ Tamtéž

²⁶⁹ 47. Vědecká schůze lékařů v. v. nemocnice hlavního města Prahy na Bulovce. *Časopis lékařů českých: Česká lékařská společnost J. E. Purkyně*. 1941, ročník 80, číslo 19, s. 691.

²⁷⁰ GUT, Karel a PACINA, Václav. *Malá encyklopedie ledního hokeje*. Praha: Olympia, 1986, s. 60-61.

Čech a Moravy. Z důvodu zhoršené válečné situace byl ročník 1944/1945 zrušen a ani jedna z ligových soutěží se nekonala.²⁷¹

2.1.3 Druhé funkční období 1945-1951

Po druhé světové válce byl Československý olympijský výbor opět obnoven. K obnovení došlo 15. května 1945. Přestože ČSOV působil na celostátní úrovni, fungoval souběžně s ním i samostatný Slovenský olympijský výbor, který vznikl během druhé světové války. Slovenský olympijský výbor byl definitivně zrušen až v létě 1947.²⁷²

Do čela ČSOV se vrátil Josef Gruss, který se opět stal předsedou ČSOV. Společně s Grussem se do vedení ČSOV vrátila i většina činovníků, kteří byli členy už předválečného vedení výboru. K těmto navrátilivším se funkcionářům patřili např. Dr. František Widimský, Jiří Kraus a Karel Richter. Všichni tři obsadili stejné pozice jako před válkou. František Widimský působil ve funkci generálního sekretáře, Jiří Kraus se stal jednatelem ČSOV a Karel Richter jeho pokladníkem.²⁷³

Josef Gruss byl navíc v roce 1946 zvolen do Mezinárodního olympijského výboru. Gruss se tak po Jiřím Guthu-Jarkovském stal druhým československým zástupcem v MOV. Členem této vrcholné sportovní organizace byl až do roku 1965.²⁷⁴

Přestože se nakonec stal Československý olympijský výbor v roce 1946 členem nově vytvořeného Československého tělovýchovného svazu (ČSTS), podařilo se ČSOV zachovat si své dosavadní postavení.²⁷⁵ Navíc se sám Československý tělovýchovný svaz zaručil všem svým členům, že bude respektovat jejich vnitřní struktury a jejich samostatnost.²⁷⁶

Hlavním tématem, ke kterému musel Československý olympijský výbor zaujmout v tomto období stanovisko, bylo sjednocení tělovýchovy. Československý olympijský výbor zastával vůči sjednocení v podstatě neutrální postoj. Výbor sice na jednu stranu myšlenku sjednocení podporoval a aktivně mu nebránil, ale na druhou stranu nechtěl nebo nepovažoval za nutné být součástí jakékoliv jednotné organizace. Důvodem takového postoje byly obavy

²⁷¹ HORÁK, Jindřich a KRÁL, Lubomír. *Encyklopedie našeho fotbalu: sto let českého a slovenského fotbalu*. Praha: Libri, 1997.

²⁷² STLOUKALOVÁ, Brigita. *Olympijské hnutí v Československu v letech 1945-1989*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, s. 60.

²⁷³ STLOUKALOVÁ, Brigita. *Olympijské hnutí v Československu v letech 1945-1989*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, s. 34.

²⁷⁴ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. *Historie ČOV*. [olympijskytytym.cz](https://www.olympijskytytym.cz) [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytytym.cz/historie-cov>

²⁷⁵ STLOUKALOVÁ, Brigita. *Olympijské hnutí v Československu v letech 1945-1989*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, s. 51.

²⁷⁶ NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 2, inventární č. 6, Ministerstvo vnitra 1946-1947, *Stanovy Československého tělovýchovného svazu*, s. 6.

ČSOV z toho, že by v této organizaci ztratil kontrolu nad svojí vnitřní organizací a správou, a tím by přišel o své samostatné a nezávislé postavení.²⁷⁷

Podle Havlínové Československý olympijský výbor k sjednocení tělesné výchovy a sportu přistupoval pasivně. ČSOV vyjadřoval sjednocení podporu, ale sám stále trval na zachování organizační samostatnosti. Havlínová uvádí, že se Československý olympijský výbor v dopisu z 20. května 1945 sice přihlásil k nutnosti sjednocení, ale do samotného procesu se nijak aktivně nezapojil. Poté, co vznikl Československý tělovýchovný svaz, byla stanovena dohoda, která na jednu stranu zaručovala ČSOV samostatnost, ale zároveň znamenala ztrátu některých pravomocí. Například Československý olympijský výbor přišel o možnost výběru sportovců, který plně přešel pod Československý tělovýchovný svaz.²⁷⁸

ČSOV tak podle dohody mohl sportovce jen přezkoumávat, přestože mu zůstala povinnost přihlašovat vybrané sportovce na olympijské hry. Podle tohoto postupu Československý tělovýchovný svaz o výběru sportovců rozhodoval pouze jednou a to v rámci zimních olympijských her ve Svatém Mořici 1948. Po únorovém komunistickém převratu totiž ČSTS zanikl.²⁷⁹

2.1.4 ČSOV po roce 1948

Po převratu převzal kontrolu nad všemi tělovýchovnými sdruženími a spolky Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport. Ani Československému olympijskému výboru a jeho vedení se změny nevyhnuly. V roce 1950 funkcionáři ČSOV přišli s návrhem, který počítal s tím, že by Československý olympijský výbor fungoval jako zvláštní komise nové jednotné tělovýchovné organizace, ale zároveň by si zachoval současné samostatné postavení. Tento návrh byl jednoznačně zamítnut, protože byl nepřijatelný pro komunisty a komunistickou stranu.²⁸⁰

Ve studii Jany Havlínové se uvádí, že Československý olympijský výbor po roce 1948 se stejně jako ostatní organizace vyslovil pro sjednocení pod Sokolem. Ovšem ČSOV mohl až do června 1948, kdy došlo na samotné sjednocení, fungovat podle svých vlastních stanov. ČSOV ve spolupráci se Sokolem měl na starosti přípravu sportovců na letní olympijské hry v Londýně 1948, ale po skončení olympiády se údajně ukázala činnost olympijského výboru

²⁷⁷ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Historie ČOV. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/historie-cov>

²⁷⁸ HAVLÍNOVÁ, Jana. Československý olympijský výbor v letech 1945-1948 a příprava letních olympijských her v Londýně 1948. In: *Moderní dějiny: časopis pro dějiny 19. a 20. století*, 2011, roč. 19, č. 1, s. 209.

²⁷⁹ Tamtéž

²⁸⁰ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Historie ČOV. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/historie-cov>

nadále zbytečná. Proto bylo působení ČSOV 14. července 1949 na základě zákona o státní péči o tělesnou výchovu a sport právně ukončeno.²⁸¹

Československý olympijský výbor ale pracoval dále jako spolek až do prosince 1951. Poté byl začleněn do Československé obce sokolské. Návrh na to, jak by měla fungovat tato nová organizace, podal na konci listopadu 1950 Karel Popel. Řešil tu i otázku zástupce Československého olympijského výboru v Mezinárodním olympijském výboru. Popel uvedl, že člen Mezinárodního olympijského výboru musí být podle stanov ve své vlasti také členem národního olympijského výboru. Mezinárodní olympijský výbor si své členy vybírá v jednotlivých zemích sám. Popel řešil otázku, že Mezinárodní olympijský výbor bude trvat na členství Josefa Grusse. Pokud by ale Gruss nebyl členem národního olympijského výboru, hrozilo by, že československá organizace nebude Mezinárodním olympijským výborem uznána.²⁸²

Od prosince 1951 se Československý olympijský výbor stal odborem Československé obce sokolské bez právní subjektivity.²⁸³ Na Mimořádné valné hromadě Československého výboru olympijského, která se konala 19. prosince 1951, kde bylo tehdejší vedení ČSOV v čele s Josefem Grussem nahrazeno komunistickými funkcionáři, promluvil odstupující předseda Josef Gruss. Uvedl mimo jiné, že o změně struktury výboru se uvažovalo už po olympijských hrách v Londýně, předsednictvo se o nové postavení olympijského výboru zajímalo a jednalo o něm několikrát také se starostou Sokola Josefem Truhlářem. Gruss se domníval, že pokud dosud nebyl Československý olympijský výbor přetransformován, svědčilo to o tom, že má důvěru státních úřadů. Novým předsedou ČSOV se po Grussovi stal Vilém Mucha, který do té doby pracoval jako tajemník komunistické organizace Federace proletářské tělovýchovy (FPT). Československý olympijský výbor včetně veškerého majetku byl tak v prosinci 1951 začleněn do jednotné tělovýchovné organizace Československé obce sokolské, ve které ČSOV figuroval jako „pracovní kolektiv bez právní subjektivity.“²⁸⁴ Pro Československý olympijský výbor to znamenalo ztrátu kontroly nad organizací a omezení činnosti na pouhou úřední agendu.

Poté, co byl Sokol jako jednotná organizace v roce 1952 zlikvidován a jeho majetek převeden do Státního úřadu pro tělesnou výchovu a sport, spadal pod tuto státem řízenou

²⁸¹ HAVLÍNOVÁ, Jana. Československý olympijský výbor v letech 1945-1948 a příprava letních olympijských her v Londýně 1948. In: *Moderní dějiny: časopis pro dějiny 19. a 20. století*, 2011, roč. 19, č. 1, s. 210.

²⁸² KÖSSL, Jiří a SCHÜTOVÁ, Jitka (ed.). *Dokumentace k dějinám českého olympismu, 3. díl (1945-1970)*. Praha: Český olympijský výbor, 1999, s. 46-50.

²⁸³ KÖSSL, Jiří a SCHÜTOVÁ, Jitka (ed.). *Dokumentace k dějinám českého olympismu, 3. díl (1945-1970)*. Praha: Český olympijský výbor, 1999, s. 2.

²⁸⁴ KÖSSL, Jiří a SCHÜTOVÁ, Jitka (ed.). *Dokumentace k dějinám českého olympismu, 3. díl (1945-1970)*. Praha: Český olympijský výbor, 1999, s. 55.

jednotnou organizaci také Československý olympijský výbor. Převod majetku ČSOV pod Státní úřad dokládá také korespondence v té době již bývalého předsedy ČSOV Josefa Grusse se Státním výborem pro tělesnou výchovu a sport.²⁸⁵

V prosinci roku 1952 byl zákonem ustanoven vznik Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport, který se stal nástupcem Státního úřadu pro tělesnou výchovu a sport. Nově vzniklý Státní výbor po SÚTVS převzal veškerou agendu a všechny jeho pravomoce.²⁸⁶ S touto organizací se ale situace pro ČSOV nijak nezměnila. Navíc byl v roce 1955 zvolen novým předsedou ČSOV Václav Pleskot. Pleskot funkci předsedy už také zastával ve zmíněném Státním výboru pro tělesnou výchovu a sport. Od roku 1955 pak na dlouhou dobu platila zásada, že předseda jednotné tělovýchovné organizace byl automaticky také předsedou Československého olympijského výboru.²⁸⁷

2.2 Korespondence Josefa Grusse

Korespondence Josefa Grusse je součástí osobního archivního fondu, který je uložen v Oddělení tělesné výchovy a sportu Archivu Národního muzea. Fond obsahuje velké množství Grussovy osobní i pracovní korespondence. Do práce byla zahrnuta především korespondence ze sledovaného období let 1945-1952, která byla rozdělena do tematických okruhů týkajících se např. zasedání Mezinárodního olympijského výboru nebo organizace olympijských her.

2.2.1 Zasedání MOV v Kodani v roce 1950

V korespondenci Josefa Grusse se Švédem Sigfridem Edströmem, tehdejším předsedou MOV, se objevují dva dopisy o zasedání Mezinárodního olympijského výboru, které se v roce 1950 konalo v dánském hlavním městě Kodani.

První z dopisů byl napsán 30. března 1950. Vyplývá z něj, že zasedání v Kodani se mělo zúčastnit 30 členů, ale jméno Josefa Grusse na seznamu uvedeno nebylo. Edström ale doufal, že na tomto setkání bude mít svého zástupce také Československo.²⁸⁸ Také v dalším dopise z 25. května 1950 je opět rozebíráno zasedání MOV v Kodani. Edström v dopise

²⁸⁵ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 1, inventární č. 16, Korespondence se Státním výborem pro tělesnou výchovu a sport, *Dopis ze 17. března 1952*, s. 1.

²⁸⁶ WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 47.

²⁸⁷ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Historie ČOV. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/historie-cov>

²⁸⁸ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 28, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence se S. Edströmem (president MOV), *Dopis z 30. března 1950*, s. 1.

uváděl, že toto setkání bylo úspěšné a velmi příjemné. Dále se zde psalo, že v Kodani místo Grusse zastupoval Československo doktor Popel²⁸⁹ z kanoistického svazu. V závěru dopisu vyjádřil Edström lítost nad tím, že se Gruss nemohl setkání zúčastnit.²⁹⁰

2.2.2 Přípravy na zasedání MOV v Oslo 1952

V korespondenci Josefa Grusse s organizačním výborem VI. zimních olympijských her v Oslo 1952 se nacházejí dva dopisy, které informovaly o přípravách na nadcházející zasedání MOV pořádaném při těchto hrách. Autorem obou dopisů byl generální tajemník a předseda organizačního výboru Rolf Peterson. V prvním dopise se psalo, že po dohodě se Sigfridem Edströmem bylo rozhodnuto o termínu příštího zasedání Mezinárodního olympijského výboru, které mělo proběhnout ve dnech 12. a 13. února v Grand Hotelu v Oslo. V dopise byl také zmíněn registrační formulář, který musel být z důvodu rezervace hotelových pokojů odeslán do 15. prosince 1951.²⁹¹ O zasedání MOV v Oslo se psalo také v dopise, který navazoval na předchozí dopis ze 17. října 1951. Tento dopis potvrdil informaci, že Grand Hotel v Oslo byl vybrán jako dočasné sídlo MOV. Podle dopisu měl tuto funkci zmíněný hotel plnit jak pro chystané zasedání, tak i během konání samotných her od 14. do 25. února 1952.²⁹² Toto zasedání MOV pořádané při olympijských hrách v Oslo nebylo ničím výjimečným, takováto zasedání se konají na každých olympijských hrách.

2.2.3 Emil Zátopek a olympijské hry v Helsinkách 1952

V korespondenci Josefa Grusse jsou velmi často hlavním tématem olympijské hry. V korespondenci se například objevují zajímavé informace o letních olympijských hrách v Helsinkách v roce 1952, na kterých zazářil svým mimořádným výkonem legendární československý vytrvalostní běžec Emil Zátopek.

Zajímavý pohled na blížící se hry v Helsinkách poskytuje Grussova osobní korespondence s Američanem s českými kořeny Josephem (Joe) Pipalem. Konkrétně šlo o druhý dopis Josepha Pipala, sepsaný 5. března 1952. V dopise je zvláštní pozornost věnována Emilu Zátopkovi, kterého Pipal v dopise označuje za hlavní hvězdu československé

²⁸⁹ Poznámka: Karel Popel byl československý sportovní funkcionář a v letech 1954-1960 předseda Mezinárodní federace kanoistiky (ICF)

²⁹⁰ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 28, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence se S. Edströmem (president MOV), *Dopis z 25. května 1950*, s. 1.

²⁹¹ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 42, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s organizačním výborem ZOH 1952, *Dopis ze 17. října 1951*, s. 1.

²⁹² ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 42, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s organizačním výborem ZOH 1952, *Dopis z 11. prosince 1951*, s. 1.

olympijské výpravy. Pipal v dopise uvádí, že nemá žádné pochyby o tom, že Zátopek předvede minimálně stejný výkon jako na předešlé letní olympiádě v Londýně, kde se hry konaly v roce 1948. Kromě toho se Joe Pipal v tomto dopise zmiňuje o některých dalších atletických disciplínách, ve kterých by mohli uspět američtí atleti. Jde o závody na krátkých tratích určené pro sprintery, překážky, skok o tyči a vzpírání.²⁹³ Z tohoto výběru disciplín lze soudit, že v této době byla atletika ještě stále rozdělována na lehkou (sprinty, překážky, skok o tyči) a na těžkou, která zahrnovala vzpírání a také zápas.²⁹⁴

Po skončení olympijských her v Helsinkách dostal Emil Zátopek řadu pozvánek na zahraniční závody. O jedné z nich se zmiňuje také korespondence Josefa Grusse s Joe Pipalem. V této korespondenci se objevuje dopis ze 17. dubna 1953, ve kterém Pipal prostřednictvím Josefa Grusse pozval Emila Zátopka na sportovní akci nazvanou Colosium Relays, která se měla uskutečnit 15. května 1953.²⁹⁵ Ale v dopise z 20. května 1953, jehož autorem byl tentokrát Josef Gruss, se psalo, proč se závodu Colosium Relays nemohl Zátopek zúčastnit. Podle Grusse bylo důvodem jeho absence to, že Zátopek pozvánku vůbec neobdržel. Údajně měla Grussova manželka pozvánku předat Státnímu výboru pro tělesnou výchovu, který podle Grussova názoru pozvánku Zátopkovi nepřeposlal.²⁹⁶ Je však otázkou, zda šlo o nedopatření, nebo zda nebyla Zátopkovi pozvánka doručena záměrně.

2.2.4 Kongres MOV v Mexico-City 1953

V korespondenci Josefa Grusse s Avery Brundagem lze nalézt dopisy, které se zmiňují o zasedání MOV v Mexico-City konaném v roce 1953. Na tomto zasedání mělo proběhnout hlasování o zvolení dvou nových členů do MOV. Jak vyplývá z dopisu z 21. března 1953, jehož autorem byl Gruss, jedním z nich se měl stát pan Moenck z Kuby, druhým novým členem by měl být zvolen někdo z demokratických zemí. Přičemž Gruss výběr vhodného kandidáta komentuje slovy: „*V případě, že tento požadavek shledáte proveditelným, měl bych za to, že by bylo vhodnější, kdybyste měli kandidáta, kterého již delší dobu dobře znáte a který by - pro své zkušenosti a zvládnutí situace - mohl být pro E. C.*“²⁹⁷ *skutečně užitečný.*“²⁹⁸

²⁹³ AMN, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 1, inventární č. 7, Korespondence - s J. A. Pipalem (USA), *Dopis z 5. března 1952*, s. 1.

²⁹⁴ Poznámka: Rozdělení na lehkou a těžkou atletiku nejspíše odkazuje na organizaci starověkých olympijských her, na kterých byla tato tři sportovní odvětví a jejich disciplíny součástí atletických soutěží. Atletika byla v této době stále dělena a rozlišována na dvě skupiny. Pod termínem lehká atletika byly zahrnuty všechny atletické disciplíny. Těžkou atletiku tvořilo vzpírání a zápas, které dnes vystupují jako samostatné sporty oddělené od atletiky, s vlastní organizací a vnitřní strukturou, které existují nezávisle na sobě.

²⁹⁵ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 1, inventární č. 7, Korespondence - s J. A. Pipalem (USA), *Dopis ze 17. dubna 1953*, s. 1.

²⁹⁶ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 1, inventární č. 7, Korespondence - s J. A. Pipalem (USA), *Dopis z 20. května 1953*, s. 1.

²⁹⁷ Poznámka: E. C. je anglická zkratka pro Executive Committee (v českém překladu výkonný výbor)

Ve stejném dopise je mimo jiné uvedena zajímavá informace týkající se Grussovy cesty do Mexika na zasedání MOV. Gruss na začátku dopisu vyjadřuje lítost nad tím, že nemůže po skončení zasedání MOV v Mexiku osobně navštívit Avery Brundage, protože Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport nebude žádat o vydání amerického víza pro jeho let do Mexika.²⁹⁹ Toto tvrzení je rovněž zmíněno v Grussově osobní korespondenci s Američanem Joe Pipalem. Gruss v jednom dopise líčí svoji cestu na toto zasedání MOV v Mexico-City. Z dopisu vyplývá, že na 46. zasedání Mezinárodního olympijského výboru Grusse pozval tehdejší prezident MOV Avery Brundage. Gruss v dopisu uváděl, že na cestu do Mexika vyrazil z Prahy, ale jelikož mu Státní výbor neposkytl americká víza, musel absolvovat dlouhou cestu letadlem s několika přestupy.³⁰⁰

Další dopis z roku 1953³⁰¹ obsahuje odpověď Avery Brundage na předchozí dopis z 21. března 1953 od Josefa Grusse. Na začátku dopisu Brundage píše, že mu je líto, že Gruss nebude moci přijet na návštěvu. Následně se stručně vyjádřil ke dříve zmíněnému zasedání MOV v Mexico-City, kde se mělo jednat a hlasovat o zvolení dvou nových členů, kteří by rozšířili výkonný výbor MOV. Brundage v dopise uvádí, že neví, jaká opatření budou na zasedání v Mexico-City přijata ohledně rozšíření výkonného výboru. Dále Brundage vyslovil souhlas s Grussovým návrhem, že by měl jeden z dvou nových členů MOV pocházet z demokratické země. Zároveň dodává, že se tak stane pouze v případě, že se situace bude vyvíjet přesně tak, jak se uvádí ve zmíněném Grussově dopisu.³⁰²

Další zmínku o kongresu MOV v Mexiku lze nalézt v pořadí již čtvrtém dopise ze 14. dubna 1954, jehož autorem byl opět Avery Brundage. Na kongresu MOV v Mexiku 1953 vznesl Brundage návrh, aby na nadcházejícím zasedání v Athénách bylo projednáno uznání národního olympijského výboru NDR. Jeho návrh byl jednoznačně přijat. Podle stejného dopisu měl Emil Zátopek také na kongresu v Mexiku převzít olympijský diplom, ale kvůli údajné chybě kancléře MOV nebyl Zátopek na jednání pozván.³⁰³

²⁹⁸ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 27, Mezinárodní olympijský výbor – Korespondence s A. Brundagem (prezident MOV), *Dopis z 21. března 1953*, s. 1.

²⁹⁹ Tamtéž

³⁰⁰ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 1, inventární č. 7, Korespondence - s J. A. Pipalem, *Dopis z 20. května 1953*, s. 1.

³⁰¹ Poznámka: V tomto dopise z korespondence s Avery Brundagem chybí přesná datace, ale z obsahu dopisu se lze domnívat, že ho Brundage napsal někdy v roce 1953 jako odpověď na předchozí dopis z 21. března 1953 od Josefa Grusse

³⁰² ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 27, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s A. Brundagem (prezident MOV), *Dopis z roku 1953*, s. 1.

³⁰³ AMN, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 27, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s A. Brundagem (prezident MOV), *Dopis ze 14. dubna 1954*, s. 1.

2.2.5 Olympijské hry v Melbourne 1956

Zajímavostí této olympiády bylo, že hry v Melbourne byly první olympijské hry, jejichž pořadatelem se stala země nacházející se na jižní polokouli. To také znamenalo, že letní olympiáda neproběhla v tradičním letním termínu, ale z důvodu počasí netradičně na přelomu listopadu a prosince.

Letní olympijské hry v Melbourne představují hlavní téma dopisu, který je součástí již zmíněné korespondence Josefa Grusse s tehdejším prezidentem MOV Avery Brundagem. Autorem dopisu byl Josef Gruss. V dopise jsou obsaženy zajímavé a podrobné informace o organizaci olympijských her v Melbourne 1956.

V dopise se řeší situace ohledně australských karanténních opatření. Gruss se k tomuto problému vyjadřuje v několika bodech, ve kterých předkládá návrh na řešení tohoto organizačního problému, který se nejvíce dotýkal olympijských soutěží v jezdeckví.³⁰⁴

Gruss v prvním bodě uvádí, že hry v roce 1956 byly Melbourne přiděleny na zasedání MOV v Římě, a to aniž by byla zohledněna karanténní opatření. Následuje druhý bod, ve kterém se Gruss zmiňuje o tom, že na zasedání MOV v Mexiku byli všichni členové informováni a seznámeni o podrobnostech karanténního zákona. Přesto ale Gruss v dopise požaduje, aby bez ohledu na tuto skutečnost byl australský olympijský organizační výbor i nadále pověřen pokračováním příprav na olympijské hry. V dalších dvou bodech upozorňuje Gruss na to, že povinná karanténa se týká i koní, což představuje závažný problém a komplikaci pro většinu zemí, které se hodlají zúčastnit jezdeckých olympijských disciplín. Navíc dodává, že podle předběžného programu organizačního výboru se soutěže v jezdeckví mají konat od 3. do 8. prosince 1956, a jelikož ještě před startem soutěží musí proběhnout povinná zkouška koní, přišla by kvůli předchozí karanténě řada zemí o účast na těchto jezdeckých soutěžích.³⁰⁵

V posledních dvou bodech se Gruss zmiňuje o potenciálních možnostech řešení, které by umožnily uspořádat jezdecké soutěže, protože podle něho by olympijské hry bez jezdeckého sportu nebyly úplné. Proto nabídl tři řešení problému se zmíněnou karanténou. Prvním a nejhorším možným řešením by bylo úplné zrušení olympijských her. Druhé řešení počítalo s přemístěním her do jiného města, které by převzalo organizaci a roli pořadatele her po Melbourne. Gruss v rámci tohoto řešení uvádí dva příklady z minulosti, kdy hry byly uspořádány narychlo nebo přeloženy dva roky před začátkem olympiády. V roce 1906 byly

³⁰⁴ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 27, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s A. Brundagem (president MOV), *Dopis z 12. března 1954*, s. 1.

³⁰⁵ Tamtéž

olympijské hry, které se konaly v roce 1908, přeloženy z Říma do Londýna. Druhým příkladem jsou olympijské hry v Antverpách, které byly uspořádány v roce 1920, pouhé dva roky po konci první světové války.³⁰⁶

Třetí řešení, které Gruss navrhoval a sám ho považoval za nejvhodnější, spočívalo v tom, že olympijské hry v roce 1956 uspořádá Melbourne, ale jezdecké soutěže proběhnou výjimečně v jiné oblasti či zemi s obdobnými klimatickými podmínkami srovnatelnými s Melbourne, přičemž v dopise byl zmíněn australský ostrov Tasmánie a kanadský Newfoundland.³⁰⁷ Dnes již víme, že bylo vybráno třetí řešení a olympijské soutěže v jezdecké proběhly ve švédském Stockholmu.

Odlišný pohled na olympijské hry v Melbourne nabízí korespondence s americkou sportovní organizací Southern California Committee for the Olympic Games, která je součástí Grussovy korespondence s Mezinárodním olympijským výborem. V této korespondenci je obsažen dopis s datem 5. února 1949, odeslaný prezidentovi MOV Švédů Sigfridu Edströmovi. Tématem tohoto dopisu je potencionální kandidatura Los Angeles na pořadatele letních olympijských her v roce 1956.³⁰⁸

V dopise se uvádí, že Los Angeles prostřednictvím zmíněné organizace Southern California Committee for the Olympic Games (Jihokaliifornský výbor pro olympijské hry) podalo kancléři MOV Otto Mayerovi žádost o pořádání XVI. olympijských her v Los Angeles v roce 1956. Zároveň byla všem členům MOV zaslána oficiální brožura, jejíž součástí byly tři dopisy od čelných představitelů státu Kalifornie (guvernér) a města Los Angeles (dozorčí rada okresu Los Angeles a starosta města).³⁰⁹

Ve stejném dopise je také zmíněno, že americká delegace zastupující kandidaturu Los Angeles se v roce 1947 setkala s představiteli MOV ve švédském Stockholmu. O rok později se delegace čítající šest členů setkala s představiteli MOV během olympijských her v Londýně. V roce 1949 na zasedání MOV v Římě byla zmíněná delegace zastoupena americkým členem MOV Johnem Jewett Garlandem, který zde jednal jejím jménem.³¹⁰

V dalších částech dopisu se uvádí, že podle výkladu organizace Southern California Committee for the Olympic Games jediný, kdo má právo rozhodnout o přidělení

³⁰⁶ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 27, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s A. Brundagem (president MOV), *Dopis z 12. března 1954*, s. 1.

³⁰⁷ Tamtéž

³⁰⁸ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 37, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence se Southern California Committee for the Olympic Games, *Dopis z 5. února 1949*, s. č. 1.

³⁰⁹ Tamtéž

³¹⁰ Tamtéž

olympijských her, je Mezinárodní olympijský výbor, nikoliv však Olympijská asociace Spojených států.³¹¹

Zajímavé na celém tomto dopise je, že kandidatura Los Angeles byla v té době už dost propracovaná. Pokud by Los Angeles ve výběru uspělo a stalo se organizátorem letních olympijských her v roce 1956, počítalo by se se zapojením stávajících sportovišť, která byla postavena pro předchozí olympijské hry v Los Angeles, konané v roce 1932 a výrazně poznamenané světovou ekonomickou krizí. Z toho důvodu se představitelé Southern California Committee for the Olympic Games domnívali, že by pořádání her v Los Angeles v roce 1956 oproti předchozí olympiádě zaznamenalo mnohem větší finanční úspěch, přičemž by byl čistý zisk rozdělen rovným dílem mezi pořadatelské město Los Angeles a Mezinárodní olympijský výbor.³¹²

V závěru dopisu se představitelé tohoto amerického výboru zmiňují o tom, že mají v plánu pozvat do Los Angeles všechny členy MOV a jejich úředníky. Dále měli v plánu na své náklady poskytnout ubytování a stravu nejen členům MOV, ale potencionálně také manželkám členů nebo případnému doprovodu. Rovněž v rámci návštěvy nabídli členům MOV možnost během jejich pobytu v Los Angeles využít auta a tlumočnický-řidiče.³¹³

Jak vyplývá z dříve uvedeného, Los Angeles přes veškerou snahu s kandidaturou neuspělo a olympijské hry v roce 1956 byly přiděleny australskému městu Melbourne. Los Angeles si na další olympijské hry muselo počkat až do roku 1984. Ale ani tyto hry rovněž neproběhly bez komplikací, protože se je rozhodla bojkotovat většina států východního bloku.

2.3 Hodnocení korespondence Josefa Grusse

Z fondu Josefa Grusse je zajímavá jeho pracovní korespondence jako předsedy Československého olympijského výboru a člena MOV. Jak z této korespondence vyplývá, přestože s nástupem komunistů k moci proběhla v roce 1951 změna vedení ČSOV a Gruss musel odstoupit, udržoval i nadále kontakt se zahraničím.

Dokládá to jeho korespondence s Mezinárodním olympijským výborem. Josef Gruss si dopisoval jak s oběma tehdejšími prezidenty MOV Sigfridem Edströmem³¹⁴

³¹¹ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 37, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence se Southern California Committee for the Olympic Games, *Dopis z 5. února 1949*, s. 2.

³¹² Tamtéž

³¹³ Tamtéž

³¹⁴ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 28, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence se S. Edströmem (prezident MOV), 1949-1955.

a Avery Brundagem³¹⁵, tak s mnoha dalšími členy. Většina dopisů z pracovní korespondence se po obsahové stránce věnovala pořádání zimních a letních olympijských her a také kongresům nebo zasedáním MOV.

Fond Josefa Grusse obsahoval kromě dopisů zmíněných v této práci také množství další korespondence a to jak pracovní, tak i osobní. Největší část z pracovní korespondence zaujímá komunikace s dalšími členy MOV, např. s Hansem Borowikem z NDR,³¹⁶ Karlem Ritterem von Haltem z NSR,³¹⁷ s Edgarem Friedem z Rakouska,³¹⁸ Franjo Bučarem z Jugoslávie,³¹⁹ s Vladimírem Stojčevem z Bulharska³²⁰ nebo E. H. Jaffarem z Pákistánu.³²¹ Tyto dopisy zároveň často obsahovaly kromě pracovních záležitostí také informace osobního rázu.

Jako příklad je možné uvést korespondenci s pákistánským členem Mezinárodního olympijského výboru E. H. Jaffarem. Tématem některých jeho dopisů byly například také poštovní známky. V některých jeho dopisech se objevuje žádost o zaslání vzácných československých poštovních známek, Jaffar byl totiž jejich vášnivý sběratel a filatelista.³²²

Další příklad, kdy do pracovní korespondence zasahovaly i osobní záležitosti, lze nalézt v dopisech Sigfrida Edströma. Tématem jednoho jeho dopisu také byly nadcházející vánoční svátky a příchod nového roku. V tomto dopise byly rozebírány především tradiční oslavy dne svaté Lucie, který je ve Švédsku jedním z významných předvánočních svátků.³²³ V jiném dopise pro změnu Sigfrid Edström popisuje aktuální politickou situaci ve Švédsku a ve světě a líčí své obavy z vypuknutí třetí světové války.³²⁴

³¹⁵ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 27, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s A. Brundagem (prezident MOV), 1954-1956.

³¹⁶ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 25, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s Hansem Borowikem (NDR), 1951-1952.

³¹⁷ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 30, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s von Haltem (NSR), 1952-1957.

³¹⁸ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 29, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s E. Friedem (Rakousko), 1954-1956.

³¹⁹ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 26, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s Franjo Bučarem (Jugoslávie), 1946.

³²⁰ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 32, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s V. Stojčevem (Bulharsko), 1953-1956.

³²¹ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 31, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s E. H. Jaffarem (Pákistán), 1952-1957.

³²² ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 31, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s E. H. Jaffarem (Pákistán), *Dopis z 25. 4. 1953*, s. 1.

³²³ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 28, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence se S. Edströmem (prezident MOV), *Dopis z 8. prosince 1952*, s. 1-2.

³²⁴ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 28, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence se S. Edströmem (prezident MOV), *Dopis z 5. prosince 1953*, s. 1-2.

Gruss si také často dopisoval se svým dlouholetým přítelem Rudolfem Richterem, se kterým se znal z působení v Československém olympijském výboru. V dopisu z 16. října 1950 od Richtera se objevují informace, že se Richter přestěhoval z Prahy do malé obce Brunšov.³²⁵ Ze způsobu Richtera vyjadřování v dopise lze usuzovat, že stěhování z Prahy nebylo dobrovolné, ale že k němu byl nejspíše donucen. V dochované korespondenci se ale nenachází Grussova odpověď na zmíněné Richterovy stížnosti.

Z korespondence Josefa Grusse je patrné, že Gruss se ve sledovaném období let 1945 až 1952 k politickému dění téměř nevyjadřoval. Jedinou v tématech zmíněnou událostí, která si zasluhuje komentář, bylo nevydání amerických víz Josefu Grussovi, když o ně požádal v roce 1953 z důvodu cesty na kongres MOV, který se konal v Mexico-City. V jeho osobní korespondenci s Joe Pipalem se Gruss zmiňuje o tom, že mu žádost o víza zamítl Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport, který mu tak výrazně zkomplikoval cestu na zmíněný kongres MOV.³²⁶ Z toho lze usuzovat, že komunisté prostřednictvím Státního výboru nechtěli Grusse pustit do zahraničí, protože se pravděpodobně obávali jeho emigrace.

Z osobní korespondence Grusse s Joe Pipalem jsou také zajímavé dva dopisy, ve kterých byla zmíněna pozvánka pro Emila Zátopka na závod Colosium Relays v roce 1953.³²⁷ Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport tuto pozvánku pravděpodobně záměrně Zátopkovi vůbec nepředal.³²⁸

³²⁵ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 8, Korespondence – s R. Richterem, *Dopis z 16. října 1950*, s. 1.

³²⁶ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 1, inventární č. 7, Korespondence – s J. A. Pipalem (USA), *Dopis z 20. května 1953*, s. 1.

³²⁷ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 1, inventární č. 7, Korespondence – s J. A. Pipalem (USA), *Dopis ze 17. dubna 1953*, s. 1.

³²⁸ ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 1, inventární č. 7, Korespondence – s J. A. Pipalem (USA), *Dopis z 20. května 1953*, s. 1.

3 OLYMPIJSKÉ HRY 1948 A 1952

3.1 Olympijské hnutí a Sovětský svaz

Vnímání olympijských her se v SSSR v průběhu let měnilo. Ve 20. a 30. letech se Sovětský svaz odmítal her účastnit. Sovětský svaz v této době zastával ke hrám velmi negativní postoj. Tento negativní pohled na olympijské hry a celé olympijské hnutí vycházel z komunistické ideologie, která považovala západní systém mezinárodního sportu za kapitalistický a vykořisťovatelský.³²⁹ Jako „vykořisťovatelské“ a „militaristické“ byly vnímány a odsuzovány také olympijské hry a další mezinárodní soutěže a „buržoaznímu“ sportu byla věnována jen malá pozornost.³³⁰

Postoj Sovětského svazu k olympijským hrám se začal mírně měnit krátce před druhou světovou válkou, kdy si vedení SSSR uvědomilo možnost potencionálního propagandistického využití her. Po druhé světové válce se Sovětský svaz rozhodl zapojit se do struktur mezinárodního olympijského hnutí s cílem připravit se na olympijské hry v Helsinkách 1952. K tomuto rozhodnutí velmi výrazně přispěla začínající studená válka, jejíž počátky lze vysledovat už krátce po konci druhé světové války. Studená válka neměla charakter přímého ozbrojeného konfliktu, ale podobu politicko-ideologického souboje Západu a Východu, dvou světových velmocí USA a Sovětského svazu a jejich spojenců. V průběhu studené války se z olympijských her stala nejdůležitější a nejvýznamnější sportovní událost, na které se proti sobě střetávali sportovci ze zemí Západu a Východu.³³¹ Pro toto vzájemné soutěžení a soupeření dvou zneprátelených stran na sportovním poli se začalo používat označení „sportovní diplomacie“.

3.1.1 Navázání a utváření sportovních vztahů

Už v říjnu 1944 sovětský Všesvazový výbor pro tělesnou kulturu a sport rozhodl o nutnosti účastnit se mezinárodních sportovních soutěží, dodržovat pravidla stanovená mezinárodními sportovními organizacemi a sportovat a trénovat se zahraničními týmy. To vše bylo děláno za účelem získání mezinárodní podpory pro sovětský sport, zvláště pak u západní veřejnosti a sportovního publika. Dalším cílem bylo zjistit způsob, metody a úroveň tréninku a sílu západních sportovců a zvýšit tak svoji vlastní sportovní úroveň a případně pozměnit

³²⁹ KEYS, Barbara J. *Globalizing Sport: National Rivalry and International Community in the 1930s*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2006, s. 159.

³³⁰ KEYS, Barbara J. *Globalizing Sport: National Rivalry and International Community in the 1930s*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2006, s. 162.

³³¹ VONNARD, Philippe, SBETTI, Nicola a QUIN, Gregory (eds.). *Beyonds Boycotts: Sport during the Cold War in Europe*. Berlin: Walter de Gruyter, 2018, s. 2.

metody sovětského trénování. Po roce 1945 se Sovětský svaz a jeho sportovci začali účastnit prvních mezinárodních soutěží a závodů, kde soupeřili s „buržoazními“ týmy a navazovali sportovní vztahy a vazby se západními evropskými státy. K navázání sportovních vztahů mezi Sovětským svazem a západními státy napomáhala rovněž skutečnost, že tyto země byly spojenci v boji proti nacismu za druhé světové války. Krátce po válce tak proběhlo několik sportovních akcí a soutěží, na kterých se poprvé proti sobě postavily týmy z vítězných zemí. Šlo například o fotbalová utkání mezi britskými a sovětskými vojáky v Berlíně a ve Vídni, fotbalovou sérii zápasů sovětského týmu Dynamo Moskva v Anglii v listopadu 1945 nebo basketbalové zápasy ve Francii v roce 1946.³³²

Zajímavou událostí, která souvisela s navazováním sportovních vztahů Sovětského svazu se Západem, byla cesta lorda Burghleyho, britského zástupce v MOV, do Sovětského svazu v roce 1947. Lord Burghley zde chtěl podpořit sovětskou účast už na olympijských hrách v Londýně 1948. Při příležitosti této návštěvy a ve snaze zajistit pro sovětský sport mezinárodní podporu, Sovětský sportovní výbor uspořádal ke Dni tělesné kultury přehlídku, které se zúčastnilo více než 20 000 sportovců.³³³

Poté, co na konci 40. let započala studená válka, se sportovní vztahy mezi Sovětským svazem a Západem výrazně zhoršily a počet setkávání sovětských a západních sportovců se razantně snížil. Omezeny byly také vztahy se skandinávskými státy Švédskem, Norskem a Finskem, se kterými Sovětský svaz navázal kontakt už ve 30. letech 20. století.³³⁴ V této době se Sověti začali soustředit především na ostatní země východního bloku. Sportovní vztahy mezi Sovětským svazem a lidově demokratickými nebo socialistickými státy se v průběhu let čím dál víc rozvíjely a prohlubovaly.³³⁵ Dokonce bylo v letech 1951 a 1952 uspořádáno několik sportovních soutěží v různých disciplínách (veslování, cyklistika, lehká atletika), kterých se účastnili sportovci ze všech východoevropských zemí.³³⁶

V roce 1948 sovětské sportovní představitelé stanovili, které země budou navštěvovány za účelem poznání, čerpání, pochopení a naučení se nových technik, taktik a trenérských metod. Z toho důvodu byly záměrně vybrány a preferovány takové země, které v daném sportu nebo konkrétní disciplíně patřily ke světové špičce. V těchto zemích se vybraní sovětské

³³² VONNARD, Philippe, SBETTI, Nicola a QUIN, Gregory (eds.). *Beyonds Boycotts: Sport during the Cold War in Europe*. Berlin: Walter de Gruyter, 2018, s. 73.

³³³ PARKS, Jenifer. Verbal gymnastic: sports, bureaucracy, and the Soviet Union's entrance in to the Olympic Games, 1946-1952. In: WAGG, Stephen a ANDREWS, David L. (eds.) *East plays West: Sport and the Cold War*. Abingdon: Routledge, 2007, s. 30.

³³⁴ VONNARD, Philippe, SBETTI, Nicola a QUIN, Gregory (eds.). *Beyonds Boycotts: Sport during the Cold War in Europe*. Berlin: Walter de Gruyter, 2018, s. 74.

³³⁵ Tamtéž

³³⁶ VONNARD, Philippe, SBETTI, Nicola a QUIN, Gregory (eds.). *Beyonds Boycotts: Sport during the Cold War in Europe*. Berlin: Walter de Gruyter, 2018, s. 75.

sportovci měli účastnit soutěží a závodů a absolvovat společné tréninky s nejlepšími sportovci a týmy.³³⁷ Mezi lety 1947-1951 sovětsí sportovci nejvíce navštěvovali spřátelené komunistické země východního bloku, mezi které se řadilo Maďarsko, Rumunsko Československo, NDR, Polsko a Bulharsko.³³⁸ Ze západních zemí byly upřednostňovány státy, které nebyly součástí NATO. K těmto zemím patřilo Švédsko, Švýcarsko, Rakousko a Finsko. Z ostatních západních kapitalistických států byla sovětskými sportovci navštívena Francie, Itálie a Belgie.³³⁹

Sovětsí sportovci se tak začali připravovat např. s Maďary ve vodním pólu, šermu, fotbale, moderním pětiboji a tenisu. V Československu pravidelně trénovali sovětsí šermíři, atleti a kanoisté. K dalším oblíbeným zemím patřilo také Bulharsko a Rumunsko, kam jezdili trénovat a závodit sovětsí cyklisté. Z dříve zmíněných skandinávských zemí bylo nejvíce využíváno Finsko, které poskytovalo zázemí pro sovětské atlety, lyžaře a vzpěrače. Západní státy navštěvovali sovětsí gymnasté, kteří se připravovali s francouzskými a italskými družstvy.³⁴⁰ Sovětsí hokejisté hráli především s československými týmy. Například v březnu 1948 do Moskvy dorazil nejlepší československý hokejový tým té doby, LTC Praha, ve kterém působil hned dvanáct reprezentantů československého národního týmu. Tento pražský tým zde absolvoval několik společných tréninků a přípravných zápasů se sovětskými hokejisty.³⁴¹

Pro institut Paměť národa na zájezd českého hokejového klubu LTC Praha do Moskvy vzpomínal také jeho tehdejší hráč a reprezentant Augustin Bubník. Uvedl, že už na zimních hrách ve Svatém Mořici, které proběhly na přelomu ledna a února 1948, byli českoslovenští hokejisté v hledáčku sovětských pozorovatelů. Podle vzpomínek Bubníka si sovětsí pozorovatelé natáčeli jejich tréninky a prohlíželi si jejich výstroj. Podle názoru Bubníka byl tou dobou hokej v Sovětském svazu teprve v počátcích. Bubník dále uvedl, že v únoru 1948 museli pak českoslovenští hráči odjet do Sovětského svazu a učit Sověty hrát hokej.³⁴² Podobně vzpomínal i Stanislav Konopásek: „Byli jsme jednou z prvních československých

³³⁷ VONNARD, Philippe, SBETTI, Nicola a QUIN, Gregory (eds.). *Beyonds Boycotts: Sport during the Cold War in Europe*. Berlin: Walter de Gruyter, 2018, s. 74.

³³⁸ VONNARD, Philippe, SBETTI, Nicola a QUIN, Gregory (eds.). *Beyonds Boycotts: Sport during the Cold War in Europe*. Berlin: Walter de Gruyter, 2018, s. 78-79.

³³⁹ VONNARD, Philippe, SBETTI, Nicola a QUIN, Gregory (eds.). *Beyonds Boycotts: Sport during the Cold War in Europe*. Berlin: Walter de Gruyter, 2018, s. 75.

³⁴⁰ VONNARD, Philippe, SBETTI, Nicola a QUIN, Gregory (eds.). *Beyonds Boycotts: Sport during the Cold War in Europe*. Berlin: Walter de Gruyter, 2018, s. 74.

³⁴¹ VONNARD, Philippe, SBETTI, Nicola a QUIN, Gregory (eds.). *Beyonds Boycotts: Sport during the Cold War in Europe*. Berlin: Walter de Gruyter, 2018, s. 75.

³⁴² FALTÝNKOVÁ, Lenka a ŠMÍD, Michal. Augustin Bubník. *Paměť národa*[online] © 2008-2024 [cit. 2024-05-15]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/bubnik-augustin-20140710-0>

*sportovních výprav, která po válce navštívila Sovětský svaz. Jeli jsme do Moskvy učít je hrát kanadský hokej, který vlastně neznali.*³⁴³

Také Vladimír Zábrodský vzpomínal na tento zájezd hokejového týmu do Moskvy. Zábrodský popisoval, jak si Sověti od československých hokejistů okopírovali celou výstroj a jak probíhaly tréninky a cvičné zápasy. Podle Zábrodského sovětští hráči hráli velmi drsně a nedodržovali pravidla, ale rozhodčí se neodvažovali proti tomu protestovat. Zábrodský vzpomínal: „*Soudce nám dělal Čech Pepík Herman, bývalý hráč a dlouholetý funkcionář Sparty. Byl to člen komunistické strany a šíleně se bál proti Rusům cokoli zapískat.*“³⁴⁴

3.1.2 Zapojení SSSR do MOV

Zapojení Sovětského svazu do struktur Mezinárodního olympijského výboru probíhalo pomalu a bylo komplikované. Hlavní problém představovalo naprosto rozdílné vnímání sportu a sportování obecně, než jaké měli představitelé Západu. Sport a tělesná výchova v Sovětském svazu byly provozovány kolektivně a hromadně s cílem co největšího zapojení lidí. Oproti tomu v západních demokratických zemích měl sport soutěžní podobu a zakládal se na individuálním pojetí sportování, které Sověti považovali za elitářské.³⁴⁵

Další rozpor mezi Mezinárodním olympijským výborem a Sovětským svazem se týkal odlišného vnímání a přístupu ke sportovcům. Mezinárodní olympijský výbor vyžadoval, aby zúčastnění sportovci nebyli profesionálové, ale aby dodržovali princip tzv. amatérismu.³⁴⁶ MOV a západní demokratické státy považovaly sovětský systém trénování a sportování za systém, který produkuje profesionální sportovce. Sovětský svaz naproti tomu považoval princip amatérismu za pokus o vyloučení dělníků z olympijského hnutí.³⁴⁷

V sovětském přístupu ke sportu lze nalézt rozdíl také v odlišném chápání významu olympijských her a jejich základní myšlenky. Zatímco základní olympijská myšlenka

³⁴³ ŠKUTINA, Vladimír a BAKALÁŘ, Robert. *Ztracená léta: příběh hokejového zločinu*. Pardubice: Helios, 1990, s. 62.

³⁴⁴ PALÁN, Aleš a LUKŠŮ, David. *Vladimír Zábrodský – skutečný příběh hokejové legendy*. Praha: Česká televize, 2010, s. 154-155.

³⁴⁵ PARKS, Jenifer. Verbal gymnastic: sports, bureaucracy, and the Soviet Union's entrance in to the Olympic Games, 1946-1952. In: WAGG, Stephen a ANDREWS, David L. (eds.) *East plays West: Sport and the Cold War*. Abingdon: Routledge, 2007, s. 27.

³⁴⁶ Poznámka: princip amatérismu na olympijských hrách se zakládal na představě MOV, že by na olympiádě měli startovat pouze amatérští sportovci, nikoliv profesionálové. Za amatérského sportovce byl zjednodušeně považován každý, kdo chodil do práce nebo do školy a sportu se věnoval ve volném čase, sportem se neživil a nedostával za své výkony a výsledky hmotnou odměnu. Profesionální sportovec byl každý, který se věnoval pouze sportu, profesionálně trénoval a za dosažené výsledky dostával finanční nebo jinou formu hmotné odměny. MOV princip amatérismu začal opouštět až na konci 80. let. Symbolem účasti profesionálních sportovců na olympijských hrách se stal tzv. Dream Team, start týmu amerických profesionálních basketbalistů z americké profesionální ligy NBA na olympijských hrách v Barceloně 1992.

³⁴⁷ PARKS, Jenifer. Verbal gymnastic: sports, bureaucracy, and the Soviet Union's entrance in to the Olympic Games, 1946-1952. In: WAGG, Stephen a ANDREWS, David L. (eds.) *East plays West: Sport and the Cold War*. Abingdon: Routledge, 2007, s. 27.

se zakládala na výrazné podpoře míru (tzv. olympijský mír)³⁴⁸ a vzájemném porozumění mezi národy, v Sovětském svazu olympijské hry považovali za možnost prezentovat svoje trenérské metody a techniky vytvořené v sovětském sportovním a tělovýchovném systému. Navíc byly všechny úspěchy sovětských sportovců na olympijských hrách propagandisticky využívány.³⁴⁹ Komunistický totalitní režim jejich sportovní výsledky prezentoval jako vítězství Východu a komunistické ideologie nad kapitalistickým Západem a demokratickými státy.

O problematickém zapojení Sovětského svazu do struktur MOV se píše i v publikaci *East Plays West*. Ve druhé kapitole této knihy se nachází pasáž s názvem „One rotten apple“: *amateurism and anxiety in the IOC* (v českém překladu „Jedno shnilé jablko“: amatérismus a znepokojení v MOV). Uvádí se zde, že po druhé světové válce Spojenci měli zájem na tom, aby mezinárodní sportovní organizace začaly uvažovat o zapojení Sovětského svazu do olympijského hnutí. Představitelé MOV se však obávali, že by sovětský sport a způsob sovětského sportování a trénování mohl znamenat velmi vážné ohrožení základních olympijských myšlenek a idejí.³⁵⁰

Přestože se tehdejší vrcholní představitelé MOV, viceprezident Avery Brundage a prezident Sigfried Edström, shodli na tom, že sportovci v Evropě mají zájem se střetávat se sovětskými sportovci a soupeřit s nimi, převažovaly i nadále obavy a pochybnosti ze začlenění Sovětského svazu do struktur Mezinárodního olympijského výboru. Tyto obavy ještě vzrostly poté, co se v západním tisku začaly objevovat články, které informovaly o státem řízeném sportovním systému v SSSR. V sovětském sportovním systému byli úspěšní sportovci hmotně a finančně odměňováni za předvedené výkony, dosažené výsledky a překonané rekordy. Navíc podle tehdejšího prezidenta MOV Sigfrieda Edströma sovětská sportovci, kteří se měli zúčastnit mezinárodních sportovních soutěží, *„jsou soustředěni v tréninkových táborech ... osvobozeni od zaměstnání, jsou dobře placeni a dostávají – spolu*

³⁴⁸ Poznámka: tzv. Olympijský mír je základní myšlenkou olympijského hnutí. Tato myšlenka spočívala v představě, že v době konání olympijských her by se měly zastavit veškeré vojenské boje a ukončit politické rozepře mezi nepřátelými národy. Princip olympijského míru nebyl ničím novým, pouze navazoval na jedno z pravidel původních starověkých olympijských her.

³⁴⁹ PARKS, Jenifer. Verbal gymnastic: sports, bureaucracy, and the Soviet Union's entrance in to the Olympic Games, 1946-1952. In: WAGG, Stephen a ANDREWS, David L. (eds.) *East plays West: Sport and the Cold War*. Abingdon: Routledge, 2007, s. 27.

³⁵⁰ PARKS, Jenifer. Verbal gymnastic: sports, bureaucracy, and the Soviet Union's entrance in to the Olympic Games, 1946-1952. In: WAGG, Stephen a ANDREWS, David L. (eds.) *East plays West: Sport and the Cold War*. Abingdon: Routledge, 2007, s. 29-31.

se svými rodinami - více jídla a speciální stravu“.³⁵¹ Peněžní odměny pro úspěšné sovětské sportovce představovaly další zásadní rozpor neslučitelný s olympijskou ideou amatérismu.

Tyto zprávy a tvrzení zapříčinily, že v MOV proběhla debata na téma amatérismu sportovců. Následně v roce 1947 zvláštní výbor MOV v čele se zmíněným Avery Brundagem definoval amatérského sportovce jako „člověka, jehož spojení se sportem je a vždy bylo výhradně pro potěšení a pro fyzický, duševní a sociální prospěch, který z něj má, pro něhož sport není ničím jiným než rekreací bez jakéhokoli přímého či nepřímého materiálního zisku.“³⁵² Tato definice pro sovětský sportovní systém představovala obrovský a nesplnitelný problém. Ve stejném roce 1947 Sovětský svaz oficiálně přestal vyplácet sportovcům finanční odměny. Přesto ale MOV o rozhodnutí Sovětů pochyboval a i nadále byl přesvědčen o tom, že sovětské sportovci jsou profesionálové, kteří jsou za své výsledky stále placeni státem. Kromě toho se MOV obával, že stejnou nebo podobnou formu státní podpory sportovců mají také ostatní státy, které jsou součástí východního bloku.³⁵³

Viceprezident MOV Avery Brundage si uvědomoval, že nezabrání vstupu Sovětského svazu do olympijského hnutí. Zároveň by nepřijetí Sovětského svazu do MOV znamenalo ztrátu prestiže a nedodržení olympijského ideálu internacionalismu, který si kladl za cíl prostřednictvím olympijských her propojit všechny národy bez ohledu na politiku a ideologii jednotlivých zemí. Brundage a Edström se proto rozhodli, že místo toho, aby nadále prosazovali a trvali na amatérismu sovětských sportovců, se zaměří na to, aby Sovětský svaz dodržoval pravidla MOV, podle kterých žádná země bez vlastního národního olympijského výboru nemohla být členem MOV, a tudíž se nemohla zúčastnit olympijských her. Tuto podmínku Sovětský svaz splnil, když v roce 1951 vznikl Sovětský olympijský výbor a Sověti tak mohli ve stejném roce požádat MOV o jeho uznání.³⁵⁴

3.2 Zimní olympijské hry

3.2.1 ZOH: Svatý Mořic 1948

První poválečné olympijské hry byly ty zimní konané v roce 1948. V pořadí V. zimní olympijské hry 1948 hostilo švýcarské město Svatý Mořic. Svatý Mořic se pořadatelem her stal po dvaceti letech. Poprvé se tak stalo v roce 1928, kdy se zde konaly druhé zimní olympijské hry v historii. Her se v roce 1948 zúčastnilo přes 600 sportovců. Československo

³⁵¹ PARKS, Jenifer. Verbal gymnastic: sports, bureaucracy, and the Soviet Union's entrance in to the Olympic Games, 1946-1952. In: WAGG, Stephen a ANDREWS, David L. (eds.) *East plays West: Sport and the Cold War*. Abingdon: Routledge, 2007, s. 30.

³⁵² Tamtéž

³⁵³ Tamtéž

³⁵⁴ Tamtéž

na hrách reprezentovalo 47 sportovců. Československá olympijská výprava se tak zařadila k těm nejpočetnějším. Nejvíce medailí na hrách získalo shodně Norsko a Švédsko (10 medailí, z toho 4 zlaté). Ani československá výprava neodjela s prázdnou, když přivezla jeden cenný kov. Stříbrnou, historicky druhou medaili ze zimních her vybojoval československý hokejový tým.³⁵⁵

Pozvání na olympijské hry ve Svatém Mořici přivezl do Prahy v září 1947 předseda organizačního výboru her Hans Feldmann. Spolu s pozvánkou předal také informace o programu her, o sportovištích a nákresy a plány lyžařských tratí.³⁵⁶ Těsně před začátkem zimních olympijských her ve Svaté Mořici byla největší očekávání na získání olympijské medaile vkládána do hokejového týmu. V přípravných turnajích před olympiádou si hokejisté vedli dobře. Například v Rudém právu 23. ledna 1948 vyšel článek „LTC „nadílel“ před olympiádou“, který informoval o tom, že tým LTC Praha, za nějž tehdy hrála většina reprezentantů, vyhrál nad americkým reprezentačním týmem AHA.³⁵⁷ Už den před tímto zápasem Rudé právo v článku „Generálka před Sv. Mořicem“ napsalo: „*Průběh zápasu a jeho výsledek nám ukáží, s jakými nadějemi odjedeme do Sv. Mořice, kde za necelé dva týdny máme obhájit skvělou naši hokejovou pověst – pověst mistrů světa.*“³⁵⁸

Stříbrný tým, který vedl legendární kanadský trenér se slovenskými kořeny Mike Buckna,³⁵⁹ byl převážně složen z hráčů, kteří se o rok dříve postarali o vůbec první titul mistra světa v hokeji pro Československo. Ze sedmnáctičlenného mužstva patřili k nejznámějším tehdejší kapitán Vladimír Zábrodský, Stanislav Konopásek, Václav Roziňák, Miroslav Sláma, Augustin Bubník, Jaroslav Drobný a brankář Bohumil Modrý. Českoslovenští hokejisté na turnaji porazili všechny soupeře kromě Kanady, se kterou v rozhodujícím zápase poprvé v historii neprohráli, ale remizovali s ní 0:0. Kvůli horšímu skóre ale získali pouze stříbrné medaile.³⁶⁰

Bohužel ne všichni ze stříbrného olympijského týmu se mohli zúčastnit dalšího zlatého tažení za titulem mistrů světa konaného ve Stockholmu 1949. Na konci roku 1948

³⁵⁵ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Svatý Mořic 1948. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/olympic/svaty-moric-1948>

³⁵⁶ STLOUKALOVÁ, Brigita. *Olympijské hnutí v Československu v letech 1945-1989*. Hradec Králové: Gaudemus, 2014, s. 79.

³⁵⁷ LTC „nadílel“ před olympiádou. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 19, s. 4.

³⁵⁸ Generálka před Sv. Mořicem. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 18, s. 6.

³⁵⁹ Poznámka: Mike Buckna (1913-1996) byl kanadský hokejový trenér slovenského původu. V letech 1936-1938 a 1946-1948 trénoval český hokejový klub LTC Praha. V letech 1938-1939 a 1947-1948 Mike Buckna vedl československou hokejovou reprezentaci, se kterou získal bronz z MS 1938 a zlato z MS 1947 a také stříbrné olympijské medaile ze zimních olympijských her 1948 ve Svatém Mořici.

³⁶⁰ BÁRTLOVÁ, Helena et al. *100 let českého sportu 1918-2018*. Velké Přílepy: Olympia, 2018, s. 143.

totiž došlo pro československý hokej k nečekané tragické události, když se 8. listopadu 1948 do Lamanšského průlivu zřítilo letadlo se šesti reprezentanty na palubě. Leteckou havárii nikdo z nich nepřežil. O život tehdy přišli Ladislav Troják, Zdeněk Jarkovský, Miroslav Pokorný, Karel Stibor, Vilibald Šťovík a Zdeněk Švarc.³⁶¹

Tato tragédie nepředstavovala jediný problém, se kterým se musela hokejová reprezentace v budoucnu vyrovnat. Další problémy souvisely s politickou situací v Československu, když se po únoru 1948 dostala k moci Komunistická strana Československa. Právě kvůli změněné politické situaci odešla do zahraničí trojice hokejistů Jaroslav Drobný,³⁶² Miroslav Sláma a Oldřich Zábrodský.³⁶³

Kromě stříbrných hokejistů se na olympiádě ve Svatém Mořici dařilo i některým dalším sportovcům. Asi nejlepších výsledků dosáhli českoslovenští reprezentanti v krasobruslení, ve kterém jsme zaznamenali největší úspěch v soutěži žen. V této kategorii se mezi nejlepší prosadily hned dvě české krasobruslařky, které se svými výkony dostali do první desítky celkového pořadí. Šlo o Jiřinu Nekolovou, která v soutěži krasobruslařek obsadila čtvrté místo, a Alenu „Áju“ Vrzáňovou, pozdější dvojnásobnou mistryni světa, která v olympijském závodě skončila na pátém místě.

Na zmíněný závod krasobruslařek vzpomínala ve své knize „Na bruslích do světa“ také samotná Ája Vrzáňová. V knize mimo jiné píše: „*Na olympiádě ve Svatém Mořici ve Švýcarsku jsem byla pátá. Jely jsme volnou jízdou za tak špatných podmínek, že dnešní bruslaři by tomu stěží věřili.*“ O průběhu závodu napsala: „*Byla jsem si jistá, že Barbara Ann Scottová vyhraje a že Pawliková bude druhá, ale brousila jsem si zuby na bronzovou medaili. Po povinné jízdě byla třetí Altweggová, já čtvrtá a pátá Nekolová.*“ Podle Vrzáňové, ale rozhodčí svým bodováním pomohli Jiřině Nekolové ke čtvrtému místu. Vrzáňová tak skončila až pátá.³⁶⁴

3.2.2 ZOH: Oslo 1952

Pořadatelem VI. zimních olympijských her se stalo norské Oslo. Hlavní město Norska hostilo olympijské hry vůbec poprvé, přestože Norsko už tehdy bylo lyžařskou velmocí. Olympiády v Oslu se zúčastnilo téměř sedm stovek sportovců z třiceti zemí, kteří soutěžili

³⁶¹ BÁRTLOVÁ, Helena et al. *100 let českého sportu 1918-2018*. Velké Přílepy: Olympia, 2018, s. 143.

³⁶² ROKOSKÝ, Jaroslav. Emigrace sportovců v období komunistického režimu 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 115-117.

³⁶³ ROKOSKÝ, Jaroslav. Emigrace sportovců v období komunistického režimu 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 123-124.

³⁶⁴ VRZÁŇOVÁ, Ája a KOHOUTOVÁ, Alena. *Na bruslích do světa*. Praha: Jan Kanzelsberger, 1993, s. 40.

v osmi sportech. Medailové pořadí zemí ovládlo domácí Norsko a nejúspěšnějším sportovcem se stal se ziskem tří zlatých medailí norský rychlobruslař Hjalmar Andersen. Československo na hrách neuspělo. Československá výprava, kterou tvořilo 22 sportovců, nezískala žádnou medaili. Nejblíže k zisku medaile měli a zároveň nejlepšího výsledku na olympiádě dosáhli hokejisté, kteří s nově složeným týmem skončili na čtvrtém místě. Hry VI. zimní olympiády v Oslu se do historie zapsaly tím, že se poprvé po skončení her předávala olympijská vlajka dalšímu pořadateli.³⁶⁵

Informace o dění na zimních olympijských hrách v Oslu 1952 obsahuje také publikace „The Olympics: A History of the Modern Games“, která se věnuje historii moderních olympijských her. Publikace se zmiňuje například o dominanci skandinávských zemí v mužských lyžařských disciplínách a o nadvládě Norů v rychlobruslení. Z řad jednotlivců byli jmenováni olympijští vítězové v krasobruslení. Kategorii mužů vyhrál Američan Dick Button, mezi ženami triumfovala Britka Jeanette Altweggová a soutěž sportovních dvojic ovládli Ria a Paul Falkovi ze západního Německa.³⁶⁶ Kromě nich je v publikaci rovněž zmíněna olympijská vítězka v alpském lyžování Andrea Lawrencová z USA, která získala dvě zlaté olympijské medaile, a to ve slalomu a obřím slalomu.³⁶⁷

Publikace se rovněž zmiňuje o znepokojivé události. Tato událost, která v době konání her prošla bez povšimnutí a většího zájmu, se týkala čím dál závažnějšího problému s dopingem sportovců. V průběhu her byly totiž v olympijské vesnici objeveny ampulky a injekční stříkačky, které jasně prokazovaly, že někteří sportovci během olympijských her použili zakázané látky a drogy. Ovšem až po devíti letech od této události byla založena drogová komise při MOV, kterou vedl Novozélandčan Arthur Porritt.³⁶⁸ Tématem dopingu se zabývají především zahraniční odborné publikace jako například „A History of Drugs Use in Sport 1876-1976“, kterou napsal Brit Paul Dimeo³⁶⁹ nebo „Cena vítězství: moderní historie dopingu“ od norského historika a fyziologa Madse Drange.³⁷⁰

³⁶⁵ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Oslo 1952. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/olympic/oslo-1952>

³⁶⁶ Poznámka: krasobruslařská soutěž tanečních párů se na olympijských hrách poprvé objevila až na zimních olympijských hrách v rakouském Innsbrucku v roce 1976

³⁶⁷ GUTTMANN, Alen. *The Olympics: A History of the Modern Games*. Urbana: University of Illinois Press, 1992, s. 96-97.

³⁶⁸ Tamtéž

³⁶⁹ DIMEO, Paul. *A History of Drug Use in Sport 1876–1976: Beyond Good and Evil*. London: Routledge, 2007.

³⁷⁰ DRANGE, Mads. *Cena vítězství: moderní historie dopingu*. Praha: Dobrovský, Praha, 2020. Pangea.

3.3 Letní olympijské hry

3.3.1 LOH: Londýn 1948

Hry XIV. letní olympiády uspořádal v roce 1948 Londýn. Londýn se tak po Paříži stal druhým městem, které hostilo dvoje letní olympijské hry. Letní olympijské hry se v Londýně měly konat už v roce 1944, ale kvůli probíhající druhé světové válce byly zrušeny. Na olympiádě v Londýně nemohli startovat sportovci z poražených států, tedy výpravy Německa a Japonska. Na olympiádě také chyběli sportovci ze Sovětského svazu. Sovětský svaz se odmítl her zúčastnit, především proto, že podle komunistické ideologie byly olympijské hry považovány za nástroj imperialismu. Přestože tyto země na hrách chyběly, představilo se na olympiádě přes 4 000 sportovců z 59 zemí. Medailové pořadí národů jednoznačně ovládly Spojené státy americké se ziskem 84 medailí.³⁷¹

Československý olympijský výbor v roce 1948 musel v souvislosti s nadcházející olympiádou v Londýně řešit nedostatek financí. Z dopisu, který zaslali předseda akčního výboru ČSOV Popel a jednatel výboru Kraus předsedovi vlády 20. května, vyplývá, že v rozpočtu ministerstva školství byl na olympijskou výpravu vyčleněn 1 mil. Kčs. Výprava by ale „*při největší skromnosti*“ potřebovala alespoň 2 mil. Kč. Kromě financí řešil akční výbor i otázku vycestování sportovců na hry. V dopise je uvedeno: „*Také ve věcech pasových bude třeba určité benevolence ministerstva vnitra u borců, kteří budou vybráni ČOS a doporučení podepsaným Čs. výborem olympijským.*“ V dopise je také prosba, aby zaměstnavatelé nominovaných sportovců poskytli reprezentantům už v červnu dovolenou, protože sportovci se budou na olympiádu muset připravit. Pisatelé dopisu uvedli, že výpravy jiných států už se touto dobou (v květnu) připravují přímo v Londýně na olympijských sportovištích.³⁷²

Zástupci olympijských výborů států východního bloku se na začátku června před zahájením londýnské olympiády sešli v Budapešti, kde koordinovali společné kroky. Za Československo se konference účastnil Karel Popel. Projednávalo se mimo jiné, jaký postoj mají lidově demokratické státy zaujmout k tomu, že se her nebude účastnit Sovětský svaz. Bulharský delegát navrhoval, aby na protest proti tomu, že Sovětský svaz není zastoupen v Mezinárodním olympijském výboru, bylo pohroženo neúčastí lidově demokratických států na olympijských hrách. Návrh ale nebyl přijat. Účastníci konference navrhovali také, jak by si měli sportovci zemí východního bloku navzájem vypomáhat.

³⁷¹ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Londýn 1948. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20].

Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/olympic/londyn-1948>

³⁷² KÖSSL, Jiří a SCHÜTOVÁ, Jitka (ed.). *Dokumentace k dějinám českého olympismu, 3. díl (1945-1970)*. Praha: Český olympijský výbor, 1999, s. 33-35.

Jako příklad bylo uvedeno, aby v závodě v běhu na 10 km všichni reprezentanti lidově demokratických států pomáhali k vítězství Emilu Zátopkovi, protože jeho šance na vítězství jsou největší. Podobně měla spolupráce fungovat také v ostatních disciplínách.³⁷³

Z československých sportovců se před začátkem olympiády hodně očekávalo především od sokolského družstva žen. Dokládá to například článek „Olympijské hry“, který vyšel 13. července 1948 v Sokolském věstníku. V článku se psalo o posledním „vylučovacím“ závodě žen před olympijskými hrami, který se konal v Nymburce. Soutěžilo zde 13 nejzdatnějších závodnic, ze kterých bylo vybráno 10 nejlepších pro účast na olympiádě. Očekávání od nich byla veliká, v závěru článku sestra náčelnice prohlásila, že „*má ze svých závodnic radost a věří, že to v Londýně vyhrají.*“³⁷⁴ Podobně se o ženském sokolském družstvu gymnastek psalo také v Sokolském věstníku 3. srpna 1948. V článku „Na cestě do Londýna“ se píše, že „*v skrytu své duše jsme přesvědčeni, že se vrátí do vlasti „alespoň“ se zlatou.*“³⁷⁵

Československo na hrách reprezentovalo 77 sportovců. Československá výprava získala tehdy rekordních 11 medailí, z toho 6 zlatých a s bilancí 6-2-3 obsadilo v pořadí národů 8. místo.³⁷⁶ Nejvíce cenných kovů vybojovali rychlostní kanoisté (3 zlata a 1 stříbro) a sportovní gymnasté (1 zlato a 3 bronzy). Jednu zlatou medaili přivezl i box. Postaral se o ni slovenský boxer Julius Torma, který se tak stal prvním olympijským vítězem ze Slovenska. Ale nejvýraznější osobností československé výpravy se stal běžec Emil Zátopek, který se ziskem jedné zlaté a jedné stříbrné medaile patřil k nejúspěšnějším atletům na olympijských hrách.³⁷⁷

Jediné gymnastické zlato na olympiádě získalo právě sokolské družstvo žen ve víceboji družstev. Gymnastky zlato vybojovaly i navzdory tragédii, která je postihla v průběhu her. Členka družstva Eliška Misáková v Londýně onemocněla tehdy nevléčitelnou dětskou obrnou. Reprezentantky se kromě boje o medaile musely vyrovnat i s touto nečekanou zprávou. Družstvo žen nakonec uspělo a zvítězilo o pět bodů před druhým týmem Maďarska. Krátce po zisku zlata ale Eliška Misáková zemřela. Stala se tak první a snad

³⁷³ KÖSSL, Jiří a SCHŮTOVÁ, Jitka (ed.). *Dokumentace k dějinám českého olympismu, 3. díl (1945-1970)*. Praha: Český olympijský výbor, 1999, s. 36-41.

³⁷⁴ Olympijské hry. *Sokolský věstník: list Československé obce sokolské*. 1948, roč. XLVI, č. 29-30, s. 447.

³⁷⁵ Na cestě do Londýna. *Sokolský věstník: list Československé obce sokolské*. 1948, roč. XLVI, č. 31-32, s. 459.

³⁷⁶ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Londýn 1948. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20].

Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/olympic/londyn-1948>

³⁷⁷ BÁRTLOVÁ, Helena et al. *100 let českého sportu 1918-2018*. Velké Přílepy: Olympia, 2018, s. 143.

i poslední sportovkyní či sportovcem, který získal zlatou olympijskou medaili in memoriam.³⁷⁸

Vedoucím československé olympijské výpravy byl na londýnské olympiádě naposledy František Widimský. Na této olympiádě byl ale už také jako dohled určený „politický vedoucí výpravy“ František Jeřábek. Tento politický vedoucí měl za úkol hlídat nezávadné chování členů výpravy z politického hlediska.³⁷⁹

3.3.2 LOH: Helsinky 1952

Hry XV. letní olympiády hostily finské Helsinky. V hlavním městě Finska se měly olympijské hry konat už v roce 1940. Helsinky převzaly organizaci her po původním pořadateli, japonském Tokiu. Olympijských her se Tokio dobrovolně vzdalo ještě před začátkem druhé světové války, protože v té době byla pro Japonsko důležitější válka, kterou tehdy vedlo v čínském Mandžusku. Hry v Helsinkách se v roce 1940 přesto nekonaly, protože byly kvůli druhé světové válce definitivně zrušeny.

Před začátkem olympiády v Helsinkách 1952 se o očekávaných úspěších československých sportovců příliš nepsalo. Spíše se v tisku objevovaly zprávy o tom, jak *„jsou sportovci vděční, že mohou reprezentovat tábor míru a vést tak republiku k šťastné socialistické budoucnosti, a jak každý jejich úspěch pomáhá v zápase o světový mír.“*³⁸⁰ Z naší výpravy se v Helsinkách spoléhalo především na Emila Zátópka. Rudé právo psalo, že *„zájem celého sportovního světa a především našeho pracujícího lidu je upřen ke startu škpt. Emila Zátópka“*³⁸¹

Olympijských her v Helsinkách, které jsou považovány za nejsrdečnější hry v dějinách, se zúčastnilo téměř 5 000 sportovců. Sportovci soutěžili o medaile ve 23 sportech. Olympiáda v Helsinkách byla pro Československo mimořádně úspěšná. Československá výprava, která čítala rovných 100 sportovců, získala na hrách 13 cenných kovů a z toho 7 zlatých, 3 stříbrné a 3 bronzové medaile. Zlatou medaili vybojovala ve veslování čtyřka s kormidelníkem. Zlato také získali boxer Ján Zachara a rychlostní kanoista Josef Holeček, který obhájil zlato z Londýna.³⁸²

³⁷⁸ BÁRTLOVÁ, Helena et al. *100 let českého sportu 1918-2018*. Velké Přílepy: Olympia, 2018, s. 143.

³⁷⁹ STLOUKALOVÁ, Brigita. *Olympijské hnutí v Československu v letech 1945-1989*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, s. 81.

³⁸⁰ S myšlenkou na vlast a na mír půjdeme do olympijských bojů. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 182, s. 4.

³⁸¹ XV. letní olympijské hry zahájeny. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 188, s. 6.

³⁸² ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Helsinky 1952. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/olympic/helsinky-1952>

Největší úspěch z československé výpravy ale zaznamenali Emil Zátopek a jeho manželka Dana. Společně se manželé Zátopkovi postarali o čtyři zlaté medaile. Dana Zátopková (rozená Ingrová) získala zlato v soutěži hodů oštěpem, když svým prvním hodem vytvořila nový olympijský rekord. Emil Zátopek ke stříbru a zlatu z Londýna 1948 přidal další tři zlaté medaile. Jako první běžec v historii vyhrál tři nejdelší vytrvalostní distance, a to 5 km, 10 km a maraton.³⁸³ Zátopek se tímto mimořádným výkonem stal nejen hrdinou a symbolem her, ale také jedním z nejlepších sportovců světa. Jeho unikátní zápis do historie olympijských her, tedy vítězství ve všech vytrvalostních závodech na jedné hrách, už se s největší pravděpodobností nikomu nepovede zopakovat. Naprostá většina současných sportovců se totiž obvykle specializuje pouze na jednu konkrétní disciplínu, kdežto Emil Zátopek vynikal především svou všestranností.³⁸⁴

V roce 1952 se na letních olympijských hrách v Helsinkách poprvé objevila olympijská výprava ze Sovětského svazu. Sověti do té doby start na jakékoliv olympiádě odmítali, olympijské hry chápali jako symbol kapitalismu a buržoazní přežitků. Ze strany Sovětského svazu šlo především o politické rozhodnutí Stalina a jeho spolupracovníků, kteří v účasti na olympijských hrách spatřovali způsob, jak prostřednictvím sportu propagandisticky prezentovat sílu Sovětského svazu a poměřovat se s „imperialistickým“ Západem, především pak se svým hlavním soupeřem USA. Pro účast Sovětského svazu na těchto hrách nahrávala také skutečnost, že pořadatelem byly právě finské Helsinky. Finsko se v této době totiž řadilo do skupiny neutrálních zemí.

Olympiáda v Helsinkách znamenala nejen první velký střet Východu a Západu, dvou ideologicky a politicky naprosto odlišných světů, na sportovním poli, ale rovněž představovala důležitý zlom ve vnímání olympijských her. Z olympijských her se v průběhu studené války stala nejvýznamnější sportovní událost se silným mezinárodně politickým přesahem.³⁸⁵

Zajímavé detaily o působení sovětských sportovců na olympijských hrách v Helsinkách poskytla publikace „The Olympics: A History of the Modern Games“. Publikace obsahuje vyjádření amerického sportovce a olympijského vítěze v desetiboji Boba Mathiase k účasti sovětských sportovců na olympiádě. Američan v něm uvádí, že kvůli účasti Sovětů byl na americké sportovce vyvíjen mnohem větší tlak než obvykle a také

³⁸³ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Helsinky 1952. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/olympic/helsinky-1952>

³⁸⁴ BÁRTLOVÁ, Helena et al. *100 let českého sportu 1918-2018*. Velké Přílepy: Olympia, 2018, s. 143.

³⁸⁵ GUTTMANN, Alen. *The Olympics: A History of the Modern Games*. Urbana: University of Illinois Press, 1992, s. 96-97.

že vnímali Sověty jako skutečného soupeře a nepřítele, kterého musí v olympijských soutěžích porážet. Kromě toho se Američan také zmiňuje o tom, že sověští sportovci nebydleli společně s ostatními sportovci v olympijské vesnici, ale v ubikacích poblíž sovětské námořní základny v Porkkale. Dále tvrdí, že sověští funkcionáři kontrovali sportovce na každém kroku a dohlíželi na ně, aby se nesbližovali s ostatními sportovci. Podle Mathiase se tito funkcionáři starali pouze o výsledky, respektive o počet zlatých medailí, který byl důležitý pro bodování, určující neoficiální medailové pořadí národů. Toto medailové pořadí národů bylo pro Sovětský svaz velmi důležité, protože mohli případné prvenství v pořadí propagandisticky využít a prezentovat ho jako „*potvrzení nadřazenosti nového sovětského člověka*“.³⁸⁶

Největší prostor na olympiádě v Helsinkách zaujímala atletika, která čítala celkem 33 disciplín, z toho bylo dvacet čtyři mužských a devět ženských. V mužských atletických disciplínách bylo v průběhu her překonáno 21 olympijských rekordů a vytvořeny tři světové rekordy. Američtí atleti v mužských disciplínách získali čtrnáct zlatých medailí.³⁸⁷

V publikaci „The Olympics: A History of the Modern Games“ se také uvádí, že mužská část sovětské atletické reprezentace neuspěla, jelikož nezískala ani jediné zlato, ale o to větší slávy a pozornosti se dostalo mimořádnému výkonu československého běžce Emila Zátopka a jeho manželky oštěpařky Dany. V dalších technických disciplínách, vrhu koulí a hodu diskem žen, uspěly sovětské atletky, které v těchto soutěžích získaly pět ze šesti medailí.³⁸⁸

³⁸⁶ GUTTMANN, Alen. *The Olympics: A History of the Modern Games*. Urbana: University of Illinois Press, 1992, s. 96-97.

³⁸⁷ Tamtéž

³⁸⁸ GUTTMANN, Alen. *The Olympics: A History of the Modern Games*. Urbana: University of Illinois Press, 1992, s. 98-99.

4 OLYMPIJSKÉ HRY 1948 A 1952 V TISKU

Tato kapitola se zabývá tím, jak o olympijských hrách konaných v letech 1948 a 1952 psal československý i zahraniční tisk. Zaměřuje se především na to, jakým způsobem o olympiádě informovalo komunistické Rudé právo³⁸⁹, kde zprávám ze sportu dávali minimální prostor a zařazovali ho na poslední stranu. Rudé právo v této době vycházelo každý den s výjimkou pondělí. Kromě Rudého práva jsou v podkapitole použity také Lidové noviny, které v období let 1945 až 1948 vycházely pod názvem Svobodné noviny.³⁹⁰ Svobodné noviny vycházely až do začátku května 1948 každý den kromě pondělí. Svobodné, respektive Lidové noviny, byly vybrány za účelem porovnání s Rudým právem. Byly použity pro porovnání způsobu informování o zimních a letních olympijských hrách konaných v roce 1948. Pro následující olympijské hry v roce 1952 byl kromě Rudého práva prozkoumán také deník Práce.

Ze zahraničního tisku byly vybrány především články a reportáže z amerických novin The New York Times. Z dalších zahraničních novin byly použity také rakouské noviny Wiener Kurier a Neues Österreich. Kromě těchto novin byly, byť jen minimálně, zařazeny také některé články z německých novin Badische Neueste Nachrichten a Badener Tagblatt a australský The Daily Telegraph.

Zprávy z tisku jsou místy doplněny také o osobní vzpomínky některých sportovců. Byly použity například vzpomínky krasobruslařky Áji Vrzáňové a její kniha „Na bruslích do světa“ nebo životopisné publikace o Vladimíru Zábrodském a Emilu a Daně Zátopkových. Nechybí ani výpověď hokejisty Augustina Bubníka, který své vzpomínky sdělil institutu Paměti národa. Další pohled na olympijské hry poskytla také životopisná kniha „Padesát let v našem sportu“, jejímž autorem je slavný československý rozhlasový reportér a sportovní novinář Josef Laufer.

Zprávy a články z jednotlivých olympijských her byly uspořádány do vybraných tematických okruhů:

- Příprava československých sportovců
- Slavnostní zahájení

³⁸⁹ Poznámka: Až od roku 1960 bylo Rudé právo uváděno s podnázvem Orgán Ústředního výboru Komunistické strany Československa

³⁹⁰ Poznámka: Lidové noviny v letech 1945-1948 vycházely pod názvem Svobodné noviny, list sdružení kulturních organizací. Název Lidové noviny se používal jen krátce v letech 1948-1951. V tomto období byly ale Lidové noviny již zcela pod kontrolou komunistů a jejich šéfredaktorem byl komunistický spisovatel a novinář Jan Drda. Lidové noviny přestaly vycházet na konci roku 1951, kdy byly zrušeny údajně kvůli finančním problémům.

- Výsledky československých sportovců se zaměřením na výkony hokejistů a Emila Zátopka
- Zasedání Mezinárodního olympijského výboru a jiných mezinárodních svazů a organizací
- Kritika organizace olympijských her a kritika rozhodčích
- Kritika Západu a západních sportovců
- Pozitivní vnímání sportovců východního bloku
- Slavnostní zakončení
- Zhodnocení olympijských her a československé výpravy

4.1 ZOH Svatý Mořic: 30. ledna - 8. února 1948

4.1.1 Příprava a trénink československých sportovců

Na olympiádě ve Svatém Mořici bylo československé hokejové mužstvo jedním z favoritů turnaje. Proto přitahovalo velkou pozornost československého tisku. Rudé právo 30. ledna v článku „Hockeyisté pod dozorem zahraničních odborníků“ uvedlo, že každou přípravu československých hokejistů neustále sledují zahraniční odborníci. V článku byl také chválen reprezentační trenér Mike Buckna. V novinách se psalo, že *„Bucknova práce je neocenitelná. Jeho autorita na ledě i mimo něj je skutečně bezpříkladná a on sám to dobře ví. Dává lekce svým svěřencům v hokejovém umění.“* Dále byla v článku rozebírána forma některých hokejistů. Zmiňována je například *„neustále se lepšící hra druhé útočné řady, kde funguje Drobny.“* Chválen byl také obránce Trousílek, jehož forma byla pro novináře *„skutečně překvapující“*. Článek byl zakončen tvrzením, že první útok se těší zvláštní Bucknově pozornosti, která je zdůvodněna strategií trenéra Buckny. Bucknova strategie spočívala v tom, že *„Troják má tentokráte za úkol jít neustále dopředu, nevraceti se a vytvořit tak se Zábrodským a Konopáskem řadu, útočící po celé šíři kluziště.“*³⁹¹

V Rudém právu byl také uveřejněn rozhovor s kapitánem československého hokejového týmu Vladimírem Zábrodským. Ten v článku „V. Zábrodský vzkazuje čtenářům“ popisoval situaci uvnitř hokejového týmu. V rozhovoru Zábrodský řekl: *„Považuji za výhodné, že hrajeme se Švédy na začátku, tj. již druhý den turnaje. Potřebovali bychom*

³⁹¹ Hockeyisté pod dozorem zahraničních odborníků. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 25, s. 4.

*ještě asi týden na řádné aklimatizování se. Den ode dne je to však lepší a lépe se nám dýchá. Nálada celého čs. mužstva je výborná.*³⁹²

Kromě hokeje sledovalo Rudé právo přípravu i dalších československých sportovců v ostatních sportech a disciplínách. Jako příklad lze uvést článek „Čáp se zranil, ale pojede!“, ve kterém noviny informovaly o zranění krasobruslaře Čápa, které si způsobil při tréninku. Jeho zranění naštěstí nebylo vážné. Stejný článek dále informoval o tom, že krasobruslařky Vrzáňová a Nekolová, na které trenérsky dohlížel Arnold Gerschwiller, byly ve Svatém Mořici velmi populární. Obě zmíněné krasobruslařky byly ve čtvrtek, tedy den před zahájením olympiády, filmovány anglickým žurnálem a musely také poskytnout interview několika zahraničním časopisům.³⁹³ Kromě krasobruslařů se noviny věnovaly i lyžařským disciplínám. Článek „Lyžaři připraveni“ se zmiňoval o přípravě skokanů na lyžích, z nichž se podle novin nejvíc dařilo Remzovi³⁹⁴, který pravidelně skákal 63 až 64 metrů.

Svobodné noviny začaly o zimních olympijských hrách ve Svatém Mořici detailněji informovat už dva dny před oficiálním zahájením her. V těchto dvou dnech se články zaměřovaly především na přípravu sportovců, na následnou cestu sportovců do dějiště olympiády a na jejich první dojmy ze Svatého Mořice.

O přípravě československých sportovců se ve Svobodných novinách psalo 28. ledna, kdy vyšel článek „Poslední přípravy“. Autor článku v něm uvedl, že československá výprava se postupně aklimatizuje. Článek obsahoval informace týkající se závěrečných příprav hokejové reprezentace. V článku se psalo, že aby hokejisté mohli trénovat na kluzišti místního Turnvereinu³⁹⁵, museli si sami odhrnout napadaný sníh, protože ve Svatém Mořici napadl během dvou dní až metr nového sněhu. Ve stejném článku byl zmíněn další hokejový trénink, který proběhl v úterý 27. ledna odpoledne. Českoslovenští hokejisté, kteří na olympijském turnaji obhajovali titul mistrů světa a Evropy³⁹⁶, trénovali na kluzišti hotelu Engardiner Kulm, přičemž samotný trénink trval téměř dvě hodiny. Článek rovněž informuje o třech přípravných hokejových zápasech. Reprezentační výběr Švédska porazil tým místního hokejového klubu Svatého Mořice přesvědčivě 13:5, ale zranil se jim obránce Johannsson. Poslední přípravný zápas sehráli také hokejisté Kanady, kteří porazili HC Davos 10:3.

³⁹² V. Zábrodský vzkazuje čtenářům. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 25, s. 4.

³⁹³ Čáp se zranil, ale pojede. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 25, s. 4.

³⁹⁴ Poznámka: Zdeněk Remza (1928-2019) byl český skokan a úspěšný trenér reprezentace, který vedl např. olympijského vítěze Jiřího Rašku nebo bývalého držitele světového rekordu (142 m) Dalibora Motejlka

³⁹⁵ Poznámka: Turnverein je výraz pro gymnastický klub

³⁹⁶ Poznámka: Vítězný tým olympijského hokejového turnaje byl až do roku 1968 zároveň prohlášen mistrem světa

Stejným výsledkem (10:3) skončilo i utkání reprezentace Anglie, která zvítězila nad švýcarským týmem Arosy.³⁹⁷

Ve čtvrtek 29. ledna v Rudém právu vyšel článek „První dojmy ze Svatého Mořice“, ve kterém je popsána cesta československých reprezentantů do Sv. Mořice. Cestovali vlakem ve třech zvláštních vozech, cesta trvala podle autora článku 30 hodin. Hokejisté měli přidělený lůžkový vůz, ostatní jeli ve vozech druhé třídy. Autor článku zmíněnou situaci ironicky komentoval jako třídní rozdíl. Hokejový svaz si totiž mohl dovolit zaplatit svým reprezentantům lepší cestování než ostatní sportovní svazy. Dále autor článku uvedl, že se sice jedná o nespravedlnost a že se mezi reprezentanty nemají dělat rozdíly, ale že ani tyto okolnosti neměly vliv na dobrou náladu celé československé výpravy.³⁹⁸

Kromě tréninku hokejistů se stejný článek zmiňoval také o závěrečné přípravě lyžařů, běžkařů, skokanů a krasobruslařek. V článku je uvedeno, že v pondělí 26. ledna si českoslovenští reprezentanti v běhu na lyžích cvičně projeli trať vytrvalostního závodu na 50 km. Ve stejný den skokané trénovali v Pontresině. Na zdejším můstku předvedl nejdelší skok Remza, když skočil 61 metrů. Z lyžařů trénovali pouze sjezdaři, protože slalomová trať ještě nebyla připravená. Krasobruslařky se připravovali na stejném kluzišti jako hokejisté. Zdravotní problémy měl krasobruslař Fikar, kterému otekla tvář od bolesti zubů a musel tak vyhledat lékařské ošetření.³⁹⁹

Z výše uvedených článků v tisku vyplývá, že jak Rudé právo, tak Svobodné noviny měly o přípravě domácích sportovců zhruba stejné informace a o dané problematice psaly dost podobně. V těchto článcích agitace a vliv komunistické ideologie nejsou ještě tolik patrné.

4.1.2 Slavnostní zahájení

Rudé právo se slavnostnímu zahájení nijak zvlášť nevěnovalo. Až druhý den her se na začátku sportovní stránky objevil krátký a informačně stručný komentář popisující průběh slavnostního zahájení. Nejen v tomto textu se Rudé právo více věnovalo kritice her než olympijskému dění. Samotné zahájení je v textu okomentováno takto: „*Dozněl olympijský slib a 28 vlajek zúčastněných národů je skloněno v tichém projevu úcty k olympijské myšlence.*

³⁹⁷ Poslední přípravy. *Svobodné noviny: List Sdružení kulturních organizací*. 1948, roč. 4, č. 23, s. 4.

³⁹⁸ První dojmy ze Svatého Mořice. *Svobodné noviny: List Sdružení kulturních organizací*. 1948, roč. 4, č. 24, s. 4.

³⁹⁹ Tamtéž

*Je to skvostný pohled na výkvět sportovců z celého světa. Naši jdou ve vzorném útvaru kolem tribuny. Ozývá se srdečný potlesk a již následují další...*⁴⁰⁰

Oproti tomu Svobodné noviny daly slavnostnímu zahájení o něco větší prostor. Slavnostnímu zahájení se věnoval úvodní text s názvem „Olympijský oheň zapálen“, který vyšel v sobotním vydání dne 31. ledna. Stěžejní částí zahájení byl průvod určený pro všechny zúčastněné sportovce. Tříkilometrový slavnostní průvod se konal v pátek 30. ledna v centru pořadatelského města a jeho trasa vedla od hotelu Kulm přes hlavní třídu až na olympijský stadion. V textu je také zmíněno, že se průvodu nezúčastnil ani jeden ze dvou amerických hokejových týmů, kvůli kterým vznikl do té doby největší spor v historii moderních olympijských her. Dále se v textu píše, že na olympijském stadionu pokračovalo zahájení úvodním projevem švýcarského prezidenta Enrica Celia, který ve svém projevu prohlásil hry za oficiálně zahájené. Po projevu následovalo zapálení olympijského ohně.⁴⁰¹

4.1.3 Zajímavé sportovní články a reportáže z her

Kromě tradiční stránky plné článků a reportáží z hokejových zápasů a jiných olympijských soutěží přineslo Rudé právo 1. února i postřehy reportéra V. Švadleny. V jeho článku „Jak žije město zimní olympiády Sv. Mořic“ se znovu psalo o slavnostním zahájení her. Dále se autor článku zmínil o tom, jak se připravují sportovci na jednotlivé disciplíny. Švadlena jako „*nový sport pro odvážné*“ jmenoval jízdu na skeletonu. Další soutěžní novinkou je podle autora článku zimní verze moderního pětiboj, který se skládá z následujících disciplín: sjezd, běh na lyžích, střelba do terče, šerm kordem a jízda terénem na koni. Závodníci v této disciplíně byli většinou vojáci. Švadlena v článku také popisoval trénink vojenských hlídek lyžařů, kteří se cvičili ve střelbě před závodem na 30 km.⁴⁰² Tato disciplína byla předchůdcem dnešního biatlonu.⁴⁰³

Další zajímavý pohled na olympijské hry přinesl článek Svobodných novin ze 4. února „Deník olympijského lékaře“. Jeho autorem byl lékař československé reprezentace MUDr. Jiří Votava. V článku byl uveden výčet zraněných československých sportovců i popis jejich zranění. Pokud bylo potřeba rentgenové vyšetření, obracel se lékař na soukromé

⁴⁰⁰ Československo porazilo Itálii 22:3 (6:0, 10:1, 6:2) Olympijský oheň ve Svatém Moři vzplanul. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 26, s. 4.

⁴⁰¹ Olympijský oheň zapálen. *Svobodné noviny: List Sdružení kulturních organizací*. 1948, roč. 4, č. 26, s. 6.

⁴⁰² ŠVADLENA, Václav. Jak žije město zimní olympiády Sv. Mořic. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 27, s. 3.

⁴⁰³ Poznámka: Biatlon je kombinace běhu na lyžích a střelby na terč. Jeho předchůdcem byly tzv. závody vojenských hlídek, které se jako ukázkový sport objevily už na první zimní olympiádě v roce 1924. Biatlon se stal trvalou součástí olympijského programu až v roce 1960. Na konci 70. let došlo k zásadní změně pravidel. Původní velkorážní pušku nahradila malorážka a vzdálenost terčů byla zkrácena na 50 metrů. V této podobě se na mezinárodním poli soutěží dodnes.

sanatorium Dr. Guta. Mezi pacienty tohoto sanatoria byl i slovenský novinář Šolty se zlomeninou a vymknutím nohy. Podle článku byl už ošetřen a jeho stav byl údajně dobrý. Lékař reprezentace pouze vyjádřil obavy, aby se novináři nepřítížilo, až uvidí účet, který mu bude vystaven. MUDr. Votava dále uvádí, že do Sv. Mořice přijeli i lékaři švýcarského tělovýchovného svazu. Měli odborně ošetřovat hlavně běžce na 50 km, pro které byla tato lékařská prohlídka povinná. Ostatní běžci a hokejisté se mohli nechat vyšetřit dobrovolně. Lékaři se pro vědecký výzkum zajímali také o zdravotní stav vysloužilých šampionů. K tomu MUDr. Votava uvádí: „*Z našich se dali prohlédnout arch. Jarolímek a ing. Novák. Zatím shledal u obou roentgen jen značně vychrtlou peněženku. Franků je málo. Moc málo. To je myslím nejvážnější nemoc nás všech.*“⁴⁰⁴ Je otázkou, zda tímto prohlášením myslel kritiku drahé soukromé švýcarské kliniky a lékařských vyšetření obecně, nebo šlo o stížnost, že československá výprava od státu nedostala dostatek peněz na potřebná vyšetření.

4.1.4 Kritika organizace olympijských her a kritika kapitalismu

Komunistický tisk v čele s Rudým právem byl ve svých článcích o olympijských hrách velmi kritický k pořadatelům her. Rudé právo bylo ke hrám ve švýcarském Svatém Mořici kritické už od prvního dne. Nešetřilo negativním hodnocením ani během ostatních dnů olympiády, přičemž kromě organizace her byl kritizován přístup obyčejných Švýcarů ke hrám. Rudé právo kritiku organizace her rovněž používalo ke kritice samotných olympijských her.

V Rudém právu byly zprávy z prvního dne olympiády uvedeny titulkem: „V první den olympijských her nálada v Mořici pod bodem mrazu“. Pod tímto titulkem byl uveden první krátký článek s názvem „K zahájení půjdeme asi pěšky“, který byl zaměřen na samotnou organizaci ZOH. V článku je zmíněna stížnost na neprohrnuté cesty a problémy s dopravou: „*Dopravní nesnáze jsou jedním z největších nedostatků her.*“ Reportér dále uvedl, že československé výpravě nebyly dodány tři přislíbené autobusy, takže olympionici budou muset jít závějemí v polobotkách, které jsou součástí československého jednotného oděvu.⁴⁰⁵ Z dnešního pohledu je spíše zarážející, jak je možné, že olympionici nebyli na zimní OH vybaveni vhodnějším typem obuvi.

V dalším článku s názvem „ZOH ohroženy stávkou“, který vyšel v Rudém právu 30. ledna, se psalo: „*Filmaři a televizní technici pohrozili stávkou a bojkotem her, nedostane-li se jim některých zařízení a podmínek, které nazývají podstatnými a*

⁴⁰⁴ Deník olympijského lékaře. *Svobodné noviny: List Sdružení kulturních organizací*. 1948, roč. 4, č. 29, s. 4.

⁴⁰⁵ K zahájení půjdeme asi pěšky. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 25, s. 4.

*základními.*⁴⁰⁶ Článek ale žádné další podrobnosti a detaily neuvedl, nijak se nezmiňoval, o jaká zařízení jde, o jaké podmínky se jedná, nebo případně ze kterých zemí tito filmaři pocházeli.

Další pohled na organizaci her přináší také životopis slavného českého rozhlasového reportéra a sportovního novináře Josefa Laufera, který v knize „Padesát let v našem sportu“ vzpomínal na zimní olympijské hry ve Svatém Mořici. Laufer se v knize zmiňoval hlavně o průběhu rozhlasového vysílání sportovních přenosů, ale také zde se objevila kritika pořadatelů her. Naopak spolupráci se švýcarským rozhlasem velmi chválil. Laufer v knize například uvádí, že *„Neméně než 15 zemí a celkem 20 rozhlasových společností z Evropy i zámoří požádalo švýcarský rozhlas o technickou pomoc při vysílání ze Sv. Mořice. Švýcaři zmobilisovali vše, co měli k dispozici, a svůj úkol dokonale zvládli. Rozhodně dokonaleji než někdy páni pořadatelé Zimních her.“*⁴⁰⁷ Na jiném místě se mírně kriticky vyjádřil i ke komplikacím s přesuny mezi různými sportovišti: *„Hodně práce nám dalo obstarávání náplně pro večerní zpravodajství...Při odlehlosti jednotlivých míst, kde se závodilo či hrálo, a při pomalu a ne vždy přesně pracující tiskové službě, byl to úkol na roztrhání, poněvadž pěšky nebylo lze značné vzdálenosti a stoupání zvládnout; saně a taxíky měly pak přímo rekordní sazby.“*⁴⁰⁸ Laufer dále v knize popisoval mimo jiné, jak se sportovní přenosy připravovaly a jak byly vysílány reportáže z hokejových utkání, která se kvůli špatné kvalitě ledu musela konat už brzy ráno.⁴⁰⁹ Na závěr svých vzpomínek na olympiádu ve Svatém Mořici uvedl, že velký podíl na úspěchu jejich rozhlasových přenosů měli představitelé švýcarského i československého rozhlasu.⁴¹⁰ Lauferova kniha byla ale vydána nakladatelstvím Mladá fronta v roce 1957, což mohlo zásadně ovlivnit její obsah.

V článku Rudého práva „Američané přijeli jen působit nesváry“ se kromě problematiky s dvěma americkými hokejovými týmy psalo také o tom, že někteří Švédští sportovci údajně obvinili Švýcary, že hry pořádají pouze proto, aby jejich hotely prosperovaly. Hry byly podle některých návštěvníků pro Švýcary pouze společenskou událostí a o sportovní akce se vůbec nezajímali. V článku byly ZOH ve Svatém Mořici

⁴⁰⁶ ZOH ohroženy stávkou. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 25, s. 4.

⁴⁰⁷ LAUFER, Josef. *Padesát let v našem sportu*. Praha: Mladá fronta, 1957, s. 154.

⁴⁰⁸ LAUFER, Josef. *Padesát let v našem sportu*. Praha: Mladá fronta, 1957, s. 156.

⁴⁰⁹ LAUFER, Josef. *Padesát let v našem sportu*. Praha: Mladá fronta, 1957, s. 155-156.

⁴¹⁰ LAUFER, Josef. *Padesát let v našem sportu*. Praha: Mladá fronta, 1957, s. 156.

kritizovány také kvůli nepříznivému počasí. Noviny psaly, že „*Pověstné svatomořické slunce naleznou návštěvníci pouze na plakátech.*“⁴¹¹

Stížnosti na špatnou organizaci, drahotu a nekvalitní ubytování ve Svatém Mořici během olympiády se objevily také v zahraničním tisku. New York Times přinesl 30. ledna v článku „Sportovci 27 národů jsou znechuceni chaotickými poměry ve Svatém Mořici“ podobnou informaci jako Rudé právo. Psalo se tu, že Švédové se domnívají, že hry slouží pouze jako výdělečný podnik pro místní hotely. Britové si stěžovali, že je kladen důraz především na odpolední čaje a večerní párty než na sport. Také nebyli spokojeni s ubytováním. Další stížnosti se objevily v souvislosti se dvěma americkými hokejovými týmy, ostatní sportovci se podle New York Times domnívali, že si Američané tyto problémy měli vyřešit už dříve doma. Problémy způsobilo také počasí, přes noc napadalo značné množství sněhu, takže nastaly potíže s přípravou sportovišť.⁴¹²

Oproti tomu v rozhovoru s naším hokejistou a kapitánem týmu Vladimírem Zábrodským, který vyšel v Rudém právu 30. ledna, Zábrodský uváděl, že strava je výborná a ubytování dobré. Menší výhrady měl pouze k velké vzdálenosti hotelu od všech kluzišť a olympijského stadionu. Zábrodského pohled na organizaci her tedy nebyl až tak kritický.⁴¹³ Tvrzení Zábrodského dokládá rovněž životopisná publikace „Vladimír Zábrodský - skutečný příběh hokejové legendy“. V knize mimo jiné Zábrodský vzpomínal i na olympiádu ve Svatém Mořici. Převážná část jeho vzpomínek se týkala průběhu hokejových zápasů. K organizaci uváděl, že ubytování bylo kvalitní, hokejisté byli ubytováni v hotelu mimo hlavní olympijské dění. Podle Zábrodského jim to ale vyhovovalo. Zábrodský si stěžoval pouze na špatnou kvalitu ledu při některých zápasech, zmínil i nízkou návštěvnost hokejových turnajů.⁴¹⁴

Také druhý den her 31. ledna se v Rudém právu objevily další kritické články. V úvodním textu se vedle popisu zahájení her objevují i věty typu, že „*Letošní zimní olympiáda je omylem. Podnikem, jehož význam je od minuty k minutě menší.*“ nebo také „*Je nezvratnou skutečností, že Švýcaři z ní udělali zástěrku svým obchodním čachrům.*“, což podle Rudého práva dokazuje to, že Švýcarům málo záleželo na sportovním úspěchu her. Stejně kritický je i zbytek textu. Negativně hodnoceno bylo také samotné zahájení her.

⁴¹¹ Američané přijeli působit jen nesváry. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 25, s. 4.

⁴¹² Athletes of 27 Nations Annoyed By Chaotic Affairs in St. Moritz. *The New York Times*. 1948, January 30, s. 26.

⁴¹³ V. Zábrodský vzkazuje čtenářům. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 25, s. 4.

⁴¹⁴ PALÁN, Aleš a LUKŠŮ, David. *Vladimír Zábrodský – skutečný příběh hokejové legendy*. Praha: Česká televize, 2010, s. 141-142.

To bylo údajně o hodinu zpožděno, protože „*auta znemožnila volný průchod na stadion a pořadatelská služba dokázala udělat pořádný zmatek.*“ Úvodní text je ukončen informací, že na zahájení měli nejpočetnější zastoupení Američané, ale nejlepší dojem zanechali Čechoslováci, Bulhaři a Italové.⁴¹⁵

V podrobném kritickém duchu jako úvodní text se nese také další článek Rudého práva s názvem „*Olympijské hry ve Sv. Mořici bez diváků*“. Terčem kritiky se stala opět především komerční stránka her a s tím související údajný divácký nezájem o sportovní dění na olympiádě. Autor článku pořadatelům her vyčítal, že obchodníci a hoteliéři nejevili žádný zájem o olympiádu po sportovní stránce, ale pouze se zajímali o svůj finanční prospěch z ní. Autor to v článku okomentoval těmito slovy: „*Každý, kdo je dnes ve Sv. Mořici, si může na prstech spočítat, že ve skutečnosti nejde o žádnou loterii, ale o úžasně výnosný obchod.*“ Dále se v článku píše, že „*Olympijská myšlenka je na tisíce kilometrů vzdálena. Nevědí o ní vůbec nic majitelé mnoha hotelů, neví o ní snad ani jeden svatomořický občan*“⁴¹⁶

Ve stejném článku je také kritizován přístup pořadatelů k organizaci her. Autor článku o organizaci napsal: „*ti lidé, kteří si vzali na starost uspořádání her, nemají ani ponětí o sportovním účelu olympiády*“. Ani v tomto článku však nejsou uváděny žádné konkrétní podrobnosti nebo údaje, které by dokazovaly a vysvětlovaly, proč a v čem přesně je organizace her tak špatná. Autor článku se také domníval, že diváky her budou pouze velmi movití návštěvníci, kteří si to finančně mohou dovolit, ale skutečná olympijská myšlenka je nezajímavá. V článku se mimo jiné uvádělo: „*ti praví sportovní a kritičtí diváci zde nejsou, ti na to prostě nemají*“. V článku se také píše, že „*těm sportovcům v uvozovkách, kteří se nechávají na hockeyový zápas vozit hotelovými auty, pramálo záleží na tom, kdo vyhraje hockeyový turnaj.*“⁴¹⁷ Tyto neustálé představy o tom, že olympiáda je zjednodušeně jen pro bohaté, přesně odpovídají komunistické ideologii, která v té době po vzoru Sovětského svazu vnímala olympijské hry jako buržoazní přežitek. Na závěr autor článku dodává, že „*Sv. Mořic je pro nás odstrašujícím příkladem a přímo ukázkovým vzorem, jak se poslání olympijských her chápat nemá.*“

K vysokým cenám jídla i služeb ve Svatém Mořici se kriticky vyjádřil také německý tisk Badische Neueste Nachrichten. Napsal, že život ve Svatém Mořici je mimořádně drahý. „*Ceny piva dostaly olympijský příplatek. Denní strava v některém z velkých hotelů stojí*

⁴¹⁵ Československo porazilo Itálii 22:3 (6:0, 10:1, 6:2) Olympijský oheň ve Svatém Moři vzplanul. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 26, s. 4.

⁴¹⁶ Olympijské hry ve Svatém Mořici bez diváků. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 26, s. 4.

⁴¹⁷ Tamtéž

nejméně 100 švýcarských franků.“ Podle uvedených zpráv jsou ceny ve Svatém Mořici příliš vysoké i pro Rakušany.⁴¹⁸

Další kritický článek se v Rudém právu objevuje i v poslední den olympiády 8. února. Článek „*Švýcaři vítají konec ZOH*“ se opět zaměřuje na kritiku her a kapitalismu. Podle autora článku Švýcaři chápali olympiádu jako čistě obchodní podnik, který jim ale příliš nevynesl. O sportovní stránku her jim nešlo a všichni budou rádi, až olympiáda skončí.⁴¹⁹

Svobodné noviny také píší o problémech v organizaci her, ale na rozdíl od Rudého práva nedávají všechno za vinu jejich pořadatelům. Další rozdíl oproti Rudému právu je ten, že v článcích Svobodných novin není případná kritika organizace využívána k propagandistické kritice samotných olympijských her a jejich ideálů. Navíc Svobodné noviny nevěnují kritice organizace her takovou pozornost a prostor jako právě Rudé právo. O organizačních problémech her se zmiňoval článek „*Starosti pořadatelů*“, který ve Svobodných novinách vyšel v pátek 29. ledna. V článku se psalo o tom, jak velký problém pro pořadatele zimní olympiády představoval nově napadaný sníh, který komplikoval přípravu téměř všem sportovcům. V článku se objevila kritika organizačního výboru, který podle autora situaci nezvládal. Pořadatelé totiž kvůli velkému množství čerstvě napadaného sněhu nestihli připravit a upravit všechna sportoviště, jako například sjezdovky, běžkařské tratě a skokanské můstky, nebo odhrnout sníh z ledové plochy kluzišť určených pro trénink hokejistů či krasobruslařů a krasobruslařek.⁴²⁰

Další článek, který se asi nejvíce kriticky vyjadřoval k organizaci her, vyšel ve Svobodných novinách ve čtvrtek 5. února. V článku „*Olympijské hry se topí v kalných vodách*“ se psalo o příhodě, která se stala o dva dny dříve v úterý 3. února. Šlo o incident, při kterém na slavnostním předání cen vítězným rychlobruslařům a sduženářům konaném na olympijském stadionu údajně chyběla olympijská vlajka a vlajka Finska. Autor článku popisoval tento incident jako závažné pochybení pořadatelů a funkcionářů Mezinárodního olympijského výboru. Autor článku měl také pochybnosti ohledně vysvětlení, se kterým přišli pořadatelé, a to že obě vlajky ukradl neznámý pachatel, přičemž na tuto skutečnost se údajně přišlo až po samotném slavnostním ceremoniálu. Autor se dále zmiňoval o tom, že slavnostní medailový ceremoniál se brzy zvrhl v „*sousedkou veselici s bujarým*

⁴¹⁸ Notizen vom internationalen Stelldichein in St. Moritz. *Badische Neueste Nachrichten*. 1948, 7. Februar, 3. Jahrgang, Nummer 15/16, s. 3.

⁴¹⁹ Švýcaři vítají konec ZOH. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 33, s. 8.

⁴²⁰ Starosti pořadatelů. *Svobodné noviny: List Sdružení kulturních organizací*. 1948, roč. 4, č. 24, s. 4.

oslavováním.“ Autor celou aféru na závěr uzavírá slovy, že „*to už patří k nenáročnému postoji pořadatelů, jimž na nějaké té ostudě ani nezáleží.*“⁴²¹

Ve stejném článku se opět psalo i o problémech s počasím, které zásadně ovlivňovalo hladký průběh vrcholné sportovní události. V článku je uvedeno, že kvůli silnému větru musel být posunut celý střešní program do časných ranních hodin. Další organizační problém, o kterém se v článku psalo, se týkal krasobruslařské soutěže žen. Ta byla znovu odložena z důvodu velmi špatného stavu přírodního ledu, na kterém se místy objevovaly kaluže vody. Ze stejného důvodu byl rovněž odložen hokejový zápas Kanada-USA.⁴²²

K organizaci her se vyjádřil také německý tisk Badener Tagblatt, který psal, že z důvodu zhoršeného počasí se uvažovalo o možném přesunutí krasobruslařských soutěží na umělou ledovou plochu v Paříži.⁴²³ Podle jiných zpráv se uvažovalo například o uspořádání her v rámci hokejového turnaje v Curychu nebo Basileji. Německý tisk také napsal o incidentu, kdy ze stožáru zmizela oficiální olympijská vlajka. Noviny se domnívaly, že ji ukradl lovec suvenýrů.⁴²⁴ O zmizení olympijské a finské vlajky se zmínily i další německé noviny Badische Neueste Nachrichten. Napsaly, že finská vlajka nebyla z toho důvodu vyvěšena při slavnostním předávání cen.⁴²⁵

4.1.5 Aféra dvou amerických týmů AHA a AAU

Kromě organizace olympijských her a jejich pořadatelů se Rudé právo zaměřovalo také na kritiku Západu a samotných sportovců pocházejících ze západních zemí. Na zimní olympiádě ve Svatém Mořici se terčem kritiky stala kauza týkající se dvou amerických hokejových týmů AHA (Amateur Hockey Association) a AAU (Amateur Athletic Union) přihlášených do olympijského turnaje. Rudé právo se tomuto tématu ve svých člancích věnovalo velmi často, přičemž k samotnému problému přistupovalo dost zaujatě a jednostranně a využilo ho i k propagandě a ke kritice Západu, když aféru v novinách prezentovalo jako obrovský problém a ostudu Západu.

V článku „Američané přijeli jen působit nesváry“ Rudé právo 30. ledna psalo o problematice dvou přihlášených hokejových týmů Ameriky AHA a AAU takto: „*Švýcaři jsou pevně odhodláni zahájit ZOH 1948 hokejovým utkáním s americkým mužstvem*

⁴²¹ Olympijské hry se topí v kalných vodách. *Svobodné noviny: List Sdružení kulturních organizací*. 1948, roč. 4, č. 28, s. 8.

⁴²² Tamtéž

⁴²³ Poznámka: Ve 40. a 50. letech se stále poměrně často stávalo, že hokejové zápasy, krasobruslařské soutěže nebo závody v rychlobruslení se konaly na sportovišti bez zastřešení nebo na přírodním ledě. Např. v Československu byl první zimní stadion na Štvanici zastřešen až v roce 1956.

⁴²⁴ St. Moritz hat Wettersorgen. *Badener Tagblatt*. 1948, 6. Februar, Nummer 10, s. 4

⁴²⁵ Notizen vom internationalen Stelldichein in St. Moritz. *Badische Neueste Nachrichten*. 1948, 7. Februar, 3. Jahrgang, Nummer 15/16, s. 3.

AHA.“ Dále bylo v článku zmíněno, že bez ohledu na to, jak spor dopadne, bude jakýkoliv americký tým hrát v nepřátelském prostředí. Článek pokračoval slovy, že „Ačkoliv hráči obou týmů se sporů nezúčastňují a poctivě se na olympijské hry připravovali, klade se jim nyní za vinu, že přijeli pouze působit nesváry.“ Článek také upozornil na názor údajně mnoha zahraničních účastníků i domácích švýcarských sportovců, kteří se podle autora shodli v tom, že si Američané tento problém se dvěma týmy měli vyřešit už před několika měsíci, a zároveň poukazují na to, že žádná jiná země nepřihlásila na olympijský turnaj dva týmy.⁴²⁶

Rovněž Svobodné noviny psaly o problému dvou amerických hokejových týmů přihlášených do olympijského turnaje. Na rozdíl od Rudého práva ale o sporu týmů informovaly seriózně, stručně a přehledně, a zároveň k celé kauze přistupovaly nezájatě a nijak se nesnažily ji politizovat. Jeden z prvních článků, který se tomuto sporu věnoval, vyšel ve středu 28. ledna. V článku „AHA nebo AAU?“ bylo uvedeno, že předseda Mezinárodní ligy ledního hokeje (LIGH) dr. Kraatz prohlásil, že Mezinárodní liga a ostatní činitelé odmítají jakoukoliv diskuzi o případné účasti amerického týmu AAU namísto týmu AHA na olympijském turnaji. Údajně se uvažovalo také o tom, že by se po olympijských hrách konalo mistrovství světa v hokeji.⁴²⁷

Další informace o tomto sporu přinesl článek „Dnes zahájení“, který ve Svobodných novinách vyšel v sobotu 30. ledna. V článku se psalo, že na schůzi Mezinárodního olympijského výboru bylo rozhodnuto o vyloučení obou amerických hokejových týmů AHA a AAU z olympijských her. Ke stejnému rozhodnutí došel také kongres Mezinárodní ligy ledního hokeje, který potvrdil zákaz startu americkým hokejistům.⁴²⁸

Odlíšné stanovisko padlo na schůzi Švýcarského olympijského výboru, které proběhlo za účasti dalších tří členů MOV, kterými byli lord Burghley, Daves a Ekelund. Švýcarský olympijský výbor trval na svém dřívějším rozhodnutí, umožnit hrát na olympijském turnaji americkému týmu AHA. Toto rozhodnutí potvrzoval také fakt, že se švýcarský hokejový tým již připravoval na zápas právě s týmem AHA, který měl být zahájen za 11 hodin na olympijském stadionu a to bez ohledu na to, jak spor ohledně AHA dopadne.⁴²⁹

⁴²⁶ Američané přijeli působit jen nesváry. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 25, s. 4.

⁴²⁷ AHA nebo AAU? *Svobodné noviny: List Sdružení kulturních organizací*. 1948, roč. 4, č. 23, s. 4.

⁴²⁸ Dnes zahájení. *Svobodné noviny: List Sdružení kulturních organizací*. 1948, roč. 4, č. 25, s. 4.

⁴²⁹ Tamtéž

Sloupek „ZOH ve zkratce“ vydaný 30. ledna v Rudém právu obsahoval vyjádření Američana Avery Brundage k této kauze. Podle Rudého práva Avery Brundage situaci kolem dvou amerických týmů, okomentoval takto: „*Zdá se, že je vše v pořádku.*“ Jeho prohlášení je příliš strohé a poněkud zvláštní, zvláště když uvážíme, že sám Avery Brundage byl vedoucí jednoho z týmů (konkrétně AAU) a šel tak proti svému týmu.⁴³⁰

Krátký, ale zajímavý, byl článek Rudého práva z 31. ledna „Švýcaři zahájili „na černo“ s AHA a vyhráli 5:4 (1:0, 1:1, 3:3)“ Tento článek pojednával o zápase domácích Švýcarů s Američany. Ze dvou hokejových týmů, které Amerika na olympijské hry vyslala, sehráli Švýcaři úvodní utkání s týmem AHA a to i navzdory skutečnosti, že o den dříve byl start na ZOH oběma týmům (AHA i AAU) zakázán přímo Mezinárodním olympijským výborem.⁴³¹ Podle Rudého práva zápasu, ve kterém těsně zvítězila reprezentace Švýcarska, přihlíželo asi 200 Američanů, kteří údajně výhradně podporovali švýcarské mužstvo. Dále bylo v článku uvedeno, že hráči z druhého amerického týmu AAU, kteří se nakonec turnaje nezúčastnili, v polovině první třetiny odešli ze stadionu.⁴³² S článkem úzce souvisela také informace, která je uvedena ve sloupku „Poznámky k ZOH“. Zde se píše, že USA bude nakonec reprezentovat hokejový tým AHA. Zároveň se všichni členové Mezinárodního olympijského výboru dohodli, že na protest proti chování Američanů nenavštíví žádný jejich zápas. Přesto ale tuto dohodu porušili dva zástupci MOV, a to Josef Gruss a také Belgičan Sendray.⁴³³

O aféře se dvěma přihlášenými americkými hokejovými týmy se psalo také v zahraničí. V amerických novinách New York Times z 27. ledna se uvádělo, že problém dvou týmů řešila výkonná komise Mezinárodního olympijského výboru. K situaci se na tiskové konferenci vyjádřil předseda amerického olympijského výboru Avery Brundage, který prohlásil, že se domníval, že Spojené státy americké mohou reprezentovat oba týmy. Mezinárodní olympijský výbor start obou týmů nepovolil, zakázal startovat týmu AHA. Proti tomu se Brundage opět ohradil. V článku bylo uvedeno, že švýcarská hokejová federace prohlásila, že pokud bude týmu AHA start zakázán, odstoupí z turnaje i Švýcaři. Dále se zde uvádí, že v úvahu připadá také zákaz startu obou amerických týmů.⁴³⁴

⁴³⁰ ZOH ve zkratce. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 25, s. 4.

⁴³¹ Švýcaři zahájili „na černo“ s AHA a vyhráli 5:4. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 26, s. 4.

⁴³² Tamtéž

⁴³³ Poznámky k ZOH. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 26, s. 4.

⁴³⁴ Ruling Is Awaited By Two U. S. Teams. *The New York Times*. 1948, January 27, s. 32.

Na stejné téma se psalo v New York Times také o dva dny později 29. ledna. Švýcaři se vzepřeli Mezinárodnímu olympijskému výboru, když neposlechli příkaz, že oba americké hokejové týmy mají být vyloučeny z turnaje. Ve švýcarském oficiálním prohlášení bylo uvedeno, že tým AHA se bude účastnit turnaje. Žádné z olympijských pravidel se takovou situací nezabývá. Brundage údajně prohlásil, že pokud tým AHA zůstane v soutěži, zruší svou účast na olympiádě všichni ostatní američtí sportovci.⁴³⁵

Také The Daily Telegraph se tímto tématem zabýval. Uvedl, že s americkou olympijskou výpravou přijel i hokejový tým. Jednalo se o tým AHA. Mezinárodní liga ledního hokeje ho uznala jako oficiální americký tým. O několik hodin později přijel další americký tým AAU z amatérské atletické unie. Ten se prezentoval jako oficiální americký tým. Další vývoj kauzy popisuje shodně s americkým New York Times.⁴³⁶

Je však zajímavé, že už na mimořádném kongresu LIHG konaném 6. a 7. září 1947 v Curychu se řešil právě i problém dvou amerických týmů. Na kongresu se usneslo, že hrát mohou pouze členské týmy LIHG. Jako jediný tým, který může reprezentovat Ameriku na olympijských hrách, uznal kongres jediné tým AHA.⁴³⁷

4.1.6 Výkony československých hokejistů, hodnocení sportovců a kritika rozhodčích

Na zimních olympijských hrách ve Svatém Mořici z československých sportovců dostávali největší prostor samozřejmě hokejisté a olympijský turnaj v hokeji. O ostatních československých reprezentantech se v novinách už tak často nepsalo. Kromě zápasů československé hokejové reprezentace se v průběhu her objevují články a reportáže z olympijských závodů a soutěží v běhu a skocích na lyžích nebo krasobruslení. Kromě výsledků a popisu průběhu závodu či hokejového utkání bývají v člancích Rudého práva často hodnoceni samotní sportovci za své předvedené výkony. Ale také se v těchto člancích velmi často objevuje kritika hokejových rozhodčích nebo kritika hodnocení poroty v krasobruslařských soutěžích. Rozhodčí jsou v Rudém právu bez důkazů obviňováni z toho, že nejsou nestranní a svými rozhodnutími napomáhají soupeřům. Články, které hodnotí československé sportovce, jsou dost často zároveň kritické k organizaci her. Dochází tak k propojování kritiky sportovců s kritikou organizace her.

⁴³⁵ A.H.A. Is Eligible, Host Country Says. *The New York Times*. 1948, January 29.

⁴³⁶ TRESIDDER, Phil. Olympic Winter sports arouse hot tempers. *The Daily Telegraph*. 1952, February 24, s. 25.

⁴³⁷ NA, fond Československého olympijského výboru, karton 8, inventární č. 13, Mimořádný kongres ligy ledního hokeje v roce 1947 v Curychu – protokol ze zasedání, korespondence 1947, *Mimořádný kongres LIHG*, s. 4.

Výjimečně už na třetí stránce sobotního vydání Rudého práva z 31. ledna 1948 se nachází článek „Hockey, Sv. Mořic a Pražáci“. Tento článek popisuje krásnou atmosféru, která panovala v pražských ulicích během olympijských hokejových zápasů československého mužstva. Během utkání ČSR-Itálie otevřeli žižkovští obchodníci dveře svých obchodů, pustili své rozhlasové přijímače a umožnili tak kolemjdoucím chodcům poslouchat reportáž ze zápasu. Pražané se zastavovali na ulicích a napjatě poslouchali, jak se utkání vyvíjí. Československo nad Itálií zvítězilo fantastickým výsledkem 22:3.⁴³⁸

Ve stejném vydání Rudého práva je na poslední, čtvrté straně detailně popsán a rozebrán průběh zápasu ČSR-Itálie. Zpráva o prvním utkání československého týmu s Itálií je rozdělena do několika menších částí. První, nejkratší část zprávy s názvem „První utkání našeho hokejového mužstva“ je věnována znovu kritice organizace her. Autor zprávy si stěžuje na odklad začátku utkání. Za více než hodinové zpoždění údajně může chyba pořadatelů, kteří nedopřáli Italy včas na zápas.⁴³⁹

Druhá a nejzajímavější část zprávy, která se jmenuje „Jedinci špatně chápou reprezentaci“, se zaměřuje na kritiku dvou předních hráčů československého týmu. Konkrétně jsou kritizováni hráči z první útočné řady Stanislav Konopásek a kapitán týmu Vladimír Zábrodský. Oba hokejisté jsou kritizováni za svou nezodpovědnost a nesevdomitost. Údajně jim také chybí smysl pro vzájemnou spolupráci s ostatními hráči. Autor článku to také okomentoval slovy: „*Je bezesporne, že 2 hráči jako Zábrodský a Konopásek jsou pro nás v olympijském turnaji nepostradatelní a že mají právo na slabší výkon, ale způsob, jakým toho využívali proti Italům, nám velkou reklamu nedělá.*“⁴⁴⁰ Přitom ale oba hráči paradoxně významně přispěli k vysoké výhře Československa a patřili výkonnostně k nejlepším členům týmu. V textu s názvem „Jak padaly branky“ se lze totiž dočíst, že Konopásek v zápasu s Italy zaznamenal hattrick a Zábrodský dal ještě o jeden gól víc, když vstřelil čtyři branky a na jeden gól přihrával.⁴⁴¹

Jako vysvětlení, proč zrovna tito hokejisté čelili kritice, se nabízí myšlenka, že individuální pojetí hry jmenovaných hráčů se komunistickému tisku nehodilo. Hráči totiž nesměli vyčnívat, a to ani v dobrém smyslu slova. Dalo by se to shrnout slovy, že pro

⁴³⁸ J. K., Hockey, Sv. Mořic a Pražáci. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, ročník 28, číslo 26, s. č. 3.

⁴³⁹ První utkání našeho hokejového mužstva. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 26, s. 4.

⁴⁴⁰ Jedinci špatně chápou reprezentaci. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 26, s. 4.

⁴⁴¹ Jak padaly branky. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 26, s. 4.

Rudé právo byl důležitější víc tým než jednotlivec. Tato myšlenka taktéž vychází z komunistické ideologie, ve které je jednoduše jednatel podřízen kolektivu.

Třetí část zprávy nese název „Druhý útok střelecky lepší prvního“ a je stručným shrnutím a hodnocením hokejového utkání Československa s Itálií. Kladně je hodnocena druhá útočná řada. Především pak je chválena hra Jaroslava Drobného, jehož výkon je v textu popsán takto: „*Drobný zahrál nejlépe od doby, kdy odložil raketu. Rozuměl si výborně s Roziňákem a 20. branka byla přímo ukázkovou.*“ Dále je v textu hodnocen výkon obrany. Podle novin byl předvedený výkon některých obránců v zápase rozdílný. Konkrétně je zmiňována obranná dvojice Šťovík-Hajný, která se podle názoru autora textu vůbec neosvědčila. Naopak příjemným překvapením byla hra Slámy s Trousílkem. Závěr článku se věnuje výkonu soupeře. Z italských hokejistů byl zmíněn hlavně jedinečný výkon brankáře Innocentiho. Ale celkový výkon a předvedená hra italského týmu byly o dost slabší, a tak podle tisku lze mluvit o tom, že „*zápas byl více méně treningem se skvělými vložkami.*“⁴⁴²

V pátek 6. února je Rudé právo opět kritické. Tentokrát se ale kritika netýká organizace her, ale výkonů československých sportovců. V článku se uvádí, že „naše úspěchy se zatím rovnají téměř nule“. Kritika se týká lyžařů i krasobruslařek, které nebyly příliš úspěšné v povinných jízdách. I když podle autora článku byli na vině i rozhodčí, kteří si údajně pořadí už předem určili.⁴⁴³ O den později, 7. února, už ale Rudé právo hodnotí krasobruslařské výkony československých reprezentantek lépe. Po volných jízdách skončila Jiřina Nekolová čtvrtá, Ája Vrzáňová pátá a Dáša Lerchová třináctá.⁴⁴⁴ Ale rozhodčí byli i nadále kritizováni. Například v článku „Pánům rozhodčím to nevadí“ se píše, že si „*soudcovský sbor na našich reprezentantkách smlsnul, jak se patří.*“ Podle autora článku Lerchovou poškodil při povinných cvicích a naopak Američanky hodnotil nezaslouženě vysoko.⁴⁴⁵

Poslední den her 8. února se na sportovní straně Rudého práva objevuje reportáž z hokejového utkání mezi Československem a Švýcarskem, které se mělo konat za husté sněhové vánice. Českoslovenští hokejisté zvítězili 7:1. Utkání se konalo.⁴⁴⁶

⁴⁴² Druhý útok lepší prvního. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 26, s. 4.

⁴⁴³ Dnešní utkání Kanada-ČSR rozhodne o titulu olympijského mistra. Nekolová čtvrtá - Brchel ve slalomu devátý – Parma si zlomil nohu – Šponar riskoval – Nekvapilová šestnáctá. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 31, s. 4.

⁴⁴⁴ Nekolová čtvrtá, Vrzáňová pátá. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 32, s. 4.

⁴⁴⁵ Pánům rozhodčím to nevadí. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 32, s. 4.

⁴⁴⁶ Československo rozdrtilo Švýcarsko 7:1 (1:0, 2:1, 4:0) Naši hokejisté nejlepší zatím v Evropě. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, ročník 28, číslo 33, s. č. 8.

Svobodné noviny o výsledcích československých sportovců informují dost podobně. Největší informační prostor stejně jako v Rudém právu zaujímá olympijský turnaj v hokeji a výsledky československé hokejové reprezentace. Ostatním sportům, byť s československou účastí, se už nevěnuje taková pozornost. Ale na rozdíl od Rudého práva jsou Svobodné noviny podstatně mírnější ohledně kritiky sportovců. Rovněž se v jejich článcích neobjevovala kritika rozhodčích či porotců, tak jak to bylo v Rudém právu obvyklé.

4.1.7 Slavnostní zakončení

V Rudém právu se o slavnostním zakončení olympijských her téměř nepsalo. Mnohem více se zaměřovalo na kritiku olympijských her. Naopak Svobodné noviny daly slavnostnímu zakončení her o trochu větší prostor. V úterý 10. února přinesly Svobodné noviny reportáž s názvem „Po osmé mistry Evropy v hokeji“. Tato reportáž se věnovala slavnostnímu zakončení zimních olympijských her ve Svatém Mořici. V rámci slavnostního zakončení proběhl medailový ceremoniál, na kterém byli oceněni nejlepší hokejisté. Olympijský turnaj ovládli Kanadčané, českoslovenští hokejisté skočili druzí a bronz vybojovala domácí reprezentace Švýcarska. Na stupních vítězů stáli kapitáni týmů, za Československo Vladimír Zábrodský. Medaile všem hokejistům předával předseda Švýcarského olympijského výboru Henninger.⁴⁴⁷

Samotné slavnostní zakončení, které se konalo na olympijském stadionu, proběhlo bez většího ceremoniálu. Tehdejší prezident Mezinárodního olympijského výboru Švéd Sigfrid Edström prohlásil v pořadí V. zimní olympijské hry za skončené. Následně byly staženy ze stožárů státní vlajky všech zúčastněných národů a na závěr uhasl olympijský oheň.⁴⁴⁸

4.1.8 Zhodnocení olympijských her a československé výpravy a příjezd sportovců

V úterý 10. února na sportovní straně Rudého práva vyšlo závěrečné zhodnocení olympijských her ve Svatém Mořici. Autor článku „Naši hokejisté se vracejí se stříbrnou“ byl opět velice kritický. Švýcarsko podle něj nemohlo být spokojeno. Autor článku kritizoval „od základů prohnílý mezinárodní olympijský výbor s konservativními a naprosto nepokrokovými staříky v čele“. To, co mělo sportovce spojovat, je vlastně rozdělilo. Dále se tu uvádí, že „Obchod a dávno přežití světové názory si tu podaly ruce k dokonalé spolupráci, jejímž výsledkem byl krach olympiády, který se dostavil dřív, než vůbec začala.“ Kritický

⁴⁴⁷ Po osmé mistry Evropy v hokeji. *Svobodné noviny: List Sdružení kulturních organizací*. 1948, roč. 4, č. 34, s. 6

⁴⁴⁸ Tamtéž

se autor článku vyjádřil také k samotným československým sportovcům. Jediná medaile, kterou reprezentanti Československa na hrách vybojovali, byla stříbrná medaile hokejistů. Autor článku se ale domníval, že od hokejistů se čekalo ještě více. Umístění krasobruslařek označil za „čestné“, lyžaři byli podle něj značným zklamáním.⁴⁴⁹

O den později ve středu 11. února se o dozvucích olympiády psalo ještě ve Svobodných novinách. Článek „Po odzvonění her“ hodnotil skončenou zimní olympiádu také poměrně kriticky, především pak kritizoval její organizátory. Hry údajně zanechaly špatný dojem. Uvádí se zde, že příští zimní olympijské hry v roce 1952 musí být organizovány lepším způsobem. Ve Svatém Mořici pořadatelé nekontrolovali, jestli mají diváci vstupenky, kdo chtěl, mohl kteroukoliv soutěž navštívit zadarmo. Krasobruslařské soutěže probíhaly po hokejových zápasech na nekvalitním ledě. Také bylo špatně postaráno o novináře, v hotelech si účtovali i za služby, které jsou jinde samozřejmostí, a špatná byla i doprava z ubytování na sportoviště.⁴⁵⁰

Svobodné noviny ve stejný den také otiskly článek „Slavný návrat olympioniků“, který popisuje návrat československé výpravy domů. Vraceli se pařížským rychlíkem. Po příjezdu do Prahy je na Wilsonově nádraží vívalo několik tisíc nadšených sportovních fanoušků. Největší pozornost se upínala na hokejisty. V článku bylo také uvedeno, že se lyžaři cítili trochu odstrčení, protože nedosáhli takových výsledků. Autor k tomu dodával, že se lyžaři budou muset snažit, aby byli „našimi stříbrnými nebo alespoň bronzovými hráči.“ U přivítání československé výpravy nechyběli ani někteří političtí představitelé, např. tehdejší ministr školství a osvěty Jaromír Stránský, který poděkoval všem sportovcům za reprezentaci, a rovněž mu byli jmenovitě představeni všichni hokejisté.⁴⁵¹

4.2 LOH Londýn: 29. července - 14. srpna 1948

4.2.1 Příprava a trénink československých sportovců

Rudé právo v den zahájení olympijských her, ve čtvrtek 29. července, psalo v článku „Dnes vzplane ve Wembley olympijský oheň“ o přípravách před zahájením olympijských her. Autor v článku uváděl, že „naši reprezentanti byli na závody dobře připraveni, přestože se jim v Londýně nedostalo k přípravě mnoho možností.“ Československá výprava byla údajně jednou z nejvzornějších, reprezentanti měli vypracovaný táborový řád, který dodržovali.⁴⁵²

⁴⁴⁹ Naši hokejisté se vracejí se stříbrnou. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 34, s. 6.

⁴⁵⁰ Po odzvonění her. *Svobodné noviny: List Sdružení kulturních organizací*. 1948, roč. 4, č. 35, s. 4.

⁴⁵¹ Slavný návrat olympioniků. *Svobodné noviny: List Sdružení kulturních organizací*. 1948, roč. 4, č. 35, s. 4.

⁴⁵² Dnes vzplane ve Wembley olympijský oheň. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 175, s. 4.

Další články přinášely informace o tom, jak českoslovenští sportovci trénují. Například článek „Drobnosti z Londýna“ informoval o prvním tréninku atletek, sprinterky Šicnerové a překážkářky Lomské.⁴⁵³

Ve stejném dnu vyšel v Rudém právu také článek „Zátopek dvě zlaté?“. Tento článek informoval o tom, že „*Největší londýnský týdeník Sporting Record uveřejní v den zahájení olympijských her tip odborníků k vyhlídkám jednotlivých států a jejich reprezentantů.*“ Podle tohoto článku odborníci ze Sporting Record řadili k favoritům na medaili z československé výpravy především Emila Zátopka, kanoisty nebo gymnasty.⁴⁵⁴

V Lidových novinách vyšel už dva dny před zahájením olympiády v úterý 27. července článek „Sokolští olympionici naposled tréninkově“. Autor článku hodnotil připravenost sokolského gymnastického družstva, které před cestou na olympijské hry předvedlo své výkony na stadionu v Dobřichovicích.⁴⁵⁵ Dále popisoval přilet československých olympioniků do Londýna. Výpravu vedl dr. Widimský. Podle autora článku vzbudili Čechoslováci velkou pozornost. „*Zaujali jednak svým elegantním oblečením, velký zájem byl ale hlavně o našeho olympionika, běžce Emila Zátopka.*“⁴⁵⁶ Dále autor článku uváděl z dnešního pohledu zajímavé informace o ubytování soutěžících. Her se mělo účastnit 6118 závodníků z 61 zemí, přičemž ubytování byli převážně přímo v Londýně v 31 táborech, tři zvláštní střediska byla zřízena pro ubytování žen.⁴⁵⁷

O československý sport a československé přední sportovce se zajímal také zahraniční tisk. Pozornost zahraničního tisku zřejmě upoutal únorový komunistický převrat. V souvislosti s ním se o nadcházející olympiádě v Londýně psalo i v New York Times. 12. března vyšla v New York Times krátká zpráva, ve které bylo uvedeno, že změna vlády v Československu nebude mít vliv na olympijské plány československých sportovců. Na letní olympiádu se údajně chystá až 200 československých atletů, přesný počet bude záviset na množství uvolněných financí. V článku byl jako jeden z předních sportovců zmíněn Emil Zátopek, na závěr zprávy bylo uvedeno, že předsedou Československého olympijského výboru zůstává Josef Gruss a tajemníkem Widimský.⁴⁵⁸

⁴⁵³ Drobnosti z Londýna. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 175, s. 4.

⁴⁵⁴ Zátopek dvě zlaté?. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 175, s. 4.

⁴⁵⁵ Sokolští olympionici naposled tréninkově. *Lidové noviny: List Syndikátu českých spisovatelů*. 1948, roč. 56, č. 173, s. 6.

⁴⁵⁶ Naši v Londýně. *Lidové noviny: List Syndikátu českých spisovatelů*. 1948, roč. 56, č. 173, s. 6.

⁴⁵⁷ Přes 6000 startujících. *Lidové noviny: List Syndikátu českých spisovatelů*. 1948, roč. 56, č. 173, s. 6.

⁴⁵⁸ 200 Czechs In Olympics, Governmental Changes Do Not Affect Plans To Compete. *The New York Times*. 1948, March 12, s. 32.

Další informace o československých sportovcích se objevily také ve vydání New York Times z 21. července 1948. Bylo zde uvedeno, že českoslovenští atleti budou muset před odjezdem na olympiádu překonat potíže, které se sportem nijak nesouvisejí. Na cestu na olympiádu bylo Národní bankou vyčleněno málo peněz. Další problém představuje československá vláda a poslední slovo bude mít ministr vnitra. Na olympiádu podle New York Times nebudou moci odcestovat takoví sportovci, u kterých není jistota, že by se po olympiádě vrátili zpět do vlasti.⁴⁵⁹

Další článek o probíhajících přípravách na olympiádu zveřejnil New York Times 28. července. V článku se psalo, že na olympiádě se poprvé představí dva přední atleti Evropy – Emil Zátopek z Československa a Alex Jany z Francie. Zátopek byl favoritem v běhu na 5 a 10 km. Byl středem pozornosti, protože i v úmorném vedru, které v Londýně panovalo, neustále běhal a trénoval. Při tréninku ho pozorovali novináři, jeho běžecký styl byl údajně zcela jiný než u ostatních atletů.⁴⁶⁰

4.2.2 Slavnostní zahájení

V pátek 30. července se na sportovní straně Rudého práva psalo o slavnostním zahájení her. Článek „Oheň ve Wembley vzplanul, XIV. olympijské hry zahájeny“ byl ale velmi stručný. Organizace slavnostního zahájení byla chválena. Angličanům se zahájení povedlo dokonale, přičemž nelépe byl hodnocen průvod městem.⁴⁶¹

Také Lidové noviny psaly o slavnostním zahájení. Jejich článek byl obsáhlejší a zahrnoval různé další podrobnosti. Vyšel v pátek 30. července pod názvem „Budeme bojovat pro čest vlasti a slávu sportu“. Hry na stadionu ve Wembley zahajoval osobně král Jiří VI. Olympijskou přísahu pronesl britský atlet Donald Finlay. Vlajkonošem československé výpravy byl basketbalista Ladislav Trpkoš, zahájení se zúčastnilo 67 československých olympioniků, zatím ještě nebyli přítomni sokolové. Středem zájmu byl opět běžec Zátopek. V článku jsou také informace o tom, že v Londýně bylo na zahájení olympiády nezvyklé vedro, místy až 45 stupňů. Možná i to bylo důvodem, proč na zahájení nebyl stadion ve Wembley zcela zaplněn. Autor článku také poukazuje na to, že britský tisk o olympiádě dostatečně neinformoval, větší pozornost údajně věnoval dostihům a kriketu.⁴⁶²

⁴⁵⁹ Olympic Team Cut By Czech Bureaus. *The New York Times*. 1948, July 21, s. 31.

⁴⁶⁰ Americans Ready for Record-Breaking Feats in England. *The New York Times*. 1948, July 28, s. 29.

⁴⁶¹ Oheň ve Wembley vzplanul, XIV. olympijské hry zahájeny. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 176, s. 4.

⁴⁶² Budeme bojovat pro čest vlasti a slávu sportu. *Lidové noviny: List Syndikátu českých spisovatelů*. 1948, roč. 56, č. 176, s. 4.

Podobně informoval o slavnostním zahájení her také New York Times. 30. července zde vyšel o zahájení her podrobný článek. Psalo se tu, jak hry osobně zahájil anglický král Jiří VI., přítomny byly i královna Alžběta a princezna Margaret. Kromě velmi podrobného popisu slavnostního ceremoniálu se článek zmínil i o tom, že Britové ještě před časem nejevili o konání olympiády velký zájem, noviny psaly spíše o turnajích v kriketu nebo o dostizích. Jakmile se ale termín zahájení her přiblížil, zájem Britů se výrazně zvýšil. Podle autora článku to souvisí s jejich národní povahou.⁴⁶³

4.2.3 Kritika organizace olympijských her a kritika kapitalismu

Rudé právo v neděli 1. srpna v článku „Organisace OH vážne“ psalo, že se Angličané zlobili, když zahraniční novináři nebyli spokojeni s organizací her. Článek uvádí některé nedostatky, které zahraniční novináři zaznamenali. Například závod, ve kterém získal Zátopek zlato, začal o 50 minut později, než měl. Na trávniku na stadionu se údajně po rozběhu závodu pletla spousta lidí, kteří tam neměli co dělat, a organizátoři je nevykázali. Státní hymnu vítěze vždy hrála přímo na stadionu skupina asi pětadvaceti hudebníků. Když hráli československou hymnu, upravili si slovenskou část „Nad Tatrou sa blýská“ podle svého a žádný z Čechoslováků na stadionu hymnu nemohl vůbec poznat. Také tisková služba byla podle autora článku velmi slabá. Telefonické hovory z Anglie byly značně omezovány. Problémy měl i kuchař naší reprezentace, který neobdržel všechny slibované suroviny a musel si zásoby obstarávat sám.⁴⁶⁴

V úterý 3. srpna vyšel v Rudém právu článek „Proč nevysílali běh Zátopka na 10 km“. V tomto článku se psalo o problémech, které měli rozhlasoví reportéři s přímým přenosem Zátopkova závodu. Začátek závodu byl odvysílán, ale v okamžiku, kdy se Zátopek dostal do vedení, byl přenos přerušeno. Na vině byli podle autora článku opět Angličané a jejich špatné organizační schopnosti. V článku se jako důvod uvádí, že Anglický rozhlas měl totiž údajně povolit vysílání jenom v určité předem domluvené časy. Start závodu se ale značně zpozdil a českoslovenští reportéři už jeho konec nemohli odvysílat. Jak se ale v článku uvádí, nebyli ani zdaleka jediní. Finové a Švédové s přenosem údajně ani nezačali.⁴⁶⁵

Rudé právo bylo k Západu a jejich sportovcům opět kritické. V článku z 5. srpna „Francouzi a Finové prodávají vstupenky“ se psalo, že londýnskou veřejnost upoutalo, jak finští a francouzští členové olympijských výprav prodávají před stadionem vstupenky.

⁴⁶³ King George Opens Games In London. *The New York Times*. 1948, July 30, s. 21.

⁴⁶⁴ Organisace OH vážne. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 178, s. 8.

⁴⁶⁵ Proč nevysílali běh Zátopka na 10 km. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 179, s. 6.

Vstupenky si prý zakoupili už doma a v Londýně je prodávali, aby získali libry, kterých měli nedostatek.⁴⁶⁶

Kritické k organizační stránce londýnských her bylo především Rudé právo. Ve sledovaném zahraničním tisku se žádná taková kritika vůbec neobjevila.

4.2.4 Výsledky Emila Zátopka a hodnocení československých sportovců

V sobotu 31. července se hned na titulní straně Rudého práva objevila zpráva o vítězství Emila Zátopka v běhu na 10 km. Byla to první zlatá medaile naší olympijské výpravy, Zátopek zaběhl nový olympijský rekord.⁴⁶⁷ Na sportovní straně vyšla o tomto závodě podrobná reportáž zpravodaje Václava Švadleny, kde se píše, že Zátopek své soupeře zničil a „*Finsko, ráj vytrvalců, se položilo pod jeho tretry.*“⁴⁶⁸ Také Lidové noviny o zlatém Zátopkově závodě ve stejný den psaly v článku „První zlatá medaile čs. atleta: Zátopek zvítězil na 10 km“. Kromě popisu závodu je zde uvedeno, že závod byl na programu až na závěr soutěžního dne, Zátopek své soupeře podle autora článku zcela rozdrtil, nechal je za sebou o celé kolo a více.⁴⁶⁹

O závodě v běhu na 10 km psali i v zahraničním tisku. Po závodě přinesl New York Times jeho podrobný popis. O Zátopkovi zde napsali, že výkony všech ostatních atletů byly zastíněny malým blondatým Čechem, přestože jeho běžecký styl byl horší než jakéhokoliv jiného atleta na hrách. Rekordu dosáhl i přesto, že celou dobu závodu trpěl bolestí žaludku, jak se později ukázalo.⁴⁷⁰

V úterý 3. srpna se Rudé právo vracelo na titulní straně k úspěchu Emila Zátopka v běhu na 5 km. Článek měl titulěk „Po povýšení na nadporučíka další velký úspěch Zátopka“. Autor článku psal, že Zátopek sice doběhl až na druhém místě a získal tak stříbrnou medaili, ale přesto je toto umístění velkým úspěchem.⁴⁷¹ Na sportovní straně se o něm opět podrobněji rozepsal reportér Václav Švadlena.⁴⁷²

⁴⁶⁶ Francouzi a Finové prodávají vstupenky. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 181, s. 6.

⁴⁶⁷ Emil Zátopek získal „zlatou“. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 177, s. 1.

⁴⁶⁸ ŠVADLENA, Václav. Zátopkova první „zlatá“ v novém olympijském rekordu 29, 59, 6. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 177, s. 4.

⁴⁶⁹ První zlatá medaile čs. atleta: Zátopek zvítězil na 10 km. *Lidové noviny: List Syndikátu českých spisovatelů*. 1948, roč. 56, č. 177, s. 4.

⁴⁷⁰ DANZIG, Allison. Winter Outleaps U. S. Stars In Upset, Zatopek First In 10,000. *The New York Times*. 1948, July 31, s. 10.

⁴⁷¹ Po povýšení na nadporučíka další velký úspěch Zátopka. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 179, s. 1.

⁴⁷² ŠVADLENA, Václav. Dvě desetiny vteřiny rozhodly. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 179, s. 6.

O závodu v běhu na 5 km se zmiňoval i New York Times. Zátópka před závodem považoval za favorita, předpokládalo se, že se Zátópek po vítězném závodě na 10 km pokusí získat druhé vítězství. Podrobněji se také zabývali otázkou, kdo jsou případní Zátópkovi konkurenti. Jeho velkým rivalem měl být Švéd Ahlden, mezi další výborné běžce zařadili například Nyberta ze Švédska nebo Reiffa z Belgie.⁴⁷³

Lidové noviny 3. srpna informovaly o Zátópkově povýšení. Uvedly, že od 1. srpna byl poručík Emil Zátópek povýšen na nadporučíka. Ministr národní obrany armádní generál Ludvík Svoboda povýšení odůvodnil Zátópkovými vynikajícími výkony a vzornou reprezentací československé armády a lidu na olympijských hrách v Londýně.⁴⁷⁴ Sportovní stránka novin tento den také uveřejnila reportáž ze Zátópkova stříbrného závodu v běhu na 5 km. První doběhl závodník Reiff z Belgie.⁴⁷⁵

Poslední den olympijských her v sobotu 14. srpna je v reportáži Václava Švadleny v Rudém právu uvedeno, že „naši gymnasté skončili v soutěži tělocvikářů na šestém místě, sokolské družstvo žen zvítězilo.“ Článek je ale velice kritický k rozhodčím mužské soutěže, během závodů se neustále proti rozhodnutí soudců objevovaly protesty. Rivalita byla podle Švadleny znát hlavně mezi Švýcary a Finy, projevovala se ale především právě za soudcovským stolem.⁴⁷⁶ Také Lidové noviny tento den hodnotily kladně úspěchy československých sportovců. Je zde uvedeno, kolik medailí Čechoslováci získali. Oproti předchozím olympijským hrám šlo o velký úspěch: „Snad nejlépe zhodnotí naše úspěchy na 14. olympijských hrách prosté srovnání: před lety jsme se těšili zpravidla z počtu bodů, který je už letos vyjádřen počtem medailí.“⁴⁷⁷ Kromě tradičních sportovních výsledků budila pozornost zpráva o náhlém onemocnění obrnou gymnastky Elišky Misákové. Podle uvedených informací z tohoto dne byla Misáková v nemocničním ošetření a její stav vzbuzoval obavy.⁴⁷⁸

4.2.5 Slavnostní zakončení

V neděli 15. srpna se v Lidových novinách psalo o slavnostním zakončení her. To bylo pro českou výpravu ale zkaleno smrtí gymnastky Elišky Misákové. Sokolské družstvo gymnastek získalo zlaté medaile, sokolky se ale původně nechtěly ani zúčastnit slavnostního

⁴⁷³ Zátópek seeks a double. *The New York Times*. 1948, August 2, s. 15.

⁴⁷⁴ Dík čs. olympionikovi. *Lidové noviny: List Syndikátu českých spisovatelů*. 1948, roč. 56, č. 179, s. 4.

⁴⁷⁵ Na 5000 metrů Zátópek o dvě desetiny vteřiny za Reiffem. *Lidové noviny: List Syndikátu českých spisovatelů*. 1948, roč. 56, č. 179, s. 6.

⁴⁷⁶ ŠVADLENA, Václav. Sokolky získaly zlatou, muži až na šestém místě. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 189, s. 4.

⁴⁷⁷ Pět zlatých Československa – Sokolky vedou. *Lidové noviny: List Syndikátu českých spisovatelů*. 1948, roč. 56, č. 189, s. 5.

⁴⁷⁸ Misáková onemocněla obrnou. *Lidové noviny: List Syndikátu českých spisovatelů*. 1948, roč. 56, č. 189, s. 5.

předání medailí. V článku „Závod ve stínu smrti“ byl popsán průběh Eliščina onemocnění i ceremoniál předávání medailí, kterého se nakonec gymnastky přece jen zúčastnily.⁴⁷⁹ Rudé právo také stejný den informovalo o slavnostním zakončení her⁴⁸⁰, o úmrtí Elišky Misákové se ale zmínilo jen okrajově.⁴⁸¹

Lidové noviny také v dalším článku uvedly, že předseda vlády Antonín Zápotocký zaslal blahopřejné telegramy vítězným československým reprezentantům Juliu Tormovi, Františku Čapkovi, Josefu Holečkovi, Janu Brzákovi, Bohumilu Kudrnovi, Václavu Havlovi a Jiřímu Peckovi.⁴⁸² Z dalšího článku „Zátopek a Američané v Bruselu“ vyplývá, že Zátopek po svých olympijských úspěších už znovu soutěžil, tentokrát v Bruselu na lehkooatletickém mítinku. Zátopek zde zvítězil na trati 3 km.⁴⁸³

4.3 ZOH Oslo: 14. února - 25. února 1952

4.3.1 Příprava a trénink československých sportovců

První den olympiády 14. února vyšel na poslední straně deníku Práce článek „Poslední přípravy československých sportovců před zahájením VI. zimních olympijských her“. Článek informoval čtenáře o závěrečných přípravách československých sportovců den před zahájením her. Popisoval trénink skokanů a běžkařů v norském lyžařském areálu v Holmenkollenu poblíž Osla. Dále článek informoval o kondiční přípravě československých hokejistů, která probíhala v hokejové hale Daehlena. Článek také upozornil na skutečnost, že se československým reprezentantům věnoval i domácí norský tisk, přičemž největší prostor v novinách dostali hokejisté. O československých sportovcích psal například deník Friheten, který ve svých článcích pravidelně informoval o československé olympijské výpravě.⁴⁸⁴

O tréninku lyžařů pak Práce napsala 15. února v článku „Lyžaři v dobré formě“, který informoval o přípravě československých reprezentantů Cardala a Balvína v běhu na lyžích a sdruženáře Melicha v severské kombinaci, tedy sportu kombinujícím běh a skoky na lyžích.⁴⁸⁵

⁴⁷⁹ Závod ve stínu smrti. *Lidové noviny: List Syndikátu českých spisovatelů*. 1948, roč. 56, č. 190, s. 4.

⁴⁸⁰ XIV. Olympijské hry v Londýně skončeny. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 190, s. 8.

⁴⁸¹ E. Misáková zemřela. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1948, roč. 28, č. 190, s. 8.

⁴⁸² Uznání vítězům. *Lidové noviny: List Syndikátu českých spisovatelů*. 1948, roč. 56, č. 190, s. 4.

⁴⁸³ Čs. sportovci za hranicemi, Zátopek a Američané v Bruselu. *Lidové noviny: List Syndikátu českých spisovatelů*. 1948, roč. 56, č. 190, s. 4.

⁴⁸⁴ Poslední přípravy československých sportovců před zahájením VI. zimních olympijských her. *Práce: List Revolučního Odborového Hnutí*. 1952, roč. 8, č. 38, s. 6.

⁴⁸⁵ Lyžaři v dobré formě. *Práce: List Revolučního Odborového Hnutí*. 1952, roč. 8, č. 39, s. 4.

4.3.2 Slavnostní zahájení

Článek „Dnes začínají VI. zimní olympijské hry v Oslo“, který vyšel 15. února v deníku *Práce*, informoval o programu chystaného oficiálního zahájení olympijských her na stadionu v Oslo. Zároveň však zmiňoval, že „*nálada v ulicích hlavního města ... se nikterak neliší od všedních dnů*“, že norští pracující si nevšímají upomínkových předmětů ve výkladech a nejeví ani přílišný zájem o vstupenky na olympijské soutěže. „*Berou olympijské hry prostě na vědomí...*“⁴⁸⁶

O slavnostním zahájení her v Oslo psalo také Rudé právo v článku „VI. zimní olympijské hry zahájeny“ s podtitulkem „První úspěch československých hokejových reprezentantů“. Článek obsahoval podobně jako v *Práci* informace o slavnostním zahájení her a popisoval průběh zahajovacího ceremoniálu na sportovním stadionu Bislett v Oslo. Zaměřil se především na výpravy z lidově demokratických států a vždy v souvislosti s nimi zmínil srdečné přijetí či sympatie obecnstva. V případě československých reprezentantů dokonce hovořil o nadšeném přijetí a dodával, že československá výprava byla i v ulicích „*srdečně vítána a pozdravována obyvateli města Oslo*“.⁴⁸⁷

Také zahraniční tisk o slavnostním zahájení her napsal. V rakouském tisku se zmiňovali o jeho přípravách. Noviny psaly o tom, že hotel Viking, kde bylo hlavní sídlo tisku, se nachází na hlavní třídě, kudy bude procházet slavnostní průvod. Třída byla ozdobena vlajkami všech zúčastněných států. Dále bylo uvedeno, že olympijský oheň už je na cestě, očekávala se účast až 750 000 diváků.⁴⁸⁸

Wiener Kurier se ještě 23. února vracel k zahájení her. Popisoval událost, při níž norská princezna Ragnhild ve své zahajovací řeči zapoměla slůvko „zahájeny“. Samozřejmě chybělo i ve všech přímých vysíláních, ale k všeobecnému překvapení bylo slyšet hlasitě a zřetelně později v norském vysílání. Rozhlasový vůz přijel před královský palác, v komnatě princezny bylo otevřené okno, aby se akusticky napodobil Bislett stadion a princezna tak zahájila hry znovu.⁴⁸⁹

⁴⁸⁶ VLK, G. Dnes začínají VI. zimní olympijské hry v Oslo. *Práce: List Revolučního Odborového Hnutí*. 1952, roč. 8, č. 39, s. 4.

⁴⁸⁷ VI. zimní olympijské hry v Oslo zahájeny. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 40, s. 4.

⁴⁸⁸ Heutebeginnen Olympische Winterspiele. *Wiener Kurier*. 1952, 14. Februar, 8. Jahrgang, Nummer 38, s. 5.

⁴⁸⁹ MEISEL, Heribert. Olympisches Tagebuch. *Wiener Kurier*. 1952, 23. Februar, 8. Jahrgang, Nummer 46, s. 5.

4.3.3 Zasedání Mezinárodního olympijského výboru a zasedání LIHG

V deníku Práce se objevily také články, které informovaly o zasedání Mezinárodního olympijského výboru a také o zasedání výkonného výboru Mezinárodní ligy ledního hokeje. Obě jednání byla uspořádána právě během konání zimních olympijských her v Oslo.

Článek „Poslední přípravy československých sportovců před zahájením VI. zimních olympijských her“, který v deníku Práce vyšel 14. února, se kromě přípravy československých sportovců věnuje tomuto zasedání Mezinárodního olympijského výboru. Na zasedání byli zvoleni dva noví členové. Prvním z nich se stal zástupce Všesvazového výboru pro tělesnou výchovu a sport v Sovětském svazu a předseda sovětského olympijského výboru Alexej Romanov. Druhým novým členem MOV byl zvolen předseda Státního úřadu pro tělesnou výchovu a sport Bulharské lidové republiky gen. V. D. Stojčev.⁴⁹⁰

O zasedání Mezinárodního olympijského výboru se v deníku Práce psalo také o den později 15. února. V článku „Dnes začínají VI. zimní olympijské hry“ je uvedeno, že na zasedání MOV se rovněž projednával protest Německé demokratické republiky. Protest spočíval v tom, že NDR žádala po MOV uznání jejich olympijského výboru a přijetí NDR jako samostatného člena MOV, protože podle představitelů NDR byly všechny požadavky pro přijetí splněny. Podle autora článku se protest NDR bude řešit a projednávat až na zasedání MOV v Helsinkách v rámci konání letních olympijských her 1952.⁴⁹¹

K zasedání MOV se vyjádřil také rakouský list Neues Österreich. Zmínil se zde o tom, že prezident MOV Švéd Sigfrid Edström kvůli vysokému věku odstoupil a bude se hledat jeho nástupce.⁴⁹² Tím se později stal Američan Avery Brundage.

V již dříve zmíněném článku „Poslední přípravy československých sportovců před zahájením VI. zimních olympijských her“ se psalo také o zasedání výkonného výboru Mezinárodní ligy ledního hokeje (LIHG).⁴⁹³ Tohoto zasedání se zúčastnil i sovětský zástupce Petr Sobolev, který zde jednal o formalitách pro vstup Sovětského svazu do LIHG.⁴⁹⁴ O jednání kongresu Mezinárodní ligy ledního hokeje se psalo také v článku

⁴⁹⁰ Poslední přípravy československých sportovců před zahájením VI. zimních olympijských her. *Práce: List Revolučního Odborového Hnutí*. 1952, roč. 8, č. 38, s. 6.

⁴⁹¹ VLK, G. Dnes začínají VI. zimní olympijské hry v Oslo. *Práce: List Revolučního Odborového Hnutí*. 1952, roč. 8, č. 39, s. 4.

⁴⁹² Olympia-Potpourri. *Neues Österreich*. 1952, 16. Februar, 8. Jahrgang, Nummer 40, s. 6.

⁴⁹³ Poznámka: Mezinárodní liga ledního hokeje (LIHG) je předchůdce současné organizace Mezinárodní federace ledního hokeje (IIHF)

⁴⁹⁴ Poslední přípravy československých sportovců před zahájením VI. zimních olympijských her. *Práce: List Revolučního Odborového Hnutí*. 1952, roč. 8, č. 38, s. 6.

„Ze VI. olympijských her v Oslo“, který vyšel 24. února v Rudém právu. V něm je uvedeno, že bylo na kongresu rozhodnuto o přijetí Sovětského svazu jako nového člena LIHG.⁴⁹⁵

Další článek, který se zabýval zasedáním výkonného výboru Mezinárodní ligy ledního hokeje, vyšel v deníku Práce druhý den olympiády 15. února. Tento článek informuje o průběhu jednání kongresu Mezinárodní ligy ledního hokeje, na kterém bylo rozhodnuto, že pořadatelem mistrovství světa v roce 1953 bude Švýcarsko. Dále byla na jednání probírána možnost tzv. kvalifikačního zápasu, který by rozhodl o titulu mistra světa či Evropy. Tento rozhodující zápas by se hrál v případě, že by týmy na prvním a druhém místě olympijského turnaje měly stejný počet bodů a vstřelených branek. Podle plánu měl zápas trvat 20 minut a ukončen by byl po vstřelení branky, ale pokud by gól nepadl, staly by se mistrem světa respektive Evropy oba týmy. Zároveň by ale o vítězi olympijského turnaje rozhodl los. Na začátku je v článku zmíněno, že sovětský zástupce Soboljev byl „velmi vřele přivítán a zaujal místo vedle předsedy.“⁴⁹⁶

O zasedání výkonného výboru Mezinárodní ligy ledního hokeje informoval 21. února také Neues Österreich, ve kterém bylo uvedeno, že Mezinárodní liga ledního hokeje 33 hlasy rozhodla, že profesionální činnost v jiném sportu nepředstavuje v ledním hokeji překážku pro amatérský status dotyčné osoby. Jediný, kdo hlasoval proti, byl rumunský zástupce.⁴⁹⁷

4.3.4 Kritika kapitalismu

V mnoha člancích Rudého práva a také v deníku Práce se opět objevila kritika kapitalismu, která zároveň sloužila jako prostředek ke kritice Západu a západní společnosti. V deníku Práce byla ostrá kritika spíše výjimečná, naproti tomu v Rudém právu poměrně častá.

V deníku Práce z 15. února v článku s názvem „Dnes začínají VI. zimní olympijské hry v Oslo“ se kromě informací o zahájení her autor věnoval také diskusi o prostředcích, jakými státy zajistily vyslání svých reprezentantů na olympijské hry. Podle autora článku bylo zjištěno, že „kapitalistické státy si musely vypomáhat olympijskou loterií, prodejem dobročinných nálepek i jinými způsoby, naproti tomu v lidově demokratických státech byla otázka hrazení nákladů za účast v Oslo záležitostí státní péče. Tento úsek jednání Mezinárodního olympijského výboru znovu výrazně postavil protiklady chápání významu

⁴⁹⁵ Ze VI. olympijských her v Oslo. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 47, s. 6.

⁴⁹⁶ Mistrovství 1953 ve Švýcarsku. *Práce: List Revolučního Odborového Hnutí*. 1952, roč. 8, č. 39, s. 4.

⁴⁹⁷ Olympia-Potpourri. *Neues Österreich*, 1952, 21. Februar, 8. Jahrgang, Nummer 44, s. 5.

*tělovýchovy a sportu v zemích kapitalistických a v zemích, v nichž vládne lid.*⁴⁹⁸ V celém článku se projevuje ostrá kritika kapitalismu a Západu, zároveň je kladně vnímán systém státní podpory sportu v zemích východního bloku.

Ve stejný den 15. února vyšel v Práci také článek „Nelákavá atrakce: Kanada–USA“. Článek pojednává o přátelském utkání dvou zámořských týmů, které je v novinách označováno jako „dobrý obchod“ či „výdělečný podnik, který však organizátorům nevyšel.“ Hlediště bylo údajně zaplněno jen ze dvou třetin a je zdůrazňováno, že Norové nejevili o zápas velký zájem.⁴⁹⁹

Další článek, který kritizoval kapitalistické zřízení, vyšel v Rudém právu 17. února. Článek „Druhé vítězství čs. hokejistů v Oslo“ přinesl informaci o tom, že zahraniční účastníci jsou pro Nory sportovní konkurencí, zároveň ale přispívají „k oživení ochablého ruchu v obchodech, restauracích apod., který je důsledkem stoupající drahoty v zemi“. Článek také citoval norské noviny Friheten⁵⁰⁰, kde se psalo o možnosti zvýšit během her ceny jídel a nápojů o 20 %, což bylo údajně povoleno kontrolním úřadem v Oslo. To autor článku považuje za ukázkou zneužívání her „k ziskovým účelům finančním a současně k snižování úrovně místního obyvatelstva“.⁵⁰¹

Kritika kapitalismu se objevila také v článku Rudého práva „Norský tisk o olympijském turnaji“, ve kterém byly citovány rakouské noviny Österreichische Volksstimme.⁵⁰² V těchto novinách jsou kritizovány ceny v Oslo během olympijských her. Dále se v novinách uvádí, že „přímo odporný je americký vzhled města“, který „nemá nic společného s olympijskou ideou a sleduje jen vyždímat ze zahraničních účastníků co nejvíce peněz“.⁵⁰³

Naproti tomu rakouský Wiener Kurier ke hrám kritický není. Například 18. února psal o vysoké návštěvnosti sportovišť. Na Bislett-Stadion přišlo 30000 diváků na závod v rychlobruslení, 80000 návštěvníků se přišlo podívat na závod ve skocích na lyžích v areálu Hollmenkollen. Alpské lyžování v Norefjelu sledovalo 5000 diváků. Podle rakouského tisku

⁴⁹⁸ VLK, G. Dnes začínají VI. zimní olympijské hry v Oslo. *Práce: List Revolučního Odborového Hnutí*. 1952, roč. 8, č. 39, s. 4.

⁴⁹⁹ Nelákavá atrakce: Kanada-USA. *Práce: List Revolučního Odborového Hnutí*. 1952, roč. 8, č. 39, s. 4.

⁵⁰⁰ Poznámka: Friheten byly norské noviny vydávané tamní komunistickou stranou.

⁵⁰¹ Druhé vítězství čs. hokejistů v Oslo. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 41, s. 6.

⁵⁰² Poznámka: Österreichische Volksstimme znamená v překladu rakouský Hlas lidu, jde o rakouské noviny vydávané tamní komunistickou stranou

⁵⁰³ Norský tisk o olympijském turnaji. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 45, s. 4.

přišli tito návštěvníci oslavit olympijské svátky.⁵⁰⁴ Po skončení olympiády rakouský Wiener Kurier napsal o organizaci her pochvalně. Ve sloupku „Po olympiádě“ je uvedeno, že hry byly velmi dobře zorganizované. Přes problémy se sněhem a povětrnostními podmínkami byly všechny sjezdovky a sportoviště udržovány v co nejlepším stavu. Každá akce začala na minutu přesně, kromě závěrečného ceremoniálu, za což ale organizátoři nemohli. Bylo to proto, že kromě 25000 diváků na stadionu čekaly ještě tisíce dalších venku a někteří olympionici se nemohli na stadion navzdory jízdni policii probojovat.⁵⁰⁵

4.3.5 Kritika hokejistů USA a Kanady

Kritika Západu se v člancích Rudého práva objevuje také prostřednictvím kritiky západních sportovců, především pak hokejistů Kanady a USA. Rudé právo tyto hokejisty ve svých člancích osočuje a kritizuje především za jejich tvrdý způsob hry.

Kritika tohoto typu se objevila v Rudém právu ve čtvrtek 21. února. Článek s názvem „Norský tisk odsuzuje vystupování Kanadčanů a Američanů v olympijském hokejovém turnaji“ se vracel k zápasu československého týmu s Kanadou, který skončil vítězstvím kanadských hokejistů 4:1. Podle autora článku se všechny norské deníky shodly na tom, že Kanadčané hráli tvrdě, až brutálně. V článku je citováno několik zahraničních novin, ve kterých se objevuje chvála čs. reprezentantů za slušnou hru, a naopak kritika Kanadčanů, ale i rozhodčích. Českoslovenští hráči měli sympatie diváků, neustálé protesty Kanadčanů proti výrokům rozhodčích diváky naopak popudily. Velký počet vyloučených hráčů je dáván za vinu bezohledné kanadské hře.⁵⁰⁶

Velká vlna kritiky se snesla i na americké mužstvo, už tak v Oslo neoblíbené kvůli své neukázněnosti, a to za „skandální zakončení“ zápasu se Švýcarskem. Americký obránce se vrhl na jednoho ze Švýcarů a zasypal ho ranami. Bitku ukončili rozhodčí, ale Američan byl i na trestné lavici připraven pokračovat v útocích, tentokrát na diváky, protože ti ho na znamení nesouhlasu zasypali různými předměty. Názor norského obecnstva na chování Američanů je dokumentován tím, že v průběhu zápasu údajně diváci skandovali „Ami go home!“⁵⁰⁷

Chování kanadských a amerických hokejistů bylo předmětem kritiky také v článku „Americký způsob života na ledě“, který rovněž vyšel v Rudém právu 21. února. Také tento

⁵⁰⁴ Trude Beiser – Olympiasiegerin. *Wiener Kurier – Sport Kurier*. 1952, 18. Februar, 8. Jahrgang, Nummer 41, s. 9.

⁵⁰⁵ MEISEL, Heribert. Nacholympisches. *Wiener Kurier*. 1952, 27. Februar, 8. Jahrgang, Nummer 49, s. 5.

⁵⁰⁶ Norský tisk odsuzuje vystupování Kanadčanů a Američanů v olympijském hokejovém turnaji. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 44, s. 4.

⁵⁰⁷ Tamtéž

článek se stejně jako předchozí vrací k zápasu Československa s Kanadou. V článku je mimo jiné uvedeno, že se kanadské mužstvo „pokusilo udělat z hokejového hřiště zlatokopeckou hospodu s rváčskou tlupou“ a soudcové „hráli při tom úlohu oněch chytráckých šerifů, kteří jsou spolčení s tlupou a pomáhají bít poctivé občany“. Kanadčané údajně předvedli americký způsob hry. „Duše našeho lidu je dotčena tímto chováním, důstojným jen zpupných hospodských rváčů a zabijáků.“⁵⁰⁸

V podobném duchu byl v Rudém právu okomentován i zápas USA-Švýcarsko. Mužstvo Švýcarska, podle autora článku, podleho stejnému omylu jako Československo, „domnívalo se, že přišlo hrát hokej, a prohrálo na facky...“ Autor upozorňuje na to, že Norsko je spojencem USA i Kanady a že veřejné mínění je ovlivněno „nepřátelskými štvanicemi proti Sovětskému svazu i proti Československu a ostatním zemím lidové demokracie“, ale přesto bylo norské obecenstvo na straně československých hráčů. „Všude na světě, i u amerických spojenců začínají mít už dost toho nadutého, surového a vyděračského „způsobu“ zaoceánských „přátel“.“⁵⁰⁹

Kritický tón článku „Americký způsob života na ledě“ šel ještě dál a přirovnal týmy Kanady a USA k fašistickým mužstvům. Dále se v něm uvádí, že „vládcové Spojených států a jejich vasalové napodobují Hitlera v politice, napodobují jej též ve sportu“. Článek je zakončen pochvalou československých hokejistů, kteří bojovali v souladu s olympijskými zásadami a „ukázali náš způsob života a morální převahu našeho lidu.“ Autor článek uzavírá konstatováním, že „naš lid děkuje osudu, že „americký způsob života“ byl předveden jen ve hře, ale ve skutečném životě jsme ho ušetřeni“.⁵¹⁰

O obou těchto zápasech se zmínil i rakouský Neues Österreich, když napsal, že v zápase Kanady s Československem bylo 18 vyloučení. V zápase mezi Švýcarskem a Amerikou došlo k opravdovému boxerskému souboji mezi Švýcarem Polterou a Američanem Czarnotou. Američan byl jako viník zasypán diváky pomerančovou kůrou a sněhovými koulemi. Když Czarnota pokračoval v napadání svého soupeře, chtěli diváci vtrhnout na hřiště. Klid se podařilo obnovit až zásahem rozhodčích a ostatních hráčů.⁵¹¹ Drsné hry Američanů a Kanadčanů si všiml i australský The Daily Telegraph. 24. února se také zde objevil kritický článek o skandálním chování týmů Ameriky a Kanady.⁵¹²

⁵⁰⁸ Americký způsob života na ledě. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 44, s. 4.

⁵⁰⁹ Tamtéž

⁵¹⁰ Tamtéž

⁵¹¹ 18 Ausschlüssebeieinem Eishockeyspiel. *Neues Österreich*. 1952, 21. Februar, 8. Jahrgang, Nummer 44, s. 5.

⁵¹² TRESIDDER, Phil. Olympic winter sports arouse hot tempers. *The Daily Telegraph*. 1952, February 24, s. 25.

Další komentář k utkáním Kanada-Československo a USA - Švýcarsko vyšel v Rudém právu 22. února. V článku „Pod tlakem veřejnosti bylo Američanům pohroženo diskvalifikací“ se uvádí, že se průběhem zápasů zabýval domácí norský tisk, ve kterém se psalo, že norský lid údajně vyjadřoval odpor k americkému pojetí sportu a dávalo najevo, co si myslí o takzvaném americkém způsobu života. Vedení turnaje varovalo americké hokejové družstvo před opakováním surové hry, každý hráč, který by se dopustil podobného přestupku, jako v utkání se Švýcarskem, měl být diskvalifikován.⁵¹³ Ve stejný den vyšel v Rudém právu článek „Norský tisk o olympijském turnaji“, ve kterém je znovu citován norský komunistický list Friheten. V těchto novinách byl uveřejněn rozhovor s tehdejšími předsedou Norského hokejového svazu J. Narvestadem. Ten měl v rozhovoru údajně prohlásit, že norské obecnstvo má rádo slušnou a poctivou hru, a vyjádřil obavu, že lidé kvůli podobnému chování, jaké předvedli Kanadčané a Američané, přestanou na hokej chodit.⁵¹⁴

Článek „Likvidace případu amerických hokejových rváčů“, který vyšel v Rudém právu 23. února, okomentoval jednání řídicího výboru hokejového olympijského turnaje o incidentu z utkání USA-Švýcarsko. V článku byl kritizován holandský rozhodčí Dwars, který mimo jiné řídil utkání mezi Kanadou a Československem. Ten se na jednání výboru postavil na stranu Američanů. Podle autora článku byla jeho obhajovací řeč údajně „*přednesená patolízalským tónem přísluhovače amerických imperialistů a založená na znění „prý“ platných pravidel*“. Právě výpověď rozhodčího Dwarse údajně přiměla členy výboru, aby případ „*zlikvidovali*“.⁵¹⁵

Článek „Ostudný závěr kanadských a amerických hokejistů v Oslo“, který vyšel v Rudém právu 26. února, referoval o zápase mezi Kanadou a USA, které skončilo nerozhodným výsledkem 3:3. Tento zápas, ve kterém se mělo rozhodnout o vítězství v olympijském turnaji a titulu mistra světa, byl v článku hodnocen jako ostudný a byl označován jako fraška. Podle autora článku favorizovaní Kanadčané nejevili zájem o vítězství a hráli tak, aby dopomohli USA ke druhému místu. Autor rozhořčeně komentoval také fakt, že kanadský obránce sám gratuloval americkému útočníkovi k vyrovnávací brance. To vše podle slov autora „*charakterizuje morálku sportovců v zemích kapitalismu, v zemích,*

⁵¹³ Pod tlakem veřejnosti bylo Američanům pohroženo diskvalifikací. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 45, s. 4.

⁵¹⁴ Norský tisk o olympijském turnaji. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 45, s. 4.

⁵¹⁵ Likvidace případu amerických hokejových rváčů. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 46, s. 4.

*kde soukromokapitalistické vydírání dělnictva a pracujících a profesionalismus ve sportu jsou líčeny jako „vymoženosti“ americké „demokracie“.*⁵¹⁶

Ve stejný den jako předchozí článek vyšel v Rudém právu také článek nazvaný „Švýcarský kapitalistický tisk o Kanadanech a Američanech“. V článku se tvrdilo, že chování Kanadánů a Američanů a jejich „boxerskou činnost“ odsuzoval rovněž kapitalistický tisk. V článku byl jako příklad kapitalistického tisku uveden švýcarský časopis Sport, ve kterém se psalo, že hokejisté těchto zemí nejsou ve Švýcarsku oblíbení kvůli pitkám, vasedávání v nočních lokálech a nočním bitkám v ulicích. Hokejové zájezdy těchto týmů měly být výnosným obchodem a jen „divadlem, mají rozrušit diváky a nejsou míněny vážně“. V článku byl připomínán incident ze zápasu mezi USA a Švýcarskem, během kterého americký hráč z trestné lavice „skočil mezi diváky, začal je tlouci hokejkou a musel být vyveden pořadatelí“. Švýcarský lid přenášení amerického způsobu života do své země podle článku přijímá s odporem. V článku byl také znovu zmíněn domácí komunistický list Friheten a noviny Morgenbladet. Také zde byla údajně znovu kritizována hra amerického týmu, která rozhořčila obecenstvo a byla označována za „zradu olympijské myšlenky“. Naopak hru československého týmu norský tisk velmi chválil.⁵¹⁷

Ještě dva dny po skončení zimní olympiády se v Rudém právu 27. února objevil článek „Způsoby supermanů“, který se vracel k olympijskému hokejovému turnaji a vystoupení zámořských týmů. Znovu připomínal a rozebíral incidenty, ke kterým došlo při zápasech týmů Kanady a USA. Shrnoval kritické komentáře z tisku a ohrazoval se proti „hulvátskému „americkému způsobu života“.“ Jde asi o nejvíce nenávislný článek, který o olympijských hrách v Rudém právu vyšel. Vystoupení Kanady a USA na olympijském turnaji bylo Rudým právem označováno jako „směsice surového násilnictví, cynického podvodu, výsměchu spravedlnosti, úskočnosti a domyšlivé přezíravosti „vyšší rasy“ k ostatním národům“. Hovořilo se zde o „amerických rváčích a zabijácích“, „západnických soudcích“ nebo „úskocích a zákeřnosti sportovní diplomacie“.⁵¹⁸

Tyto události kolem kanadských a amerických hokejistů opět Rudé právo použilo ke kritice Západu a především pak americké politiky. V článku byly propagandisticky použity také výrazy, které s hokejem nijak nesouvisely, jako např. Marshallův plán, Trumenuva Amerika. Autor článku rovněž provázal s tehdy probíhající válkou v Koreji.

⁵¹⁶ Ostudný závěr kanadských a amerických hokejistů v Oslo. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 48, s. 4.

⁵¹⁷ Švýcarský kapitalistický tisk o Kanadanech a Američanech. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 48, s. 4.

⁵¹⁸ Způsoby supermanů. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 49, s. 4.

Tak například americký hráč Czarnota byl v článku označován za „známého výtržníka“ a typického představitele Trumanovy Ameriky. Čtenářům byla podsouvána představa tohoto konkrétního hokejisty jako vojáka americké armády: „*máte jasnou představu zabijáka, kterýna Koreji rozbíjí pažbou hlavy bezmocných nemluvnátek, který z letadla chladnokrevně kulometem vraždí hrající si školáky, zapaluje selské chaty, zabíjí ženy a starce*“. Autor článku rovněž kritizoval rozhodčí, kteří podle něj „*předváděli aportovací hru po vzoru anglických, holandských a švédských diplomatů, zapřažených do kolesnice americké politiky*“. Na druhé straně konstatoval, že „*celý svět cítí, na čí straně je převaha*“ a že „*ve vzorném vystoupení našeho mužstva, v jeho kolektivní semknutosti, v jeho soudružském duchu je záruka trvalých a nezvratných vítězství*“.⁵¹⁹

Z uvedených textů je patrné, jak se v roce 1952 proti předchozí olympiádě v roce 1948 značně vystupňovala komunistická propaganda a očerňování kapitalistických zemí a jejich představitelů, především pak Kanady a USA. Osočování amerických a kanadských hokejistů v útočných člancích Rudého práva je toho dokladem.

4.3.6 Zápasy československých hokejistů na olympijském turnaji v hokeji

V člancích Rudého práva logicky dostávala největší prostor československá hokejová reprezentace, která ovšem hrála v odlišném složení než na předchozí zimní olympiádě ve Svatém Mořici. Neúčast hokejistů, kteří nás reprezentovali ve Svatém Mořici, z velké části zapříčinil politický proces s jedenácti z nich. Tento proces znamenal konec jedné úspěšné hokejové generace.⁵²⁰

Oproti útočnému stylu, kterým Rudé právo referovalo o zápasech kapitalistických států a především pak týmů USA a Kanady, československé hokejisty i sportovce dalších zemí socialistického bloku především chválilo. V článku ze 16. února „Československo - Polsko 8:2 (3:1, 2:1, 3:0)“ byla vyzdvihována slušná hra československého týmu i obětavost a nadšení Poláků.⁵²¹ K tomuto zápasu se Rudé právo vrátilo ještě 17. února, kdy vyšel článek „Druhé vítězství československých hokejistů v Oslo“. Psalo se tu o velkém zájmu o hokejový zápas Československo - Polsko. Vítězství Československa 8:2 bylo označováno jako zasloužené.⁵²²

⁵¹⁹ Způsoby supermanů. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 49, s. 4

⁵²⁰ Poznámka: Viz Politické dopady komunismu na tělesnou výchovu a sport, politické kauzy se sportovci a organizacemi, Politický proces s mistry světa, s. 55-62.

⁵²¹ Československo-Polsko 8:2 (3:1, 2:1, 3:0). *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 40, s. 4.

⁵²² Druhé vítězství čs. hokejistů v Oslo. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 41, s. 6.

Článek „Československo-západní Německo 6:1 (0:0, 2:0, 4:1)“, který v Rudém právu vyšel 19. února, podrobně informoval o zápase československých hokejistů, kteří se tentokrát utkali se západním Německem. Českoslovenští hokejisté vyhráli i třetí zápas na olympijském turnaji, když Němce porazili 6:1. Zajímavostí je, že zápasu přihlíželi členové sovětské delegace, konkrétně náměstek předsedy Všesvazového výboru pro tělesnou výchovu a sport při Radě ministrů SSSR a také předseda Olympijského výboru Sovětského svazu Konstantin Andrianov. Spolu s nimi ještě Alexej Romanov a Petr Sobolev. Kromě sovětských funkcionářů zápas sledoval také chargé d'affaires československého velvyslanectví ve Švýcarsku dr. Jan Bureš.⁵²³

Ve středu 20. února vyšel v Rudém právu článek „Příkladný boj čs. hokejistů v utkání s Kanadany“, který referuje o průběhu zápasu Československo-Kanada. Českoslovenští hokejisté s Kanadou prohráli 1:4. Přesto byla zápasu s Kanadou věnována možná ještě větší pozornost než jiným vítězným zápasům. Autor článku napsal, že *„naši hokejisté nezklamali, ale naopak dosáhli nemalého úspěchu, protože nebojovali jenom proti hokejovému umění svého soupeře, ale proti záludnému a nebezpečnému způsobu hry, který je nejen cizí našim reprezentantům, ale i každému slušnému sportovci“*. Uvedl také, že *„naše mužstvo bylo mnohokrát poškozeno rozhodčími, proti čemuž bouřlivě protestovali i diváci, kterým se nelíbilo ani nesportovní chování Kanadánů.“* Naopak českoslovenští hráči byli vyzdvihováni jako vzorní reprezentanti, kteří *„ukázali jasnou převahu uvědomělých sportovců, kteří reprezentují pracující lid naší vlasti“*.⁵²⁴

V pátek 22. února vyšel v Rudém právu článek s názvem „Pracující našim reprezentantům“. Tento článek informoval o pozdravných a děkovných telegramech, které *„naši pracující“* zaslali československým reprezentantům, a o závazcích, které pracující na jejich počest vyhlásili. Mimo jiné např. o závazku svazáků odpracovat na počest hokejistů směnu v kladenských dolech nebo o jejich protestu proti nesportovnímu chování Kanadánů. Další závazek přijali zaměstnanci národního podniku Sport v Horažďovicích, chtěli překročit plán výroby hokejových holí, aby tak zároveň přispěli k rozšíření hokeje mezi mládeží. Článek se také zmínil o pozdravném telegramu náměstka předsedy Státního úřadu pro tělesnou výchovu a sport Viléma Muchy.⁵²⁵

⁵²³ Československo-západní Německo 6:1 (0:0, 2:0, 4:1). *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 42, s. 4.

⁵²⁴ Příkladný boj čs. hokejistů v utkání s Kanadany. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 43, s. 4.

⁵²⁵ Pracující našim reprezentantům. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 45, s. 4.

O den později 23. února byl v Rudém právu uveřejněn článek o dalším zápase československé reprezentace, která se střetla s týmem Švýcarska. Článek „Československo - Švýcarsko 8:3 (0:2, 2:1, 6:0)“ se vítěznému zápasu věnoval poměrně podrobně, obsahoval také informaci o tom, že „hráči si plně uvědomují svou velkou odpovědnost před naším pracujícím lidem“.⁵²⁶

Předposlední utkání sehráli českoslovenští hokejisté s týmem USA. Tento zápas skončil druhou porážkou na turnaji, výsledkem 3:6 pro Američany. Podrobně se zápasu věnoval článek „Československo-USA 3:6 (1:2, 0:4, 2:0)“, který vyšel v Rudém právu 24. února. V článku byla znovu zdůrazňována surová hra Američanů a špatná práce rozhodčích. Holandský rozhodčí Dwars, který na zápas dohlížel, byl v novinách označován jako „známý výtečník“, který zavinił to, že se kluziště změnilo v „býčí arénu“. Zákroky Američanů byly podle autora článku nejhrubším porušením pravidel a „výstižnou ukázkou „amerického nazírání na sport““. Rozhodčí však místo Američanů vylučovali pouze naše hráče a branky z přesilových her pak rozhodly o porážce československého týmu. Diváci byli brutálními zákroky Američanů rozhořčeni, naopak českoslovenští hokejisté si získali sympatie svým vzorným a ukázněným vystupováním.⁵²⁷

O posledním zápase československých hokejistů informovalo Rudé právo 26. února v článku „Úspěch našich hokejových reprezentantů na olympijských hrách v Oslo“. Tento článek se věnoval zápasu československého týmu s hokejisty Švédska. Československo po skvělém výkonu porazilo reprezentaci Švédska výsledkem 4:0.⁵²⁸ Toto vítězství mělo teoreticky Československu stačit k zisku titulu mistrů Evropy⁵²⁹ a třetího místa na olympijském turnaji.⁵³⁰

Podle autora článku se ale proti tomuto výsledku postavili funkcionáři z Mezinárodní ligy ledního hokeje, kteří rozhodli, že se zápas o mistra Evropy bude opakovat. Autor článku toto rozhodnutí komentoval slovy: „kapitalističtí nohsledové v mezinárodní hokejové federaci poznali nebezpečí, které svobodná, lidová tělovýchova přináší jejich

⁵²⁶ Československo-Švýcarsko 8:3 (0:2, 2:1, 6:0). *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 46, s. 4.

⁵²⁷ Československo-USA 3:6 (1:2, 0:4, 2:0). *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 47, s. 6.

⁵²⁸ Úspěch našich hokejových reprezentantů na olympijských hrách v Oslo. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 48, s. 4.

⁵²⁹ Poznámka: Mistrovství Evropy v hokeji se poprvé konalo už v roce 1910. Nejdříve jako samostatný turnaj. Mezi lety 1928-1970 se mistrovství Evropy hrálo v rámci mistrovství světa, na kterém se mistrem Evropy stal nejlépe postavený tým v tabulce. Titul mistra Evropy byl až do roku 1968 udělován i na olympijském turnaji. Od roku 1971 o titulu rozhodovali vzájemné zápasy. Poslední mistrovství Evropy v hokeji se konalo v roce 1991. Reprezentace Čech nebo Československa získala celkem 15 titulů mistra Evropy.

⁵³⁰ Úspěch našich hokejových reprezentantů na olympijských hrách v Oslo. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 48, s. 4.

*zahnívajícímu pojetí sportu a rozhodli, že zápas bude opakován, a to na základě doložky ve změně hracího řádu“.*⁵³¹

Článek tento postup hodnotil jako „*jasně nepřátelský*“ a zároveň odhalující „*nenávist kapitalistických sportovních čachrářů k našemu lidově demokratickému zřízení*“. Českoslovenští hokejisté byli nuceni hned druhý den nastoupit k dalšímu zápasu se Švédy, který prohráli 2:5. Autor článku poznamenává, že úředně titul mistra Evropy a třetím místo v olympijském turnaji získalo „*podle intrik kapitalistických sportovních makléřů*“ mužstvo, které českoslovenští hokejisté v sezóně porazili pětkrát za sebou.⁵³²

V Rudém právu vyšel článek „Švýcarský tisk řadí československé hokejisty na třetí místo v olympijském turnaji“, ve kterém je citován švýcarský časopis Sport. V něm bylo údajně zveřejněno usnesení kongresu Mezinárodní hokejové federace, které se týká pravidel rozhodování o třetím místě v olympijském hokejovém turnaji. Z něj vyplývá, že na třetím místě by mělo být Československo. Autor článku píše, že tato zpráva „*odhaluje záměrný, nepřátelský postup sportovních čachrářů vůči reprezentantům lidově demokratického státu*“. Závěrem konstatuje, že bronzová medaile měla patřit Československu, přestože úředně byla přiznána reprezentaci Švédska.⁵³³

O této situaci napsal také rakouský deník Wiener Kurier, který o všech hokejových zápasech olympijského turnaje informoval nezaujatě a pouze konstatoval fakta. Wiener Kurier 25. února uvedl, že poslední zápas mezi USA a Kanadou skončil remízou 3:3. Díky tomu Američané získali stříbrné medaile a umístili se na druhém místě před Československem a Švédskem. Čechoslováci porazili Švédsko 4:0 a podle Wiener Kurieru si zajistili titul mistrů Evropy.⁵³⁴ Ale o den později Wiener Kurier uváděl, že ještě poslední den olympijských her se musel odehrát opakovaný hokejový zápas mezi Československem a Švédskem. Podle nejnovějších pravidel se totiž v případě rovnosti bodů, jako tomu bylo v případě Švédska a Československa, musí hrát znovu. Opakovaný zápas skončil vítězstvím Švédska 5:3, což mu vyneslo bronzovou medaili a titul mistra Evropy.⁵³⁵

Proti výsledkům hokejového turnaje podal Československý olympijský výbor protest k Mezinárodnímu olympijskému výboru. V dopise, který je podepsán Josefem Grusem, je uvedeno, že družstva Kanady a USA měla herní způsoby, které byly přímo v rozporu

⁵³¹ Úspěch našich hokejových reprezentantů na olympijských hrách v Oslo. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 48, s. 4.

⁵³² Tamtéž

⁵³³ Švýcarský tisk řadí československé hokejisty na třetí místo v olympijském turnaji. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 51, s. 4.

⁵³⁴ Kanada, USA, CSR. *Wiener Kurier - Sport Kurier*. 1952, 25. Februar, 8. Jahrgang, Nummer 47, s. 9.

⁵³⁵ Vierter Olympiasieg Kanadas. *Wiener Kurier*. 1952, 26. Februar, 8. Jahrgang, Nummer 48, s. 5.

s pravidly ledního hokeje. Také jsou kritizováni rozhodčí, kteří podle názoru Československého olympijského výboru nebyli dostatečně kvalifikováni. Kritizován je i zápas mezi Kanadou a USA, ve kterém se údajně Kanadčané, přestože herně byli po celý turnaj výrazně lepší, snažili usnadnit Američanům, aby dosáhli nerozhodného výsledku. Tím československé hokejisty poškodili a zabránili jim tak v zisku bronzových olympijských medailí.⁵³⁶

4.3.7 Slavnostní zakončení a zhodnocení olympijských her

Rudé právo se slavnostnímu zakončení her nijak zvlášť nevěnovalo. V článku „VI. zimní olympijské hry skončeny“ bylo pouze zmíněno, že českoslovenští reprezentanti na právě skončených hrách potvrdili, že *„zásady, na nichž se rozvíjí československá sjednocená tělovýchova, jsou správné a vytvářejí zdárné podmínky k úspěchu“*.⁵³⁷

Rakouský tisk hodnotil skončené olympijské hry velmi pozitivně. Neues Österreich 23. února uvedl, že Norové jsou s olympiádou spokojeni, návštěvníci v Oslo utratili mnoho peněz a obchodníci měli dobré tržby. Předpokládá se, že také v příštích letech sem přijede hodně turistů prohlédnout si sportovní areály nebo si zde zasportovat. Pro účely olympiády byla zrenovována nebo nově postavena některá sportoviště, třeba Jordan-Amfi-Stadion, Bislet-Stadion nebo skokanský můstek v areálu Holmenkollen.⁵³⁸

Článek „Radostný návrat našich olympioniků“, který otisklo Rudé právo 29. února, informoval o návratu československé výpravy a slavnostním přivítání reprezentantů v přijímacím salonku ruzyňského letiště. Poté sportovci projížděli Prahou a byli pozdravováni zástupy lidí. Následovala slavnostní večeře v hotelu Praha, které se zúčastnil například i náměstek předsedy vlády Zdeněk Fierlinger. Článek byl zakončen konstatováním, že *„Úspěchy z Oslo a vřelé přijetí československým lidem jsou závazkem a povzbuzením k dalším bojům za úspěchy v budování socialismu, za úspěchy naší sjednocené tělovýchovy“*.⁵³⁹

⁵³⁶ KÖSSL, Jiří a SCHŮTOVÁ, Jitka (ed.). *Dokumentace k dějinám českého olympismu, 3. díl (1945-1970)*. Praha: Český olympijský výbor, 1999, s. 61-62.

⁵³⁷ VI. zimní olympijské hry skončeny. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 49, s. 4.

⁵³⁸ Einein halb-Millionen-Dollar-Defizit der Olympischen Spiele. *Neues Österreich*. 1952, 23. Februar, 8. Jahrgang, Nummer 46, s. 5.

⁵³⁹ Radostný návrat našich olympioniků. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 51, s. 4.

4.4 LOH Helsinky: 19. července - 3. srpna 1952

4.4.1 Slavnostní zahájení

V New York Times 14. července vyšel článek v překladu nazvaný „Sovětští atleti otevřeli olympijskou vesnici, ukázali své dovednosti americkým návštěvníkům“. Tento článek informoval o ceremoniálu, který proběhl u příležitosti otevření části olympijské vesnice, ve které byli ubytováni atleti ze Sovětského svazu a ostatních zemí východního bloku. Zajímavé je, že o těchto zemích se v článku píše jako o „satelitních zemích“ Sovětského svazu. Jednalo se o Polsko, Maďarsko, Bulharsko, Československo a Rumunsko. Atleti byli přivítáni předsedou finského olympijského výboru. Na stejné straně se New York Times zmiňoval také o Emilu Zátopkovi. Psalo se zde, že Zátopek se ceremoniálu otevření vesnice neúčastnil, místo toho trénoval. O Zátopkovi v novinách psali jako o „železném muži“, protože se bude účastnit nejen závodů v běhu na 5 a 10 km, ale také maratonu. Sověti byli údajně ohromeni americkým basketbalistou Bobem Kurlandem, který má výšku sedm stop. Dále se ve stejném článku psalo, jak americký novinář zjistil, že do olympijské vesnice zemí východního bloku je možné se dostat bez jakékoliv kontroly a je možné se po vesnici volně pohybovat, z čehož byl překvapen.⁵⁴⁰

V sobotu 19. července v den oficiálního zahájení olympijských her byl v Rudém právu uveřejněn článek s názvem „Dnes budou slavnostně zahájeny XV. olympijské hry“. V článku se psalo, že slavnostního zahájení se zúčastnil finský prezident J. K. Paasikivi. Na programu byl mimo jiné pochod sportovců a složení olympijského slibu.⁵⁴¹

Podle článku se letních olympijských her mělo účastnit 5870 sportovců z 69 zemí, což byl v té době největší počet zúčastněných sportovců. Rudé právo ale mnohem větší pozornost než samotnému slavnostnímu zahájení věnovalo jednotlivým výpravám ze zemí východního bloku v čele se sovětskými sportovci, kteří na olympijských hrách startovali vůbec poprvé. Vedle sovětských sportovců byly v článku také zmiňovány výpravy z ostatních lidově demokratických zemí, tedy Československa, Maďarska, Polska, Bulharska a Rumunska.⁵⁴²

K účasti československých sportovců na letních olympijských hrách se vyjádřil rovněž americký New York Times, který už 9. dubna uveřejnil krátké oznámení, že se českoslovenští

⁵⁴⁰ Soviet Athletes Open Olympic Camp, Display Skills to U. S. Visitors. *The New York Times*. 1952, July 14, s. 23.

⁵⁴¹ Dnes budou slavnostně zahájeny XV. Olympijské hry. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 187, s. 4.

⁵⁴² Tamtéž

sportovci zúčastní všech olympijských soutěží kromě fotbalu. Také se tu psalo, že československou olympijskou výpravu čítá 121 sportovců, z nichž je 111 mužů a 10 žen.⁵⁴³

4.4.2 Start sovětských sportovců a pozitivní vnímání sportovců z východního bloku

V neděli 20. července přineslo Rudé právo v článku „Z historie olympijských her“ přehled novodobých olympiád od roku 1896. V článku bylo uvedeno, že právě začínající hry v Helsinkách jsou největší mezinárodní sportovní událostí nejen co do počtu účastníků, ale především tím, že se zde poprvé budou účastnit „slavní sovětsí sportovci, kteří budou startovat ve všech druzích sportu kromě golfu“. Na závěr článku bylo zdůrazněno, že mezi účastníky olympiády jsou i českoslovenští sportovci, kterým se dostalo díky komunistické straně a vládě nebývalých možností k dokonalé přípravě jako reprezentantů naší lidově demokratické vlasti. „Všechn náš pracující lid je v těžkých olympijských bojích provází vřelými přáními, aby co nejlépeji obhájili čest naší krásné vlasti.“⁵⁴⁴

Poté, co Dana Zátopková zvítězila v hodu oštěpem, byl 26. července v Rudém právu uveřejněn článek od V. Dolejše, který se věnuje jejímu vítězství z jiného pohledu. V článku nazvaném „Ničevó eto svojim...“ se psalo o tom, že Dana Zátopková soupeřila o první místo v hodu oštěpem se třemi sovětskými reprezentantkami. Dolejš v článku uvádí, že závod sledovali a sportovkyním fandili, „jak naši, tak i sovětsí sportovci, každá skupina své reprezentantce.“ Podle Dolejše šlo však o naprosté porozumění obou skupin, „krásný poměr mezi sportovci a příslušníky veliké rodiny národů Sovětského svazu a zemí lidové demokracie.“⁵⁴⁵

Dolejš v článku také vyzdvihuje sovětský způsob fandění nejen svým reprezentantům, ale také reprezentantům všech lidově demokratických zemí. Naproti tomu kapitalistické národy, především západní Němci a Angličané, si podle něj při fandění počínali až fanaticky a chtěli, aby za každou cenu jejich reprezentant zvítězil.⁵⁴⁶

V článku „Za mír a přátelství mezi národy“, který vyšel v Rudém právu 4. srpna a jeho autorem byl znovu V. Dolejš, se psalo o velkém mírovém shromáždění. To uspořádal Finský výbor obránců míru společně s finskými pokrokovými sportovci v přírodním

⁵⁴³ Czechs to Enter Olympics. *The New York Times*. 1952, April 9, s. 37.

⁵⁴⁴ Z historie olympijských her. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 188, s. 6.

⁵⁴⁵ DOLEJŠ, V. Ničevó eto svojim. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 194, s. 4.

⁵⁴⁶ Tamtéž

amfiteátru poblíž olympijského stadionu. Shromáždění se zúčastnil „pracující finský lid“, mezi řečníky údajně byl i Emil Zátopek.⁵⁴⁷

4.4.3 Kritika Západu

Už první den olympiády 19. července se v Rudém právu objevil článek kritický k Západu. Terčem kritiky se stali funkcionáři MOV a především pak zástupce čínské opoziční strany Kuomintang.⁵⁴⁸ Článek „Zkrachovaná provokace“ pojednával o jednání Mezinárodního olympijského výboru, na kterém se probírala podoba účasti čínských sportovců na olympiádě. Na zasedání MOV totiž vystoupil zástupce čínského Kuomintangu, který prosazoval, aby Čínu na olympijských hrách reprezentovali pouze jejich sportovci. Autor článku výstup představitele „rozprášeného“ Kuomintangu označuje za provokativní a za velkou troufalost. Rudé právo se jednoznačně postavilo na stranu Čínské lidové republiky, v článku se uvádí, že „za kuomintangem nestojí nikdo, kdežto zástupce Čínské lidové republiky, který hájil ve výboru nezadatelné právo své vlasti, mluví jménem 500 miliónů obyvatel Mao Ce-tungovy Číny“. Naopak zástupce Kuomintangu se zastali někteří funkcionáři MOV včetně tehdejšího předsedy Američana Avery Brundage a jeho předchůdce Švéda Sigfrida Edströma.⁵⁴⁹

Dále se v článku psalo, že ještě ten den odpoledne došlo na hlasování a padlo rozhodnutí, že těchto her se mohou účastnit jak sportovci z Čínské lidové republiky, tak sportovci Kuomintangu. Rudé právo toto rozhodnutí funkcionářů komentuje slovy: „Výsledek hlasování přijali páni Brundage a spol. protáhlými tvářemi. S naprostou samozřejmostí ve své troufalé nadutosti totiž očekávali, že sportovci Čínské lidové republiky budou odmítnuti.“⁵⁵⁰

V článku bylo dále uvedeno, že zástupce Kuomintangu s přijatým usnesením MOV nesouhlasil, a z toho důvodu prohlásil, že se na protest jejich sportovci olympijských her nezúčastní a údajně měl „uraženě“ opustit zasedací místnost. Autor článku se k celé situaci vyjádřil takto: „Tento výtečník však zapomněl dodat, že hlavním důvodem jeho rozhodnutí byl naprostý nedostatek vhodných sportovních reprezentantů.“ V závěru článku Rudé právo uvádí

⁵⁴⁷ DOLEJŠ, V. Za mír a přátelství mezi národy. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 203, s. 4.

⁵⁴⁸ Poznámka: Jednalo se o zástupce Čínské republiky na Taiwanu. Kuomintang bylo původně nacionalistické hnutí v Číně, v jehož čele stál generál Čankajšek. V roce 1948 vyhráli volby čínští komunisté. Krátce poté vypukla v Číně občanská válka mezi Kuomintangem a komunisty, která v roce 1949 skončila vítězstvím komunistů. Po prohrané občanské válce Čankajšek a další představitelé Kuomintangu odešli na Taiwan. Mezinárodně byl jako představitel Číny uznáván právě Čankajšek - s výjimkou SSSR a ostatních zemí východního bloku, který uznával komunistickou Čínu.

⁵⁴⁹ Zkrachovaná provokace. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 187, s. 4.

⁵⁵⁰ Tamtéž

propagandistický komentář, že jedinou šanci na úspěch měl Kuomintang v Čankajškovi. A k jeho osobě posměšně dodává, že „*Stovky metrů, které musel na svém úprku z Číny urazit před osvobozenými vojsky, mu byly jistě vhodnou přípravou k závodu v nejdelší běžecké trati – v marathonském běhu.*“⁵⁵¹

O problematice dvou čínských olympijských výprav se 14. července také zmínil americký list New York Times. V novinách se psalo, že podle zatím neoficiálního rozhodnutí budou moci startovat sportovci obou čínských republik, podobně jako startují reprezentanti Západního a Východního Německa. Oficiální rozhodnutí mělo být známo v nejbližších dnech.⁵⁵²

Ve středu 23. července se v Rudém právu kromě článků oslavujících sovětské úspěchy objevil i článek s názvem „Hlas míru neumlčí.“ Jeho autorem je znovu V. Dolejš. V článku je popsána příhoda, která se udála při slavnostním zahájení olympijských her. Na stadion vběhla dívka v bílých šatech, proběhla přes celý stadion a do mikrofonu začala pronášet projev v němčině. Poté ji několik představitelů finského organizačního olympijského výboru ze stadionu vyvedlo. V článku bylo uvedeno, že dívka se jmenovala Barbara Rotraut-Preyer, pocházela z Hamburku a na stadionu chtěla pronést mírový projev. To jí ale bylo znemožněno finskou policií, finská buržoasie si nepřála její slova slyšet. Dolejš píše, že finský „*kapitalistický*“ tisk nemohl takovou událost zamlčet, a proto napsal, že se jednalo o náboženskou fanatičku. Dále k tomu reportér uvádí, že šlo o výmysl, že Barbara zanechala v divácích velký dojem a že kapitalistům po celém světě se nepodaří oslabit veliký boj za mír, který bude pokračovat do konečného vítězství sil míru.⁵⁵³

V neděli 27. července se opět v Rudém právu v článku „Proč nesměl nejlepší francouzský chodec na olympiádu“ psalo, že francouzský olympijský výbor a všichni oficiální činitelé francouzské atletiky znemožnili Henrimu Caronovi, podle článku nejlepšímu francouzskému chodci, aby se účastnil olympiády v Helsinkách. Důvodem byla podle autora článku Caronova příslušnost k Francouzské dělnické federaci. Autor článku se pohoršuje nad tím, že „*francouzští funkcionáři do sportu zatahují špinavé praktiky mezinárodní reakce*“.⁵⁵⁴

Vydání Rudého práva z 1. srpna přináší článek „Západní tisk o olympijských hrách“, ve kterém se uvádí, že Američané ještě před olympiádou dělali velkou reklamu svému

⁵⁵¹ Zkrachovaná provokace. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 187, s. 4.

⁵⁵² Formal Member of Group. *The New York Times*. 1952, July 14, s. 23.

⁵⁵³ DOLEJŠ, V. Hlas míru neumlčí. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 191, s. 4.

⁵⁵⁴ Proč nesměl nejlepší francouzský chodec na olympiádu. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 195, s. 4.

olympijskému družstvu a předpovídali mu velké úspěchy. Poté, co ale dosáhli sovětsí sportovci výrazných úspěchů, začal Američanům vadit bodovací systém hodnocení národů, protože podle něj v celkovém hodnocení vítězí Sovětský svaz. Úspěchy Sovětského svazu jsou údajně Američanům „*solí v očích*“, proto se zasloužili o to, že Mezinárodní olympijský výbor v čele s jeho novým předsedou Američanem Brundagem vydal prohlášení, aby se celkové bodové hodnocení národů nezveřejňovalo. Brundage se vyjádřil, že sportovní soutěžení nepřispívá k přátelství mezi národy. Autor článku o novém předsedovi Mezinárodního olympijského výboru napsal, že Brundage je „*americký kapitalista a je proslaven svými činy, jež jsou namířeny proti zemím tábora míru*“. Prohlášení mezinárodního olympijského výboru ale nebylo vzato v úvahu a všechny noviny stejně bodové hodnocení otiskly. „*A tak pan Brundage a ostatní představitelé amerických imperialistů jsou denně nuceni pohlížet pro ně tak nepříjemné pravdě do očí.*“⁵⁵⁵

Další článek „Sport po americku“, který vyšel v Rudém právu 4. srpna, opět vyzdvihuje sovětský přístup k olympiádě a k její sportovní myšlence a zároveň kritizuje Američany. Tentokrát je terčem kritiky především americký reprezentant Whitfield, olympijský vítěz v běhu na 800 m, který je v článku popisován jako „*řemeslný vrah, který ještě donedávna létal v Koreji jako bombardovací letec*“.⁵⁵⁶

4.4.4 Emil Zátopek

Rudé právo se kromě účasti sovětské výpravy zaměřovalo na československé reprezentanty a jejich výkony a výsledky. Z československých sportovců, kteří na olympijských hrách uspěli, byla samozřejmě největší pozornost věnována běžci Emilu Zátopkovi.

V pondělí 21. července byla hned na titulní straně Rudého práva krátká a stručná zpráva o tom, že Emil Zátopek je olympijským vítězem v běhu na 10 km. Zátopek zvítězil v novém olympijském rekordu 29,17 minut a získal tak pro Československo první zlatou olympijskou medaili. Druhý v závodě skončil Francouz Mimoun a na třetím místě se umístil sovětský vytrvalec Anufrijev.⁵⁵⁷

⁵⁵⁵ Západní tisk o olympijských hrách. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 200, s. 4.

⁵⁵⁶ Sport po americku. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 203, s. 4.

⁵⁵⁷ Škpt. Emil Zátopek olympijským vítězem v běhu 10 km. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 189, s. 1.

Ve stejný den jako tato krátká zpráva vyšla v Rudém právu také podrobná reportáž, která Zátopkovu zlatému závodu věnovala téměř celou sportovní stránku.⁵⁵⁸

O Zátopkovi a jeho vítězství v závodě na 10 km se psalo také v zahraničním tisku. Například *The New York Times* z 21. července ve zpravodajství z olympiády popisuje tento závod velmi podrobně. Podle *New York Times* závod sledovalo 70 000 diváků. Noviny o Zátopkovi psaly jako o supermanovi, chválily Zátopkův úžasný běžecký styl a zmínily také, že Zátopek je první atlet, který dokázal zvítězit v běhu na 10 km na dvou olympiádách za sebou⁵⁵⁹, když na stejné trati slavil zlato už na předchozí olympiádě v Londýně 1948. Ve stejný den vyšla v *New York Times* detailní reportáž o průběhu samotného běhu na 10 km.⁵⁶⁰

O den později v úterý 22. července vyšel na sportovní stránce Rudého práva článek „Doležal získal stříbrnou medaili v chůzi na 50 km“. Tento článek se kromě zmíněného úspěchu československého chodce Doležala ještě jednou vracel k Zátopkovu vítězství v běhu na 10 km. Zprávu o jeho vítězství podle autora článku přijal s velkou radostí a nadšením i pracující lid naší vlasti. Blahopřejný telegram zaslal Zátopkovi dokonce náměstek předsedy vlády Zdeněk Fierlinger.⁵⁶¹

25. července se v *New York Times* psalo o Zátopkově vítězství v běhu na 5 km. Tisk o Zátopkovi napsal velmi pochvalně, obdivoval jeho skvělý výkon, kterým přivedl do varu 70 000 diváků v hledišti. Ve stejný den se tyto noviny pochvalně zmínily i o jeho manželce Daně, vítězce závodu v hodu oštěpem. Zátopková v závodě porazila tři sovětské favoritky.⁵⁶² Podrobně o vítězném závodě Zátopka na 5 km informovala reportáž, která v *New York Times* vyšla ve stejný den.⁵⁶³

V pondělí 28. července byla téměř celá sportovní strana věnována Emilu Zátopkovi. V Rudém právu vyšly v ten den hned dva články „Největší vítězství špkt. Emila Zátopka“⁵⁶⁴ a „Špkt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her“, ve kterých bylo detailně popsáno třetí Zátopkovo vítězství na olympiádě, tentokrát v maratonském běhu.

⁵⁵⁸ Špkt. Emil Zátopek olympijským vítězem v běhu 10 km. Zátopek časem 29,17 min. překonal vlastní olympijský rekord z roku 1948. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 189, s. 4.

⁵⁵⁹ DANZIG, Allison. 2 Americans, Russian, Czech Set Records as Olympic Meet Begin. *The New York Times*. 1952, July 21, s. 1.

⁵⁶⁰ Zatopek Holds Back. *The New York Times*. 1952, July 21, s. 22.

⁵⁶¹ Doležal získal stříbrnou medaili v chůzi na 50 km. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 190, s. 4.

⁵⁶² DANZIG, Allison. U. S. Sweeps Olympic Hurdle Race But Trails Russia by 102 ½ Points. *The New York Times*. 1952, July 25, s. 1.

⁵⁶³ 70,000 See Czech Score 2D Victory. *The New York Times*. 1952, July 25, s. 21.

⁵⁶⁴ Největší vítězství špkt. Emila Zátopka. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 196, s. 4.

Články obsahovaly podrobné reportáže o průběhu závodu. Žádnému běžci se dosud nepodařilo zvítězit na všech třech nejdelších vytrvalostních tratích 5 km, 10 km a v maratonu. Zátokův úspěch měl ve Finsku a v místním tisku velký ohlas. Československým novinářům Zátopek údajně řekl, že je velmi šťastný, že se mu podařilo získat třetí zlatou medaili, překročil tím závazek, který si dal v březnu roku 1952, což bylo získání dvou zlatých medailí.⁵⁶⁵

Zátokovi a jeho mimořádnému výkonu se věnoval také obsáhlý článek, který vyšel v New York Times 6. srpna. O Zátokovi se tu píše jako o běžci, jakého svět ještě neviděl. Podle autora článku je to démon z Danteho Pekla. Noviny také podrobně popisují Zátokův neobvyklý styl běhu. Za Zátokovým úspěchem je podle New York Times především poctivý trénink, hodinu za hodinou, den po dni, rok po roce. Článek se o Zátokovi vyjadřoval velmi pochvalně a obdivně.⁵⁶⁶

V poslední den olympijských her 3. srpna vyšel v Rudém právu článek s názvem „Telegram špkt. Emila Zátoka Světové federaci demokratické mládeže“. Tento článek informuje o telegramu, který zaslal Emil Zátopek Světové federaci demokratické mládeže. Zátopek v něm nabádal k míru mezi národy, protože jen ten umožňuje sportovní zápolení a dává podmínky k vzestupu sportu.⁵⁶⁷ Na sportovní straně Rudého práva byla otištěna také fotografie, na které Emil Zátopek přebírá zlatou medaili za maratonský běh z rukou Josefa Grusse, v té době již bývalého předsedy Československého olympijského výboru, ale stále člena MOV.

Zajímavé a od Rudého práva odlišné informace o letní olympiádě v Helsinkách se objevily také v biografii Zátokovy manželky Dany, olympijské vítězky v hodu oštěpem. Dana Zátoková zde uvádí, že po úspěšných závodech si Emil s Danou chtěli zbytek olympiády užít. Komunistické vedení jim to ale nechtělo dopřát. Emilu Zátokovi, i přes jeho obrovské sportovní úspěchy, nemohlo vedení naší olympijské výpravy zapomenout, jak se před odletem na olympiádu zastal běžce Jungwirtha. Dana Zátoková vzpomínala: „*Naše vedení se usilovně snažilo nás izolovat a šířilo kolem nás atmosféru, že za každým rohem číhají diverzanti a podvrtné živly.*“ Po návratu do Československa měl být Zátopek dokonce potrestán za nekázeň a rozvracení státní reprezentace. Jak uvedla Dana Zátoková,

⁵⁶⁵ Špkt. Emil Zátopek trojnásobným vítězem XV. olympijských her. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 196, s. 4.

⁵⁶⁶ DANZIG, Allison. What Makes Emil Run. *The New York Times*. 1952, August 6, s. 26.

⁵⁶⁷ Telegram špkt. Emila Zátoka Světové federaci demokratické mládeže. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 202, s. 4.

žádost o potrestání naštěstí na ministerstvu národní obrany řešil zástupce ministra generál Kratochvíl, který podle svědectví sekretářky žádost o Zátopkovo potrestání roztrhal.⁵⁶⁸

New York Times se k Zátopkovi vracel ještě 2. září. Zmiňoval se o tom, že Zátopek byl doma varován, aby se nechoval jako primadona. V projevu, který přednesl ministr obrany generál Čepička, podle New York Times zaznělo, že je nejvyšší čas přestat s buržoazním idealismem a nezdravým hýčkáním primadon. A že by se sportovci, kteří sice na olympiádě dosáhli určitých úspěchů, měli zabývat svým hlavním posláním, což je obrana lidově demokratické vlasti. Čepička údajně Zátopka přímo nejmenoval, ale z projevu bylo jasné, koho myslí. New York Times také napsal, že v československém tisku se o Zátopkových úspěších už vůbec nepíše.⁵⁶⁹

Zmíněný Čepičkův projev byl v Rudém právu otištěn v pátek 29. srpna 1952. Psalo se tu o vážných nedostatcích v oblasti tělovýchovy a sportu, vyzdviženy byly „*krásné výsledky*“ na Sportovních hrách mládeže, při plnění podmínek k získání Tyršova odznaku zdatnosti a dosažení rekordů „*v některých závodech a oborech sportu*“. O olympiádě, na které Dana a především Emil Zátopkovi dosáhli fantastických úspěchů, o kterých se psalo i v amerických novinách New York Times, je v Čepičkově projevu pouze uvedeno to, že „*Určitých úspěchů bylo dosaženo také na XV. olympijských hrách.*“ Čepička dále v projevu pronesl: „*Je nejvýše na čase skoncovat s individualistickým pojetím sportu, které se projevuje v opatrování a hýčkání primadon, kupčení s hráči, hlavně s hráči kopané a ledního hokeje, kteří ještě dnes jsou přetahováni z jedné jednoty do druhé zcela po starém kapitalistickém způsobu.*“⁵⁷⁰ Jeho útok tedy nebyl veden pouze na Zátopka, jak se psalo v New York Times, ale zaměřoval se i na některé fotbalisty a hokejisty a také na sportovní funkcionáře.

V New York Times se o Zátopkovi psalo také 25. října 1952. Tento den vyšla v novinách krátká zpráva, ve které se psalo, že se československá vláda snaží udělat ze Zátopka stachanovce. Nejprve zpráva informuje o tom, že Zátopek byl povýšen z kapitána na majora. Následně bylo oznámeno, že Zátopek bude Československo reprezentovat na Světovém mírovém kongresu, který by se měl uskutečnit v prosinci 1952 ve Vídni. V závěru zprávy bylo zveřejněno, že se Zátopek stal kandidátem na člena komunistické strany.⁵⁷¹

⁵⁶⁸ ZÁTOPKOVÁ, Dana a ZÁTOPEK, Emil. *Náš život pod pěti kruhy*. Praha: Academia, 2016, s. 241.

⁵⁶⁹ High Official Scores Czech Olympic Star. *The New York Times*. 1952, September 2, s. 2.

⁵⁷⁰ Lépe organisovat a řídit tělesnou výchovu a sport, Projev ministra národní obrany arm. gen. dr. A. Čepičky. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 228, s. 2.

⁵⁷¹ Reds Honor Olympic Hero, Zatopek to Join Czech Party and Run for Two Records. *The New York Times*. 1952, October 25, s. 3.

New York Times se k vystoupení Emila Zátopka na olympiádě v Helsinkách vracel ještě ve vydání z 21. prosince. Psalo se tu o jeho fenomenálním úspěchu v běhu na 5 a 10 km a v maratonu, kdy ve všech třech disciplínách zároveň překonal dosavadní olympijské rekordy. Podle New York Times by měl být Zátopek postaven na piedestal ještě výše než slavný běžec Nurmi.⁵⁷²

Emil Zátopek i jeho žena Dana byli podle zahraničního tisku také několikrát pozváni do Spojených států. New York Times 29. července 1952 otiskl krátkou zprávu, že Zátopek byl pozván na závody do USA. Zda pojedě nebo ne, bude záležet na jednáních, která proběhnou mezi Danem Ferrisem, představitelem americké amatérské atletické unie, a československými sportovními orgány. Ferris řekl, že Zátopek už třikrát pozvání obdržel, ale pokaždé odmítl. V rozhovoru s Ferrisem Zátopek uvedl, že se obává startu na umělé dráze v hale.⁵⁷³

Další pozvánku dostali manželé Zátopkovi po skončení her v Helsinkách. New York Times přinesl 8. srpna oznámení, že Charles Sawyer z ministerstva obchodu USA a prezident Truman by uvítali, kdyby se manželé Zátopkovi přijeli podívat do Spojených států a Spojené státy by se podívaly na ně. Sawyer, který byl velkým sportovním fanouškem, uvedl, že americký olympijský výbor manžele Zátopkovy pozval na turné po Spojených státech, protože to může být první krok ke světovému míru. Jak uvedl New York Times, problémem ale může být odsouhlasení této cesty československou vládou.⁵⁷⁴ Je pravděpodobné, že Zátopkovi tuto pozvánku do USA vůbec neobdrželi ani o ní nebyli informováni, protože se ani Dana Zátopková ve své knize o pozvání do USA vůbec nezmiňuje.

4.4.5 Slavnostní zakončení

V pondělí 4. srpna vyšel v Rudém právu článek „Sověšští sportovci nejúspěšnější na olympijských hrách“, který informoval o slavnostním zakončení her. Mnohem větší prostor než samotné zakončení her měly ale v článku úspěchy sovětských sportovců. V článku kromě sovětských sportovců byly vyzdvihovány rovněž úspěchy sportovců z ostatních zemí východního bloku. Sportovci z těchto zemí jsou v článku označováni jako představitelé „táboru míru“. Podle Rudého práva měl Sovětský svaz údajně ovládnout neoficiální

⁵⁷² Zátopek Top Star of Helsinki Games. *The New York Times*. 1952, December 21, s. 112.

⁵⁷³ Zátopek Gets AAU BID, Ferris, Negotiating for Czech Athlete to Run in U. S. *The New York Times*. 1952, July 29, s. 25.

⁵⁷⁴ Sawyer Asks Visit Of Czech Athletes. *The New York Times*. 1952, August 8, s. 14.

medailové pořadí národů před USA a třetím Maďarskem. Československo mělo skončit v konečném pořadí na desátém místě.⁵⁷⁵

Tvrzení Rudého práva o vítězství v pořadí národů však není pravdivé. Podle oficiálních údajů Mezinárodního olympijského výboru⁵⁷⁶ a také podle Českého olympijského výboru⁵⁷⁷ pořadí národů na letních olympijských hrách v Helsinkách, co do počtu medailí, ovládly Spojené státy před Sovětským svazem. Československo zásluhou zisku 13 medailí, včetně sedmi zlatých, skutečně obsadilo desáté místo.

4.5 Zhodnocení zpráv z tisku

V roce 1948, kdy se konaly zimní olympijské hry ve Svatém Mořici a letní olympijské hry v Londýně, vycházely kromě komunistického Rudého práva ještě Lidové noviny, které od roku 1945 do května 1948 vycházely pod názvem Svobodné noviny. Tyto noviny na začátku roku 1948 ještě nepodléhaly komunistické kontrole. Proto byly vhodné pro porovnání toho, jak o olympijských hrách informoval jiný než komunistický tisk. V roce 1952, kdy proběhly zimní olympijské hry v Oslo a letní olympijské hry v Helsinkách, už Lidové noviny nevycházely. Všechny tiskoviny, které byly v tehdejší Československu vydávány, podléhaly komunistické kontrole. Z toho důvodu jsou si informace, zprávy a reportáže ve všech československých novinách velmi podobné. Proto k porovnání informací o olympijských hrách byly vybrány také některé články ze zahraničního tisku (The New York Times, Wiener Kurier, Neues Österreich, Badische Neueste Nachrichten, Badener Tagblatt a The Daily Telegraph).

Rudé právo psalo o olympijských hrách pořádaných v roce 1948 převážně negativně. Byla často kritizována organizace her a s tím související práce pořadatelů. Dále se v Rudém právu napříč všemi čtyřmi olympiádami objevuje kritika Západu a západní společnosti, která se v člancích projevovala různými způsoby. Nejčastějším tématem kritiky byl kapitalismus. Například zimní olympiádu ve Svatém Mořici 1948, která se konala těsně před únorovým komunistickým převratem na přelomu ledna a února, Rudé právo velmi často označovalo výrazy jako „dobrý obchod“, přičemž bylo zdůrazňováno, že Švýcarům jde pouze o zisk a ekonomický úspěch her, ale o sportovní stránku olympijských her údajně nejeví žádný zájem. Na západní země bylo v Rudém právu útočeno také prostřednictvím samotných

⁵⁷⁵ Sovětští sportovci nejlepší na olympijských hrách. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 1952, roč. 32, č. 202, s. 4.

⁵⁷⁶ INTERNATIONAL OLYMPIC COMMITTEE. Olympic Games Helsinki 1952. *olympics.com* [online] 2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://olympics.com/en/olympic-games/helsinki-1952/medals>

⁵⁷⁷ ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Helsinky 1952. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/olympic/helsinky-1952>

sportovců. V článkách Rudého práva se terčem kritiky nejčastěji stávali hokejisté USA a Kanady, kteří byli negativně hodnoceni za své chování při zápasech a obviňováni z tvrdého až brutálního způsobu hry.

Kritika sportovců pocházejících ze západních zemí se ještě více vyhrtila během zimních a letních olympijských her v roce 1952. Na těchto hrách byli západní sportovci, především pak ti američtí, Rudým právem dokonce přirovnáváni k americkým vojákům bojujícím ve válce v Koreji, která tou dobou probíhala. Naopak sportovci z východního bloku, především sportovci Sovětského svazu, byli pozitivně vnímáni a jejich výkony nekriticky chváleny.

Rudé právo se v případě olympijských her 1948 také dost důrazně vymezovalo vůči samotné myšlence olympijských her, které byly komunistickou ideologií považovány a označovány za „buržoazní přežitek“. Toto nahlížení na olympiádu se změnilo v roce 1952 na letních olympijských hrách v Helsinkách 1952, na kterých poprvé startovali sportovci ze Sovětského svazu.

Kromě komunistického Rudého práva byly z československého tisku za účelem porovnání vybrány také Lidové noviny, které po válce vycházely pod názvem Svobodné noviny. Svobodné noviny, vydávané od roku 1945 až do začátku května 1948, psaly také, podobně jako Rudé právo, o problémech s organizací her. Svobodné noviny na nedostatky v organizaci upozorňovaly, ale na rozdíl od Rudého práva se nesnažily za každou cenu obviňovat ze všech problémů pořadatele her. Velké potíže s organizací her totiž způsobilo také počasí. Svobodné noviny rovněž nezneužívaly nastalých organizačních komplikací ke kritice celých olympijských her. Ve Svobodných novinách se tento typ kritiky Západu a kapitalismu vůbec neobjevuje.

Kontroverzní událostí zimní olympiády ve Svatém Mořici byla aféra dvou amerických týmů AHA a AAU přihlášených do olympijského turnaje v hokeji. O této události informovalo jak Rudé právo, tak i Svobodné noviny. V Rudém právu se k této situaci vyjadřovali obzvláště kriticky. Problém s dvěma americkými týmy v článkách popisovali jako obrovskou ostudu USA a funkcionářů z MOV, zároveň incident propagandisticky využívali k útokům a kritice proti celému západnímu bloku. Svobodné noviny se problému s americkými hokejovými týmy AHA a AAU rovněž věnovaly, ale na rozdíl od Rudého práva přistupovaly k problému odlišně. Svobodné noviny se snažily o průběhu této kauzy informovat objektivně a vystupovat nestranně.

O sportovní stránce olympijských her informovalo Rudé právo i Svobodné noviny podobným způsobem, oba tisky se zaměřovaly především na výsledky československých

sportovců. Největší pozornost byla věnována olympijskému turnaji v hokeji a zápasům československé reprezentace. Rudé právo se ale kromě zpravodajství o zápasech a přehledu výsledků zaměřuje opět také na kritické hodnocení některých nepohodlných sportovců. Příkladem může být kritika hokejistů Zábrodského a Konopáska za jejich podle Rudého práva individuální a nekolektivní pojetí hry.

Celkově lze říci, že komunistický tisk v Československu psal nejen o sportovní stránce her, ale veškeré zmíněné události se snažil propagandisticky využít, kritizoval některé sportovce, a to i ty československé, jako například hokejisty Zábrodského a Konopáska. Komunistický tisk rovněž vyzdvihoval zásluhy sportovců loajálních ke komunistickému režimu, především pak výkony sportovců ze Sovětského svazu na letní olympiádě v Helsinkách. Sportovce západních zemí pak v podstatě pouze kritizoval a osočoval. Tento způsob vyjadřování se ještě více vyhrotil během olympijských her v roce 1952, kdy byly články v Rudém právu mnohem útočnější a zároveň více agitační. Kritika západních sportovců se proměnila v hrubé a nepodložené útoky proti nim (narážky na korejskou válku, obviňování z toho, že nechtějí zachovat mír, útoky na vykořisťování chudých pracujících a na kapitalistické zřízení obecně). Naopak byla zdůrazňována podpora „*našeho pracujícího lidu*“, kterou sportovcům vyjadřovali. V novinách byly také zveřejňovány závazky, které si pracující na počest sportovců dávali. Kromě toho byly v člancích vychvalovány také podmínky, které československým sportovcům pro jejich trénink a reprezentaci poskytl stát v čele s komunistickou stranou. Vše uvedené lze také říci o komunistickém tisku v zahraničí, z nichž je v Rudém právu jmenován norský komunistický list Friheten a rakouské komunistické noviny Österreichische Volksstimme.

Svobodné noviny se v zimě 1948 na rozdíl od Rudého práva snažily informovat o dění na olympijských hrách nestranněji a objektivněji. Svobodné noviny byly v květnu 1948 zrušeny a nahrazeny Lidovými novinami, které ovšem v této době už nebyly nestranné. Důvodem neobjektivnosti byla změna vedení v redakci Lidových novin, kde se k moci dostali komunisté v čele s komunistickým šéfredaktorem a spisovatelem Janem Drdou.

Zahraniční tisk oproti komunistickému informuje o olympijských hrách nestranně a objektivně, přičemž se v člancích snaží uvádět pouze potvrzené informace a fakta. V případě, že se v zahraničních novinách objevil článek kritický ke hrám nebo k události s ní související, jednalo se na rozdíl od komunistického tisku o objektivní kritiku bez politického podtextu. Například napříč všemi zahraničními novinami se shodně objevují informace o problému dvou amerických hokejových týmů AHA a AAU přihlášených do olympijského turnaje v hokeji na zimních olympijských hrách ve Svatém Mořici 1948.

Kromě toho se všechny zahraniční noviny převážně zaměřovaly na výsledky svých reprezentantů. Zahraniční tisk se jiným sportovcům věnoval jen výjimečně. Ale pokud se na olympijských hrách stala nějaká neobvyklá událost nebo byl předveden mimořádný výkon, byla mu věnována zvýšená pozornost. Jako příklad se dají uvést výkony Emila Zátopka, o jehož úspěších psaly všechny zmíněné zahraniční noviny.

5 ZÁVĚR

Tématem této diplomové práce byl Československý olympijský výbor a sovětizace sportu v Československu v letech 1945 až 1952. Hlavním cílem bylo obecně prozkoumat proces sovětizace a její projevy a dopady na československé sportovní prostředí a tělesnou výchovu v období let 1945-1952, s důrazem na Československý olympijský výbor a olympijské hry.

Práce je rozdělena na čtyři základní části. První část je zaměřena na obecné pojetí sovětizace a její projevy a dopady v československém sportovním prostředí po roce 1945. V této části byla zpracována především česká i zahraniční odborná literatura věnující se tomuto tématu. V oblasti sportu a tělovýchovy se sovětizace projevovala různými způsoby. Komunisté v Československu po roce 1948 provedli nedobrovolné sjednocení tělovýchovy a sportu, které znamenalo začlenění všech sportovních svazů, tělovýchovných spolků i turistických a skautských organizací pod jednu jednotnou a státem řízenou organizaci. Jak probíhala jednání o sjednocení tělovýchovy a sportu, dokládají také stenografické zápisy ze schůzí Národního shromáždění, na kterých byly projednávány připravované zákony č. 187/1949 Sb., o státní péči o tělesnou výchovu a sport a č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu. Na základě zmíněných zákonů byly vytvořeny komunistické jednotné tělovýchovné organizace.

Dalším projevem sovětizace sportu v Československu byl vznik armádních sportovních klubů a sdružování sportovců pod armádu, vznik tělovýchovných vědeckých institucí a vysokých škol. Ve všech případech se komunisté do velké míry inspirovali sovětským modelem organizace sportu a vzdělávání v tělovýchově. Další inspiraci lze spatřit také v udělování různých kategorií sportovních odznaků, jako byl např. Tyršův odznak zdatnosti.

Důsledkem sovětizace bylo úplné ovládnutí všech složek a forem sportu a tělovýchovy novým komunistickým vedením. To mělo za následek mnohé dopady. Jedním z dopadů sovětizace a komunismu obecně nejen na sportovní prostředí v Československu byla rozsáhlá vlna emigrace celé řady sportovců a sportovních funkcionářů včetně těch nejlepších, jakými byli například tenista a hokejista Jaroslav Drobný, krasobruslařka a dvojnásobná mistryně světa Ája Vrzáňová nebo hokejoví mistři světa Oldřich Zábrodský a Miroslav Sláma. Dalším a velmi závažným dopadem sovětizace sportu byly politické kauzy a procesy, z nichž je nejznámější tzv. proces s mistry světa, ve kterém bylo potrestáno 11 hokejistů.

Druhá část diplomové práce pojednává o tom, jaký vliv měla sovětizace a nástup komunismu na olympijské hnutí. V rámci této části bylo také prozkoumáno fungování Československého olympijského výboru. Československý olympijský výbor se v roce 1946 stal členem Československého tělovýchovného svazu, stále si ale udržel svou nezávislost. K zásadní změně došlo po roce 1948, kdy byl nejdříve začleněn pod jednotnou organizaci Sokol. Až do roku 1951 fungoval Československý olympijský výbor pouze jako spolek. V roce 1951, poté co byl majetek Sokola převeden na Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport, ztratil Československý olympijský výbor definitivně svoji samostatnost.

Československý olympijský výbor byl prozkoumán také prostřednictvím osobnosti jeho tehdejšího předsedy Josefa Grusse. Pozornost byla věnována jeho korespondenci jak pracovní, tak osobní. Korespondence Josefa Grusse je součástí archivního fondu Archivu dějin tělesné výchovy a sportu spadajícího pod Národní muzeum. Z korespondence vyplývá, že Gruss udržoval kontakty se zahraničím i po komunistickém převratu v roce 1948. Dopisoval si především s členy MOV, nejčastěji s prezidenty MOV Sigfridem Edströmem a jeho nástupcem Avery Brundagem. Dochovaná Grussova korespondence se zabývá nejčastěji tématy souvisejícími s jeho pracovní náplní sportovního funkcionáře a člena Mezinárodního olympijského výboru. Z osobní korespondence je patrné, že si ve sledovaném období Josef Gruss dopisoval nejčastěji s Joe Pipalem a Rudolfem Richterem. K politické situaci v Československu se téměř nevyjadřoval.

Třetí část diplomové práce je věnována olympijským hrám konaným v letech 1948 a 1952 se zaměřením na účast československých sportovců. V této části byly olympijské hry zpracovány obecněji. Kromě podrobného popisu jednotlivých zimních a letních olympiád včetně výsledků československých sportovců se tato část také zabývá vztahem Sovětského svazu k olympijským hrám a olympijskému hnutí obecně. Sovětský svaz se z ideologických důvodů dlouhou dobu odmítal olympijských her účastnit. To se změnilo až po druhé světové válce, kdy v kontextu začínající studené války byla původní komunistická ideologie upozaděna na úkor propagandy a soupeření Sovětského svazu se Západem. Sovětský svaz se poprvé účastnil letních olympijských her v Helsinkách v roce 1952. Cílem Sovětského svazu bylo, aby jejich sportovci byli na hrách co nejuspěšnější a aby překonali výkony západních sportovců. Proto byl kladen důraz na navázání sportovních kontaktů a utváření vazeb jak se zeměmi východního bloku, tak i s některými vybranými kapitalistickými zeměmi. V těchto státech se sovětsští sportovní funkcionáři inspirovali a kopírovali jejich tréninkové metody. Sovětsští sportovci se pak ve vybraných zemích připravovali a trénovali.

Čtvrtá část se rovněž věnuje olympijským hrám. Je zaměřena na to, jak o olympijských hrách informoval československý a zahraniční tisk. Z československého tisku bylo vybráno komunistické Rudé právo, deník Práce a také Svobodné noviny a Lidové noviny, které ale byly po květnu 1948 již řízeny komunisty. Ze zahraničního tisku byly vybrány americké noviny New York Times, rakouský Wiener Kurier a Neues Österreich. Okrajově byly do práce zahrnuty také německé noviny Badische Neueste Nachrichten a Badener Tagblatt a rovněž australský list The Daily Telegraph. Články a zprávy z těchto vybraných novin byly u všech olympiád následně zpracovány a seřazeny do několika tematických okruhů. Z těchto témat lze vyvodit, že se komunistický tisk kromě výsledků československých reprezentantů věnoval hlavně kritice her a kritice Západu. Zatímco v roce 1948 komunistický tisk negativně hodnotil především organizaci her, o čtyři roky později svoji kritiku ještě více vyhrotil. Typickým projevem kritiky Západu v roce 1952 bylo osočování západních sportovců z hrubého chování a nevhodné a nepodložené přirovnávání těchto sportovců k vojákům bojujícím ve válce v Koreji. Napříč olympijskými hrami se v komunistickém tisku objevovala kritika kapitalismu. Naopak v komunistickém tisku byly vyzdvihovány úspěchy sportovců ze zemí východního bloku v čele se sovětskými sportovci, kteří byli nekriticky chváleni. Úspěchy těchto sportovců byly využity k propagandě a prezentovány jako vítězství Východu nad opovrhovaným Západem.

Svobodné noviny se v roce 1948 snažily být nestranné a o olympijských hrách informovat objektivně. Většina článků zde pouze konstatuje zjištěná fakta, informuje o výsledcích sportovců nebo přináší různé reportáže z dění na olympiádách. V 50. letech už je ale na československém tisku patrný vliv komunistické ideologie. Všechny tehdy vydávané tiskoviny psaly o olympijských hrách v podobném duchu. Nebyly tu žádné velké rozdíly v náhledu na jednotlivé události, články se lišily spíše jen mírou kritiky Západu. Z tisku také vyplývá, že v této době olympijské hry nebyly v Československu vnímány jako hlavní událost, jako je tomu dnes, ale psalo se o nich obvykle jen na posledních stránkách, které byly běžně věnovány sportu.

V práci je pro porovnání s československým tiskem zastoupen také zahraniční tisk. Jedná se o evropské i mimoevropské listy. Zahraniční noviny informovaly o dění na olympijských hrách objektivně a nezaujatě, bez politických narážek. Informace v nich byly často závislé také na tom, v jakých sportech příslušná země vynikala a kde měla největší zastoupení sportovců. Zaměřovaly se především na své národní reprezentanty, pokud se ale na hrách vyskytl výrazný úspěch jiných sportovců, informovaly o něm také, jako např. o výkonech Emila Zátopka na OH v Helsinkách 1952. Podobně jako u nás ale zahraniční tisk

většinou psal o olympijském dění pouze na sportovních stránkách novin, jen výjimečně krátce na titulní straně (například o zahájení nebo zakončení her, o některých výrazných úspěších vlastních sportovců, případně o světových rekordech).

Z předložených závěrů vyplývá, že sovětizace byl postupný proces, který probíhal pod dohledem komunistů a pronikl do všech oblastí společenského života. Ani sportu se sovětizace nevyhnula. V československém sportu se projevila mimo jiné nuceným sdružováním sportovních organizací pod jednotné komunistické vedení. Tím dostala komunistická strana pod kontrolu všechny oblasti tělovýchovy a sportu. Sovětizace se projevila také začleňováním sportovních klubů pod armádu.

Typickým znakem tohoto období byl i zvýšený důraz na výkony a výsledky sportovců východního bloku na významných mezinárodních akcích včetně olympijských her. Bylo žádoucí, aby sportovci z lidově demokratických zemí dosahovali co nejlepších výsledků a překonali tak sportovce Západu. Z dnešního pohledu by se za jeden z mála pozitivních dopadů sovětizace dal považovat vznik Institutu tělesné výchovy a sportu a kateder tělesné výchovy na dalších vysokých školách. Je nutné ale zmínit, že v 50. letech byly tyto instituce zcela ovlivněny sovětským vzorem a propagandisticky sloužily k podpoře režimu.

Sovětizace se dotkla mnoha sportovních osobností, tělovýchovných a sportovních organizací napříč všemi oblastmi sportu a zasáhla všechny instituce na celostátních, krajských i okresních úrovních. Pro tehdejší sportovní prostředí znamenala sovětizace výraznou změnu, která na dlouhou dobu ovlivnila jak sportovce, tak i celkové fungování sportu a tělesné výchovy u nás.

6 RESUMÉ

The master thesis deals with the development of organized sport in post-war Czechoslovakia. It focuses on the period 1945-1952. One of the main features of this period was the sovietization of sport and physical education, which took place in Czechoslovakia and in other countries of the so-called Eastern Bloc. The aim of this thesis is to examine the process of sovietization in general and its manifestations and effects on the Czechoslovak sports environment and physical education during the period, with an emphasis on the Czechoslovak Olympic Committee and the Olympic Games.

The first chapter of the thesis explains the concept of sovietization and the roots of this process. It shows how the organisation of sport in Czechoslovakia was inspired by the Soviet model. The chapter describes the course of sovietization in Czechoslovakia and the development of the unification of physical education and sport. The change in the political situation in the country after February 1948 had a number of negative effects in the field of sport, so the chapter also discusses political cases that affected the sporting environment or the emigration of successful athletes and sports officials.

The second chapter is dedicated to the Czechoslovak Olympic Committee and its important representative Josef Gruss. It deals with Josef Gruss's work at the head of the Czechoslovak Olympic Committee, which is documented through his preserved correspondence with representatives of the Olympic movement abroad.

The third chapter concerns the Olympic Games in the period under review. It first describes the development of the Soviet Union attitude towards the Olympic movement. Special attention is paid to the participation of Czechoslovakia in the Olympic Games in the referred period. These are the Winter Olympic Games in St. Moritz in 1948 and in Oslo in 1952 as well as the Summer Olympic Games in London in 1948 and in Helsinki in 1952. The fourth chapter then traces the press coverage of these Olympic Games.

The master thesis is based on professional literature, popular science publications, archive collections, and on the press of that time, mainly the daily *Rudé právo*, but also other publications such as *Lidové noviny*, *Sokolský věstník*, etc. The available period foreign press was used as well, namely Austrian, German, but also overseas, e.g. *The New York Times*. Besides, the work draws on stenographic records of the National Assembly meetings in the period under review. All these historical materials are valuable sources of information on how the post-war developments in Czechoslovakia and the associated sovietization affected Czechoslovak organized sport, physical education and the Olympic movement.

7 PRAMENY A LITERATURA

Archivní fondy

Archiv bezpečnostních složek (ABS)

ABS, fond Emil Zátopek, signatura 310-88-25, svazek č. 1.

ABS, fond Fikar, Zdeněk (18. 5. 1926), signatura TS-585798 MV, svazek č. 1.

ABS, fond II. Celostátní spartakiáda v Praze – různá dokumentace, signatura A11 i.j. 1393, Emanuel Bosák.

ABS, fond Nejedlý, Otakar (16. 1. 1912), signatura KR-39713 MV, svazek č. 1.

ABS, fond Vystyt, Miloš (10. 7. 1929), signatura KR-597184 MV, svazek č. 1.

ABS, fond Vyšetřovací spis StB vedený k osobám: Bubník, Augustin (21. 11. 1928) Červený, Zlatko (16. 8. 1920) Hajný, Přemysl (18. 12. 1925) Jirka, Josef (3. 2. 1926) Kobranov, Vladimír (4. 10. 1927) Konopásek, Stanislav (18. 4. 1923) Macelis, Jiří (7. 1. 1923) Modrý, Bohuslav (4. 9. 1916) Roziňák, Václav (7. 12. 1922) Španinger, Antonín (24. 5. 1926) Štock, Josef (5. 3. 1926) Ujčík, Mojmír (17. 7. 1922), signatura V-2654 MV, svazek č. 001, Modrý Bohumil a spol.

ABS, fond Zábrodský, Vladimír (7. 3. 1923), signatura KR-572602 MV, svazek č. 1.

Národní archiv (NA)

NA, fond Československého olympijského výboru, karton 8, inventární č. 13, Mimořádný kongres ligy ledního hokeje v roce 1947 v Curychu – protokol ze zasedání, korespondence 1947.

NA, fond Československý olympijský výbor, karton 1, inventární č. 2, Oběžníky ČSVO 1929-1948.

NA, fond Československý olympijský výbor, karton 26, inventární č. 18, Korespondence všeobecného rázu a jednotlivými sportovními ústředími, firmami i jednotlivci (odeslaná i došlá) 1900-1948.

NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 1, inventární č. 3, Přípravná jednání 1946.

NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 1, inventární č. 4, Valná hromada 1946.

NA, fond Československý tělovýchovný svaz, karton č. 2, inventární č. 6, Ministerstvo vnitra 1946-1947.

NA, fond Ústřední národní tělovýchovný výbor, inventář č. 1015.

Archiv Národního muzea (ANM)

ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Antonín Hřebík (1902-1984), inventář č. 107.

ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, inventář.

ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 1, inventární č. 16, Korespondence se Státním výborem pro tělesnou výchovu a sport.

ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 1, inventární č. 7, Korespondence – s J. A. Pipalem (USA).

ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 25, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s Hansem Borowikem (NDR).

ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 26, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s Franjo Bučarem (Jugoslávie).

ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 27, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s A. Brundagem (president MOV).

ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 28, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence se S. Edströmem (president MOV).

ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 29, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s E. Friedem (Rakousko).

ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 30, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s von Haltem (NSR).

ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 31, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s E. H. Jafferem (Pákistán).

ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 32, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s V. Stojčevem (Bulharsko).

ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 37, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence se Southern California Committee for the Olympic Games.

ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 42, Mezinárodní olympijský výbor - Korespondence s organizačním výborem ZOH 1952.

ANM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Josef Gruss, karton č. 3, inventární č. 8, Korespondence – s R. Richterem.

Československý a zahraniční tisk

Arbeiter-Zeitung. 1950.

Badener Tagblatt. 1948.

Badische Neueste Nachrichten. 1948, 3. Jahrgang.

Badische Neueste Nachrichten. 1950, 5. Jahrgang

Časopis lékařů českých: Česká lékařská společnost J. E. Purkyně. 1941, ročník 80. ISSN 0008-7335.

Lidové noviny: List Syndikátu českých spisovatelů. 1948, roč. 56. ISSN 0862-5921.

Nашe vojsko. 1949, roč. 8. ISSN 1805-0387.

Neues Österreich. 1950, 6. Jahrgang.

Neues Österreich. 1952, 8. Jahrgang.

Práce: List Revolučního Odborového Hnutí. 1952, roč. 8. ISSN 0231-6374.

Rudé právo: Ústřední orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. 1945, roč. 25. ISSN 0032-6569.

Rudé právo: Ústřední orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. 1948, roč. 28. ISSN 0032-6569.

Rudé právo: Ústřední orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. 1949, roč. 29. ISSN 0032-6569.

Rudé právo: Ústřední orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. 1950, roč. 30. ISSN 0032-6569.

Rudé právo: Ústřední orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. 1952, roč. 32-33. ISSN 0032-6569.

Sokolské noviny: list Československé obce sokolské. 1949, roč. XLVII.

Sokolské noviny: list Československé obce sokolské. 1950, roč. XLVIII.

Sokolský věstník: list Československé obce sokolské. 1946, roč. XLIV.

Sokolský věstník: list Československé obce sokolské. 1948, roč. XLVI.

Stadion: časopis pro tělesnou výchovu a sport. 1953, roč. 1. ISSN 0038-8920.

Svobodné noviny: List Sdružení kulturních organizací. 1948, roč. 4.

The Advocate (Burnie). 1950

The Daily Telegraph (Sydney). 1950.

The Daily Telegraph. 1952.

The Morning Bulletin. 1950.

The New York Times. 1948.

The New York Times. 1950.

The New York Times. 1952.

The Newcastle Sun. 1950.

Wiener Kurier – Sport Kurier. 1952, 8. Jahrgang.

Wiener Kurier. 1952, 8. Jahrgang.

Literatura

BÁRTLOVÁ, Helena et al. *100 let českého sportu 1918-2018*. Velké Přílepy: Olympia, 2018. ISBN 978-80-7376-521-7.

DIMEO, Paul. *A History of Drug Use in Sport 1876–1976. Beyond Good and Evil*. London: Routledge, 2007. ISBN 978-0-415-35771-5.

DRANGE, Mads. *Cena vítězství. Moderní historie dopingu*. Praha: Dobrovský, Praha, 2020. Pangea. ISBN 978-80-7585-072-0.

EDELMAN, Robert. *Serious Fun: A History of Spectator Sports in the USSR*. New York: Oxford University Press, 1993. ISBN 0-19-507948-5.

GUT, Karel a PACINA, Václav. *Malá encyklopedie ledního hokeje*. Praha: Olympia, 1986.

GUTTMANN, Alen. *The Olympics: A History of the Modern Games*. Urbana: University of Illinois Press, 1992. ISBN 0-252-01701-3.

HALLA, Josef. Emigrace Vladimíra Černíka a Jaroslava Drobného v červenci 1949. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015. ISBN 978-80-87912-38-6.

HAVLÍNOVÁ, Jana. Československý olympijský výbor v letech 1945-1948 a příprava letních olympijských her v Londýně 1948. In: *Moderní dějiny: časopis pro dějiny 19. a 20. století*, 2011, roč. 19, č. 1. ISSN 1210-6860.

HILTON, Christopher. *Hitlerova olympiáda: olympijské hry 1936 v Berlíně*. Praha: Práh, 2008. ISBN 978-80-7252-212-5.

HORÁK, Jindřich a KRÁL, Lubomír. *Encyklopedie našeho fotbalu: sto let českého a slovenského fotbalu*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-22-2.

CHATZIEFSTATHIOU, Dikaia a HENRY, Ian P. *Discourses of Olympism: From the Sorbonne 1894 to London 2012*. London: Palgrave Macmillan, 2012. ISBN 978-0-230-28957-4.

KALOUS, Jan. Hokej jako politikum. Komunistický režim a hokej 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015. ISBN 978-80-87912-38-6.

KEYS, Barbara J. *Globalizing Sport: National Rivalry and International Community in the 1930s*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2006.

- KÖSSL, Jiří, KRÁTKÝ, František a MAREK, Jaroslav. Vytváření základů socialistického systému tělesné výchovy. In: *Dějiny tělesné výchovy II*. Praha: Olympia, 1986.
- KÖSSL, Jiří a SCHŮTOVÁ, Jitka (ed.). *Dokumentace k dějinám českého olympismu, 3. díl (1945-1970)*. Praha: Český olympijský výbor, 1999.
- PARKS, Jenifer. Verbal gymnastic: sports, bureaucracy, and the Soviet Union's entrance into the Olympic Games, 1946-1952. In: WAGG, Stephen a ANDREWS, David L. (eds.) *East plays West: Sport and the Cold War*. Abingdon: Routledge, 2007. ISBN 0-415-35926-0.
- RIORDAN, James. *Sport in Soviet Society: Development of Sport and Physical Education in Russia and the USSR*. Cambridge University Press, 1977. ISBN 9780521212847.
- ROKOSKÝ, Jaroslav. Emigrace sportovců v období komunistického režimu 1948-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015. ISBN 978-80-87912-38-6.
- Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport při vládě republiky československé. *Nástup československé tělesné výchovy a sportu na novou cestu*. Praha: Orbis, 1953.
- STLOUKALOVÁ Brigita. *Olympijské hnutí v Československu v letech 1945-1989*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-387-1.
- STRACHOVÁ, Milena. Organizace sportu v Československé republice v letech 1952-1989. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015. ISBN 978-80-87912-38-6.
- VONNARD, Philippe, SBETTI, Nicola a QUIN, Gregory (eds.). *Beyonds Boycotts: Sport during the Cold War in Europe*. Berlin: Walter de Gruyter, 2018. ISBN 978-3-11-052666-0.
- VYKOUKAL, Jiří, LITERA, Bohuslav a TEJCHMAN, Miroslav. *Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*. Praha: Libri, 2000. Historická řada. ISBN 80-85983-82-6.
- WAIC, Marek. Sjednocování československé tělovýchovy a sportu po druhé světové válce. In: KALOUS, Jan a KOLÁŘ, František (ed.) *Sport v komunistickém Československu 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015. ISBN 978-80-87912-38-6.

Bibliografie, memoáry a paměti

LAUFER, Josef. *Padesát let v našem sportu*. Praha: Mladá fronta, 1957. ISBN 23-022-68.

PALÁN, Aleš a LUKŠŮ, David. *Vladimír Zábrodský – skutečný příběh hokejové legendy*. Praha: Česká televize, 2010. ISBN 978-80-7404-040-5.

STRYJOVÁ, Dagmar. *Alois Hudec – mistr kruhů*. Brno: Mladá fronta, 2016. ISBN 978-80-204-4070-9.

ŠKUTINA Vladimír a BAKALÁŘ, Robert. *Ztracená léta: příběh hokejového zločinu*. Pardubice: Helios, 1990. ISBN 80-85211-00-9.

VRZÁŇOVÁ, Ája a KOHOUTOVÁ, Alena. *Na bruslích do světa*. Praha: Jan Kanzelsberger, 1993. ISBN 80-85387-11-5.

ZÁTOPKOVÁ, Dana a ZÁTOPEK, Emil. *Náš život pod pěti kruhy*. Praha: Academia, 2016. ISBN 978-80-200-2599-9.

Internetové zdroje

1. LÉKAŘSKÁ FAKULTA UNIVERZITA KARLOVA. Historie Ústavu tělovýchovného lékařství. *1. lékařská fakulta Univerzita Karlova* [online]. 2024 [cit. 2024-06-05]. Dostupné z: <https://utl.lf1.cuni.cz/historie-ustavu>

34. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 14. 7. 1949, s. 1 [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/034schuz/s034001.htm>

34. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 14. 7. 1949, s. 2 [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/034schuz/s034002.htm>

34. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 14. 7. 1949, s. 3 [cit. 2024-06-08]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/034schuz/s034003.htm>

69. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 12. 12. 1952, s. 1 [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/069schuz/s069001.htm>

69. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 12. 12. 1952, s. 2 [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/069schuz/s069002.htm>

69. schůze Národního shromáždění republiky Československé. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 12. 12. 1952, s. 3 [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/069schuz/s069003.htm>

ČESKÁ OBEC SOKOLSKÁ. Historie Sokola. *Pro Sokoly* [online] 2024 [cit. 2024-05-10]. Dostupné z: <https://prosokol.sokol.eu/historie>

ČESKÁ OBEC SOKOLSKÁ. Historie Sokola. *Sokol* [online] 2024 [cit. 2024-05-10]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/historie-sokola-pamatky>

- ČESKÁ UNIE SPORTU. O nás. *Česká unie sportu* [online] 2024 [cit. 2023-08-12]. Dostupné z: <https://www.cuscz.cz/o-nas/co-je-cus.html>
- ČESKOSLOVENSKO. Nařízení vlády č. 24 ze dne 7. dubna 1953, o zřízení institutu tělesné výchovy a sportu v Praze. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2024-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1953-24>
- ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 187 ze dne 14. července 1949, o státní péči o tělesnou výchovu a sport. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2023-11-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1949-187>
- ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 68 ze dne 20. prosince 1956, o organizaci tělesné výchovy. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2024-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-68>
- ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 71 ze dne 12. prosince 1952, o organizaci tělesné výchovy a sportu. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2024-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1952-71>
- ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 92 ze dne 2. listopadu 1951, o branné výchově. *Zákony pro lidi* [online]. 2010-2024 [cit. 2024-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1951-92>
- ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Helsinky 1952. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/olympic/helsinky-1952>
- ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Historie ČOV. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/historie-cov>
- ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Josef Gruss-Mičovský. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/athlete/josef-gruss-micovsky>
- ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Londýn 1948. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/olympic/londyn-1948>
- ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Oslo 1952. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/olympic/oslo-1952>
- ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Svatý Mořic 1948. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/olympic/svaty-moric-1948>
- ESPORTS.CZ, ČOV 2024. Zdeněk Fikar. *olympijskytym.cz* [online] © 1999-2024 [cit. 2024-10-27]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/athlete/zdenek-fikar>
- FALTÝNKOVÁ, Lenka a ŠMÍD, Michal. Augustin Bubník. *Paměť národa* [online] © 2008-2024 [cit. 2024-05-15]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/bubnik-augustin-20140710-0>
- HC SPARTA PRAHA. Historie klubu. *hcsparta.cz* [online] © 2003-2024 [cit. 2024-05-19]. Dostupné z: <https://www.hcsparta.cz/zobraz.asp?t=historie>
- INTERNATIONAL OLYMPIC COMMITTEE. Olympic Games Helsinki 1952. *olympics.com* [online] 2024 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://olympics.com/en/olympic-games/helsinki-1952/medals>

MAŠEK, Martin a BAKULE, Pavel. Historie katedry tělesné výchovy na VŠCHT Praha. *Ústav tělesné výchovy a sportu VŠCHT Praha* [online] 23. 10. 2017 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://ktv.vscht.cz/katedra/historie>

PAULUS, Filip. Svaz pro spolupráci s armádou. Formování branné výchovy v letech 1951-1989. *Národní archiv* [online] 2018 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2024/03/PH_26_2_2018_Paulus.pdf

SDRUŽENÍ SPORTOVNÍCH SVAZŮ ČESKÉ REPUBLIKY. Historie. *Sdružení sportovních svazů ČR* [online] © 2021 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://www.sporty-cz.cz/historie/>

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI. Historie. *Katedra tělesné výchovy a sportu* [online] 2024 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://ktv.fp.tul.cz/katedra/historie>

UNIVERZITA OBRANY. Historie tělovýchovy na škole. *Centrum tělesné výchovy a sportu* [online] © 2024 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://ctvs.unob.cz/centrum/o-centru/historie-telovychovy-na-skole/>

UNIVERZITA PARDUBICE. Z historie KTS. *Univerzita Pardubice, Katedra tělovýchovy a sportu* [online]. 2024 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://kts.upce.cz/kts/o-katedre/historie.html>

WAIC, Marek. 70 let FTVS – tradice vzdělávání učitelů TV v českých zemích. *Forum: magazín Univerzity Karlovy* [online]. 22. 9. 2023 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://www.ukforum.cz/rubriky/nazory/9014-70-let-ftvs-aneb-tradice-vzdelavani-ucitelu-telesne-vychovy-v-ceskych-zemich>

Zdroje ilustrací

GIBIŠ, Vojtěch. Zemřela Ája Vrzáňová. Krasobruslařka z komunistické černé listiny. *Lidovky.cz* [online] 30. července 2015 [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/sport/ostatni-sporty/zemrela-aja-vrzanova-krasobruslarska-legenda-zena-ktou-se-snazili-komuniste-vymazat.A150730_214545_In-sport-ostatni_gib

JAKOUBEK, Jiří. Vyhrál hokejové zlato a jako Egyptan i Wimbledon. Drobného vyhnala KSČ. *Lidovky.cz* [online] 16. července 2014 [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/sport/ostatni-sporty/jaroslav-drobny-vyhral-wimbledon-i-hokejove-ms.A140715_214720_In-sport-ostatni_makr

Josef Gruss (lékař). *Wikipedie* [online] 2023 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Gruss_%281%C3%A9ka%C5%99%29#/media/Soubor:Josef_Gruss_\(1884-1968\).jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Gruss_%281%C3%A9ka%C5%99%29#/media/Soubor:Josef_Gruss_(1884-1968).jpg)

Národní muzeum, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond Antonín Hřebík (1902-1984), inventář č. 107, s. 1

8 OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

Příloha A	Nejdůležitější pasáže Stanov Československého tělovýchovného svazu	166
Příloha B	Dopis Edvarda Beneše Československému tělovýchovnému svazu z 16. listopadu 1946	175
Příloha C	Vybrané dopisy z osobní korespondence Josefa Grusse s Rudolfem Richterem	177
Příloha D	Vybrané dopisy z osobní korespondence Josefa Grusse s Josephem Pipalem	179

Příloha A Nejdůležitější pasáže Stanov Československého tělovýchovného svazu

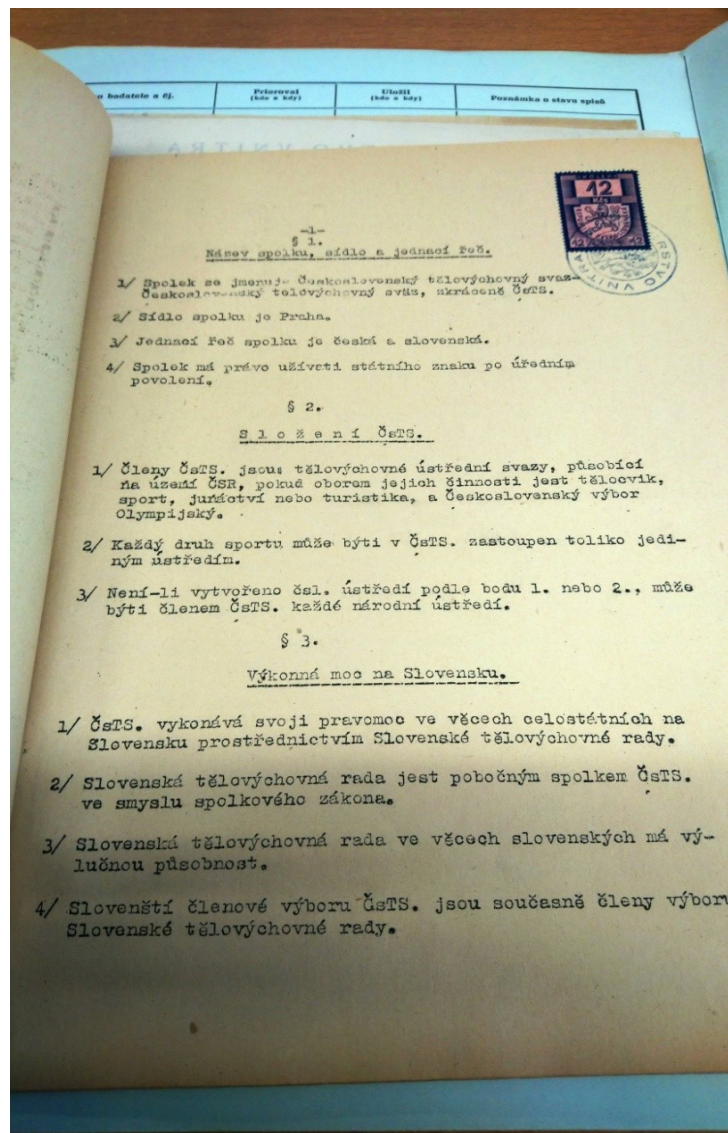
Archiv: Národní archiv

Fond: Československý tělovýchovný svaz

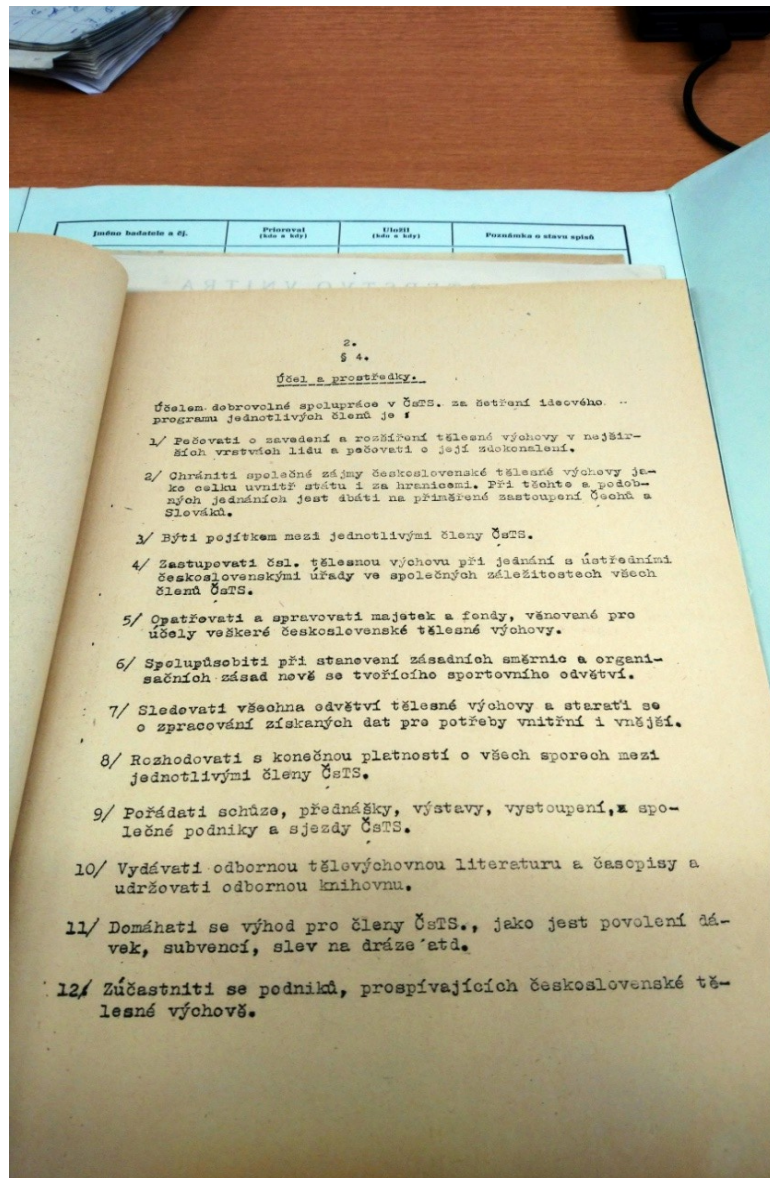
Název složky: Ministerstvo vnitra, 1946-1947, karton č. 2, inventární č. 6

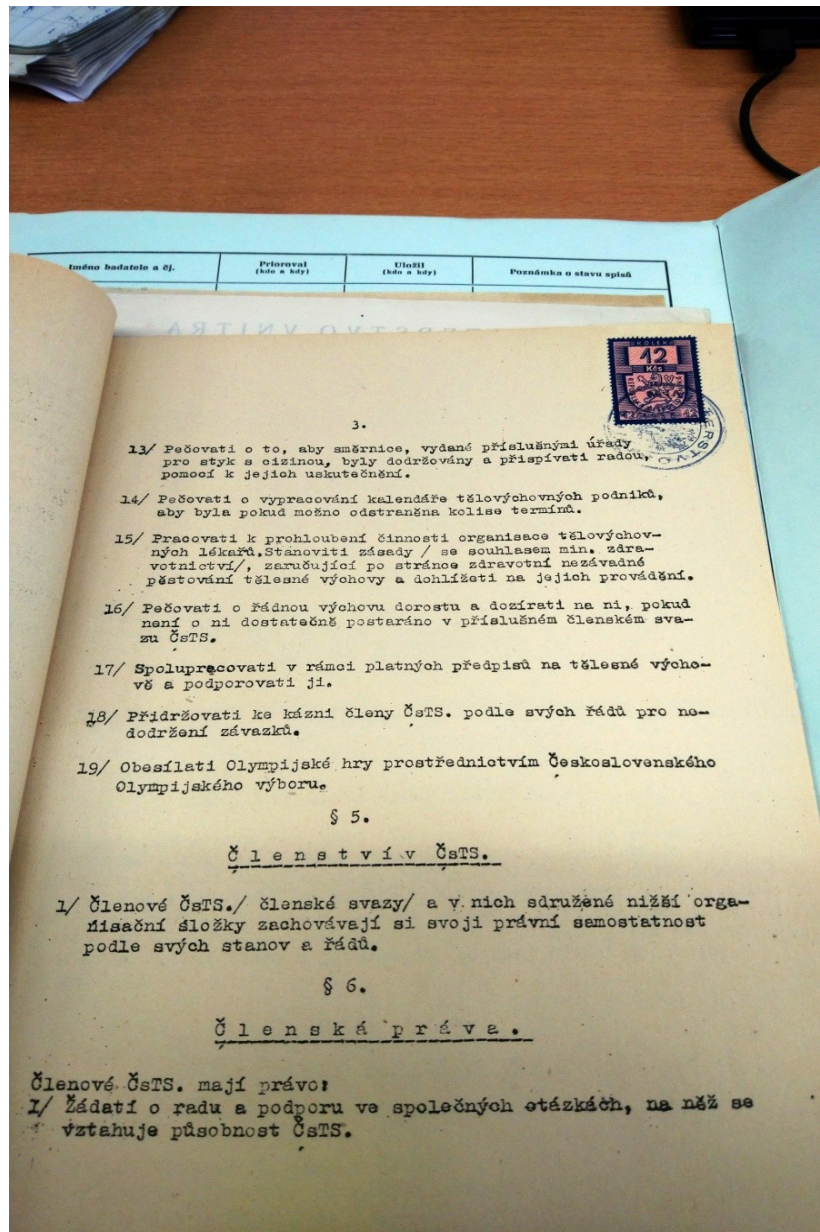
Stanovy ČSTVS, úvodní stránka

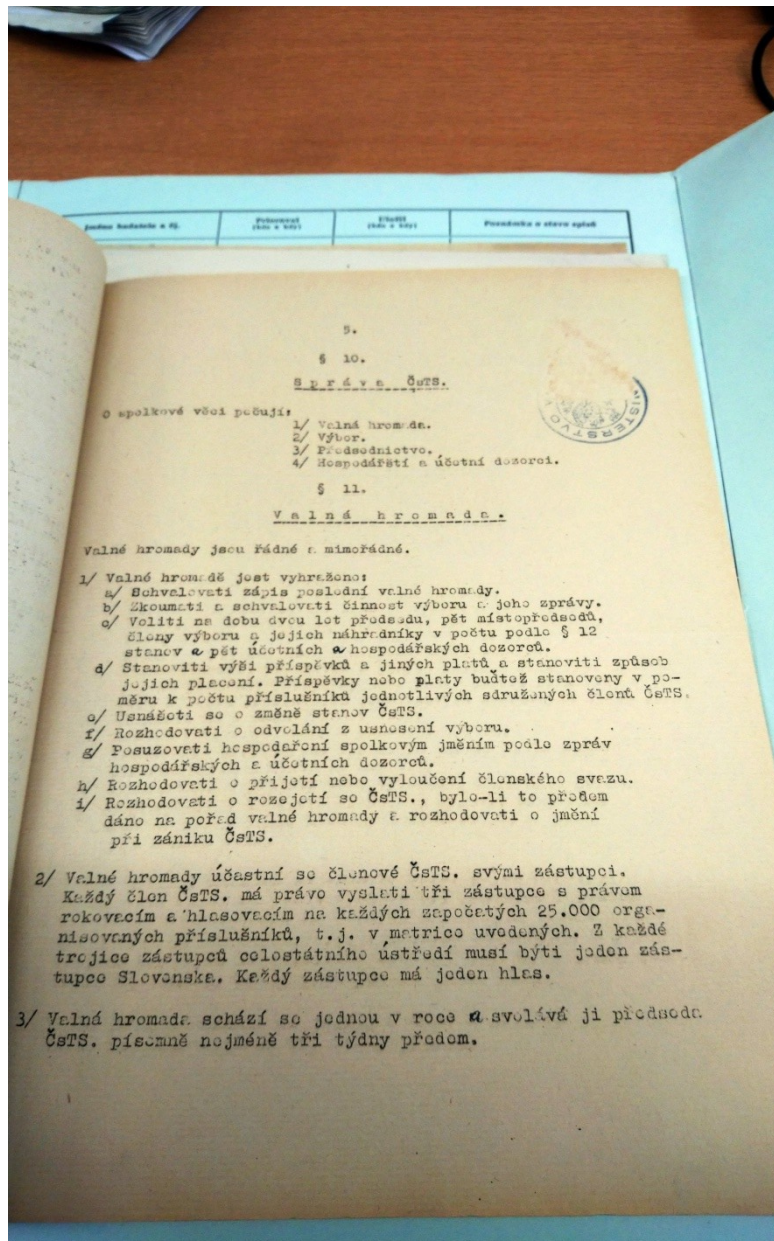
Stanovy ČSTS, strana první

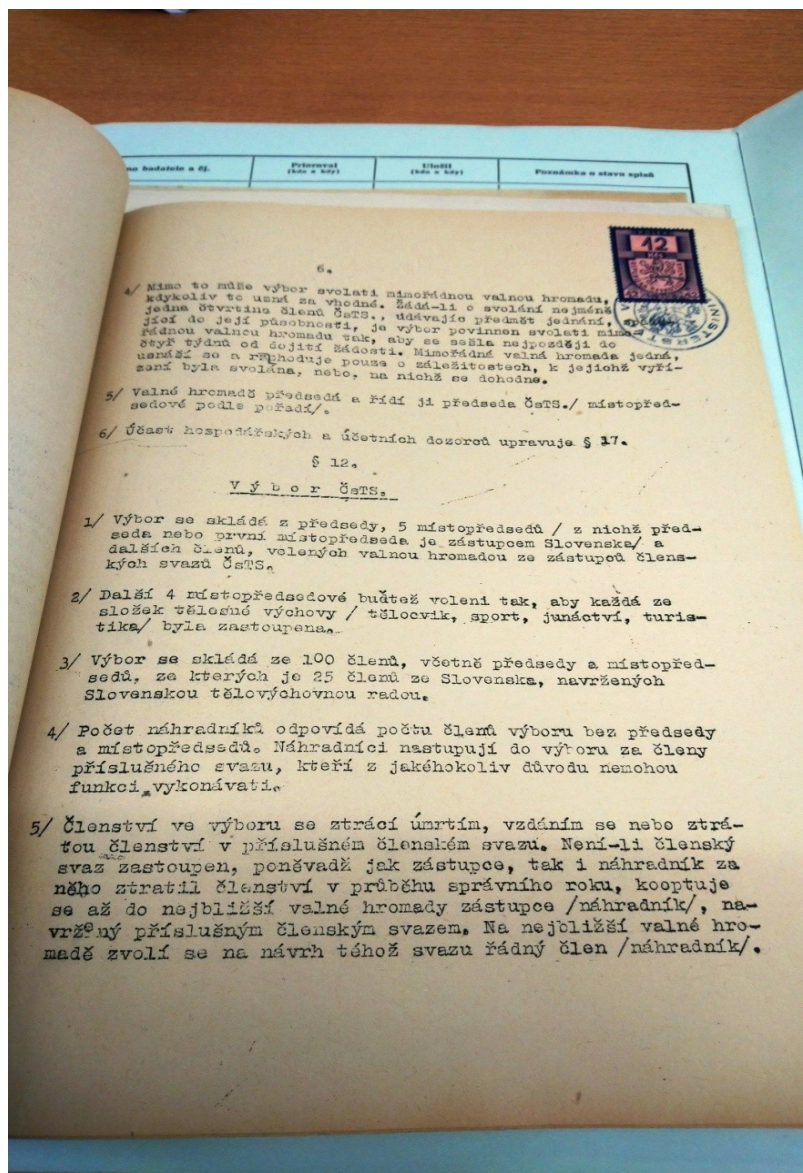
Stanovy ČSTŠ, strana druhá

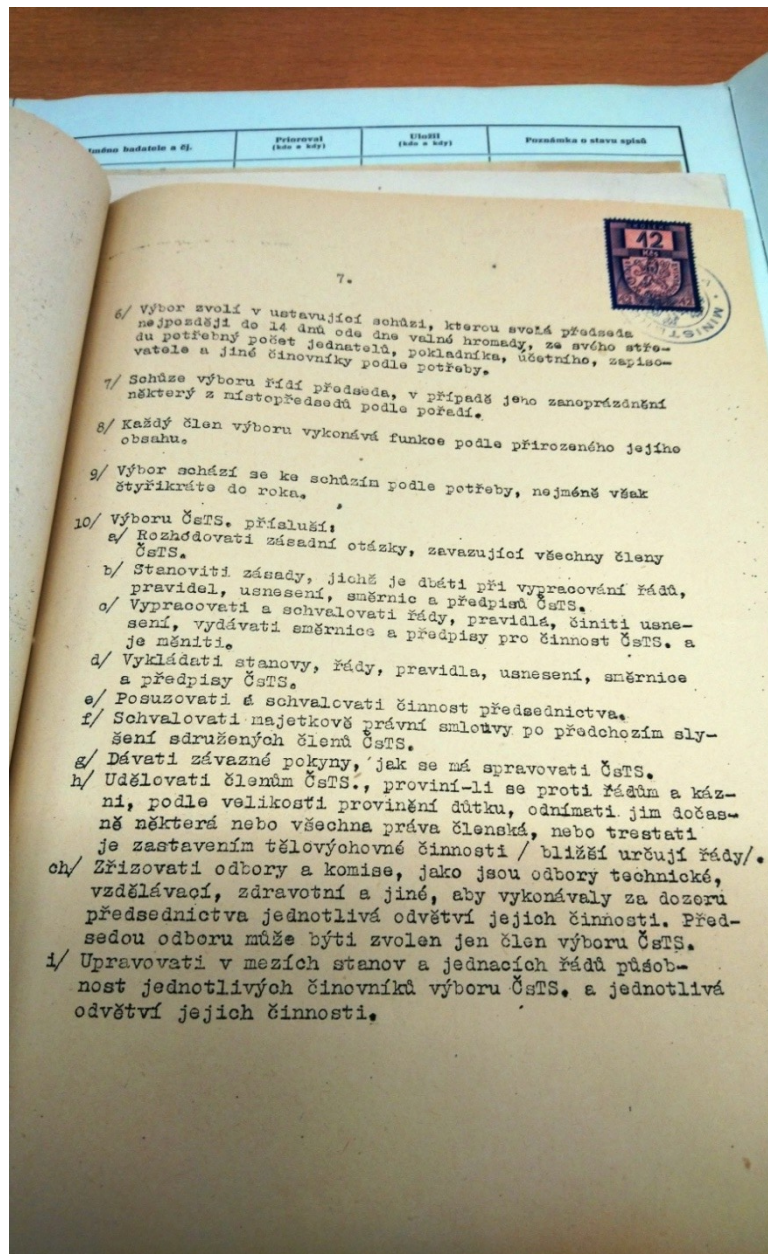
Stanovy ČS TS, strana třetí

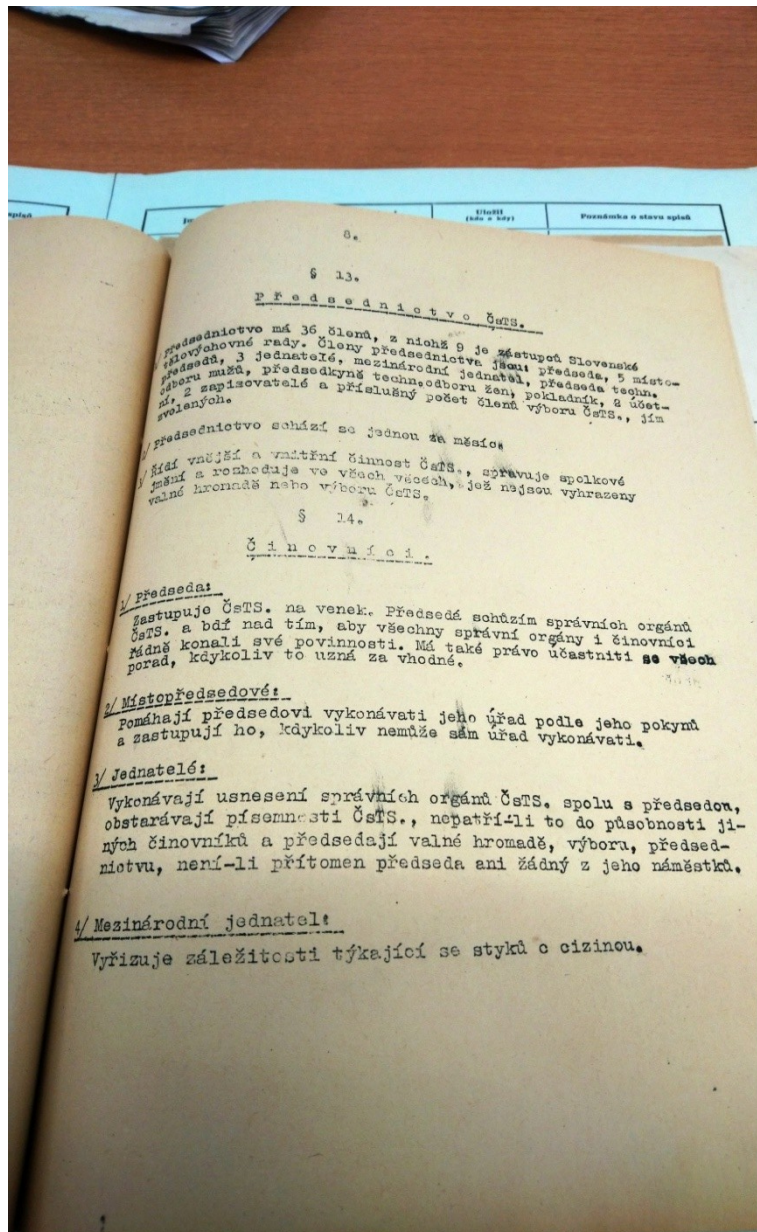
Stanovy CSTS, strana pátá

Stanovy ČSTS, strana šestá

Stanovy ČSTŠ, strana sedmá

Stanovy ČSTS, strana osmá

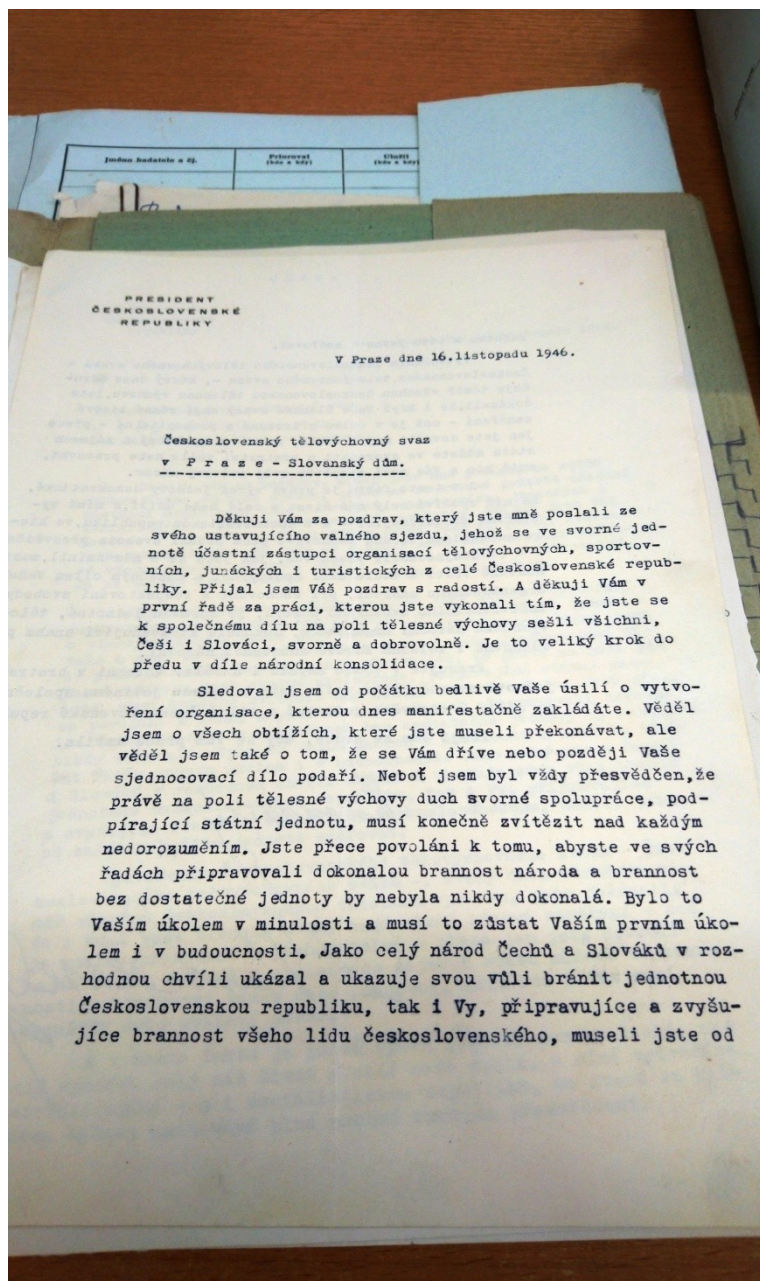
Stanovy ČSTS, Ministerstvo vnitra, 1. srpna 1949

**Příloha B Dopis Edvarda Beneše Československému tělovýchovnému svazu
z 16. listopadu 1946**

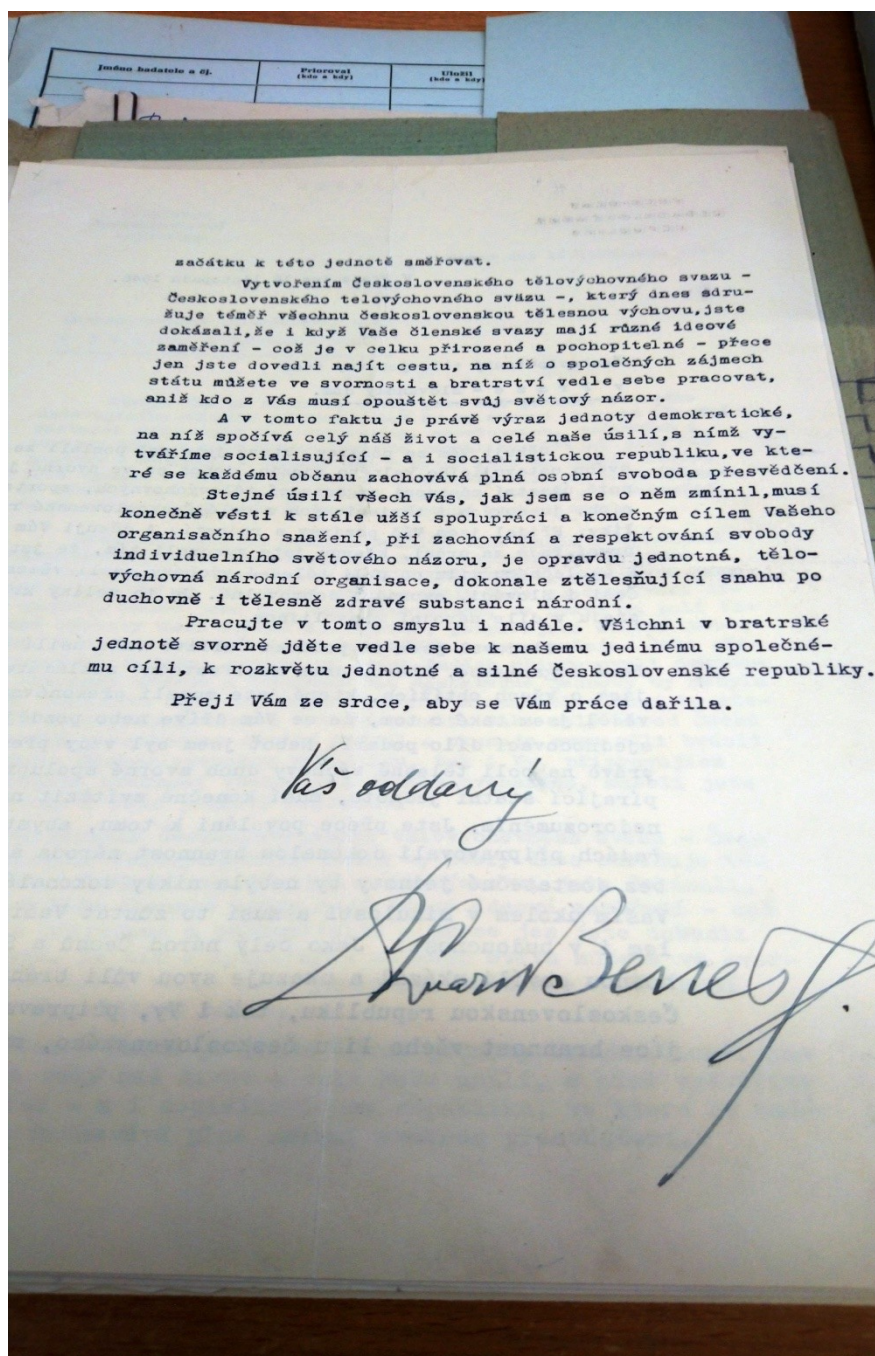
Archiv: Národní archiv

Fond: Československý tělovýchovný svaz

Název složky: Valná hromada, 1946, karton č. 1, inventární č. 6

Dopis prezidenta Edvarda Beneše, strana 1

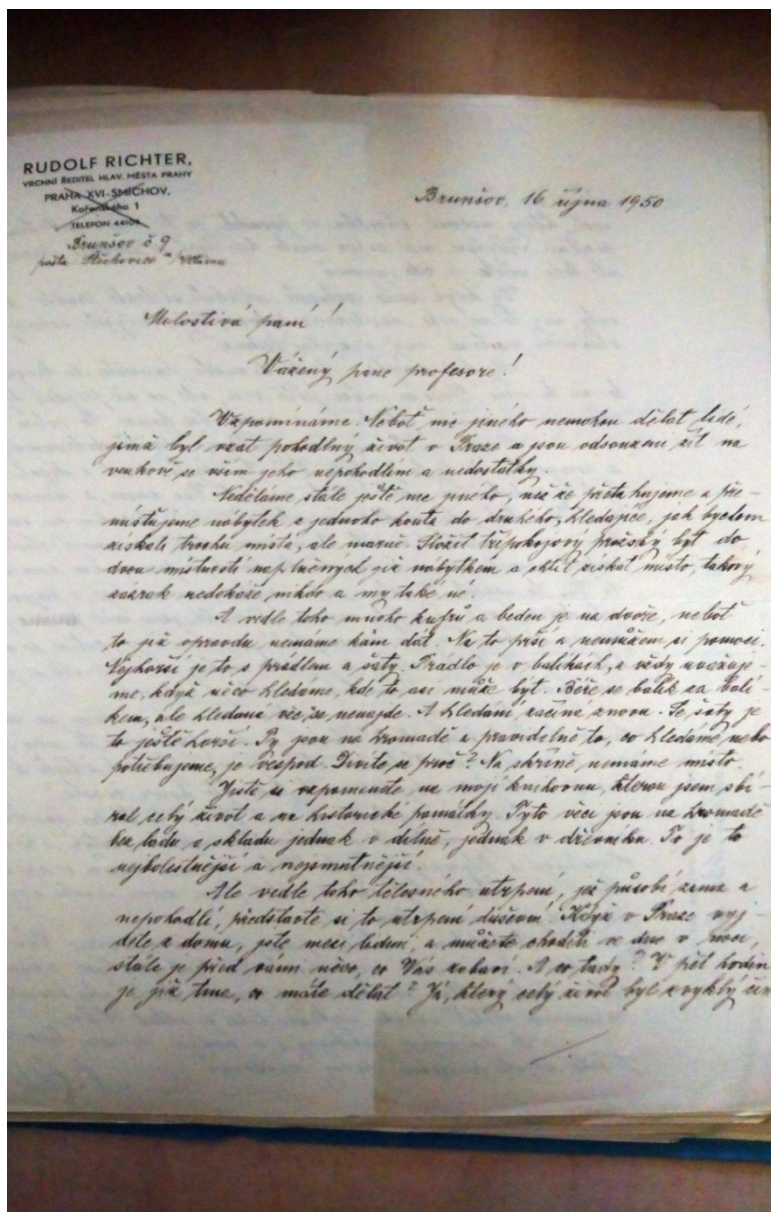
Dopis prezidenta Edvarda Beneše, strana 2

Příloha C Vybrané dopisy z osobní korespondence Josefa Grusse s Rudolfem Richterem

Archiv: Národní muzeum, Oddělení tělesné výchovy a sportu

Fond: Josef Gruss

Název složky: Korespondence-Rudolf Richter 1950-1956, karton č. 1, inventární č. 8

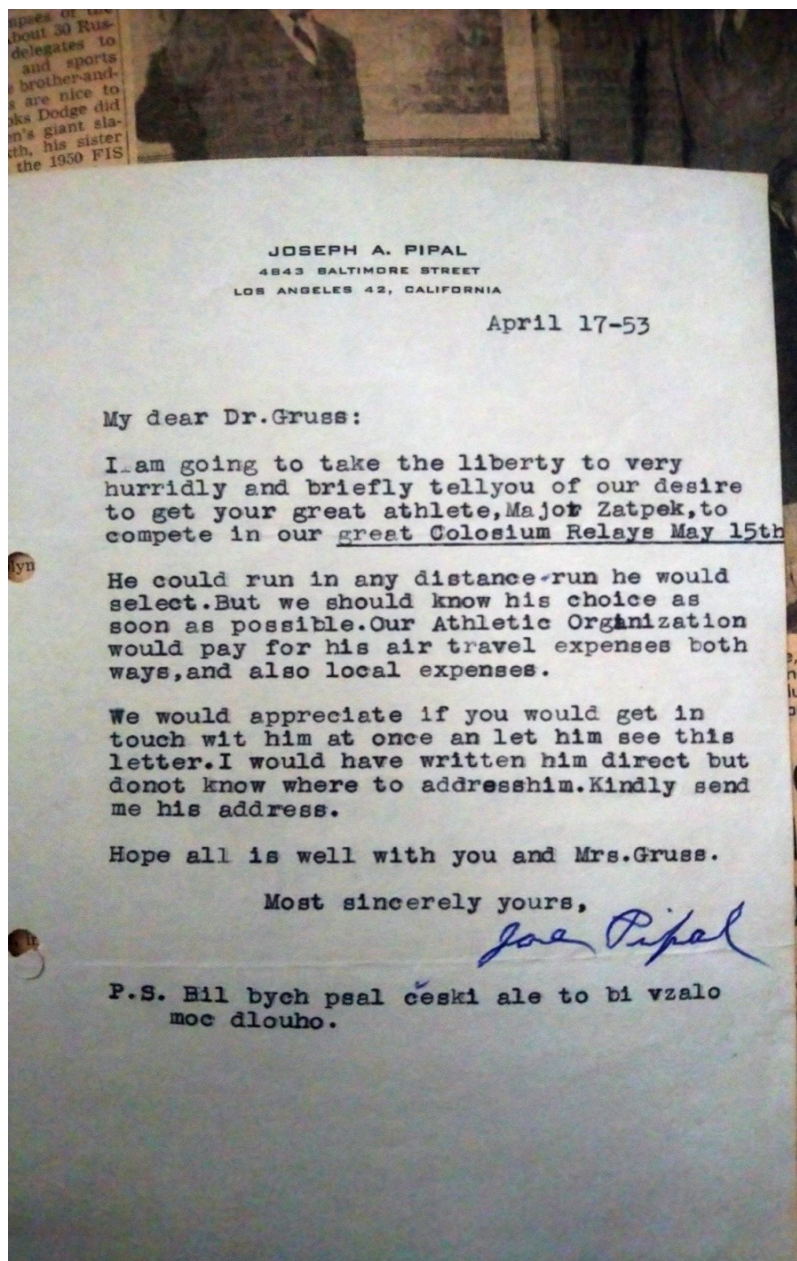
První stránka dopisu č. 1 z 16. října 1950

**Příloha D Vybrané dopisy z osobní korespondence Josefa Grusse
s Josephem Pipalem**

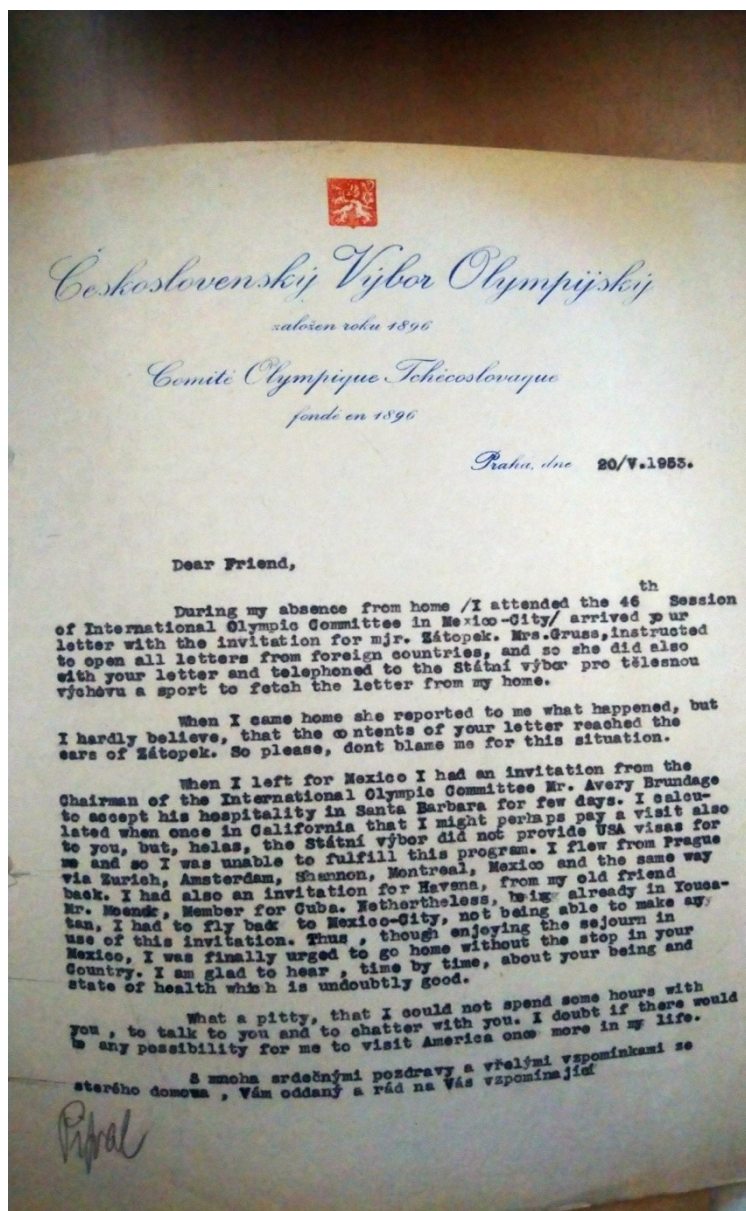
Archiv: Národní muzeum, Oddělení tělesné výchovy a sportu

Fond: Josef Gruss

Název složky: Korespondence-Joe Pipal 1948-1952, karton č. 1, inventární č. 7

Dopis č. 1 od J. Pipala ze dne 17. dubna 1953

Dopis č. 2 od J. Pipala z 20. května 1953